

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV · ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

INTERNATIONAAL HUWELIJKSGOEDERENRECHT.

June 22
3217

11

INTERNATIONAAL HUWELIJKSGOEDERENRECHT.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE LEIDEN,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

DR. P. VAN GEER,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE,

VOOR DE FACULTEIT TE VERDEDIGEN

op Zaterdag den 26sten Mei 1883, des namiddags te 3 uur,

DOOR

HERMAN LOUIS ISRAËLS,

GEBOREN TE GRONINGEN.

LEIDEN,
S. C. VAN DOESBURGH.
1883.

Rec. June 18, 1906

Aan mijn Moeder

EN

aan de nagedachtenis van mijn Vader.

INHOUD.

HOOFDSTUK I.

Beginselen van Internationaal Privaatrecht.

Pg.

§ 1. Beknopt Historisch Overzicht 1
§ 2. Begrip en Rechtsgrond van het Internationaal Privaatrecht 7
§ 3. Bevoegdheid des Rechters tot Toepassing van vreemde Wetten 14
§ 4. „Eigenaardige Wetten" 23
§ 5. Kracht van het Internationaal Privaatrecht in de Praktijk 28
§ 6. Methode van Internationaal Privaatrecht 35

HOOFDSTUK II.

Algemeen Deel van het Internationaal Privaatrecht.

HET STATUTUM PERSONALE.

§ 7. A. Het Subject van Rechten. 46
§ 8. B. Aard en Wezen van het Statutum Personale. . . 53
§ 9. C. Aanwijzing der op het Subject van Rechten toepasselijke Wet 56
§ 10. D. Positieve Wetsbepalingen 64

—

Pg.

HET STATUTUM REALE.

§ 11. A. Het Object van Rechten 66
§ 12. B. Aard en Wezen van het Statutum Reale 73
§ 13. C. Aanwijzing der op het Object van Rechten toepasselijke Wet 74
§ 14. D. Positieve Wetsbepalingen. 77

DE REGELEN BETREFFENDE DEN VORM DER HANDELINGEN.

§ 15. A. Vormen en Formaliteiten. 83
§ 16. B. Aard en Wezen van de Regelen betreffende den Vorm 84
§ 17. C. Aanwijzing der op den Vorm toepasselijke Wet. . 85
§ 18. D. Positieve Wetsbepalingen 89

§ 19. De Rechtsbetrekkingen. 91

HOOFDSTUK III.

Huwelijksgoederenrecht in het Internationaal Privaatrecht.

§ 20. A. Begrip van het Huwelijksgoederenrecht 99
§ 21. A. Overzicht der verschillende Wetgevingen 106
Romeinsch Recht 106
Nederland 108
Nederlandsch-Indië. 110
Suriname 110
Curaçao 111
Frankrijk 111
De Fransche Koloniën 113
België 114
Luxemburg 114
De Rijnprovinciën 114
Mauritius 114

—

Pg.
Monaco 115
Baden 115
Louisiana 117
Canada 118
Italië 119
Spanje 122
Mexico 126
Chili. 128
Argentijnsche Republiek 130
Oostenrijk 134
Liechtenstein 136
Duitschland 137
Pruisen 141
Saksen 143
Zwitserland 145
Engeland en Ierland 165
New-York 166
Georgië 167
Californië 168
Rusland. 168
Polen 169
De Oostzee-Provinciën 171
IJsland 173
Noorwegen 175
Denemarken 175
Zweden 176
Finland 177
De overige Staten 178
§ 22. B. Aard en Wezen van het Huwelijksgoederenrecht . 179

—

Pg.

§ 23. C. Aanwijzing der toepasselijke Wet wat betreft Subject, Object en Vorm van het Huwelijksgoederenrecht . 193
§ 24. C. Aanwijzing der op het Huwelijksgoederenrecht toepasselijke Wet, bij onveranderd Domicilie. . . . 197
§ 25. C. Invloed van Verandering van Domicilie 209
§ 26. C. Invloed van Verandering van Nationaliteit . . . 214
§ 27. C. Rechten van Derden 217
§ 28. D. Positieve Wetsbepalingen 220
§ 29. Conclusiën 228

Maritorum in uxoria capita imperium naturali jure, quod apud alios jus gentium primaevum audit, profectum est. Caeterum ultra familiae et conjugii res sicubi quid juris marito concedatur, non a natura sed ab instituto hominum est.

RODENBURG, *Tractatus de Jure Conjugum*, I, 2, 1.

HOOFDSTUK I.

BEGINSELEN VAN INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT.

---

§ 1.

Beknopt Historisch Overzicht.

De mensch heeft een onbeperkt aantal behoeften en op zich zelf alleen staande is hij geenszins in staat deze te bevredigen; ten einde nu met gemeenschappelijke kracht tot stand te brengen, wat den enkele te machtig is, vereenigt hij zich met diegenen onder zijne medemenschen, die hetzelfde doel beoogen en zoo ontstaan uit verschillende menschelijke behoeften de verschillende maatschappelijke groepen, die de bevrediging er van zich ten doel stellen. Om te voorkomen, dat in die groepen de sterkeren ten slotte de zwakkeren geheel ten eigen bate gebruiken, waardoor voor deze laatsten het doel der organisatie zou verloren gaan, treedt het Recht op, dat de grenzen van ieders bevoegdheid bepaalt. Doch alleen het bestaan van het Recht is niet voldoende, het moet ook gehandhaafd worden en daarom wordt één der maatschappelijke groepen belast met de rechtshandhaving. De groep, die als zoodanig optreedt, noemen wij Staat; hij die er toe behoort is Burger; hij die er niet toe behoort is Vreemdeling.

Zeer natuurlijk is het derhalve, dat in den aanvang de Staat zich alleen beperkte tot de rechtshandhaving tusschen zijne leden en de vreemdeling volledig rechteloos was.

Dien toestand vinden wij in het Oude Rome: adversus hostem aeterna auctoritas [1]); dien toestand vinden wij ook bij de oude Germanen, waar de vreemdeling ein Wildfang, ein Biesterfreie was. Alleen als de vreemdeling als het ware geïntroduceerd was in de Staatsgroep — als hij een gastvriend was van een der burgers — genoot hij rechten. Natuurlijk paste men dan op hem het recht toe, dat de Staatsburgers ook beheerschte. Toepassing van zijn eigen recht komt niet ter sprake, en von Bar [2]) toont duidelijk aan hoe onjuist de meening is, dat wij in de Romeinsche wetgeving sporen zullen kunnen vinden van toepasbaarheid van vreemd recht. In de gansche Oudheid vinden wij dit niet.

In den aanvang der Middeleeuwen vinden wij den verwarden toestand der maatschappij ook duidelijk in het recht terug. Wij hebben daar het stelsel, dat een ieder zijn eigen recht overal met zich medesleept [3]), waar hij een rechter kan vinden die over hem gezag heeft, het stelsel der Personeele Rechten, dat meestal ook leidde tot rechteloosheid voor den vreemdeling [4]).

Als de schok der volksverhuizing uitgewerkt heeft, vinden wij op Staatsrechtelijk gebied het Leenstelsel, dat op het bezit van den grond steunende van zelf de territorialiteit

---

1) Lex XII Tab.

2) Das Internationale Privat- und Strafrecht, 1862, § 2.

3) F. Walter, Deutsche Rechtsgeschichte, 1853, § 137—139, pg. 121 e. v.

4) Mr. Melchers, Acad. proefschr. De toestand van den vreemdeling in het burgerlijk proces, Leiden, 1879, pg. 5.

van het Recht medebracht. De inboorling is als subditus perpetuus, de gevestigde vreemdeling door een fictie als subditus forensis, en de vreemde reiziger als subditus temporarius aan de wet, die op dat plekje grond heerschte, onderworpen.

Met de Kruistochten ontslaat de menschheid zich meer en meer van de enge boeien van de naaste omgeving; men begint drukker verkeer te krijgen met vreemdelingen en de wereldhandel, die sinds den val van Rome's heerschappij ongeveer vernietigd was, begint het allereerst in de Italiaansche steden tot een nieuw leven te ontwaken. Dat nieuwe leven schiep ook nieuwe rechtsbehoeften en in deze periode grijpt de geboorte van het Internationaal Privaatrecht plaats. Nog steeds draagt dit de sporen van zijn afkomst en het woord Statutum, dat wij nog bij alle schrijvers ontmoeten, wijst ons terug op de stedelijke wetgevingen (Statuta) van Opper-Italië, waar in de 13e eeuw de juristen Bartolus en Baldus zich het eerst bezig hielden met de vraag: hoe de oplossing behoorde te zijn van een rechtsgeschil, dat onder twee of meer wetgevingen kon gebracht worden? De zuivere territoriale leer toch, hoewel zij nog in veel lateren tijd haar voorstanders vond, bleek een onoverkomelijke hinderpaal te zijn bij het verkeer met vreemden.

Zoo kwam men er toe, naar men zeide uit comitas of wel ob utilitatem reciprocam, althans ten deele de heerschappij van vreemde wetten te erkennen en trachtte men in eenvoudige algemeene regelen samen te vatten, welke beginselen ons moeten leiden bij de beantwoording der vraag: door welk recht wordt deze of gene rechtsbetrekking beheerscht?

Zoo ontstond de theorie der Statuten, die tot in deze eeuw heeft gegolden en waarvan bij Foelix nog zeer veel,

bij alle schrijvers over intern. priv. recht althans eenige sporen te vinden zijn.

Doch deze wegwijzer in den doolhof der geschillen bleek met zijn drieledige verdeeling in statutum personale, reale en mixtum even duidelijk te zijn, als de beroemde wegaanduiding van Launcelot Gobbo: „Turn up on your right hand „at the next turning but, at the next turning of all, on your „left; marry, at the very next turning, turn of no hand" [5]).

Want waar de schrijvers der Statutenleer het ook oneens over mochten zijn, hierin komen zij overeen, dat zij allen van elkaar verschillen. Sommigen willen van het statutum mixtum niets weten, anderen brengen er bijna alles toe, derden laten het alleen op den vorm der handelingen slaan. Ook over de vraag, wat tot het statutum personale behoort, en in hoeverre het statutum reale geldt is er veel verschil van meening.

Deze verdeeldheid werd steeds meer bezwarend door de uitbreiding van handel en verkeer en de toenemende versnippering van het rechtsgebied door de heerschappij van plaatselijke keuren en plaatselijk gewoonterecht. Tal van schrijvers, waaronder de Hollandsche rechtsgeleerden, zooals: Paul en Jan Voet, Rodenburg, Huber, enz. een voorname plaats bekleeden, stapelden geschrift op geschrift en maakten het intern. priv. recht tot een onus trecentorum camelorum, waarvan de studie stellig niet aantrekkelijker gemaakt werd door de „metaphysical niceties and overcurious learning" [6]) waarvan deze werken vol zijn.

De Fransche Revolutie bracht in dezen stortvloed, een

---

5) Shakespeare, Merchant of Venice, act. II, scene 2.

6) Story, Commentaries on the Conflict of Laws, 1872, § 14.

periode van rust, doordien zij den stoot gaf tot nationale wetgevingen. Hierdoor werd het aantal conflicten natuurlijk ontzaglijk verminderd en bovendien de studie der rechtsgeleerden afgeleid naar het eerst-noodige: bearbeiding der nieuwe rechtstof. In Duitschland, ofschoon het de zegeningen eener nationale codificatie nog niet geniet, werd toch door de Historische School de aandacht der juristen zoozeer op het Romeinsch recht gevestigd, dat ook daar de studie van het intern. priv. recht tijdelijk insliep.

De herleving dezen tak der rechtswetenschap greep plaats toen door de werken van Foelix [7]), Story, Wächter [8]), Savigny [9]) en anderen de grondslagen gelegd werden voor het nieuwere intern. priv. recht; hetgeen zich vooral van het vroegere onderscheidt, doordien al de vragen nu systematisch behandeld worden, terwijl de oudere schrijvers ze meestal bespraken bij gelegenheid van een of ander speciaal punt. Vele voortreffelijke werken volgden hierop, vooral in Italië, totdat ten slotte ook de openbare meening wakker geschud werd door l'Association Internationale pour le Progrès des Sciences sociales, die van 1862 tot 1865 jaarlijks congressen hield, waarop zij ook de vragen besprak welke op conflicten van wetgeving betrekking hebben [10]).

Sedert 1866 liet deze vereeniging niet meer van zich hooren, doch de belangstelling eens gewekt verflauwde niet. In 1869

---

7) Traité du Droit International Privé.

8) In Archiv für die Civilistische Praxis, Dl. XXIV en XXV.

9) In deel VIII van zijn System des heutigen Römischen Rechts.

10) Het nu volgend overzicht van de jongste geschiedenis van het intern. priv.recht is grootendeels samengetrokken uit het Acad. proefschr. van Mr. D. Josephus Jitta, Het vonnis van faillietverklaring in het intern.priv.recht. Leiden, 1880, pg. 2—31.

kreeg het internationaal privaat- en publiekrecht een uitstekend orgaan in de Revue de Droit International et de Législation Comparée. [11]) Daarop werd in 1873 op Amerikaansch initiatief, vooral van D. Dudley Field en J. Miles, te Brussel The Association for the Reform and Codification of the Law of Nations opgericht. Na eerst hoofdzakelijk op intern. publiekrechtelijk gebied zich te hebben bewogen, hield zij zich sinds 1876 ook met privaatrechtelijke vragen bezig.

In hetzelfde jaar 1873 stichtte de heer Rolin Jacquemijns met een twintigtal der op het gebied van internationaal recht uitstekendste rechtsgeleerden, waaronder Nederland vertegenwoordigd wordt door prof. T. M. C. Asser, l'Institut de Droit International „a sort of juridical oecumenic council" [12]) van hoogstens vijftig leden, dat sinds 1877 een Annuaire [13]) uitgeeft.

Naast dit alles staan nog tal van verschijnselen, die of wijzen op een streven naar gelijkvormigheid der wetten en dus opheffing der conflicten, of wel meer bescheiden zich met de oplossing er van bezig houden. Dit streven naar eenheid openbaart zich vooral in Duitschland en Zwitserland, waar de kansen zelfs zeer gunstig staan, en eveneens in de Scandinavische rijken en de Zuid-Amerikaansche republieken.

---

11) In het vervolg geciteerd als: R. D. I. De Heeren Prof. T. M. C. Asser (Amsterdam), Rolin Jacquemijns (thans Minister van Binnenlandsche Zaken in België) en John Westlake (Queen's counsel, Londen) waren de eerste Redacteuren van dit Tijdschrift. In 1878 is de Heer Rolin Jacquemijns vervangen door den Heer Alph. Rivier.

12) Lieber in R. D. I., Dl. V. 1873, pg. 481.

13) In het vervolg geciteerd als: A. I.

Ook kunnen wij nog wijzen op eenige internationale conventies b. v. omtrent post en telegraphie, die reeds tot stand zijn gekomen, en andere — zelfs een betreffende de bescherming van den zoogenaamden intellectueelen eigendom — die zich in het eerste verschiet vertoonen; en op de werkzaamheid der Société de Législation Comparée, die sinds 1869 jaarlijks een Bulletin uitgeeft en sinds 1870 een Annuaire de Législation Étrangère [14]), dat een overzicht inhoudt en zeer dikwijls woordelijke vertalingen met verklarende noten van de voornaamste wetten in alle beschaafde landen, behalve Frankrijk. Voorts het in 1878 opgerichte Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft van Bernhöft en Cohn; en de vele geschriften in den laatsten tijd over onderwerpen van internationaal privaatrecht verschenen, waaronder naast de reeds genoemde tijdschriften nog het Journal de Droit International Privé, in 1874 door Clunet opgericht, bizondere vermelding verdient.

Zelfs heeft de Nederlandsche wetgever aan internationaal privaatrecht (en vergelijkende rechtswetenschap) een leerstoel ingeruimd. [15])

---

§ 2.

Begrip en Rechtsgrond van het Internationaal Privaatrecht.

„Het internationaal privaatrecht omvat de regelen en be„ginselen, volgens welke, bij het verkeer tusschen de burgers

---

14) In het vervolg geciteerd als: A. L. E.

15) Wet op het Hooger Onderwijs van 28 April 1876 St. bl. 102, art. 42, 2°, *c*.

„van verschillende landen, bij het verrichten van rechtshan- „delingen in een vreemd land en voorts in alle andere ge- „vallen, waar twijfel bestaat omtrent de vraag: welke wet „toepasselijk is, — de aanwijzing der toepasselijke wet be- „hoort te geschieden." Aldus definiëert Asser [1]) het intern. priv.recht.

De uitdrukking „Internationaal Privaatrecht" is afkomstig van Foelix; vóór hem sprak men van „Conflict van Wetten", zooals ook nog Story's beroemd werk heet, en welke term ook thans nog in Engeland en Amerika gebruikt wordt.

Volgens bovenstaande definitie wordt voor intern. priv. recht volstrekt niet altijd vereischt dat men met de wetgevingen van verschillende Staten te doen heeft, maar ook wanneer in één Staat, twee of meer wetgevingen tegelijk naast elkaar bestaan of wel, als er twijfel bestaat onder welke van twee elkaar opvolgende wetgevingen een rechtshandeling moet worden gebracht; dus niet alleen de zuivere internationale kwestiën, maar ook bij de kwestie van plaatselijke rechten en bij de transitoire vraagstukken.

Savigny [2]), die even als Bar [3]), voor de toepassing der regelen van het intern. priv.recht geen onderscheid maakt of de wetgevingen in denzelfden Staat of in verschillende Staten (Particularrechte en Volksrechte) heerschen, behandelt ook na de Oertliche Gränze de Zeitliche Gränze, dus de transitoire kwestiën. Zoo ook regelt Titel I van het Wetboek van Strafrecht [4]) onder het opschrift: „Omvang van de werking

1) Schets van het Internationaal Privaatrecht, 1880, pg. 1.
2) System VIII, 1849, pg. 27.
3) l. c. § 28 pg. 69 e. v.
4) Wet van 3 Maart 1881 St. bl. 35.

der strafwet," zoowel het geval van verandering in de strafwetgeving, als de aanwijzing der feiten of der plaatsen, welke ons machtigen de Nederlandsche wetgeving op het feit toe te passen.

Het gaat echter niet aan intern. priv.recht en transitoirrecht als volkomen gelijk te behandelen; de invloed, dien de wet op hare beurt op de rechtsbetrekking heeft, zou dan worden voorbijgezien.

De Wetgever toch kan een rechtsbetrekking regelen naar haren aard om haar het best aan hare bedoeling te doen beantwoorden, maar hij kan ook de rechtsbetrekking een zekeren vorm geven om andere vormen er van af te snijden, daar hij deze verkeerd acht. Dit laatste is zeer dikwijls bij het dwingend recht het geval. Verandering nu van een bepaling van dwingend recht kan een reeds bestaande rechtsbetrekking wel degelijk aantasten of een rechtstoestand wijzigen. De Wetgever kan dit b. v. moeten doen om te voorkomen, dat de nawerking der oude wet zijn nieuwe bepaling geruimen tijd of soms wel voor altijd gedeeltelijk krachteloos maakt. Zoo moet het verbod van fideïcommissen gepaard gaan met de vernietiging der bestaande; zoo zullen als de Wetgever het tijdstip der meerderjarigheid vervroegt, b. v. van 23 op 21 jaar, allen, die op dat oogenblik tusschen de 21 en 23 jaar oud zijn, dadelijk meerderjarig worden.

Maar niet altijd zal een verandering in het tijdstip der meerderjarigheid dadelijk geheel in werking treden en als de Wetgever het van 21 op 23 jaar stelt, zal hij door een overgangsbepaling moeten zorgen, dat zij, die op dat tijdstip tusschen de 21 en 23 jaar oud zijn, niet weer tot minderjarigheid teruggebracht worden. Men zal dus aan vervroegen of verlaten van dit tijdstip niet dezelfde gevolgen

toekennen; toch springt het in het oog, dat men dit wel bij intern. priv. rechtelijke kwestiën moet doen en als wij b.v. vragen, dat de 22jarige Nederlander in Frankrijk als minderjarige worde beschouwd, zijn wij tevens verplicht hier te lande den 22jarigen Franschman als meerderjarige te erkennen.

Volkomen gelijk staan beide soorten van kwestiën dus niet, maar in vele speciale gevallen zal men analogie kunnen aantoonen; gezamenlijk vormen zij: de aanwijzing van den omvang der werking der verschillende wetten.

De plaatselijke aanwijzing nu kan zijn als volgt: de werking der verschillende wetten is beperkt en bepaald door het gebied, waarover de Wetgever die ze gaf, heerschappij voert. Stellig zou een dergelijke aanwijzing hoogst eenvoudig zijn, maar tevens schromelijk onbillijk. Zoo men op alle feiten, die binnenslands voorvielen of berecht werden, de inlandsche wetgeving toepaste, zouden tal van rechtsbetrekkingen met buitenlanders geplaatst worden onder een wetgeving, waaronder zij niet thuis behooren, en verkregen rechten zouden worden geschonden.

Bij een zoodanig conflict tusschen verschillende territoriale wetgevingen heeft men veel weerstand ontmoet bij het zelfzuchtig eigenbelang der Souvereine Staten, die hunne Souvereiniteit boven die des Rechts stellende van de toepasbaarheid van vreemde wetgevingen niet wilden hooren als van een recht, maar deze alleen beschouwden als een gevolg der comitas.

Tot deze eeuw gold deze leer en was de Comitas gentium of de Utilitas reciproca de zoogenaamde rechtsgrond van het intern. priv. recht. Dat die rechtsgrond geen rechtgrond is, is duidelijk, want zij houdt op te gelden, zoodra het

belang medebrengt er van af te wijken; en niemand zal wel als een eisch der beleefdheid beschouwen opoffering van machtige eigenbelangen, noch dit als een eisch der nuttigheid opvatten, tenzij men de solidariteit der verschillende Staatsburgers opvoert tot eene hoogte, die zeer zeker nu nog niet bereikt is.

Het recht is een macht, die men gehoorzamen moet, het is de richtsnoer onzer handelingen, die we niet volgen uit beleefdheid of nuttigheid, maar die we naleven, omdat zonder dien band geen maatschappij, geen ontwikkeling der menschen denkbaar is. En zoo wij dus toepassing van vreemde wetgevingen in ons land toelaten, geschiedt dit, omdat deze vreemde wetgeving werkelijk die is, welke bij de onderhavige rechtsbetrekking de norma agendi was.

Zooals Mr. Asser zoo juist zegt [5]): „Het voeren van „proces heeft niet ten doel nieuwe rechten in het leven te „roepen, maar wel bestaande rechten te doen erkennen". Terwijl men nu van den rechter nooit zal eischen, ja hem zelfs zal verbieden bij deze erkenning met welwillendheid of nuttigheid te rade te gaan, kan men dit ook niet doen als hij bij het onderzoek naar het verkregen recht zich af moet vragen: welke wet beheerscht deze betrekking?

Eerst door zich op dit standpunt te plaatsen kon men een werkelijk wetenschappelijke en gegronde behandeling der internationale privaatrechtelijke kwestiën verkrijgen.

Hierbij zocht men in den beginne alles onder één of een paar regelen te brengen. Dat de regelen door de Statutenleer gegeven niet voldoende konden zijn, om voor elke

5) Schets, pg. 20.

rechtsbetrekking de wet aan te wijzen, die haar beheerschte [6]), bleek spoedig genoeg.

De algemeene regel door Glück [7]) en anderen gegeven nl. dat men de wet moet toepassen die verkregen rechten eerbiedigt, is volstrekt geen aanwijzing, daar wij juist vragen: welke wet is het, die ons leeren moet, welk recht is verkregen?

Schäffner [8]) lost dit met één uitdrukking op: het is de wet van de plaats waar de rechtsbetrekking geboren is. Doch die „geboorteplaats" helpt ons nog niet veel, want zij is alles behalve met zekerheid dadelijk aan te wijzen. Waar is b.v. de eigendom geboren van een zaak te Leiden, die ik te Parijs van een Franschen eigenaar kocht? in Parijs of in Leiden? De vraag wordt nog moeielijker, daar ik volgens de Fransche wet door den koop reeds eigenaar ben en volgens de Nederlandsche eerst door de levering. Ook deze aanwijzing geeft ons dus geen gemakkelijk criterium.

Savigny [9]) heeft een ander voorstel; bij hem is het de wet van de plaats, waar de rechtsbetrekking haar zetel heeft. Nemen wij hierbij weder ons voorbeeld van koop. Nu is de vraag: waar heeft die koop en verkoop zijn zetel? Bij den Franschen verkooper te Parijs of bij mij, den kooper, te Leiden? Zoo bij elke obligatie waarbij de schuldenaar op een andere plaats woont als de schuldeischer. De zetel van de

---

6) In § 6 kom ik hierop uitvoeriger terug.

7) Commentar der Pandecten, 1797, pg. 400.

8) Entwicklung des internationalen Privatrechts, 1841, § 32: „jedes Rechtsverhältniss ist nach den Gesetzen desjenigen Ortes zu beurtheilen, wo es existent geworden ist."

9) System VIII, pg. 118 § 361: „worin dasselbe seinen Sitz hat."

rechtsbetrekking helpt ons alleen dan als deze een onmiddellijke betrekking op een zaak is, maar bij de jura in personam geeft hij niets.

Er zijn nog meer van die algemeene recepten, maar ik geloof dat het onnoodig is deze te bespreken. Hun ontoereikendheid heeft Savigny [10]) duidelijk genoeg aangetoond.

Alleen het stelsel van Mancini [11]) behoort nog te worden vermeld. Uit de drie begrippen: Vrijheid, Nationaliteit en Souvereiniteit komt hij tot een verdeeling in privaat- en publiek recht; het eerste is persoonlijk en volgt den mensch overal, het tweede is territoriaal en geldt alleen binnen het Staatsgebied. Bij de ontwikkeling zijner denkbeelden, worden dan de staat- en familierechten tot het privaat, de politieke rechten tot het publiek recht gebracht. En de verbintenissen? Zij worden niet geclasseerd, hierbij moet men zien op te sporen op welke wet vermoedelijk de wil der contractanten gericht was. Dit onderzoek zal niet gemakkelijk zijn, en zelfs onmogelijk, als de contractanten verschillende wetten op het oog hadden. Zal men daarom dadelijk de verbintenis vernietigen? en hoe moet dan de liquidatie geregeld worden? Bij de aanneming van deze verdeeling, die ook zelfs in het trekken harer grenzen van privaatrecht niet heel scherp is, zou men eigenlijk voor het internationaal verkeer, de noodzakelijkheid van bepalingen omtrent verbintenissen — dus ook omtrent het geheele handelsrecht — loochenen. Ook deze algemeene aanwijzing helpt ons dus niet.

---

10) System VIII, § 361.

11) Rapport uitgebracht aan l'Institut de Droit International, gedateerd Genève 1874. (R. D. I., VII. 1875, pg. 349 e. v.)

Ik moet er dus toe komen voorloopig het op te geven in één of enkele regels de aanwijzing te doen en wij zullen dus als de eenige goede richtsnoer beschouwen: „dass bei „jedem Rechtsverhältniss dasjenige Rechtsgebiet aufgesucht „werde, welchem dieses Rechtsverhältniss seiner eigenthüm-„lichen Natur nach angehört oder unterworfen ist." [12])

Blijkt bij dit onderzoek, dat de rechtsbetrekking naar haar aard en wezen geheel of ten deele aan een vreemde wet onderworpen moet zijn, dan behoort ook die vreemde wet er op toegepast te worden, het tegenovergestelde is geen recht meer, maar willekeur. Dus nòch welwillendheid, nòch de hoop op eigen voordeel, nòch een plechtige belofte bij traktaat is noodig om vreemd recht in het inland te doen gelden; het eenige wat daartoe vereischt wordt is, dat er in dat inland, een rechtsbetrekking zij, welke naar haar aard en wezen, door een vreemde wet beheerscht moet worden.

Is dat het geval dan is de toepassing der vreemde wet geen comitas maar een debitum justitiae. [13]) De rechtsgrond van het intern. priv. recht is dus gelegen in de plicht van den Staat het Recht te erkennen en te handhaven.

---

§ 3.

Bevoegdheid des Rechters tot Toepassing van vreemde Wetten.

In het voorgaande heb ik getracht aan te toonen, op welken grond de toepassing van vreemde wetten in het in-

12) Savigny, System VIII, pg. 29.
13) Bar, l. c. pg 60.

land plaats grijpt, een tweede vraag die zich hier onmidellijk bij aansluit is: Mag de rechter, die toch Staatsambtenaar van het inland is, de vreemde wet toepassen?

„Tot de natuur, zoo niet tot het wezen van elk recht, „behoort de bevoegdheid, om tot zijne bescherming de „noodige dwangmiddelen aan te wenden." In dit woord van prof. Goudsmit [1]) ligt de beantwoording onzer vraag.

Hebben wij eens erkend, dat er ook een recht kan bestaan, afgeleid uit de vreemde wet, dan zal dat recht moeten kunnen gehandhaafd worden, en de eenige bevoegde macht, in een beschaafden Staat — waar eigenrichting uitgesloten moet zijn — die over de noodige dwangmiddelen tot bescherming en handhaving van een recht beschikt, is de rechter.

„Aan den Staat, behoort de zorg voor de instandhouding „der rechtsordening, voor de zekerheid en veiligheid van het „genot der aan de bijzondere personen toekomende rechten. „De rechter is *daartoe* het orgaan van het Staatsgezag [2])" Handhaving van het recht, niet het scheppen van recht is de taak des rechters; nooit kan daaruit volgen, dat hij hierbij beperkt is tot zijn eigen wet. Ware dit het geval, dan zou hij òf zijn eigen wet toepassende op een rechtsbetrekking, waarvoor zij niet geldt, onrecht tot recht stempelen, òf wel hij zou zich onbevoegd moeten verklaren en zoodoende die rechtsbetrekking zonder bescherming laten, dus niet doen, datgene wat hij krachtens zijn ambt verplicht is.

---

1) Pandecten-Systeem I, pg. 210.

2) Mr. R. van Boneval Faure, Het Nederlandsche burgerlijke procesrecht, 1879, I. pg. 3.

Prof. Opzoomer is niet van deze meening. Hij schrijft: [3]) „Slechts krachtens onze eigen wet, kan bij ons een vreemde „wet, de grond van 's rechters beslissing zijn." Ter motiveering dezer opinie kan ik slechts vinden, de andere meening terzelfder plaatse geuit, dat „de rechter in zijne „uitspraken door positieve wetten gebonden is." Deze stelling komt mij echter zeer betwistbaar voor. Ja, de rechter is gebonden als de positieve wet spreekt, maar hoe als ze zwijgt? Dan moet hij toch recht spreken, wil hij zich niet blootstellen aan eene vervolging wegens rechtsweigering.

Dat recht zal hij dan toch wel buiten de positieve wet moeten vinden, hetzij in gewoonterecht, hetzij in de uitspraak van zijn rechtsgevoel. Nu is juist dan, wanneer de toepassing van vreemd recht ter sprake komt, de rechtsbetrekking niet vallende onder onze wet, dus een geval voorhanden, dat door de positieve wet van dien rechter niet geregeld wordt.

De rechter zal dus, ook buiten het geval, dat zijn wet hem uitdrukkelijk naar vreemde wetgevingen verwijst, deze moeten toepassen, tenzij natuurlijk zijn lastgever, de Staat, het hem uitdrukkelijk heeft verboden. De Staat kan dit doen krachtens zijn Souverein gezag. „The first general „maxime is: every nation possesses an exclusive sovereignty „and jurisdiction within its own territory." [4]) Heeft de Staat dit gedaan dan zal geen vreemde rechter de nu onbeschermd gebleven rechtsbetrekking tot zich mogen trekken. Maar de Staat dit doende, gaat zijn bevoegdheid te buiten.

---

3) Mr. C. W. Opzoomer, Aanteekening op de Wet houdende Algemeene Bepalingen, 1873, pg. 164.

4) Story, l. c. pg. 19.

Geschapen om het Recht verliest hij zijn macht, zoodra hij het Recht schendt. Rechtschennis kan nooit tot de Staatsbevoegdheid behooren. De vooropzetting van Story's beginsel is: „L'erreur de confondre le pouvoir législatif sou-„verain de chaque État avec la légitimation de son injuste „exercice." [5]) Wij hebben dan den strijd tusschen Recht en Macht, en al moge ook tijdelijk de physieke macht de heerschappij voeren, de zedelijke kracht van het Recht is zoo groot, dat ten slotte de overwinning aan hetzelve verzekerd is.

Reeds nu wordt in de beschaafde wereld nergens dit algemeen verbod gevonden; toch blijven op dit punt nog eenige vragen open. Ze zijn: moet de rechter de vreemde wet ambtshalve toepassen? en: kan in de landen, waar het rechtsmiddel van cassatie bestaat een vonnis gecasseerd worden wegens verkeerde toepassing of schennis der vreemde wet?

Wat betreft de eerste vraag, zal het antwoord bevestigend moeten zijn, daar de rechter wel beperkt is binnen de grenzen der rechtsmiddelen door partijen aangewend, maar toch zijn beslissing zal gronden op die wetgeving, welke hij toepasselijk acht, onverschillig of de partijen er zich op hebben beroepen. Zooals Mr. Asser [6]) duidelijk uiteen zet volgt hieruit, dat nòch het bestaan dier vreemde wet, nòch haar beteekenis door partijen behoeft bewezen te worden. Curia jus novit, en op welke wijze zij aan de kennis van dat recht wil komen, staat geheel aan haar. Zoo men ergens nog den eisch stelt, dat partijen het bestaan der vreemde wet en haar interpretatie bewijzen, is dit voorzeker te be-

5) Rapport Mancini in R. D. I., VII. 1875, pg. 334.

6) Schets, pg. 23.

schouwen als een gevolg van de praktische moeielijkheid, waarin de rechter dikwijls verkeert zich op de hoogte der vreemde wet te stellen; geeft geen uitdrukkelijke wetsbepaling, hem de bevoegdheid dien last van zijn schouders op die van partijen te schuiven, dan mag hij dit ook niet doen.

Over de tweede vraag is veel verschil van meening. Met Mr. Asser [7]) komt het mij voor, dat ze ontkennend behoort beantwoord te worden.

De cassatie toch heeft ten doel de eenheid van wetgeving in een land volledig te maken door eenheid van rechtspraak. „On voulait établir l'unité de la législation, l'unité de la „jurisprudence" [8]).

Waar dus geen eenheid van wetgeving te beschermen valt, vervalt ook de ratio van cassatie. Prof. van Boneval Faure [9]) zegt dan ook: „uitbreiding van dit middel tot schen„ding van vreemde wetten, is niet anders dan eene ontaar„ding". Mocht men het eens zijn met Mr. Opzoomer [10]) dat „tot het recht van een Staat ook behoort de kracht die er „aan vreemde wetten toekomt", dan zou nog maar alleen niet-toepassing der vreemde wet, of wel toepassing eener verkeerde vreemde wet, nooit verkeerde toepassing der vreemde wet, tot de cassatie kunnen leiden.

Hierboven zeide ik dat toepassing der vreemde wet in het algemeen in alle beschaafde Staten, tegenwoordig is toege-

7) Schets, pg. 24.

8) Mr. Hijmans. De cassatie in strafzaken. Acad. proefschr. Leiden, 1882, pg. 13.

9) Het Nederlandsche burgerlijke procesrecht, 1879, I, pg. 110.

10) l. c. pg. 130.

laten. Toch is hieromtrent nog een punt van geschil, dat althans kortelings dient te worden behandeld. Volgens Foelix [11]) is toepassing der vreemde wet uitgesloten in het Koninkrijk der Beide Siciliën door art. 6 van het daar heerschend Wetboek, in Rusland krachtens verschillende bepalingen, en in Nederland door art. 9 A. B. [12]).

Het Koninkrijk der Beide Siciliën bestaat niet meer en zijne wetgeving heeft plaats moeten maken voor het Italiaansch Burgerlijk Wetboek, dat zeer zeker toepassing der vreemde wet niet verbiedt. Omtrent Rusland heeft Mr. Asser [13]) aangetoond, dat Foelix zich vergist heeft; blijft dus over ons land.

Art. 9 A. B. luidt aldus: „Het burgerlijk recht van het „koningrijk is hetzelfde voor vreemdelingen als voor de „Nederlanders, zoolang de wet niet bepaaldelijk het tegen„deel vaststelt".

Prof. Opzoomer [14]) staat aan het hoofd van hen, die hoezeer ook dit resultaat betreurende, uit de bewoordingen van dit artikel meenen te moeten besluiten, dat de staat der vreemdelingen hier te lande steeds naar de Nederlandsche wet beoordeeld moet worden.

Mij komt het echter voor, dat als men het artikel zoo streng opvat, men ook nog iets verder moet gaan en er dan geen andere conclusie overblijft, dan deze: onverschillig of gij Nederlander of vreemdeling zijt, er bestaat voor u — dus ook voor al uwe rechtsbetrekkingen — hier te

---

11) Traité du Droit International Privé, 3e éd. par Ch. Demangeat, 1856, I, pg. 72 e. v.

12) Wet houdende Algemeene Bepalingen der Wetgeving van het Koningrijk van 15 Mei 1829 St. bl. 28.

13) R. D. I., VII. 1875, pg. 401.

14) l. c. pg. 156 e. v.

lande slechts één burgerlijk recht, nl. dat van het koninkrijk. Dat er nog vreemde wetten zijn, die hier te lande kunnen influenceeren, negeeren wij.

Een onderzoek van deze kwestie is dus voor elken Nederlander die zich met intern. priv. recht bezig houdt, bepaald noodzakelijk.

Zooals wij reeds zagen, beschouwt Prof. Opzoomer de toepassing eener vreemde wet, als een uitzondering, „maar „zulk een uitzondering mag niet ligtvaardig worden aange„nomen, vooral niet, tegen de stellige letter in, aan de wet „opgedrongen" [15]).

Doch niet allen zijn van de meening van den Utrechtschen hoogleeraar. Mr. Heemskerk [16]) vindt in de opneming van de woorden „van het Koninkrijk", in dit artikel de ratio om te concludeeren, dat art. 9 A. B. bedoelt: „dat wanneer de „vreemdelingen aan ons recht onderworpen zijn, zij daaruit „dezelfde rechten en verplichtingen afleiden als de Neder„landers, tenzij eene bizondere bepaling daaromtrent eene „uitzondering mocht in het leven roepen" [17]). Al is zijn redeneering ook niet vrij van gezochtheid, zijn conclusie deel ik, echter op anderen grond.

---

15) Mr. Opzoomer, l. c. pg. 164.

16) Mr. Th. Heemskerk, Over huwelijken van Nederlanders buitenlands. Acad. proefschr. Leiden, 1876, pg. 87 e. v.

17) In substantie komt dit overeen met art. I van den Wensch door l'Institut de Droit International geuit, in de zitting te Oxford (1880) luidende: „L'étran„ger, quelle que soit sa nationalité ou sa religion, jouit des mêmes droits civils „que le régnicole, sauf les exceptions formellement établies par la législation „actuelle". (A. I., Dl. V. 1882, pg. 56) Dat onze Wetgever de toevoeging: „welke ook zijne nationaliteit of godsdienst zij," wegliet, is stellig geen fout; wordt toch voor eene zekere nationaliteit of godsdienst onderscheid gemaakt, dan zijn dat zeer zeker bepalingen, vallende onder art. VIII van den Wensch.

Volgens prof. Opzoomer zelf is alleen dan bij wetsuitlegging een beroep op de geschiedenis geoorloofd, als de woorden der wet voor tweeërlei verklaring vatbaar zijn. [18]) Dit is nu m. i. hier zeer zeker het geval; zoowel de uitdrukking: „burgerlijk recht" op zich zelf, als: „het burgerlijk recht van het koninkrijk" heeft een alles behalve vaste beteekenis. En nu weet ik wel, dat er hier te lande, krachtens art. 9 A. B. „iets" is, dat hetzelfde is voor vreemdelingen en Nederlanders, maar „wat" dat „iets" is, weet ik niet. Zelfs Mr. Opzoomer weet het niet. Op pg. 168 noot 1 vraagt hij: „Mag men met prof. Diephuis door „het burgerlijk recht" „in ons artikel het geheele privaatrecht, het formeele zoowel „als het materieele verstaan? Ik zou nòch aan het algemeene „karakter onzer wet, nòch aan het stellen van ons artikel bij „de beraadslaging tegenover art. 4 de bevoegdheid durven ont„leenen, om eenige woorden onzer wet in een meer algemeenen „zin te nemen dan waarin men ze pleegt te gebruiken. Maar „reeds in mijn B. W., I, pg. 4, 4 wees ik op de *vier* verschillende „beteekenissen der uitdrukking: „het burgerlijk recht." In de „meest algemeene dier vier *schijnt* ze inderdaad hier gebruikt."

Ik cursiveerde in dit citaat eenige woorden, die voldoende zijn om mijn beweren te staven: de woorden des Wetgevers zijn niet duidelijk, ze zijn voor verschillende uitlegging vatbaar. Trouwens reeds het feit, dat Asser, [19]) Faure, Kist,

---

18) l. c. pg. 163.

19) Asser's bestrijding echter in R. D. I., Dl. I. 1869, pg 116, steunende op art. 6 A. B, dat dan ook voor den vreemdeling moest gelden, komt mij voor weerlegd te worden, door de opmerking van prof. Diephuis (Ned. Burg. Recht, Syst., I, 62, 1): „art. 6 A. B. is wel eene bepaling *over*, maar niet *van* burgerlijk recht."

van Hall, Tellegen, e. a. het in dezen met Opzoomer niet eens zijn, zou ons doen vermoeden dat de woorden niet zooals hij beweert: „in het minst niet dubbelzinnig zijn." [20])

Gaan wij nu in de wordingsgeschiedenis [21]) van ons artikel onderzoeken, wat de Wetgever hier bedoelde, met „het burgerlijk recht," dan vinden wij, dat art. 22 van het Ontwerp van 1820 (ons tegenwoordig art. 9 A.B.) voortspruit uit art. 11 Code Civil en oorspronkelijk luidde: „In het al„gemeen zal geen recht uit het burgerlijk wetboek den vreem„deling te stade komen, zoo niet in een gelijk geval in zijn „Vaderland, aan een Nederlander, hetzelfde recht is toege„kend." Om verschillende redenen maakten de afdeelingen der Kamer hiertegen bezwaar, en zoo stelde men ten slotte bij de beraadslaging in committé-generaal vast den volgenden tekst: „Vreemdelingen hebben in de Nederlanden het „genot van al de burgerlijke rechten, waarvan zij niet uit„drukkelijk bij de wet zijn uitgesloten." Men noemde dit stelsel: „dat eener onbepaalde liberaliteit." De voorgedragen redactie werd echter niet door de Regeering aangenomen, zooals zij zelve verklaarde, had zij die welke thans art. 9 A.B. vormt genomen, omdat zij deze „beter had gevonden, „dan die door de afdeelingen was voorgesteld, omdat het „niet genoegzaam was te bepalen dat vreemdelingen dezelfde „*rechten* genieten, maar het noodig was te doen gevoelen „dat zij ook aan dezelfde burgerlijke *verplichtingen* onder„worpen waren." En zoo is het gebleven.

---

20) Hieruit alleen echter reeds, zooals Mr. Jitta (l. c. pg. 73) doet, tot dubbelzinnigheid te concludeeren, komt mij al te gewaagd voor.

21) Voorduyn, Geschiedenis en Beginselen der Nederlandsche Wetboeken, Dl. I, Stuk II, pg. 356 e. v.

Weet dus Mr. Opzoomer niet welke beteekenis de uitdrukking „burgerlijk recht" hier heeft, de geschiedenis leert hem duidelijk dat die beteekenis is: „de burgerlijke rechten en verplichtingen". De historische interpretatie geeft ons dus het recht tot de lezing van Mr. Heemskerk te komen en niet eene te volgen: „die nòch met de billijkheid, nòch met de consequentie te rijmen is" [22]).

Gelukkig heeft de Nederlandsche rechter zich ook niet te veel aan de woorden vastgeklemd en behoudens zeer zeldzame uitzonderingen in art. 9 A. B. geen hinderpaal gezien, den staat der vreemdelingen naar hun wet te beoordeelen.

---

§ 4.

„Eigenaardige Wetten".

De rechter mag dus in het algemeen een vreemde wet toepassen. Hierop is echter één uitzondering, die door allen wordt erkend, nl. waar het geldt de toepassing van de door Bar [1]) genoemde „Prohibitivgesetze." Dit zijn die wetten, welke geheel indruischen tegen het rechtsbegrip dat heerscht in den Staat van den rechter. Deze uitzondering erkende ook l'Institut de Droit International in art. VIII van zijn Wensch [2]) luidende: „En aucun cas les lois d'un „État ne pourront obtenir reconnaissance et effet dans le „territoire d'un autre État, si elles y sont en opposition „avec le droit public ou avec l'ordre public."

---

22) Mr. Opzoomer, l. c. pg. 165.

1) l. c. pg. 108 § 33.

2) A. I., Dl. V. 1882, pg. 57.

Dit zou b. v. het geval zijn zoo hier te lande een vreemdeling, natuurlijk kind, zijn vermoedelijken vader aanspreken wilde om onderhoud. Het is duidelijk, dat de rechter hem dan zou afwijzen, krachtens de uitdrukkelijke bepaling van art. 342 B. W. Toch is dit beginsel der Prohibitivgesetze veel gemakkelijker te stellen, dan de juiste grenzen daarvan te trekken.

Wat moet toch het criterium zijn? geen ander dan dit: dat de Staat een dergelijk rechtsinstituut beschouwt als onrechtmatig, als strijdende met het ware wezen van het Recht. Wij moeten dus de basis kennen, waarop het Recht is gegrond, waarvan Brocher [3]) als elementen opgeeft: „Développement normal et sécurité de l'État, principes „supérieurs de sociabilité, règles impérativement imposées „par la morale ou par la religion." Welke deze regelen in een zekeren Staat zijn, moeten we afleiden uit die bepalingen van het recht van dien Staat, die van dwingenden aard zijn.

Doch Brocher wijst er terzelfder plaatse zeer juist op, waar hij de artt. 6 en 3 Code Civil tegenover elkaar stelt, niet alle dwingende bepalingen behooren hier toe. Het gaat niet aan alle bepalingen, waarvan men bij overeenkomst niet mag afwijken, te beschouwen als bepalingen, waarbij altijd de inlandsche wet moet worden toegepast. Als voorbeeld noemen we slechts de bepaling van den leeftijd, waarop men meerderjarig wordt of andere bepalingen die betrekking hebben op den staat der personen. Vrij algemeen erkent men, dat deze geregeld worden door de nationale of domiciliaire wet van de personen zonder te vragen naar de wet des rechters; toch behooren die bepa-

3) Ch. Brocher, Cours de Droit International Privé, 1882, pg. 108.

lingen in de eerste plaats tot het dwingend recht. Zoo ook de bepalingen, betreffende den vorm van solemneele handelingen, enz.

Deze vallen er dus niet onder; de moeielijkheid der grensbepaling wordt nog grooter, zoo men terecht met Savigny [4]) aanneemt, dat de rechter, ook niet mag erkennen vreemde rechtsinstellingen, die hoewel niet uitdrukkelijk in strijd met zijn nationale wet toch in zijn land onbekend zijn, b. v. het woekerverbod. Zal daarom elke vreemde instelling, in eene wetgeving onbekend in dat land niet mogen erkend worden? Vallen daarom b. v. de officieuse voogdij en de adoptie, beide instellingen hier te lande onbekend maar niet verboden, zoo zij wettig in den vreemde tusschen daartoe gerechtigden hebben plaats gehad, en hier te lande bij een kwestie influenceeren onder de Prohibitivgesetze? of wel daar deze ook den staat van personen betreffen, zal onze „staat van kennelijk onvermogen" of „surséance van betaling" wettig verleend bij den buitenlandschen rechter niet gelden, op grond, dat in zijn wet dit rechtsinstituut onbekend is? Zeer zeker niet.

Hoever moeten we nu gaan? Ik zeide reeds, het criterium is moeielijk te stellen en daar waar schrijvers als Savigny, Bar en Brocher, geen scherpe grens weten te trekken, zal men dit zeker niet van mij verwachten. Tot zoolang het dus niet beter bepaald is, meen ik dat wij ons moeten houden aan Bar's [5]) opinie: „dass das Gericht niemals dazu dienen darf, ein Rechtsverhältniss zu realisiren, „welches von den Einheimischen Gesetzen als ein unsitt-

4) System VIII, pg. 33 § 349.
5) l. c., pg. 110.

„liches betrachtet wird, wenn auch dieses Verhältniss nach „den auswärtigen Gesetzen als ein erlaubtes gelten sollte."

Dit belet echter niet dat rechten op zich zelf niet onzedelijk, ontleend aan een onzedelijke rechtsverhouding in het land, waar deze geoorloofd is, hier te lande geldig zijn, b. v. de eigendom eener zaak, verkregen door een slaaf, in een land waar slavernij bestaat, wordt hier bij den heer erkend. Bar [6]) geeft hiervan nog meer voorbeelden en concludeert: „Ein nichtiges Rechtsverhältniss muss von unserem „Gerichte dann anerkannt werden, wenn es nicht in dem „Gebiete unseres Staates realisirt werden soll, viel mehr „seine Existenz nur ein Präjudicialpunkt für einer anderweilen in unserem Lande verfolgten Anspruch bildet."

Nog een soort Prohibitivgesetze bestaat hiernevens. Deze zijn echter veel gemakkelijker te herkennen. Het zijn die wetten, welke bepaaldelijk strekken tot verzekering eener door den Wetgever gewilde economische orde van zaken. Zij moeten uitdrukkelijk geregeld zijn en zullen dus altijd steunen op een wettelijk verbod. Zoo b. v. het verbod van stilzwijgende hypotheek, zoo ook dat van fideïcommissen, van de doode hand, en nog enkelen. Weinig in getal, zijn zij veel minder dan de Prohibitivgesetze, welke de zedelijke orde oplevert, een struikelblok bij de beoefening van het intern. priv. recht.

Het intern. priv. recht steunt op een zekere rechtsgemeenschap tusschen de volken; waar op dat punt geen gemeenschap is, kan van intern. priv. recht geen sprake zijn, zoo b. v. met de Oostersche volken of de Negerstammen.

We vinden dan ook daar het stelsel der persoonlijke

6) l. c. pg. 110.

rechten (capitularia, enz.) dus de negatie van intern. priv. recht. Doch die algemeene rechtsgemeenschap van de beschaafde volken lijdt op sommige punten uitzondering; we vinden dan een afwijkende opvatting van een recht, in een of ander land. Zulk een afwijking noemen wij een eigenaardigheid, en het is daarom dat ik deze afwijkende wetten „Eigenaardige Wetten" noemde. [7]) Ik meen dat dit het begrip beter uitdrukt, dan „Prohibitivgesetze", welke term zou doen vermoeden, dat de wet altijd een verbod moet bevatten; of „absolute wetten," welke uitdrukking te ruim is daar er alles onder valt, wat tot het dwingend recht behoort.

De Eigenaardige Wet kan zich op twee wijzen voordoen: òf dat wij het algemeene begrip hebben en het vreemde recht de eigenaardigheid, òf wel dat wij de eigenaardigheid hebben en het vreemde recht het algemeene begrip.

In beide gevallen zal onze rechter zijn wet toepassen.

Zoo opgevat komen wij, bij de niet-toepassing der vreemde wet in het geval eener Eigenaardige Wet, niet in botsing met den rechtsgrond van het intern. priv. recht. Volgens deze is toepassing der vreemde wet een uitvloeisel van de algemeene plicht van den Staat het recht te handhaven; die plicht houdt op zoodra hetgeen de vreemde wet recht noemt, den Staat bepaaldelijk voorkomt onrecht te zijn.

Tot handhaving van onrecht, ook al is het in wettigen vorm gegoten, is geen Staat verplicht; geen rechter behoeft daartoe zijn diensten te leenen.

---

7) Hoe weinig vast dit begrip echter staat, bewijst ons de stilzwijgende hypotheek, die vroeger algemeen toegelaten, nu langzamerhand „eigenaardig" wordt.

De vierde der Conclusions Générales door l'Institut de Droit International te Genève (1874) aangenomen, erkent dit. Het einde dier conclusie luidt: [8]) „Ce devoir (celui de „justice internationale) ne cesse d'exister, que si les droits „de l'étranger et l'application des lois étrangères sont in„compatibles avec les institutions politiques du territoire „régi par l'autre souveraineté, ou avec l'ordre public tel „qu'il y est reconnu."

---

§ 5.

Kracht van het Internationaal Privaatrecht in de Praktijk.

Uit het voorafgaande kom ik tot deze conclusie: de rechter van welk land ook moet bij een hem ter beslissing gegeven rechtsstrijd, waarbij sprake kan zijn van toepassing van vreemd recht, in de eerste plaats onderzoeken of omtrent dit punt, zijn wet „Eigenaardig" is, of wel hem verbiedt in dit geval een vreemde wet toe te passen; en zoo dit niet mocht blijken zal hij uit den aard en het wezen van het questieuse rechtsinstituut moeten afleiden, in hoeverre en welke vreemde wet het beheerscht. De gids bij het eerste gedeelte van dit onderzoek is 's rechters eigen wet, bij het tweede gedeelte is het: het intern. priv. recht.

Ik meen dit alleen deze taak te moeten geven, en niet de andere, die prof. Hamaker [1]) er ook toe rekent, nl. de beantwoording der vragen: „Welke is en welke behoort de „rechtstoestand van vreemden te zijn? Kunnen zij rechten

---

8) A. I., Dl. I. 1877, pg. 124.

1) Aard en Doel van het Internationaal Privaatrecht, 1878, pg. 10.

„verkrijgen en handhaven, zijn zij bevoegd tot procedeeren, „trouwen, erven?"

De oplossing toch van deze vragen is in de praktijk eene gewone wetsinterpretatie en in de theorie een kwestie van Staatsrecht; ze betreft de inwendige organisatie van den Staat; hoogstens kan men haar tot het Volkenrecht rekenen, in zooverre zij dikwijls bij traktaat geregeld wordt. De eenige richtsnoer hierbij is niet het Recht, maar de nuttigheid voor den Staat, de zorg voor zijn veiligheid en andere politieke redenen. Dienovereenkomstig kan de Staat aan vreemdelingen sommige rechten ontzeggen, bepalen wien hij als vreemdeling beschouwt, enz. naar zijn welbehagen. Maar in het intern. priv. recht bestaat die vraag niet; dit ziet in alle menschen: personen, rechtsbevoegde wezens, die volkomen gelijk staan. Van dit standpunt uitgaande stelt het zijne regelen; komt het dan in botsing met de bepaling door een of anderen Staat gemaakt, dan strijkt het Recht voor de Macht de vlag, maar erkent nooit die Macht anders dan als iets, waarop de rechter bij zijn uitspraak heeft te letten, in de theorie neemt het haar niet op [2]).

In hoeverre is nu de rechter gebonden aan het intern. priv. recht?

Volgens sommigen is hij gehouden het na te leven als een soort Gewoonterecht, volgens anderen kan hij er mede te rade gaan of niet, naar hem goeddunkt.

Deze vraag is van des te meer belang daar het een onbetwistbare waarheid is, die Bar verkondigt als hij zegt [3]):

---

2) Men leze b. v. Mr. Asser's bespreking van de uitzonderingen, die de Nederlandsche Wet nog op privaatrechtelijk gebied tusschen Nederlanders en vreemdelingen maakt. (Schets, pg. 26 e. v.)

3) l. c. Einleitung, pg. VI.

„Im Privatrechte besteht auch die aus den einzelnen Gesetz-„gebungen zu gewinnende Ausbeute von Bestimmungen, „welche auf die Collision der Territorialgesetze sich beziehen, „nur aus wenigen, allgemeinen, der verschiedensten Deutung „fähigen Sätzen". Òf de Wetgever heeft gemeend met een paar bepalingen, alles te kunnen regelen, òf wel hij heeft slechts in enkele speciale gevallen willen voorzien en het meeste ongeregeld gelaten; van welke dier beschouwingen men ook uitga, dit is zeker, dat vele, zelfs het grootste deel der vragen van intern. priv. recht door den Wetgever niet zijn opgelost.

Zal men hierbij nu Gewoonterecht, als bindend recht erkennen? De bindende kracht van het Gewoonterecht is m. i. nooit heel groot; het bindt zoolang men het er mede eens is [4]), het is echter steeds in een staat van overgang, van ontwikkeling; een recht, waarvan men zooals Brocher [5]) doet, kan beweren dat het „bases spéculatives et positives" dooreenmengt kan toch moeielijk een vertrouwbare gids zijn. Daarbij is het ontstaan van een gewoonte op dit gebied bizonder moeielijk, en is in sommige landen aan de gewoonte alle rechtscheppende kracht ontzegd, tenzij de wet er naar verwezen heeft.

Kan men dan soms zich beroepen op eene Communis Doctorum Opinio, op een zoogenaamd Juristenrecht?

Rechtskracht heeft dit niet, en wat het ergste is, zoo men van een tak der rechtswetenschap kan beweren: Viri docti dissentiunt, is het stellig van het intern. priv. recht. Het valt gemakkelijk onder de gezaghebbende schrijvers bij bijna

---

4) Mr. d'Ablaing, Recht en rechtswetenschap, 1882, pg. 20.

5) Cours de Droit International Privé, pg. 8.

elke kwestie evenveel op te sporen, die pro, als die contra een zekere oplossing te adviseeren.

Savigny noemt het intern. priv. recht „noch erst im Wer„den begriffen" [6]); Mr. Dolk [7]) helt in navolging van Laurent [8]) er toe over, het intern. priv. recht te beschouwen als verkeerend in den toestand, waarin het volkenrecht vóór Grotius was. Ook ik meen mij daarbij te moeten aansluiten, en in het algemeen te moeten erkennen, dat er tot dusver geen bindende regelen omtrent de toepassing van vreemd recht zijn; dat, zoo wij de weinige gevallen uitzonderen, waaromtrent de wetgever zich heeft uitgelaten — en deze zijn natuurlijk als elke wet bindend voor den Staatsambtenaar — de rechter die wet moet toepassen, welke hem de juiste voorkomt. Dat hij bij die keuze zich meestal zal laten leiden, door de meening der groote schrijvers op dit gebied en door vroegere rechterlijke beslissingen, als zekerder waarborg tegen de feilbaarheid van zijn eigen onderzoek, is ten zeerste toe te juichen, maar het is niet te vorderen

---

6) System VIII, pg. 30 § 348.

7) Mr. W. Dolk, Internationaal Privaatrecht II, Zakenrecht, Acad. proefschr. Utrecht, 1882, pg. 3.

8) Le Droit Civil International, I, N°. 433 pg. 641: „Qu'est ce que le „droit positif international? Je ne sais où l'on irait le chercher. Le droit positif „est celui qui est sanctionné par une loi ou par un traité; où sont les lois et „les traités, qui contiennent les règles du droit civil international? On dira que „le droit international est un droit coutumier: je repondrai plus loin, comme „je l'ai déjà fait, que les coutumes sont aussi insaisissables, disons mieux aussi „imaginaires que les traités et les lois (I, N°. 440 pg. 650). Donc notre droit „n'est pas encore un droit positif: c'est un droit théorique, philosophique, quoi „qu'en disent les positivistes."

Ook Savigny ontkent dat de Statutenleer Gewoonterecht is; een ander stelsel is het zeker nog minder (System VIII, pg. 123 § 361).

als een eisch van Recht bij den tegenwoordigen toestand van wetgeving en traktaten.

Toch is zekerheid hier, zooals in alles wat de rechtspraak betreft, ten hoogste gewenscht, maar de kracht onzer begeerte mag ons er nooit te brengen deze reeds als vervuld te beschouwen zoo zij het niet is.

Is de vervulling aanstaande? er zijn teekenen die er heen wijzen, de positieve bepalingen in de verschillende wetten worden steeds talrijker en meer gedetailleerd; toch geloof ik dat de vervulling nog zeer lang zal uitblijven. Het grootste struikelblok is m. i. hierin gelegen, dat men nog niet eens is over de plaats welke aan het intern. priv. recht in de rechtswetenschap toekomt. Sommigen zeggen: het is een onderdeel van het Privaatrecht en behoort daarbij te worden geregeld, andere beweren: het is een deel van het Volkenrecht en verwachten alle heil van traktaten. Mancini [9]) zegt: „Il faut absolument la (cette branche de droit international) „placer sous l'empire de l'une et de l'autre des branches „du droit", en rekent het intern. priv. recht dus zoowel tot het publiek- als tot het privaatrecht.

Mij komt het in alle bescheidenheid voor, dat het intern. priv. recht noch het een, noch het ander, ja zelfs eigenlijk geen Recht is [10]) Zoo ik den term „Internationaal Privaatrecht" gebruikte en zal blijven gebruiken, is dit, omdat hij sinds Foelix burgerrecht in de wetenschap heeft gekregen [11]).

---

9) R. D. I., VII. 1875, pg. 355.

10) Bar, l. c. § 1 pg. 4 beschouwt het intern. priv. recht wel als recht, maar wijst er ook op, dat het noch Volkenrecht noch Privaatrecht is.

11) T. E. Holland critiseert deze en andere termen terecht in R. D. I., XII. 1880, pg. 572 e. v. Ook hij stelt de overeenkomst in het licht, tusschen de vragen van intern priv. recht, de transitoire en die der gewone wetsinterpretatie.

Om mijn opinie te motiveeren dien ik eerst te definiëeren de begrippen: Privaatrecht en Volkenrecht.

Privaatrecht is de regeling der rechtsbetrekkingen en rechtsbevoegdheden der individuen.

Volkenrecht is de regeling der rechtsbetrekkingen en rechtsbevoegdheden tusschen twee Staten als zoodanig of tusschen een Staat q. q. en de burgers van een anderen Staat.

Wat regelt nu het intern. priv. recht? Ik beperk dit thans tot het materieel privaatrecht. Regelt het de verhouding tusschen twee of meer individuen? geenszins; wij vragen volstrekt niet, wat het resultaat onzer beslissing zal zijn, wij bekommeren er ons niet om, welke wet de meest juiste beginselen bevat, het meest rechtvaardig is; maar zonder op den inhoud der wetten te letten, vragen wij alleen: *welke* wet geldt? Is die aangewezen, dan is de taak van het intern. priv. recht afgeloopen, de aangewezen wet wordt dan toegepast en deze toepassing zal den rechtstrijd oplossen.

Evenmin regelt het intern. priv. recht de verhouding tusschen Staten q. q., althans niet in het materieele deel. Bij het formeele deel komt dit wel voor, zoo is b. v. de vraag naar de rechtskracht van vreemde vonnissen, geen andere dan deze: in hoeverre zal het éène Staatsgezag het andere behulpzaam zijn in de uitoefening van zijn rechterlijke functiën? Dit is dus zuiver Volkenrecht.

Ik meen daarom, dat het intern. priv. recht op materieel gebied geen Recht is, maar alleen een aanwijzing van Recht. Wil ik het classeeren in de rechtswetenschap, dan

---

Hij omvat dit alles met den term: „Toepassing der wet." Het intern. priv.recht wil hij noemen: „Extraterritoriaal Privaatrecht," een naam die misschien de beste is, doch ook al weer het woord: „recht" bevat.

moet ik het brengen tot de Methodologie van het recht.

Methodologie van het recht toch is: het samenstel der regelen volgens welke de toepasbare wet wordt aangewezen en uitgelegd.

Bij het intern. priv. recht heeft men zich te veel laten leiden door het internationale karakter, maar stellen wij eens een geval dat volkomen analoog is, waarbij nl. de keus moet worden gedaan tusschen twee wetten van eenzelfden Staat. Ik bedoel b.v. dat ter beslissing eener kwestie noodig is uit te maken of iemand Nederlander is. Welke wet zal de rechter nu toepassen, die van 28 Juli 1850 (Stbl. 44) ter uitvoering van art. 7 der Grondwet, òf het Burgerlijk Wetboek? Hij zal zien welke de aard is der kwestie, welk Nederlanderschap gevraagd wordt, en dan de toepasselijke wet aanwijzen.

Hij heeft dan nog over de kwestie au fond volstrekt geen oordeel geveld, maar haar alleen geclasseerd. Niemand zal dit anders dan als Methodologie opvatten.

Men werpe mij niet tegen, dat Methodologie iets zuiver persoónlijks is en niet door den Wetgever geregeld kan worden, terwijl ik toch voor de intern. priv. rechtelijke vragen regeling bij wet of traktaat verlang. Ik wijs slechts op het Ontwerp van 1820, dat een reeks bepalingen bevatte over interpretatie van wetten en op de vele wetgevingen, waarin dergelijke bepalingen voorkomen [12]). Onmogelijk is het dus niet, ongewenscht misschien evenmin. Prof. Hamaker

---

12) Zoo heeft de Código Civil de Chile in zijn Titulo preliminar een paragraaf (§ 4) getiteld: „Interpretacion de la lei." In 't algemeen is dit wetboek met de naar Zuid-Amerikaansche wijze officieele aanwijzing der gebruikte schrijvers en theoriën, die er achter is geplaatst, een zeer merkwaardig voorbeeld van wetgeving.

dringt op algemeene regeling van het inter priv. recht aan, omdat de wet dan eerst onze norma agendi kan zijn, als wij weten volgens welke wet later de gevolgen onzer handelingen beoordeeld zullen worden [13]).

Weet ik dat, als er een tegenstrijdige interpretatie bestaat, als de eene rechter uit dezelfde wetsbepaling iets geheel anders leest dan de andere? Moeielijk is het zeker de wetsinterpretatie goed te regelen, maar ook van het intern. priv. recht heeft Hertius niet zonder grond gezegd: „Mirum est quam sudent Doctores."

De taak van den beoefenaar van het intern. priv. recht is dus zeer bescheiden in het minst schitterend gedeelte der rechtswetenschap gelegen, als evenknie van de Hermeneutiek, die zelfs niet eens meer systematisch aan onze hoogescholen wordt onderwezen, maar aan de praktijk wordt overgelaten. De beschouwing echter, dat het recht is een praktische wetenschap en dat het schoonste theoretische recht door een slechte praktijk ongeschikt wordt zijn taak te vervullen, doet hem inzien dat ook zijn arbeid niet geheel zonder belang is en dat ook hij meewerkt, tot de vervulling van den grooten wensch: de volledige heerschappij van het Recht en van het Recht alleen.

---

§ 6.

Methode van Internationaal Privaatrecht.

Voor ik tot de behandeling van enkele vragen van intern. priv. recht overga, meen ik in verband met het voorgaande

13) l. c. pg. 15.

te moeten aangeven welke methode m. i. op dit gebied moet worden gevolgd.

Zooals Mr. Jitta [1]) duidelijk uiteenzet zijn er twee richtingen bij de beoefenaars van het intern. priv. recht; de eene, aan wier hoofd The Assocation for the Reform and Codification of the Law of Nations staat, hoopt de moeielijkheden, welke bij de conflicten van wetgeving voorkomen, op te lossen door deze geheel te doen vervallen en in de plaats der verschillende wetgevingen te stellen: de Eenheid van het Recht; de andere wier middelpunt l'Institut de Droit International is, streeft daarentegen naar een gelijksoortige oplossing der conflicten van wetgeving in de verschillende landen, naar: de Unie van het Recht.

Aan de eerste richting behoeven wij slechts te herinneren, dat hoeveel vingerwijzingen naar het Cosmopolitisme ook deze eeuw en de laatste vijftig jaar vooral opleverden, het toch de 19de eeuw was, waarin sterker dan ooit te voren de kracht der Nationaliteiten tot uiting kwam. Waar elke Nationaliteit er nog naar streeft een zelfstandigen Staat te vormen, is het wel niet te denken, dat de souvereiniteit der deelen spoedig plaats zal maken voor den „Vereenigden Wereldstaat" of zelfs voor „de Vereenigde Staten van Europa" en de behoefte aan eenheid van wetgeving moet al zeer dringend zijn om deze, buiten eenheid van wetgevend gezag om, te doen ontstaan. Maar zelfs zoo die Staat gekomen mocht zijn, zal nog voor zijne deelen blijven gelden wat Montesquieu [2]) zoo juist zegt van de Staten en de verschillen in hunne wetgevingen:

---

1) l. c. pg. 31.

2) Esprit des Lois L. I., ch. 3.

„La loi, en général, est la raison humaine, en tant qu'elle „gouverne tous les peuples de la terre; et les lois politiques „et civiles de chaque nation, ne doivent être que les cas „particuliers où s'applique cette raison humaine. Elles doivent „être tellement propres au peuple pour lequel elles sont „faites, que c'est un très-grand hazard si celles d'une nation „peuvent convenir à une autre. Il faut qu'elles se rapportent „à la nature et au principe du gouvernement.... Elles doi- „vent être relatives au physique du pays; à la qualité du „terrain, à sa situation, à sa grandeur; au genre de vie „des peuples: elles doivent se rapporter au degré de liberté, „que la constitution peut souffrir, à la religion des habitans, „à leurs inclinations, à leurs richesses, à leur nombre, à „leur commerce," etc.

Zoolang men dat alles niet heeft gelijk gemaakt is de Eenheid van het Recht een droombeeld, dat slechts op enkele zeer speciale punten, en dan nog niet over de geheele aarde kan verwezenlijkt worden.

Maar bij de Unie van het Recht staan wij nader en het is een schoone roeping van het intern. priv. recht daartoe krachtig te kunnen medewerken. [3]) In de eerste plaats is daarvoor noodig, dat men zich de juiste aard van het intern. priv. recht bewust wordt, in de tweede plaats, dat men zich eenigzins meer dan tot dusverre vrij maakt van de citeerwoede van auteurs en beslissingen. Niet genoeg kunnen Brocher's woorden [4]) herhaald worden „Dégagée des liens qui l'unissaient „au droit coutumier la doctrine purement spéculative de nos „jours peut se livrer plus librement à son oeuvre. Elle ne

---

3) In denzelfden geest spreekt Asser in R. D. I., XII. 1880, pg. 11 e. v.

4) Cours de Droit International Privé, 1882, pg. 6.

„doit négliger ni l'histoire, ni le droit positif; mais, ce ne „sont là, pour elle, que des moyens d'instruction, ou qu'une „matière sur laquelle elle se propose d'agir."

Door aldus te handelen verliezen wij niet den gepasten eerbied voor de groote schrijvers van vroeger uit het oog; maar bij blinde navolging zouden wij miskennen dat, dank zij het in den laatsten tijd zoo sterk toegenomen internationaal verkeer, de bekrompenheid van veler vaderlandsliefde voor een goed deel is geweken. De Fransche Revolutie bracht ons Les Droits de l'Homme et du Citoyen, niet van den Burger alleen. Dit idee zoo zegenrijk ook voor het intern. priv. recht, schiet hoe langer hoe meer wortel, en daarom verliezen zij, die in het feodale tijdperk leefden of onder den invloed van de nawerking dier begrippen schreven, voor ons veel van hun praktische waarde.

De taak van hem, die zich met de oplossing eener vraag van intern. priv. recht bezig houdt, is nu m. i.:

voor de questieuse rechtsbetrekking het rechtsgebied op te zoeken, tot hetwelk die rechtsbetrekking naar haar aard en wezen behoort.

Hij zal daartoe het volgende moeten doen:

1°. Door vergelijkende rechtstudie komen tot een goed inzicht van den aard en het wezen der bedoelde rechtsbetrekking. De vergelijkende rechtstudie, die door de eerste groep, hierboven genoemd, zoo op den voorgrond wordt gesteld, is dus inderdaad de basis onzer wetenschap.

2°. Uit het wezen der rechtsbetrekking concludeeren tot de wet, welke haar moet beheerschen. Hierbij zal blijken, dat de rechtsvraag nader moet worden ontleed in eenvoudiger rechtsfeiten en wel in: het rechtssubject en zijne capaciteit, het rechtsobject en deszelfs

vatbaarheid om in eene dergelijke betrekking te worden opgenomen, de vorm waarin de rechtsbetrekking rechtmatig tot stand gekomen kan zijn, en de inhoud der rechtsbetrekking.

3°. Na aldus louter theoretisch — ofschoon steunend op positief recht — het rechtsgebied te hebben aangewezen, onderzoeken in hoeverre de resultaten zijner theorie in de praktijk kunnen gelden. Daarvoor moet hij nagaan: òf en waar deze rechtsbetrekking als door een Eigenaardige Wet beheerscht zich vertoont, en òf en waar op dit speciaal punt een wetsbepaling omtrent de toepasbaarheid van vreemd recht bestaat.

Een onderscheid te maken tusschen het jus constitutum en het jus constituendum is bij mijn opvatting, dat het intern. priv. recht eigenlijk zelf geen jus is, niet mogelijk. Er is bij mij om Brocher's termen [5]) te gebruiken une partie spéculative — het sub 1 en 2 — en une partie pratique — het sub 3 genoemde. Terecht beschouwt Story verwarring tusschen beiden, als de bron van de „intrica„tissimae ac prope inexplicabiles controversiae" waarover Voet [6]) klaagt; ik hoop dat de scherpe scheiding door mij gemaakt althans deze verwarring in mijn arbeid zal voorkomen.

Nog iets ter toelichting van de ontleding der rechtsvraag in eenvoudiger rechtsfeiten. Prof. Hamaker [7]) zegt, dat de

5) Cours de Droit International Privé, 1882, pg. 10.

6) J. Voet, Commentarius ad Pandectas, 1716, Lib. I. Tit. IV. Pars 2 „de Statutis" n°. 1.

7) l. c. pg. 25.

Statutentheorie nog zeer sterk in de wetenschap inwerkt en gaat daarna voort: „ja, het is mij voorgekomen, dat we „in hetgeen als fonkelnieuw verkondigd wordt, dikwijls „slechts een op haar gepleegd plagiaat te begroeten heb-„ben." Opdat men mij niet hetzelfde verwijte, verklaar ik dat wezenlijk de aangegeven splitsing der rechtsstof harmonieert met de leer der Statuten, zooals zij in hoofdtrekken door Jan Voet is verkondigd.

In zijn Commentarius ad Pandectas Lib. I. Tit. IV. Pars 2 „de Statutis" n⁰. 2 zegt hij:

„Nobilissima statutorum divisio est qua alia personalia sunt, „alia realia, alia mixta .... Personalia sunt, quibus prin-„cipaliter de universali vel quasi-universali personae statu, qua-„litate, habilitate vel inhabilitate disponitur, sive nulla prorsus „sit rerum mentio, sive de rebus etiam sermo sit; si modo prin-„cipalis intentio statuentis non sit de re aliquid, sed de personâ „disponere .... Realia ex adverso, quae rem principa-„liter afficiunt, et circa rem aliquid disponant, sive perso-„nae mentio facta sit, sive non; si modo primaria statu-„entis mens sit, non de personis sed de rebus disponere „ .... Mixta denique non absurde dixeris ea, quae neque „de personis, neque de rebus principaliter disponunt, sed „actuum a personis circa res gerendorum, sive judicialium, „sive extrajudicialium, formam, modum, ordinem, solem-„nia, definiunt."

Ik wensch dit over te nemen met de volgende wijziging: waar Voet zegt „principaliter" over personen of zaken, stel ik „uitsluitend" hiervoor in de plaats en het Statutum Mixtum meen ik te moeten beperken tot „den uitwendigen vorm der rechtshandeling, welke de rechtsbetrekking in het leven

roept." [8]) En dan geloof ik dat de eenige fout in de Statutenleer is, dat zij met die drie statuta dacht alles te omvatten, terwijl zij juist omtrent den inhoud der rechtsbetrekkingen geen regels gegeven had.

Wat is toch bij elke rechtsbetrekking aanwezig?

1°. Een rechtssubject. Deze is bevoegd of niet bevoegd in de questieuse rechtsbetrekking te staan. Is hij niet bevoegd, dan vervalt de geheele vraag, daar dan de rechtsbetrekking geen rechtsbetrekking is. In elk geval zal dus deze vraag zich het eerst voordoen, de beantwoording er van vinden wij in het Statutum personale;

2°. Een rechtsobject. Dit kan al of niet geschikt zijn van die rechtsbetrekking het voorwerp uit te maken, is het niet geschikt dan hebben we weer geen rechtbetrekking. De beantwoording dezer vraag geeft ons het Statutum reale:

3°. Een vorm, waarin de handeling gepleegd moet zijn, opdat de rechtsbetrekking kon ontstaan. Hiervoor kan wel of niet een bepaalde vorm geëischt zijn en de regeling kan ook negatief wezen, nl. zoo de rechtsbetrekking ontstaat uit de wet of uit een feit, dat geen handeling is. De aanwijzing welke vormelijke eischen voor het ontstaan der rechtsbetrekking vervuld moeten zijn, is bij sommige der Oude schrijvers „Statutum mixtum" genoemd; daar deze naam echter hoogst onduidelijk is, zal ik de uitdrukking „Regelen betreffende den vorm" blijven gebruiken.

4°. De inhoud der rechtsbetrekking.

---

8) Zooals uit Hoofdstuk II zal blijken, levert dit bij het statutum personale weinig verschil op, iets meer bij het statutum reale, waaronder ik b. v. de intestaaterfopvolging niet breng, het meest bij het statutum mixtum.

Een voorbeeld moge dit ophelderen en tevens mijn beschuldiging tegen de Statutenleer bewijzen.

Ik neem daarvoor het zeer eenvoudige geval van Koop en Verkoop en de daaruit ontstane rechtsbetrekking. Ik zal nu ten eerste moeten vragen: was de kooper bevoegd te verkrijgen? was de verkooper bevoegd te vervreemden? Dit beantwoordt mij hun statutum personale. Daarna moet ik vragen: was de zaak vatbaar door koop overgedragen te worden of extra commercium? Dit zegt mij het statutum reale. Ten derde: is de vorm gebruikt, die voor eene koopovereenkomst noodig is? De regel omtrent den vorm antwoordt mij hier. Maar nu ontstaat nog, als alle drie antwoorden gunstig luiden voor de geldigheid van het contract, de vraag over den inhoud der rechtsbetrekking; b.v. of reclame is toegelaten? of de kooper gehouden is tot vrijwaring? of de koop à contant is geschied? of wegens laesio enormis het koopcontract vernietigd kan worden? in het kort al die vragen, die kunnen ontstaan bij een koop en verkoop, waarbij de geldigheid der overeenkomst zelve niet betwist wordt.

Het spreekt wel van zelf, dat men een wanhopige moeite moest hebben om die vragen te brengen onder één van die, welke door de regeling omtrent de statuta personalia, realia of mixta opgelost konden worden. Men bracht ze dus allen bij de mixta, want om ze personeel of reëel te maken, zoude de rechtsbetrekking zonder object of zonder subject moeten zijn. Het statutum mixtum nu bijna het geheele materieele privaatrecht omvattende, verloor daardoor alle bruikbaarheid.

Waar ik nu het huwelijksgoederenrecht tot het onderwerp van mijn intern. priv. rechtelijk onderzoek wil maken, moet ik eerst nagaan: welke wet het subject, welke het object

en welke den vorm beheerscht; om daarna mij de vraag te stellen: welke wet beheerscht de rechtsbetrekking, die ten gevolge van het huwelijk tusschen de echtgenooten ten opzichte hunner goederen ontstaat?

Bij elk dier vier vragen heb ik dus om de aanwijzing der toepasselijke wet te vinden noodig: een onderzoek van Vergelijkend Recht (de paragraphen hieraan in Hoofdstuk II en III gewijd. heb ik met A gemerkt), vervolgens de vaststelling van den aard en het wezen van het statutum en van de rechtsbetrekking (de paragraphen B), daarna de aanwijzing der toepasselijke wet (de paragraphen C), en ten slotte een onderzoek naar de speciale wetsbepalingen, omtrent toepasbaarheid van vreemd recht op dit punt gemaakt (de paragraphen D). Deze methode is zeker vrij omslachtig, doch men vergete niet, dat de oplossing voor de eerste drie vragen gevonden, het Algemeen Deel van het intern. priv. recht uitmaakt en dus voor elke andere rechtsbetrekking evenzeer geldt, als voor het huwelijksgoederenrecht.

Ik ben overtuigd, dat het mij niet zal gelukken dezen arbeid naar eisch te volbrengen, doch ik meen, dat een „proefschrift'' niets meer behoeft te zijn, dan een aanwijzing in welke richting de auteur zou wenschen te arbeiden, zoo hem later de kracht gewerd en de ondervinding, welke tot vruchtdragenden arbeid in staat stellen.

In hoofdzaak sluit ik mij dus bij de methode van Bar aan, doch behalve dat ik aan vergelijkende rechtstudie een grootere plaats inruim, verschil ik vooral hierin met hem, dat ik geen algemeene theorie [9]) voorop zet. Het komt

---

9) Bar, l. c., pg. 60 e. v.

mij toch voor, dat juist dat voorop zetten eener algemeene theorie de oorzaak is van de groote verdeeldheid, welke nog op intern. priv. rechtelijk gebied heerscht. Bijna een ieder heeft zijn eigen leer, die hij als een geloofsartikel volhoudt; zijne uitspraken over de verschillende rechtsbetrekkingen worden dogmata en discussie is onmogelijk. Ik hoop daarentegen geen stap te zetten vóór de gronden er van te hebben aangewezen en zoodra ik een misstap doe, kan het dus mijn lezer niet ontgaan. Op deze wijze kan men voor elke rechtsbetrekking door discussie tot een vaste oplossing komen; mocht dit eens geschied zijn, dan kan men combineeren. Men kan dan te zamen voegen die rechtsbetrekkingen, welke beheerscht worden door de nationale wet, die welke vallen onder de lex domicilii, die welke staan onder de lex rei sitae, enz., enz. Het zal dan waarschijnlijk mogelijk zijn te ontdekken, dat elk dier groepen van rechtsinstituten één gemeenschappelijken karaktertrek vertoont; en dan kan men zeggen: alles wat dezen karaktertrek heeft, valt onder de nationale wet, alles wat gene bezit onder de domiciliaire, enz. en zoo de algemeene criteria vast stellen, maar „divide et impera" moet de leus zijn om het zoover te brengen.

Ook op het privaatrecht zelf, kan deze behandeling gunstig inwerken; men zal dan van uit een ander, ruimer gezichtspunt zijn systeem moeten maken, men zal leeren zien wat het wezenlijke, wat het toevallige der rechtsbetrekking is, men zal zien dat vele verschillen tusschen de wetgevingen best kunnen vervallen, en zoo zal de vergelijkende rechtstudie gepaard aan het onderzoek naar het wezen der rechtsbetrekkingen de grondslag worden van het jus constituendum, een grondslag wel zoo stevig als abstracte bespiegelingen; met deze komt men in onze zoo bij uitstek

praktische wetenschap tot verkeerde, eenzijdige resultaten [10]).

Een beter systeem bij elk recht, betere bepalingen in elke wetgeving, een grootere gelijkvormigheid der wetten en een vast stelsel tot oplossing der internationale vragen zijn m. i. langs dezen weg te verwerven.

---

10) Rolin Jacquemijns uit dezelfde gedachten in R. D. I., Dl. I. 1869, pg. 1 e. v.

HOOFDSTUK II.

ALGEMEEN DEEL VAN HET INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT.

HET STATUTUM PERSONALE.

A. § 7.

Het Subject van Rechten.

Datgene wat bevoegd is, rechten te hebben noemen wij Subject van Rechten — Persoon.

Alle menschen zijn bevoegd rechtsbetrekkingen te hebben. Ontkenning dezer grondwaarheid in de slavernij of lijfeigenschap maakt, dat de Staat, waarin nog dergelijke instellingen als rechtmatig worden beschouwd niet in het beschaafd volkerenverkeer kan worden opgenomen. Waar een recht zóó in zijn basis zondigt, hebben wij er geen acht op te slaan, overtuigd dat op dien grondslag toch nooit rechtvaardigheid verkregen wordt. Het intern. priv. recht bemoeit zich dus met die Staten niet meer. De vraag of de slavernij en dergelijke instellingen van een vreemde wetgeving in ons land behooren erkend te worden is geen vraag, zoo ergens dan hebben wij hier met een Eigenaardige Wet te doen; met

de kwestie of er nog onpersoonlijke menschen zijn, bemoeit het intern. priv. recht zich niet.

Behalve de mensch is er nog eene categorie van personen nl. de Rechtspersonen, de door de wet erkende persoonlijkheid van meerdere menschen als een eenheid, of van een vermogen. De Rechtspersoonlijkheid is eene instelling, die wel in het intern. priv. recht thuis behoort, daar zij echter eene alles behalve eenvoudige kwestie is, die niet met een paar woorden is op te lossen, zie ik mij genoodzaakt, mij hier te beperken, tot het aanstippen van het feit, dat zoowel het bestaan der rechtspersonen als hun rechts- en handelingsbevoegdheid in het Algemeen Deel van het intern. priv. recht behoort te worden behandeld, en tevens dat daarop niet zonder nader onderzoek de regelen zijn toe te passen voor het statutum personale van menschen gevonden. Dit onderzoek kan ik echter achterwege laten, daar nooit de rechtspersoon familiebetrekkingen kan hebben en dus bij het huwelijksgoederenrecht niet ter sprake komt.

Aldus uitgaande van de stelling: Alle menschen zijn personen en allen zijn in het algemeen gelijk gerechtigd; een stelling waarvan het intern. priv. recht wel uit moet gaan en die gelukkig in onze maatschappij ook niet meer betwist wordt; hebben wij nog ter nadere bepaling van ons begrip: Rechtssubject, noodig de volgende vragen te bespreken:

I. Is er een persoon?

II. Wie is die persoon?

III. In welke rechtsbetrekking kan hij staan?

IV. Kan hij onmiddellijk of slechts middellijk in rechtsbetrekking treden?

Ad I^um. Zoolang er een mensch is, is er een persoon, toch blijft nu nog de vraag, wanneer in het recht aange-

nomen wordt, dat er een mensch is. In het algemeen is het antwoord: zoodra er een mensch is geboren en totdat hij sterft. De rechtsfictie van den „burgerlijken dood," waardoor men rechtens sterft vóór zijn natuurlijk overlijden [1]), behoort klaarblijkelijk tot de Eigenaardige Wetten.

Bij de geboorte wordt in sommige wetgevingen nog geeischt, dat het kind levensvatbaar moet zijn, andere stellen zich met het natuurlijk feit der geboorte tevreden, de vraag der leefbaarheid komt in het intern. priv. recht wel voor.

Bij den dood hebben we twee vragen, die ook in het intern. priv. recht voorkomen nl.: wanneer iemand beschouwd wordt overleden te zijn, als het tijdstip van zijn dood niet vaststaat, de leer der Commorientes; en de fictie van „vermoedelijk-overleden."

Ad II^um. Het antwoord op de vraag: wie is de persoon? is voor het recht alleen van belang als aan een bepaalde categorie van personen bizondere bevoegdheden hetzij om rechten te hebben, hetzij om deze te verwerven zijn ontnomen. In het algemeen is elk persoon tot alles bevoegd, de beperking moet uitdrukkelijk zijn vastgesteld voor bizondere toestanden of eigenschappen. De categorie nu waartoe een persoon behoort noemen wij zijn „staat." (Status).

Wij kunnen deze verdeelen in twee rubrieken: de natuurlijke staat en de wettelijke staat. De eerste hangt samen met onderscheidingen door de natuur zelve bij elken mensch aangewezen; de tweede met onderscheidingen die eerst door een wettelijke bepaling in het leven zijn geroepen.

---

1) Als straf, zoover ik weet, overal afgeschaft, bestaat de burgerlijke dood nog in verband met de beperking van het bezit in de doode hand in sommige Spaansche landen, als noodzakelijk gevolg van de intrede in een geestelijke orde.

De natuurlijke staat hangt af van:

het geslacht:	Mannen of vrouwen.
den leeftijd:	Infantia, onmondigheid, pubertas plena, meerderjarigheid.
den lichaamstoestand:	Krankzinnigen, zinneloozen.
het huwelijk:	Deze instelling op de natuur gegrond en uit haar voortkomend, [2]) verdeelt de menschen in: gehuwden en ongehuwden.

De wettelijke staat hangt af van:

het Staatsverband:	Inboorlingen, burgers, vreemdelingen.
de inwoning:	Ingezetenen, niet-ingezetenen.
den godsdienst:	Dissidenten en aanhangers van de Staatskerk; ook wel minder algemeen b. v. alleen ten opzichte van Joden en Mohammedanen.
het gedrag:	Verkwisters, eerloozen.
den stand:	Adel, geestelijkheid, boerenstand.
het beroep:	Koopman, krijgsman, ambtenaar.

Niet al deze onderscheidingen [3]) zijn overal van invloed op het recht; de natuurlijke wel, maar van de wettelijke gelden b. v. op het gebied van het materieel privaatrecht in Nederland slechts de onderscheidingen ten gevolge van

---

2) Grotius, De Jure Belli ac Pacis, Lib. II, cap. V, 8: „Consociatio maxime „naturalis in conjugo apparet.... nam tale consortium et in mutis animantibus „quibusdam videre est. In homine vero qua animans est utens ratione, ad hoc „accessit fides, qua se femina mari obstringet."

3) Niet alle verdeelingen, die in de verschillende wetgevingen voorkomen, heb ik hier opgesomd; ik meende dat de hier genoemde voldoende waren om bij soortgelijke rechtsinstituten de overeenkomst in het oog te doen springen.

het gedrag en van het beroep en dit laatste slechts in zooverre als ten gevolge van het beroep van koopman, het bizonder privaatrecht voor den handel op dien persoon toepasselijk wordt. In formeel privaatrecht influenceeren hier te lande bovendien nog: het Staatsverband en de inwoning.

Ad IIIum. De onderscheiding der personen naar hunnen staat is slechts gemaakt om er gevolgen aan vast te knoopen ten opzichte hunner rechts- of handelingsbevoegdheid.

De staat van den persoon werkt op het geheele rechtsgebied, zoo is b. v. het onderscheid tusschen inboorlingen en niet-ingeboren Staatsburgers alleen bij zeer enkele politieke rechten van gewicht, en zoo is ook alleen met een politiek doel een verdeeling in kiezers en niet-kiezers gemaakt. Al deze verdeelingen behooren nog wel in het Algemeen Deel thuis, ze betreffen nog altijd den persoon; maar ik kan hier de politieke en strafrechtelijke gevolgen achterwege laten, daar ik mij beperk tot het materieel privaatrecht en dus volstaan kan met de meest belangrijke privaatrechtelijke gevolgen even aan te stippen, welke in verschillende landen aan den staat zijn verbonden. Sommigen worden daarvan algemeen, anderen slechts zeer beperkt gevonden.

Aan sommige der onderscheidingen is als gevolg verbonden verlies der bevoegdheid in zekere uitdrukkelijk genoemde rechtsbetrekkingen te treden. Zoo zijn de volgende beperkingen der rechtsbevoegdheid verbonden aan:

het geslacht:	De vrouwen zijn onbevoegd borg te staan (SCtum Vellejanum); zij zijn in 't algemeen onbevoegd voogdij of curateele uit te oefenen.
den leeftijd:	Minderjarigen zijn uitgesloten van de voogdij; personen beneden een zekeren

	leeftijd [4]) zijn onbevoegd bij testament over hun goederen te beschikken, of wel een huwelijk aan te gaan.
den lichaamstoestand:	Lichaamsgebreken sluiten van voogdij uit; impotentia is soms een grond tot onbevoegdheid een huwelijk aan te gaan;
het huwelijk:	Gehuwden mogen niet in het huwelijk treden (verbod van polygamie); de gehuwde vrouw is onbevoegd een eigen domicilie te hebben.
het Staatsverband:	Vreemdelingen hebben soms een beperkt erfrecht of zijn uitgesloten van den grondeigendom.
de inwoning:	De bevoegdheid te getuigen is soms aan het ingezetenschap vastgeknoopt; niet-ingezetenen zijn aan een andere processueele behandeling onderworpen.
den godsdienst:	Dissidenten kunnen van erfrecht en grondbezit gedeeltelijk verstoken zijn; maar vooral openbaart zich dit bij de Joden, die b.v. krachtens het Keizerlijk Patent van 2 October 1853 in Oostenrijk van den grondeigendom uitgesloten waren [5]).
het gedrag:	De testamenti factio activa kan den verkwisters ontnomen zijn; eerloos-

4) Zooals Savigny opmerkt, is deze leeftijd dus ook een „staat," die echter geen afzonderlijken naam draagt, tenzij men hem b. v. plena pubertas wil noemen (System VIII, pg. 136 § 362).

5) Unger, System des Oesterreichischen allgemeinen Privatrechts, 1856, I, pg. 257.

loosheid kan onbevoegdheid tot voogdij, vaderlijke macht en beperking bij het huwelijk ten gevolge hebben.

den stand: De adel heeft soms een ander erfrecht, is onbevoegd wisselverbintenissen aan te gaan; de geestelijkheid is b.v. in Spanje onbevoegd te huwen.

het beroep: Alleen de koopman kan failliet gaan; den ambtenaar is het soms verboden schenkingen aan te nemen; militairen genieten soms voorrechten in den trant van het testamentum militare.

Ad IV^{um}. Aan een persoon, ofschoon bevoegd in een zekere rechtsbetrekking te staan, kan omdat de Wetgever van oordeel is, dat hij niet in staat is behoorlijk zijn eigen belang te behartigen, of wel om andere redenen geheel of gedeeltelijk, de bevoegdheid ontnomen zijn, *zelf* in die rechtsbetrekking te treden. Hij zal dan, hetzij een wettelijken vertegenwoordiger, hetzij een wettelijken raadsman hebben, om hem in zijne rechtshandelingen te vertegenwoordigen of bij te staan. Of zulk eene beperking der handelingsbevoegdheid [6]) aanwezig is, blijkt uit den staat van den persoon. Aan dien staat kunnen hieromtrent verschillende gevolgen verbonden zijn, zooals:

het geslacht: De vrouw kan levenslang staan in de geslachtsvoogdij.

den leeftijd: Minderjarigen moeten door hun vader of voogd worden vertegenwoordigd of

6) Daar ik handelingsbevoegdheid slechts noem het recht *onmiddellijk* in de rechtsbetrekking te treden, kan, waar de rechtsbevoegdheid zelve ontbreekt, van handelingsbevoegdheid geen sprake zijn.

	bijgestaan hetzij in alle, hetzij in de meeste rechtshandelingen.
den lichaamstoestand:	Krankzinnigen en zinneloozen kunnen onder curateele gesteld worden en dan geheel onbevoegd tot handelen zijn.
het huwelijk:	Gehuwde vrouwen mogen in vele landen zonder bijstand des mans geen verbintenissen aangaan.

Van den wettelijken staat heeft, zoover mij bekend is, slechts één toestand invloed op de handelingsbevoegdheid in het materieel privaatrecht, nl.

verkwisting:	Verkwisters hebben hetzij voor alle, hetzij voor de meeste rechtshandelingen de medewerking hunner curators noodig.

B. § 8.

Aard en Wezen van het Statutum Personale.

De onderscheidingen, die door den verschillenden staat der personen in het leven worden geroepen, dienen slechts om er rechtsgevolgen aan te verbinden. Uit het causaalverband tusschen den staat der personen en hunne rechts- en handelingsbevoegdheid, vloeit noodzakelijk voort: de eenheid van het statutum personale.

Het denkbeeld om den staat te regelen naar de eene wet en de rechts- of handelingsbevoegdheid naar een andere komt mij onjuist voor. Zoo b. v. om de vraag of iemand minderjarig is te laten afhangen van de lex domicilii en

voor de regeling van de handelingsbevoegdheid van minderjarigen de lex loci contractus toe te passen. Immers het is niet om iemand op zijn zooveelsten verjaardag den titel „meerderjarige" te kunnen geven, dat de wet de meerderjarigheid op zekeren leeftijd bepaalde; maar omdat zij vond dat personen beneden dien leeftijd wegens hunne geringe ontwikkeling in deze of gene gevaarlijke rechtsbetrekking niet mochten staan of wel haar niet zelf mochten aangaan. Alle personen, aan welke om deze reden die rechts- en handelingsbevoegdheid ontzegd is, noemt zij nu met één naam: minderjarigen.

Minderjarig te zijn beteekent dus niet: jonger te zijn dan zekeren leeftijd; maar beteekent: deze en gene rechts- en handelingsbevoegdheid te missen. De persoon die door venia aetatis die rechts- en handelingsbevoegdheden verkregen heeft, zullen wij dan ook geen „minderjarige" noemen, al is hij jonger dan de leeftijd voor de meerderjarigheid bepaald.

Een tweede punt ter bespreking is: laat de staat der personen toe, dat hij verwisselt naarmate de persoon in een ander rechtsgebied optreedt? [1])

Is b. v. de 22jarige Nederlander te Parijs handelende, aldaar te beschouwen als meerderjarig met alle gevolgen, die de Fransche wet aan meerderjarigheid verbindt; of wel is de slechts burgerlijk gehuwde Nederlander in een land waar tot het bestaan van een huwelijk een kerkelijke inzegening vereischt wordt, te beschouwen als ongehuwd en bevoegd een nieuw huwelijk aan te gaan? Zeer zeker niet. De begrippen minder- of meerderjarigheid, gehuwd of on-

1) Ik bedoel hier zoo hij er tijdelijk vertoeft, niet het geval, dat hij er zijn domicilie heeft.

gehuwd, enz. zijn opposita, hier geldt het principium exclusi tertii, men is het een of het ander, beide te gelijk gaat niet.

De derde vraag is: Hebben wij op dit gebied ook te doen met wat ik Eigenaardige Wetten noemde? wetten die dus geen kwestie van intern. priv. recht uitmaken, waarbij de lex fori heerscht zonder onderscheid of de betrokken persoon inlander of vreemdeling is. Zeer zeker, en ik geloof, dat door dit te verwaarloozen bij het stat. pers. vele moeielijkheden noodeloos ontstaan zijn.

De onderscheidingen ten gevolge van den natuurlijken staat, kunnen nergens strijden met de zedelijke orde. Een bepaling toch b. v. als het SCtum Vellejanum moge ons Nederlanders hoogst ongemotiveerd en vreemd voorkomen, wij kunnen niet beweren, dat zij strijdt met onze grondbegrippen van recht en zedelijkheid; een vrouw dus wier stat. pers. valt onder de Spaansche wet, kan zich hier te lande op de exceptio SCti Vellejani beroepen. Men vergete niet den rechtsregel: Nemo debet esse ignarus status ejus cum quo contrahit. Nu moge men mij tegenwerpen, dat het hard is voor dengene, die den borgtocht te goeder trouw heeft aangenomen en nooit van een SCtum Vellejanum gehoord heeft, op dien grond zijne zekerheid vernietigd te zien; omgekeerd gaat het niet aan om dezen utiliteitsgrond te zeggen, dat de Spaansche vrouwen niet, zooals haar Wetgever — die haar toch wel beter dan wij zal kennen — verklaart, te lichtvaardig handelen en het ernstige karakter van een borgtocht niet goed begrijpen, maar dat zij daarentegen daartoe zeer goed in staat zijn [2]).

2) Ook Savigny, System VIII, pg. 148 § 364, noemt het SCtum Vellejanum „ein reines Personalstatut."

Bij den wettelijken staat vinden wij wel Eigenaardige Wetten. Zoo kan men met recht beweren, dat het verbinden van rechtsonderscheidingen aan de criteria: godsdienst en stand, in Nederland tegen de algemeene rechtsbegrippen indruischt en dus deze bepalingen als Eigenaardige Wetten in Nederland geen erkenning vinden. Zoo zal, naar ik hoop de tijd ook niet ver meer verwijderd zijn, dat het maken van onderscheid naar de criteria: staatsverband en inwoning, in het materieel privaatrecht geheel zal zijn vervallen. Eerst dan kan men deze criteria uit de leer van den stàat der personen verwijderen; zoolang zij nog invloed oefenen op de rechts- of handelingsbevoegdheid op materieel privaatrechtelijk gebied, moet men ze nog opnemen.

C. § 9.

Aanwijzing der op het Subject van Rechten toepasselijke Wet.

Wij hebben dus gevonden:

1⁰ een statutum personale, d. w. z. de staat van een persoon met de rechts- en handelingsbevoegdheid daaraan verbonden, is in zijn geheel één wet;

2⁰ een statutum personale verandert niet op welke plaats de rechtsbetrekking ook moge ontstaan zijn of voor welken rechter zij moge komen.

Op dien tweeden regel vonden wij de uitzondering der Eigenaardige Wet, maar bovendien is er nog eene nl. de staat van een persoon naar de criteria: Staatsverband en inwoning. Deze moet beoordeeld worden naar de lex fori. [1])

---

1) Dat hierbij geheel andere beginselen gelden dan bij het intern. priv. recht in het algemeen, besprak ik reeds op pg. 29.

Immers deze criteria staan in zoo nauw verband met de inrichting van onzen eigen Staat, dat wij op dit punt, geen inmenging eener vreemde wetgeving kunnen dulden. Het gaat b.v. niet aan van den Engelschen rechter te vorderen, dat hij een Nederlandsche, vóór de Naturalisation Act van 1870 met een Engelschman gehuwd, als Engelsche zal beschouwen, omdat onze wet zegt, dat de vrouw den staat van haar man volgt.

Toch mogen wij deze criteria nog niet brengen tot de Eigenaardige Wetten; zoolang wij nog de bepaling van art. 768 B. Rv. hebben zal geen Nederlander durven zeggen, dat het tegen ons rechtsbeginsel strijdt in het privaatrecht een onderscheid te maken tusschen vreemdelingen en Nederlanders.

Bij nog twee stat. pers. ligt de aanwijzing der toepasselijke wet ook voor de hand, nl. het vermoedelijk-overleden-zijn en het stat. pers. tengevolge van het beroep. Het eerste gaat altijd uit van het feit, dat men niet in zijn gewoon verblijf is en wordt daar het eerst en het best geconstateerd; het beroep blijkt ook meestal uit hetgeen men in zijn domicilie doet. De lex domicilii is dus de aangewezen wet om de vragen te beantwoorden: is iemand vermoedelijk-overleden òf niet? is hij koopman, ambtenaar, militair òf niet? Bij vermoedelijk-overlijden natuurlijk de wet van het laatste domicilie vóór het verdwijnen; Brocher [2]) is ook van deze meening maar noemt het geen kwestie van „staat en bevoegdheid" zonder dit echter te motiveeren. Zou het niet een te veel vasthouden zijn aan het nationaliteitsbeginsel, dat bij hem den staat beheerscht, dat hem hiertoe brengt?

---

2) R. D. I., III. 1871, pg. 545.

Het gedrag als criterium van staat levert meer moeielijkheid op. Zoowel de verkwisting, als de eerloosheid, (onder welken generieken naam ik alle privaatrechtelijke gevolgen der straf ten opzichte van rechts- en handelingsbevoegdheid samenvat) treden eerst in het rechtsgebied op, nadat zij bij rechterlijke uitspraak geconstateerd zijn. Wie is nu de bevoegde rechter tot het constateeren van dezen toestand? Welk gezag hebben deze uitspraken in een ander land dan dat van dien rechter? Wij raken hier de regeling van internationale competentie en van de rechtskracht van vreemde vonnissen. Men zal het mij daarom niet euvel duiden, dat ik deze vraag niet tracht te beantwoorden; doch ik wil hier er op wijzen, dat onze Wetgever een stout woord heeft gesproken, toen hij in art. 6 A. B. bepaalde: „De „wetten, betreffende den staat . . . . . verbinden de Neder„landers, ook wanneer zij zich buiten 's lands bevinden." Welke staat? of beter uitgedrukt: de staat naar welk criterium? Ook de meeste schrijvers over intern. priv. recht spreken van de nationale of domiciliaire wet als beheerschende den „staat der personen," zonder dat begrip „staat" nader te ontleden.

Toch kan men bij een geschil over de rechts- en handelingsbevoegdheid van een persoon naar verschillende wetgevingen moeten zien b. v. als ik hier te lande te beslissen heb, of eene handelsrechtelijke betrekking kon worden aangegaan door een persoon, 26 jaar oud, Oostenrijker, wonende in België en daar zijn beroep uitoefenende. Ik zal nu eerst vragen: welke wet zijn bevoegdheid moet beheerschen en het antwoord zoeken in de Nederlandsche; deze verwijst mij naar de Oostenrijksche om te weten of iemand van 26 jaar bevoegd is verbintenissen aan te gaan; terwijl de Belgische

wet mij ten slotte nog moet leeren of die persoon koopman is en als zoodanig de onderhavige handelsrechtelijke verbintenis kon sluiten. Dat men hierop geen acht sloeg kwam, doordien men bij de kwestie van staat uitsluitend lette op de hoofdvraag, die wij thans moeten behandelen nl.: Welke wet beslist over leefbaarheid, dood bij commorientes en den staat in verband met natuurlijke toestanden. [3]) Het is bij deze kwestie, dat de groote strijd wordt gestreden tusschen het nationale en het domiciliair beginsel.

Het komt mij voor dat de beslissing moet berusten bij de nationale wet en wel om de volgende reden.

In § 1 wees ik er op hoe aan een maatschappelijke groep de rechtshandhaving wordt opgedragen en deze groep dan wordt, wat wij den Staat noemen.

Een van haar meest essentiëele eischen is, dat haar en haar-alleen wordt opgedragen te bepalen in hoeverre elk harer leden bevoegd zal zijn, rechtsbetrekkingen te hebben en te verwerven, daar zij eerst in dat geval op zich kan nemen die rechtsbetrekkingen te erkennen en te beschermen. Het is dus een logisch uitvloeisel der rechtsgemeenschap, welke alle burgers van een Staat verbindt, dat bij de vaststelling van de omstandigheden, waardoor in de rechts- en handelingsbevoegdheid wijziging wordt gebracht, deze geschiedt door die rechtsgemeenschap, die bovendien als voort-

---

3) Hiertoe behoort ook de staat: gehuwd of ongehuwd, en dus ook de al of niet erkenning van een echtscheiding. De vraag echter of een vreemdeling tot echtscheiding zal worden toegelaten, behoort hier niet bij. Het is hier slechts de vraag of echtscheiding elders uitgesproken erkend wordt; voor Oostenrijk heeft men op dit punt een bezwaar gevonden in § 111 O. B. G., dat echter niet algemeen wordt gedeeld (R. D. I., VII. 1875, pg. 406). Op de erkenning van den gehuwden staat, kom ik in § 23 uitvoeriger terug.

gesproten en samengesteld uit de burgers, het best in staat is die toestanden te beoordeelen. Zooals ik reeds boven zeide: een Spaansche Wetgever kent beter dan ieder andere Wetgever het karakter der Spaansche vrouw, en dit karakter verandert niet, doordien die vrouw zich ergens buiten Spanje vestigt. [4])

Toch zien wij, dat ondanks deze zeer voor de hand liggende redeneering de strijd tusschen domicilie of nationaliteit nog niet is beslist, ja er zelfs dikwijls een onoplosbaar conflict van wetgeving uit voortspruit b.v. bij den in Pruisen gedomicilieerden Nederlander. De oorzaak hiervan ligt m. i. dieper; zij ligt daarin dat men niet overal onder „Staat" hetzelfde begrijpt, dat niet overal dezelfde maatschappelijke groep met de rechtshandhaving is belast.

Bij de Oude Germanen is het Staatsverband een zuiver persoonlijke band van trouw; de familie die in de Patriarchie zelf het Staatsgezag voerde, is nu uitgebreid tot een stam, tot personen, die nog wel tot ééne familie behooren, maar zich hunner onderlinge relaties niet meer bewust zijn. Elk dier banden is nu als een familieband onverbreekbaar. Dit is de personal allegiance, en Engeland dat het meest nog de Oudgermaansche Staatsinrichting behouden heeft, — al is het dan ook met veel wijziging —, laat op dit punt voor zijne burgers dien persoonlijken band nog werken. Zoo verklaren wij, dat men door huwelijk geen Engelsche wordt, noch het Engelanderschap verliest — door een huwelijk toch verandert men niet van familie —, hoe men in Engeland moeielijk wordt genaturaliseerd, als het ware geadopteerd en dan nog den eed van allegiance moet afleggen en zijn

4) Rapport Mancini in R. D. I., VII 1875, pg. 330.

Engelanderschap nooit verliest, het „Nemo potest exuere patriam" [5]).

Na dezen oorspronkelijken Germaanschen toestand komt het Leenstelsel, dat tot zijn ontwikkeling gekomen den grond tot bron van het Recht maakt: de mensch is dan een slaaf van den grond [6]). De rechtsgemeenschap ontstaat nu uit de gemeenschap van grond. De Staat is bij uitstek territoriaal, hij omvat allen (subditi perpetui en temporarii) die zich op zijn gebied bevinden. Is het vreemd, dat het domicilie thans geldt als bron der rechten, als criterium van den staat der personen?

Nog lang nadat het Leenstelsel als Staatkundige organisatie reeds vervallen was, bleef het privaatrechtelijk op tal van punten veel invloed behouden en zoo bleef ook het domiciliair beginsel in stand. In Engeland waar de Common Law nog zoo sterk is doortrokken met feodale begrippen, regelt deze dan ook het stat. pers. van vreemdelingen naar hun domicilie; Pruisen, dat zich nog in een Junkerpartei mag verheugen, heeft ook nog de territoriale basis.

Onze moderne Staat steunt op een ander begrip. Bij ons is de rechtshandhaving niet opgedragen aan de groep gevormd door de afstammelingen van één vader, noch aan de groep gevormd door de bewoners van éénzelfde landstreek, maar aan de Volksgemeenschap. Wat is de Volksgemeenschap? wat

---

5) Dit alles gold tot de Naturalisation Act 1870, st. 33 & 34 Vict., Ch. 14; daarbij werd het oude standpunt verlaten en kwam men meer tot het moderne begrip. De Engelschman kan nu zijn staatsverband opzeggen, de Engelsche vrouw verliest en de vreemde vrouw verkrijgt door een huwelijk met vreemdeling of Engelschman de Engelsche nationaliteit, de naturalisatie is gemakkelijker gemaakt, de eed is echter behouden. Hierover uitvoerig Westlake in R. D. I., III. 1871, pg. 601 e. v.

6) Rapport Mancini in R. D. I., VII. 1875, pg. 330.

is een Natie? Waar Renan en zoovele anderen op deze vragen geen scherp begrensd antwoord kunnen geven, zal men begrijpen, dat ik moet volstaan met de vage definitie: een Natie is een verzameling menschen, die door een zekere gemeenschappelijke cultuur, grootendeels wonende binnen zekere territoriale grenzen, met een gemeenschappelijke geschiedenis, taal, enz. verbonden zijn [7]). Die grens is niet scherp; omdat iemands beschaving meer, of zijn woonplaats elders, zijn taal anders, of zijn geschiedenis en die zijner voorvaderen niet de gemeenschappelijke is, behoeft hij nog niet per se buiten die Volksgemeenschap te staan. Het is iets dat wij beter gevoelen dan definieeren kunnen. Toch zal een scherpe definitie op den duur niet mogen uitblijven, eerst zoo wij juist weten wat een Natie is, kunnen wij hopen dat het eenstemmig verlangen van alle rechtsgeleerden op uniforme regeling van het verlies en de verkrijging van Nationaliteit vervuld wordt.

Het begrip „Natie" is een der groote scheppingen der Fransche Revolutie; zij plaatste daardoor de rechtsgemeenschap boven de geboorte, boven den bodem en knoopte haar vast aan den grondslag van alle Recht: aan de cultuur. Reusachtig is dan ook de vooruitgang, die dit begrip sedert heeft gemaakt en het is geen toeval, maar een logische noodzakelijkheid, dat de 19e eeuw zoovele nationaliteitsoorlogen en nationaliteitskwestiën ter oplossing heeft gekregen. Het is een der begrippen uit de rijke erfenis van het laatste decennium der vorige eeuw, die de onze ter verwerking en verspreiding zijn toevertrouwd.

---

7) Tot een dergelijke bepaling komt ook de Italiaansche School, met name: Mancini, Fiore, Pierantoni, enz. R. D. I., III. 1871, pg. 476.

De Fransche Revolutie gaf de rechtsgemeenschap aan de groep: Natie, en stichtte zoo de staatsburgerlijke ordening. Opdat haar beginsel zegeviere, is nu in de eerste plaats noodig: opruiming van alle feodale overblijfselen [8]). Daartoe kan krachtig meegewerkt worden door aan het nationaliteitsbeginsel vast te houden.

Waar nu het intern. priv. recht „erst im Werden begriffen ist" is het vooral gewenscht, dat het niet steune op een verouderd Staatsidee, maar op dat waaraan de toekomst behoort. Aan ons geheel veranderd begrip omtrent de rechtsgemeenschap is ook te wijten, dat de werken der Oudere schrijvers over conflicten van wetgeving voor ons slechts van zoo betrekkelijk gering praktisch nut kunnen zijn.

Op dezen grond meen ik het nationaliteitsbeginsel als basis van het stat. pers. te moeten aannemen en daarbij tevens de bepalingen door l'Institut de Droit International vastgesteld. Die bepalingen vormen art. VI van den te Oxford geuiten Wensch en luiden [9]):

„L'état et la capacité d'une personne sont régis par les „lois de l'État auquel elle appartient par sa nationalité.

„Lorsqu'une personne n'a pas de nationalité connue, son „état et sa capacité sont régis par les lois de son domicile.

„Dans le cas où différentes lois civiles coëxistent dans un „même État, les questions relatives à l'état et à la capacité „de l'étranger, seront décidées selon le droit intérieur de „l'État auquel il appartient" [10]).

---

8) Terecht toch zegt Brocher, Cours de Droit International Privé, 1882, pg. 40, van het feodale tijdperk: „Ce fut une époque d'isolement et de despotisme."

9) A. I., Dl. V. 1882, pg. 57.

10) In het geval dat iemand meer dan één Nationaliteit heeft, schijnt volgens het tweede lid van dit artikel beslist te moeten worden.

De uitzonderingen daar nog gemaakt zijn als het ware overgangsbepalingen, noodig zoolang nog niet elke Staat op het nationaliteitsbeginsel is gegrond en een scherpe definitie van Natie nog niet is gegeven.

D. § 10.

Positieve Wetsbepalingen.

Thans rest mij nog de vraag te beantwoorden in hoeverre de positieve wetgevingen der verschillende landen ons toelaten, om aldaar als er sprake is van den staat, de rechtsbevoegdheid en de handelingsbevoegdheid van een persoon, naar de nationale wetgeving van dien persoon te verwijzen, behalve zoo het de vragen betreft, afhangende van het criterium: beroep, en het vermoedelijk-overleden-zijn, welke naar de domiciliaire wet te beoordeelen zijn.

Omtrent deze uitzondering vinden wij nergens een bepaling; waar er dus geen bepaling omtrent het stat. pers. bestaat kunnen wij haar toepassen, overal elders niet, en juist op dit punt zijn de verschillende wetgevingen bizonder goed voorzien.

In Nederland geldt voor het stat. pers. art. 6 A. B., luidende:

„De wetten, betreffende de rechten, den staat en de be-„voegdheid der personen, verbinden de Nederlanders, ook „wanneer zij zich buiten 's lands bevinden."

Het beginsel der nationaliteit wordt eveneens gehuldigd in [1]) de Fransche, Belgische, Italiaansche en Russische wetgevingen.

---

1) Dit overzicht is ontleend aan het rapport Asser in R. D. I., VII. 1875, pg. 399 e. v.

De Oostenrijksche Wetgever past op zijne onderdanen de nationale wet toe, op vreemdelingen de domiciliaire, echter met uitzonderingen.

In Pruisen geldt in het algemeen de domiciliaire wet, doch hiernaast staat in § 35 A.L.P. de geheel beginsellooze regeling, dat iemands bevoegdheid om een contract aan te gaan moet worden beoordeeld naar de wet, die het gunstigst is voor de geldigheid van het contract.

Zweden heeft geen wettelijke bepalingen hieromtrent, de nationale wet wordt er toegepast.

De Vereenigde Staten hebben evenmin als het Vereenigd Koninkrijk in dit opzicht wetsbepalingen van algemeenen aard, alleen een enkele over den gehuwden staat.

Pruisen en Oostenrijk bezitten dus in hunne wetgevingen een hinderpaal voor de toepassing van het nationaliteitsbeginsel.

HET STATUTUM REALE.

A. § 11.

Het Object van Rechten.

Datgene waarover rechtsbetrekkingen kunnen ontstaan noemen wij: Object van rechten — Zaak in ruimeren zin.

Menschen kunnen geen rechtsobject zijn; de rechten, die ik op een ander persoon heb, lossen zich ten slotte altijd op in rechten op een zaak; bij de jura in personam heb ik deze middellijk, bij de jura in re onmiddellijk.

Bij het Object van rechten, hebben wij weder dezelfde vragen te doen als bij het Subject, nl.:

I. Is er een zaak?

II. Welke is die zaak?

III. Van welke rechtsbetrekking kan die zaak het voorwerp zijn?

IV. Kan die zaak onmiddellijk of slechts als gevolg van een andere zaak in die rechtsbetrekking komen te staan?

Ad I^um^. Voorwerp van een rechtsbetrekking kunnen zijn:

a. lichamelijke zaken.

b. rechtsbetrekkingen.

c. een complex van rechtsbetrekkingen.

a. Niet alle lichamelijke zaken zijn zaken in juridieken zin; er zijn lichamelijke zaken, die uit haar aard niet het voorwerp eener rechtsbetrekking kunnen zijn.

In de eerste plaats de mensch zelf; in de tweede plaats zaken, die wij òf om hunne onbepaaldheid, òf om hunne uitgebreidheid, enz. niet kunnen beheerschen: de res communes.

Onze definitie van lichamelijke zaken in juridieken zin is dus die van Unger: [1]) „Sachen sind raümlich abgegrenzte „Stücke der aüsseren unfreien Natur, welche der physischen „Herrschaft des Menschen unterwerfbar sind."

b. Rechtsbetrekkingen kunnen ook het voorwerp eener nieuwe rechtsbetrekking zijn; wel is waar blijft heerschappij over de lichamelijke zaak steeds het eindresultaat, maar die heerschappij kan voor een deel worden afgestaan, b. v. ik geef iemand het vruchtgebruik van een lijfrente. Nu bestaat 1° de rechtsbetrekking tusschen mij en dengene, die mij die lijfrente verschuldigd is, betreffende de heerschappij over een zekere hoeveelheid muntstukken, en 2° de rechtsbetrekking tusschen den vruchtgebruiker en mij, die zich zal oplossen in het feit dat hij jaarlijks den eigendom van die hoeveelheid muntstukken krijgt. Zoo kunnen seriën van rechtsbetrekkingen uit het geheel of gedeeltelijk afstaan van de geheele of gedeeltelijke heerschappij, die men onmiddellijk of middellijk over een zaak uitoefent, ontstaan.

Alleen rechtsbetrekkingen betreffende zaken kunnen rechtsobjecten zijn, de rechtsbetrekking tusschen personen ten gevolge van het zuiver familierecht als: maritale macht,

---

1) System des Oesterreichischen allgemeinen Privatrechts, 1856, I, pg. 214.

ouderlijke macht, voogdij en curateele, kunnen nimmer geheel of gedeeltelijk aan een ander worden afgestaan.

Als rechtsobjecten houden wij dus over: de vermogensrechtelijke betrekkingen, waartoe het toegepast familierecht ook ten deele behoort.

c. Ten slotte kan er nog een rechtsobject zijn analoog met hetgeen de Rechtspersoon is onder de rechtssubjecten nl. daar, waar een complex van vermogensrechtelijke betrekkingen — hetzij directe, hetzij afgeleide — als een eenheid wordt beschouwd, waarop afzonderlijke rechtsbetrekkingen bestaanbaar zijn. De gevolgen, die zich ten opzichte der lichamelijke zaken ten slotte voordoen zijn zuiver toevallig, afhankelijk van het feit of een rechtsbetrekking in verband met die lichamelijke zaak in het complex aanwezig is. Of die eenheid grooter of kleiner wordt, of haar inhoud geheel verandert, influenceert niet op het recht, dat men op haar heeft.

Deze eenheid noemt men: het Vermogen. Het is de universitas hominis, nl. het geheel der vermogensrechtelijke betrekkingen waarvan één persoon het subject is. De eenheid wordt gevonden in dien bepaalden persoon (deze kan ook een Rechtspersoon zijn.)

Ad II^um^. Even als de rechtssubjecten worden ook de rechtsobjecten naar verschillende criteria gegroepeerd. De hoofdverdeeling is: Zaken, Rechtsbetrekkingen en Vermogen.

a. Lichamelijke zaken worden verdeeld hetzij naar natuurlijke, hetzij naar wettelijke criteria.

De verdeeling naar natuurlijke criteria is:

verplaatsbaarheid:	Onroerende, roerende en zich bewegende zaken.
deelbaarheid:	Deelbare en ondeelbare zaken.

gebruik: Slijtbare, verbruikbare, niet-verbruikbare zaken.
individualiteit: Vervangbare en niet-vervangbare zaken.
onderling verband: Hoofdzaken, hulpzaken, bijzaken, vruchten.

Naar wettelijke criteria verdeelt men ze:

bestemming: Res divini juris, res publicae, res privatae.
leenverband: Allodia en feuda.
beschikbaarheid: Vrije en fideïcommissaire zaken.

b. De hoofdverdeeling der vermogensrechtelijke betrekkingen is in:

Rechtsbetrekkingen onmiddellijk op een zaak — de jura in re, en

Rechtsbetrekkingen middellijk op een zaak — de jura in personam.

De jura in re en die in personam worden weder onderverdeeld in verschillende soorten.

c. Het vermogen wordt niet in soorten verdeeld. Wel heeft men onder den invloed der feodale begrippen gemeend, dat een recht op onroerend goed daardoor per se een anderen aard heeft dan een recht op roerend goed of op een rechtsbetrekking, maar deze onderscheiding is met dat stelsel verouderd en vervallen en de splitsing van een erfenis in succession mobilière en immobilière moge nog hier en daar gevonden worden, ze strijdt met het begrip zelf der erfenis, dat in zich sluit een in de plaats treden van een nieuw subject voor het oude, en dus niet het complex uit elkaar rafelt, maar alleen de subjecten verandert, die tot al die rechtsbetrekkingen bevoegd zijn. De Nederlandsche Wetgever, hierin zeer consequent, onderscheidt scherp tusschen den erfgenaam en den legataris; hij die een evenredig deel van het vermogen verkrijgt is het eerste, hij die alle onroerende

goederen verkrijgt is het tweede[2]), de erfgenaam nu is successor juris, de andere is successor rei. In deze woorden ligt het verschil opgesloten, het vermogen toch is niet een universitas rerum[3]), maar eene universitas jurium.

Verschillende soorten van vermogens, die dientengevolge een verschillende rechtsvatbaarheid of verkrijgbaarheid zouden bezitten, hebben we niet. Waar wij de namen roerend en onroerend vermogen nog vinden, zijn dit slechts collectiefnamen evenals de woorden: inboedel, huisraad, vermogen in portefeuille, enz. waaraan geen rechtsgevolgen verbonden zijn.

Zijn echter, zooals in Engeland het geval schijnt te wezen, werkelijk rechtsgevolgen aan dit onderscheid verbonden, dan moet men aannemen dat elk rechtssubject twee vermogens kan hebben, nl. een complex van rechtsbetrekkingen die onroerend zijn (the realty), en daarnaast een complex van rechtsbetrekkingen die roerend zijn (the personalty). Dan kan b.v. het testamentair erfrecht over the realty uitgesloten, over the personalty toegelaten zijn; dan kan the realty onvervreemdbaar zijn, enz. Doch deze onderscheiding is, zooals ik reeds zeide, in strijd met het eigenlijk begrip van „Vermogen", zij mag dus nooit worden aangenomen, tenzij de Wetgever haar uitdrukkelijk maakt[4]). In elk geval is zij, waar zij nog gevonden wordt, te beschouwen als een Eigenaardige Wet.

---

2) Artt. 1001, 1004 B. W.

3) De definitie: zaak is alles wat vatbaar is voor eigendom, is daarom ook te verkiezen boven de bepaling: zaak is alles wat vermogensbestanddeel kan zijn.

4) Een onderzoek in hoeverre dit in de verschillende wetgevingen nog het geval is, moest ik, hoe gaarne ik het ook gedaan had, wegens de groote moeielijkheid om de bronnen te krijgen tot mijn leedwezen achterwege laten.

Geheel vervallen is de onderscheiding van de vermogens naar de subjecten, die bij de Romeinen voorkomt, in patrimonium en peculium. Deze onderscheiding had b.v. als rechtgevolg dat het peculium, ofschoon als afzonderlijk vermogen erkend, de rechtsvatbaarheid miste om bij testament te worden overgedragen.

Ad IIIum. Zoo ik het woord „aard" [5]) van rechtsobject in analogen zin gebruik als ik „staat" van rechtssubject gebruikt heb, dan volgt uit den aard der rechtsobjecten verschil in vatbaarheid om het object van rechtsbetrekkingen te zijn (rechtsvatbaarheid).

a. De rechtsvatbaarheid der lichamelijke zaken is in zeer veel opzichten van hun aard afhankelijk. Ook hiervan zal ik slechts eenige voorbeelden opnoemen, evenals bij het stat. pers. Een volledige opsomming is voor mijn doel onnoodig, daar ik slechts beoog uit de rechtsvatbaarheid en verkrijgbaarheid te komen tot het wezen van het statutum reale; een uitvoerige en volledige opsomming is de taak van hem, die een systeem van het privaatrecht levert.

Eenige dier rechtsgevolgen zijn nu:

verplaatsbaarheid:	Alleen roerende goederen kunnen in het pandrecht in engeren zin vallen.
deelbaarheid:	Ondeelbare zaken kunnen niet het voorwerp zijn eener deelbare rechtsbetrekking.
gebruik:	Van verbruikbare zaken bestaat geen eigenlijk vruchtgebruik.

---

5) Bij de keuze der termen: „aard," „rechtsvatbaarheid" en „verkrijgbaarheid", evenals van „Eigenaardige Wetten" had prof. M. de Vries de welwillendheid mij met zijn raad ter zijde te staan. Het is mij een aangename plicht hem hiervoor bij dezen mijn dank te betuigen.

individualiteit: Vervangbare zaken kunnen niet het object zijn eener bruikleening, wel eener verbruikleening.

bestemming: De res divini juris en de res publicae zijn, ofschoon volgens de natuur wel er voor geschikt, om hunne bestemming aan het vermogensrechtelijk verkeer onttrokken.

leenverband: Het erfrecht verschilt bij allodia en feuda.

beschikbaarheid: Het fideïcommissair goed is niet vervreemdbaar.

b. De rechtsvatbaarheid van vermogensrechtelijke betrekkingen zal ik om hierna te melden redenen niet behandelen.

c. Dat ik geen soorten van vermogen onderscheid, heeft tengevolge dat alle vermogens in die rechtsbetrekkingen kunnen komen, welke voor een vermogen bestaanbaar zijn. Deze zijn: huwelijksgoederenrecht, intestaaterfrecht, testamentair erfrecht, een algemeen vruchtgebruik, een algemeen pandrecht, faillissement en de daarmee correspondeerende staat van kennelijk onvermogen.

Ad IV^nm. In het algemeen leiden alle juridieke zaken een afzonderlijk rechtsbestaan, elk heeft zijn eigen lot. Dat men soms door een verzamelwoord een veelheid van zaken aanduidt verandert dit niet, ook dan toch blijft elke zaak afzonderlijk en haar lot is zeer goed te scheiden van dat der andere onder dezelfde benaming begrepen zaken. Slechts als bekorting der uitdrukking, worden de woorden: kudde, inboedel, huisraad enz. gebruikt en met dit doel soms door den Wetgever bepaald gedefiniëerd, maar niet om er rechtsgevolgen aan te verbinden.

Er zijn echter zaken wier onderlinge verhouding zoodanig

is, dat de eene geheel het lot van de andere volgt, die eerste zaak is dan niet-verkrijgbaar.

a. Bij de lichamelijke zaken hangt de verkrijgbaarheid samen met de verdeeling der zaken naar hun onderling verband: hoofdzaken, bijzaken, hulpzaken en vruchten.

De hoofdzaak is verkrijgbaar, d. w. z. in het algemeen kan men er onmiddellijk rechten op verkrijgen.

De bijzaak is niet-verkrijgbaar, d. w. z. ongeschikt om onmiddellijk in een rechtsbetrekking te komen, zij kan hierin slechts middellijk en tengevolge der hoofdzaak komen.

De hulpzaak en vruchten zijn niet-verkrijgbaar zoolang zij in die betrekking tot de hoofdzaak staan, zij zijn echter ook zelfstandig denkbaar en zijn dan verkrijgbaar.

b. De rechtsbetrekkingen zijn niet alle onmiddellijk vatbaar in een rechtsbetrekking opgenomen te worden, zij kunnen onafscheidelijk aan een zekere lichamelijke zaak verbonden zijn, of ook wel op deze wijze met een andere rechtsbetrekking samenhangen.

c. Het vermogen is altijd onmiddellijk vatbaar te worden opgenomen in die rechtsbetrekkingen, welke voor een vermogen bestaanbaar zijn.

B. § 12.

Aard en Wezen van het Statutum Reale.

De redeneering hierbij te gebruiken is volkomen analoog aan die, welke ik bij het stat. pers. in § 8 uitvoerig heb uiteengezet.

De onderscheidingen, die door den verschillenden „aard”

der zaken in het leven worden geroepen, dienen slechts om er rechtsgevolgen aan te verbinden, het is dus rationeel, dat die gevolgen en den aard zelf door een en dezelfde wetgeving worden beheerscht. Uit het causaalverband tusschen den aard der zaken en haar rechtsvatbaarheid en verkrijgbaarheid vloeit noodzakelijk voort: de eenheid van het statutum reale.

Zoo ook komen wij tot de conclusie, dat de aard der zaken niet kan wisselen naarmate de rechtsbetrekkingen waarin de zaak voorkomt onder verschillende wetgevingen vallen.

Een derde kwestie is: hebben wij op dit gebied ook te doen met Eigenaardige Wetten? Ook hier erken ik deze. De onderscheidingen naar natuurlijke criteria zijn algemeen, zoo ook de verdeeling der zaken in res publicae en res privatae. Het rechtsbegrip „gemeene behoefte belet uitsluitende bemachtiging" wordt in alle beschaafde Staten aangetroffen. Daarentegen is de verdeeling der onroerende goederen in allodia en feuda en de instelling der res divini juris in bijna alle beschaafde Staten door de afschaffing van het Leenstelsel en het veranderd begrip omtrent den invloed van den godsdienst op het rechtsgebied vervallen. Waar zij nog mocht worden aangetroffen is zij dus een Eigenaardige Wet.

C. § 13.

Aanwijzing der op het Object van Rechten toepasselijke Wet.

Wij hebben dus gevonden:

1º het geheele stat. reale is een eenheid.

2º deze wet is onafhankelijk van de wet, welke de rechtsbetrekking waarin de zaak voor komt zelve beheerscht, en

3° ook op dit gebied bestaan Eigenaardige Wetten.

Gaan wij nu voor elke van onze drie soorten van juridieke zaken na, welke wet het stat. reale moet wezen:

a. Voor de lichamelijke zaken volgt dit uit de definitie; zij worden daar „raümlich begränzt" genoemd. Het zekerste middel nu, om te voorkomen, dat twee wetgevingen gelijke aanspraken kunnen doen gelden, is de regeling op te dragen aan de wet, die de ruimte beheerscht waarin de zaak zich bevindt, dus aan de lex rei sitae.

Is die ruimte niet met zekerheid aan te wijzen, b. v. bij een zich snel voortbewegenden trein of een zeilend schip, dan zullen wij het omgekeerde moeten doen van hetgeen wij bij het stat. pers. deden, als de nationaliteit niet bekend was, en zullen het nu beslissen naar de nationale wet des eigenaars. Is het echter juist de vraag: wie eigenaar is? en zijn de strijdende partijen niet van dezelfde nationaliteit en is tevens de ruimte niet vast bepaald, dan zal, zoo de vraag naar het stat. reale zich voordoet, er wel niets anders overblijven dan dat men hierop de lex fori toepast.

Reeds het feit, dat de lex rei sitae bijna altijd met zekerheid is aan te wijzen, moet ons doen besluiten haar aan te nemen, maar bovendien volgt dit uit het wezen van het stat. reale. Het stat. reale toch is alleen vastgesteld om de basis te vormen van de geheele economische orde in den Staat, daarom zijn deze of gene zaken voor dit of recht niet vatbaar, daarom zijn sommige zaken niet-verkrijgbaar verklaard. Zal de economische orde, welke op dezen grondslag is gebouwd, geen wanorde worden, zal men weten, welke lasten op een zaak kunnen drukken en welke niet, hoe men die zaak kan verkrijgen en hoe niet, dan is het noodig, dat dezelfde wet alle zaken beheerscht die op hetzelfde grond-

gebied worden gevonden. De economische orde is naar haar aard en wezen territoriaal.

b. Voor de rechtsbetrekkingen volgt uit het wezen der rechtsbetrekking zelf, dat de bevoegdheid er een deel van af te staan, enz. af moet hangen van de wet, welke die rechtsbetrekking beheerscht. Die wet op te zoeken, is de taak van het Bizonder Deel van het intern. priv. recht; ik kan daarop niet vooruitloopen, en het is om deze reden, dat ik het verschil in aard, enz. der rechtsbetrekkingen in § 11 slechts aanstipte, niet uitwerkte. Eerst als het wezen van alle rechtsbetrekkingen ons duidelijk is geworden, kunnen wij haar stat. reale nagaan.

c. Het vermogen wijst ook de wet aan, welke zijn stat. reale moet zijn, nl. de wet van de plaats waar de zetel van het vermogen is, dus de wet van het domicilie des eigenaars. Doch ik merkte reeds op dat alle vermogens denzelfden „aard" hebben, de vraag naar hun stat. reale zal zich dus niet voordoen.

Ééne rechtsvatbaarheid van het vermogen is evenwel niet algemeen erkend, nl. het algemeen pandrecht. In de landen waar het verschillend is geregeld, wordt toch de vatbaarheid van het vermogen om er een algemeen pandrecht op te hebben, erkend; in die landen daarentegen waar een algemeen pandrecht niet geoorloofd is, is dat verbod een zoo fundamenteel begrip van credietwezen, dat wij hier het algemeen pandrecht als strijdig met de economische orde moeten beschouwen. Zoo zal dus b. v. de vreemde vrouw die op het vermogen van haar man een algemeen pandrecht heeft, dat recht hier te lande niet kunnen uitoefenen, onverschillig of het geheele vermogen des mans of slechts een deel er van in Nederland gelegen is.

Doch zooals men ziet, is dit geen uitvloeisel van een anderen „aard" van het vermogen, maar daarvan, dat de rechtsbetrekking, algemeen pandrecht, hier te lande verboden is.

D. § 14.

Positieve Wetsbepalingen.

Ook wat betreft het stat. reale vinden wij in vele landen een positieve wetsbepaling, die zich hier echter niet zoo nauw bij mijne verdeeling aansluit als bij het stat. pers. het geval is. Immers terwijl de Wetgever een „staat" van personen erkent en opvat, in ongeveer denzelfden zin als ik dit meende te moeten doen, wordt er wel gesproken van een verdeeling der zaken, maar een soortgelijke opvatting van den „aard" der zaken in verband met de rechtsvatbaarheid en verkrijgbaarheid vinden wij niet. We kunnen dus niet onmiddellijk zeggen, de wetgevingen komen tot dezelfde of tegengestelde conclusie als wij, maar wij moeten nagaan in hoeverre haar bepalingen toelaten onze theorie te volgen.

In Nederland vinden wij de algemeene bepaling in art. 7 A. B. luidende:

„Ten opzichte van onroerende goederen, geldt de wet van „het land of der plaats, alwaar die goederen gelegen zijn".

In hoeverre werkt dit nu in op de door mij aangenomen regeling van het stat. reale? Zeer zeker niet wat betreft de vraag of een zaak roerend of onroerend is. Eerst toch als wij met een onroerende zaak te doen hebben, komt art. 7 ter sprake. Is dat het geval, is de zaak — hetzij een lichamelijke zaak, hetzij een rechtsbetrekking — onroerend dan

volgt uit ons artikel, dat de vraag: deelbaar of niet? vervreemdbaar of niet? zelfstandig of niet? beheerscht wordt door de lex rei sitae.

Ten opzichte der lichamelijke zaken, waar wij altijd den „aard" door de lex rei sitae laten beheerschen is dus art. 7 A. B. met onze theorie in overeenstemming; ten opzichte der rechtsbetrekkingen is het evenwel mogelijk dat wij niet kunnen toepassen onzen regel: het stat. reale der rechtsbetrekking wordt beoordeeld naar de wet, welke die rechtsbetrekking zelve beheerscht. Of hieruit botsingen zullen voorkomen zal eerst te beslissen zijn, wanneer wij weten welke wetten de rechtsbetrekkingen beheerschen.

Het is dan mogelijk, dat wij vinden dat een der rechtsbetrekkingen door art. 564 B. W. onroerend verklaard, beheerscht moet worden door de lex loci contractus en niet door de lex rei sitae. Het geval kan zich ook nog voordoen dat die lex loci contractus, de verdeeling der rechtsbetrekkingen in roerende en onroerende niet kent, het gevolg zal dan zijn: niet-toepasbaarheid van art. 7 A. B. De questieuse rechtsbetrekking toch is roerend of onroerend naar de lex loci contractus, deze zegt niet dat ze onroerend is en dus is die rechtsbetrekking geen onroerende zaak, waarop ons artikel alleen slaat; we kunnen dus ook omtrent deelbaarheid, vervreemdbaarheid, enz. de lex loci contractus blijven toepassen.

Onze wet kent geen onderscheiding in roerend en onroerend vermogen, art. 7 A. B. influenceert dus niet op het stat. reale van het vermogen, maar wel kan het dit op de grootte van het vermogen doen.

Er zijn toch 1^{0}. sommige rechtsbetrekkingen onroerend verklaard; 2^{0}. sommige rechtsbetrekkingen uitgesloten om-

dat zij een onroerende zaak betreffen en deze niet daarvoor vatbaar is.

Wat het eerste betreft moet ik er op wijzen, dat een vermogen een complex van rechtsbetrekkingen, niet van lichamelijke zaken is. Onder die rechtsbetrekkingen kunnen nu enkele onroerend zijn en op deze zal altijd de lex rei sitae als stat. reale toegepast moeten worden. Is zulk eene onroerende rechtsbetrekking nu volgens dat stat. reale niet voor overdracht vatbaar, dan zal bij overdracht van het vermogen deze rechtsbetrekking uit het complex afgezonderd moeten worden.

De invloed van het tweede moge het volgende voorbeeld duidelijk maken. Gesteld een erfenis valt onder de Xsche wet (ik geef hier slechts een zeer ruw voorbeeld, waarbij ik een fictief rechtsgebied X aanneem) dan moet die wet bepalen, wie in de rechtsbetrekking van erfgenaam ten opzichte van dat vermogen zullen kunnen staan; in dat vermogen nu wordt onder meer gevonden een onderhandsche hypotheek op onroerend goed in Nederland gelegen. Kan nu de erfgenaam die hypotheek (ik neem aan, dat in X hypotheek onderhands gevestigd kan worden) uitoefenen? Zeer zeker niet. De onroerende zaak in Nederland gelegen wordt beheerscht door de Nederlandsche wet en deze erkent de rechtsbetrekking van onderhandsche hypotheek niet, dus is zij van nul en geener waarde en is eigenlijk nooit een rechtsbetrekking geweest, heeft eigenlijk nooit deel uitgemaakt van het vermogen.

Vatten wij al het voorgaande samen dan is onze slotsom: art. 7 A. B. laat in het algemeen toe de door mij gevonden aanwijzing te volgen, behalve in het geval dat de rechtsbetrekking een onroerende zaak betreft of zelve

onroerend is, in welk geval het gebiedt altijd de lex rei sitae te volgen.

Tot hetzelfde resultaat komen wij in: Frankrijk, België, Schotland en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. [1])

Anders wordt het daar, waar de Wetgever ook voor de roerende goederen een regel heeft gegeven. Het beweren toch, dat deze bij ons bestaat, doordien de wet A.B. de Statutenleer huldigt en met haar het „mobilia ossibus „inhaerent" is m. i. afdoend weerlegd o. a. door Mr. Jitta. [2])

Terecht wijst deze er op: 1⁰ dat onze wetgever de voorzichtigheid heeft gehad zelfs het woord Statuut niet te gebruiken, en uit de art. 6, 7 en 10 A. B. niet kan volgen dat hij de Statutenleer heeft aangenomen; 2⁰ dat er niet één maar meerdere Statutenleeren zijn en dus de verwijzing door Opzoomer [3]) b. v. gedaan naar „het algemeen erkend „bestanddeel der statutentheorie" ons nog niet verder brengt; 3⁰ dat de regel; mobilia ossibus inhaerent, onvoldoende is, daar hij niet antwoordt op de vraag: wiens ossibus? als juist de eigendom van de roerende zaak betwist wordt. In Oostenrijk, al is er de bepaling ook niet bizonder duidelijk [4]), en in Pruisen, is de regel: mobilia ossibus inhaerent, uitdrukkelijk aangenomen.

Voor Oostenrijk luidt § 300 O. B. G.: „Unbewegliche „Sachen sind den Gesetzen des Bezirks unterworfen, in „welchen sie liegen; alle übrigen Sachen hingegen stehen „mit der Person ihres Eigenthümers unter gleichen Gesetzen,"

---

1) Rapport Asser in R. D. I., VII. 1875, pg. 407 e. v.

2) l. c. pg. 39 e. v.

3) l. c. pg. 143.

4) Unger, l. c. I, pg. 174.

terwijl in Pruisen de regeling vervat is in A.L.P. Einleitung:

§ 28: „Das bewegliche Vermögen eines Menschen wird, „ohne Rücksicht seines gegenwärtigen Aufenthaltes, nach den „Gesetzen der ordentlichen Gerichtsbarkeit desselben beur-„theilt", en

§ 32: „In Ansehung des unbeweglichen Vermögens gel-„ten, ohne Rücksicht auf die Person des Eigenthümers, die „Gesetzen der Gerichtsbarkeit, unter welcher sich dasselbe „befindet."

De §§ 29, 30 en 31 bevatten nog eenige speciale regelingen voor het geval, dat bij roerend goed de Gerichtsbarkeit des eigenaars niet vaststaat.

Bij deze bepalingen is er meer kans dat mijne theorie niet kan worden doorgevoerd. Voor de onroerende goederen is er geen bezwaar; voor onroerende rechtsbetrekkingen wel, zoo deze mochten blijken naar haar aard en wezen niet beheerscht te moeten worden door de wet van de plaats waar het goed gelegen is, dat haar object is. Voor roerende goederen zal hier dikwijls de personeele wet des eigenaars ook de lex rei sitae zijn; in het andere geval wijkt mijn theorie van de wetsbepaling af, zoo ook bij roerende rechtsbetrekkingen welke naar haar aard en wezen niet vallen onder de persoonlijke wet van haar subject.

In Italie geldt art. 7 van de Dispozioni sulla pubblicazione, etc. delle leggi in generale, luidende:

„I beni mobili sono soggetti alla legge della nazione del „proprietario, salve le contrarie disposizioni della legge del „paese nel quale si trovano.

„I beni immobili sono soggetti alle leggi del luogo dove „sono situati".

Hier zijn dus de onroerende goederen aan de lex rei sitae

en de roerende aan de nationale wet des eigenaars onderworpen. De invloed dezer bepaling op de toepassing mijner theorie is analoog aan die der Pruisische en Oostenrijksche bepalingen.

In Rusland geldt voor alle zaken de lex rei sitae. Zoo de Russische wet de rechtsbetrekkingen niet als zaken beschouwt, — hetgeen ik niet kon nagaan —, kan hier dus mijn stelsel geheel toegepast worden; is de rechtsbetrekking er wel als zaak beschouwd dan hangt het nog af van de redactie der bepalingen.

In Zweden is geen wetsbepaling en de theorie dus vrij.

Ik vind dus dat de regel:

Het stat. reale van lichamelijke zaken is de lex rei sitae, overal doorgaat, behalve in eenige landen voor roerende zaken; terwijl de regel:

Het stat. reale der rechtsbetrekkingen is de wet welke die rechtsbetrekking in het algemeen beheerscht, nergens waar over het stat. reale een bepaling is gemaakt volkomen kan worden doorgevoerd.

DE REGELEN BETREFFENDE DEN VORM DER HANDELINGEN.

A. § 15.

Vormen en Formaliteiten.

De verhouding waarin het rechtssubject tot het rechts-object staat — de rechtsbetrekking dus — is het gevolg van een omstandigheid, die òf een bloot feit kan zijn, òf een daad.

Voor het geval dat men daden verricht met het doel rechtsbetrekkingen in het leven te roepen, hebben de Wetgevers voor sommige handelingen, die òf een kalm overleg vereischen, òf zeer belangrijke rechtsgevolgen hebben, den eisch gesteld, dat om die rechtsbetrekking te kunnen voortbrengen, die daden in zekere bepaalde vormen of met zekere bepaalde formaliteiten moeten geschieden.

Welke deze zijn, zegt ons prof. Goudsmit [1]): „De formaliteiten door het recht voorgeschreven zijn van onderscheiden „aard, als: *a.* schrift, *b.* vormgetuigen, *c.* akten ten over- „staan van een ambtenaar of een regeeringscollegie opgemaakt, „*d.* rechterlijke tusschenkomst".

De eisch omtrent den vorm kan meer of min streng zijn, men kan de keuze hebben tusschen twee of meer vormen

1) Pandecten-Systeem, I, pg. 128.

of wel één bepaalden vorm moeten gebruiken, b.v. bij het testament een notariëele akte maar ook olographisch, schenking kan daarentegen slechts bij notariëele akte geschieden.

Wij hebben hier niet te doen met het geval dat de wet geen vorm eischt, maar men om een of andere reden b.v. om later een gemakkelijk bewijs te hebben, een zekeren vorm gebruikt, zoo kunnen b.v. van alle overeenkomsten authentieke akten worden opgemaakt, maar slechts bij zeer weinige overeenkomsten wordt geëischt, dat die akte aldus gemaakt zij, opdat zij effect sorteere.

In het materieele privaatrecht hebben wij alleen met dezen laatsten vorm te doen; bij verreweg de meeste rechtsbetrekkingen zal de vraag naar den Vorm dus niet ter sprake komen.

B. § 16.

Aard en Wezen van de Regelen betreffende den Vorm.

De Wetgever heeft zekere handelingen aan bepaalde vormen gebonden 1°. omdat die handeling een rijp en bedaard overleg eischte, of 2°. opdat ondubbelzinnig zou blijken dat die handeling niet alleen was voorbereid, maar werkelijk tot stand gebracht, of wel 3° omdat het noodig is, dat aan die handeling openbaarheid gegeven wordt.

Niet-naleving dezer voorschriften sleept de absolute of relatieve nietigheid der rechtsbetrekking, die men heeft willen vestigen, mede; hun karakter is dat van een bepaling van openbare orde. Al heeft ook de Wetgever soms tusschen twee of meer vormen de keus gelaten, de grens tusschen vormelijke en niet-vormelijke handelingen is absoluut en niet afhankelijk van de willekeur van partijen. Deze kunnen elke

handeling met bizondere vormen doen, ze maken haar daardoor niet tot eene materieel-vormelijke handeling.

Foelix [1]) onderscheidt nog twee soorten van vormen: uitwendige en inwendige vormen, en velen hingen vroeger die onderscheiding aan. Tegenwoordig is zij echter verlaten. De inwendige vormen eener handeling toch bleken geen eigenlijke vormen te zijn en losten zich bij nadere ontleding op in bepalingen die betroffen òf den inhoud der handeling — zoo men dit of dat moet hebben gewild, om er dit of dat rechtsgevolg van te zien — en dan behooren zij thuis bij de leer van de rechtsbetrekkingen zelve, óf wel de capaciteit der handelenden, waardoor zij niet volkomen handelingsbevoegd, door een ander vertegenwoordigd of bijgestaan moesten worden. In dit geval behooren zij tot het stat. pers. In beide gevallen reiken de bepalingen dus veel verder dan de uitwendige vorm, die slechts de wijze is, waarop de handeling moet geschieden.

C. § 17.

Aanwijzing der op den Vorm toepasselijke Wet.

Ten aanzien van den Vorm zou men kunnen beweren, dat de Wetgever — hetzij men den domiciliairen, hetzij men, zooals ik, den nationalen neemt — onder wiens gezag de handelende persoon valt, het best beoordeelen kan, bij welke handelingen van dien persoon het noodig is, tegen lichtvaardigheid, onzekerheid of geheimzinnigheid waarborgen te

---

1) l. c. II, § 71 pg. 146.

nemen. Men zou er dus toe komen te eischen, dat de vorm eener handeling steeds geschiede naar de nationale of domiciliaire wet van den handelenden persoon. Dezelfde redeneering dus als bij het stat. pers.

Dit heeft echter vele praktische bezwaren. In de eerste plaats; zoo de handelende personen niet tot hetzelfde volk behooren is de bepaling van den vorm dikwijls in hunne verschillende wetgevingen in onverzoenlijken strijd. Welke Vorm dan toe te passen?

Maar bovendien in zijn eigen land kan de Wetgever zorgen, dat steeds de vereischten voorhanden zijn om in de voorgeschreven vormen te handelen, maar in den vreemde zullen deze dikwijls ontbreken.

Zoo kan in het land waar geen notaris is, geen notariëele akte worden opgemaakt, waar de jurisdictio voluntaria zich niet met dergelijke handelingen bemoeit zullen geen Schepenbrieven kunnen tot stand komen, enz.

Om deze beide redenen heeft men van oudsher reeds aangenomen: de handeling moet steeds geschieden in den vorm welke de plaats der handeling er voor bepaalt. Dat dit voorschrift kon worden nagekomen, wist men zeker.

Toch hebben de Wetgevers soms nog voor enkele hoogst gewichtige handelingen bepaald, dat zij ook buitenslands moeten geschieden in een zekeren vorm, om ook als de wet van de plaats der handeling te loszinnig s. v. v. mocht zijn, altijd een zekeren waarborg te hebben; of wel hebben zij behalve den buitenlandschen vorm nog een formaliteit geëischt in het land zelf te vervullen. Dit laatste altijd in het belang der openbaarheid.

Zoo hebben wij de artt. 138 en 992 B. W., bepalende dat het huwelijk van Nederlanders in den vreemde hier te

lande moet worden afgekondigd, en dat Nederlanders buitenslands slechts bij authentieke akte kunnen testeeren. Dergelijke bepalingen zijn in het algemeen af te keuren. Zij kunnen soms zeer ongewenschte gevolgen hebben. Zoo ontneemt art. 992, tegen de bedoeling des Wetgevers den Nederlanders, die in een land vertoeven waar geen authentieke akte gemaakt kan worden het jus testandi. Mocht een der Nederlanders, die thans op het Noordpoolstation waarnemingen doen, het ongeluk hebben daar te sterven dan zou hij geen testament kunnen maken. Zou men het nu recht vinden, indien eene olographische beschikking van hem onuitgevoerd bleef?

Zoo ook met den eisch der huwelijksafkondigingen krijgen wij moeielijkheden. We kunnen dit voorschrift niet als Eigenaardige Wet beperken tot den Nederlandschen rechter, daar het in vele landen wordt gevonden; niet-naleving er van heeft, zooals Mr. Heemskerk [1]) aantoont, absolute nietigheid van het huwelijk ten gevolge. — Nu huwt b. v. een Nederlander in Frankrijk met inachtneming van alle voorschriften der Fransche wet, hij bezit alle vereischten voor een huwelijk, maar alleen verzuimt hij de afkondigingen in Nederland. Later wordt de geldigheid van dit huwelijk betwist en wel voor den Franschen rechter. Of men gehuwd of ongehuwd is, is eene kwestie van staat volgens art. 3 Code Civil naar de nationale wet te beslissen; en dus zou die Fransche rechter een behoorlijk in den vorm door zijn eigen magistraat verrichtte plechtige handeling als van nul en geener waarde moeten beschouwen. Men begrijpt echter dat hij hiertoe niet genegen zal worden be-

1) l. c. pg. 65.

vonden.[2]) Toch komen ondanks deze bezwaren bepalingen als die der artt. 138 en 992 B. W. in vele wetgevingen voor.

Nog twee vragen worden bij den Vorm gewoonlijk gesteld, nl. 1⁰. Is de handeling geldig zoo zij met opzet in den vreemde is geschied om de eischen betreffende den Vorm van het inland te ontduiken? en 2⁰. Moet bepaald de wet van de plaats der handeling worden toegepast of wel heeft men de keus tusschen die wet en de eigen wet van partijen, zoo deze laatste voor allen dezelfde is?

Wat de eerste vraag betreft hoewel zij b. v. door Opzoomer[3]) wordt besproken zie ik haar praktisch nut niet in. Ik kan mij het geval niet denken, dat om den uitwendigen vorm iemand buitenslands zou handelen; in geen wetgeving toch is mij een bepaling bekend krachtens welke iemand is uitgesloten van het gebruik van zekeren vorm en zoo men de handeling buitenslands pleegt, alleen omdat de inlandsche vorm omslachtiger is, is er van gemakzucht niet van fraus sprake.

Zoo men deze vraag opwerpt vat men meestal den Vorm ook niet op als „Uitwendige Vorm," maar als inwendigen, speciaal als een eisch van rechts- of handelingsbevoegdheid. Doch deze Vorm is geen Vorm en zoo blijft van het ten opzichte van den Vorm in fraudem legis handelen niets over.

Het antwoord op de tweede vraag moet m. i. luiden, dat zoo alle handelende personen tot ééne nationaliteit behooren, de Vorm alternatief is. De eenige reden toch, waarom men de

---

2) Story, l. c §§ 90, 122, 124; Schäffner, l. c. § 102; Brocher. R. D. I., Dl. V. 1873, pg. 144.

3) l. c. pg. 175.

plaats der handeling laat beslissen, is dat men niet weet of daar de eigen Vormen der handelenden gebruikt kunnen worden. Kan dat wel, dan zal men — natuurlijk buiten uitdrukkelijke wetsbepaling — niet kunnen eischen, dat in het buitenland meer waarborgen gegeven worden dan in het inland.

Ten slotte nog de vraag: Zoo in het inland een Vorm wordt geeischt en op de plaats der handeling deze niet vormelijk is, mag men dan de handeling niet-vormelijk verrichten? Ook niet-vormelijk is een voorschrift van Vorm, al is het negatief, men zal dus ook dit voorschrift mogen toepassen.

D. § 18.

Positieve Wetsbepalingen.

Alle beschaafde wetgevingen erkennen stilzwijgend of uitdrukkelijk den regel: dat de vorm der handelingen afhangt van de plaats waar zij geschieden. Deze algemeene regel heet: Locus regit actum. Zooals hij dan echter luidt gaat hij te ver, de rechts- en handelingsbevoegdheid van de handelende personen, een zaak, die bij den actus toch zeker wel weegt, wordt niet door de plaats der handeling aangewezen; slechts bij den Uitwendigen Vorm kan men zich op dit algemeen aangenomen adagium beroepen.

De Nederlandsche Wetgever bepaalde omtrent den Vorm in art. 10 A. B.:

„De vorm van alle handelingen wordt beoordeeld naar „de wetten van het land of der plaats, alwaar die handelin-„gen zijn verricht".

De woorden van dit artikel sluiten voor Nederlanders die buitenslands handelen de keus tusschen hunne nationale wet en die der plaats der handeling uit; zij zijn altijd aan de laatste gebonden. Nog in enkele wetgevingen vindt men deze beperking, de meeste echter laten de keus vrij.

Zoo doet ook de Italiaansche Wetgever, die in art. 9 Disp. Gen. bepaalt:

„Le forme estrinseche degli atti tra vivi e di ultima „volontà sono determinate dalla legge del luogo in cui sono „fatti. È però in facoltà dei disponenti o contraenti di seguire „le forme della loro legge nazionale, purchè questa sia comune „a tutte le parti".

Bizondere bepalingen voor enkele speciale handelingen in het buitenland verricht, worden nog aangetroffen in de wetgevingen van Nederland, Frankrijk, België, Oostenrijk en Rusland [1]). Speciaal voor den vorm bij huwelijken buitenslands vinden wij bepalingen in Nederland, Frankrijk, Belgie, Italie, Engeland, Schotland en Rusland [2]).

1) Rapport Asser in R. D. I., VII. 1875, pg 408 e. v.

2) Rapport Asser in R D I., VII. 1875, pg. 404 e. v.

§ 19.

De Rechtsbetrekkingen.

Uit het feit zelve dat wij in een Rechtsstaat leven volgt, dat een ieder verplicht is de rechten zijner medeburgers te eerbiedigen en zoo ontstaat uit elke rechtsbetrekking nog bovendien deze: dat alle medemenschen van het subject dier rechtsbetrekking verplicht zijn deze te eerbiedigen. In zooverre kan men zeggen, dat alle recht slechts betrekkingen tusschen personen regelt; maar naast deze algemeene rechtsplicht, die juist wegens haar algemeenheid in het systeem niet nader behoeft besproken te worden, staat nog de rechtsbetrekking zelve die haar in het leven riep. Ik zal bij de verdeeling der rechtsbetrekkingen wat langer stilstaan dan met het oog op het intern. priv. rechtelijk karakter van dit Algemeen Deel noodig is, om reeds hier ter plaatse het karakter van het Familierecht na te gaan.

De behoeften der menschen zijn de oorzaak van de heerschappij van het Recht, de taak van het Recht nu is: de objectieve voorwaarden te scheppen, welke een ieder ter bevrediging zijner behoeften noodig heeft. Dit geschiedt door een systeem van rechtsbetrekkingen waardoor het Recht ons, hetzij de noodige macht verzekert over een zaak om met deze onze behoeften te bevredigen, hetzij de noodige macht over de handelingen van een persoon, wiens medewerking wij ter vervulling onzer behoeften noodig hebben.

Het onbeperkt aantal behoeften van den mensch laat zich splitsen in drie groote afdeelingen overeenkomstig de menschelijke organen. Onze functiën toch zijn drieledig: wij hebben te zorgen voor de instandhouding van ons eigen lichaam (de bloedsomloop, voedings- en excretieorganen), voor onze betrekkingen met de ons omringende natuur (het zenuwstelsel en de zintuigen) en voor de instandhouding der soort (de geslachtsorganen).

Tot de eerste taak hebben wij noodig: eerbiediging onzer heerschappij over de ons omringende stoffelijke natuur — behalve over onze medemenschen; voor de tweede hebben wij noodig: regeling van onze verhouding tot onze medemenschen; en voor de derde: regeling van de verhouding tusschen personen van verschillende sexe en tusschen ouders en afstammelingen.

Zoo ontspruiten uit de drie categoriën van menschelijke behoeften de drie groote rubrieken van rechten: de Vermogensrechten, de Gemeenschapsrechten en de Familierechten.

De Vermogensrechten behooren tot het gebied van hetgeen wij Privaatrecht noemen. In den tegenwoordigen tijd treedt elk mensch in het algemeen met dezelfde bevoegdheid hierin op. Bij het Vermogensrecht is de heerschappij over de onpersoonlijke natuur steeds het doel; die heerschappij kan onmiddellijk of middellijk zijn, en naar aanleiding daarvan verdeelen wij het Vermogensrecht in:

Rechtsbetrekkingen tusschen een persoon en een zaak — eigendom, bezit, zakelijke rechten; en

Rechtsbetrekkingen tusschen twee personen over een zaak — verbintenissen, testamentair erfrecht.

Het Gemeenschapsrecht handelt over den mensch als „gezellig dier". Het heeft op het oog bij het verschil in sociale

positie de zwakkeren tegen onderdrukking door de sterkeren te beschermen. Alleen ten opzichte van den Staat heeft men het nauwkeurig geregeld in Staatsrecht, Administratiefrecht, Strafrecht en Volkenrecht. Het eerste wijst de onderlinge verhouding tusschen de personen als Staatsburgers aan; het tweede regelt de wijze waarop de Staat zijne maatschappelijke en rechterlijke functie vervult; het derde verzekert de orde in de gemeenschap en het vierde regelt de verhouding tusschen die gemeenschappen.

Voor de andere maatschappelijke groepen is de regeling door het Recht nog zeer onvolkomen. Als zij eens tot stand zal zijn gebracht, zal de klacht van Lorenz von Stein [1]) over de verwaarloozing van het Gesellschaftsrecht opgehouden hebben. Het Gemeenschapsrecht is voor het grootste deel wat wij Publiek Recht noemen.

Het Familierecht regelt de verhoudingen, die ontstaan tengevolge van het huwelijk — de door de wet erkende vorm van bevrediging der geslachtelijke behoefte. In die verhoudingen treedt de mensch met zijn geheele persoonlijkheid, dus ook met zijn heerschappij over de goederenwereld. Zoo ontstaan betrekkingen op vermogensrechtelijk gebied als gevolg van betrekkingen door het huwelijk geschapen.

Deze betrekkingen omvatten altijd het geheele vermogen, daar zij niet steunen op de verhouding ten opzichte van zekere goederen, maar op de verhouding, waarin het subject van al die vermogensrechtelijke betrekkingen geplaatst is tegenover andere personen. Het Familierecht kent twee onderdeelen:

---

1) Gegenwart und Zukunft der Rechts- und Staatswissenschaft Deutschlands, 1876, pg 296.

Rechtsbetrekkingen tusschen personen door het huwelijk geschapen — maritale en ouderlijke macht; en

Rechtsbetrekkingen tusschen familieleden ten opzichte van de goederen — huwelijksgoederenrecht en intestaaterfrecht.

Wij rekenen het Familierecht tot het Privaatrecht, echter erkennen alle schrijvers, dat de familiebetrekking een geheel ander karakter heeft dan de overige in het Privaatrecht geregelde betrekkingen. Zoo komt het, dat in de wetboeken het gevolg hier de oorzaak overheerscht en het toegepast Familierecht een veel grootere plaats inneemt dan het zuiver Familierecht; zoo komt het ook, dat vele der rechtsbetrekkingen van het zuiver Familierecht ofschoon ten zeerste erkend, toch van geen rechtsmiddel voorzien zijn; zoo is vooral dit het karakter van het Familierecht, dat de Wetgever hier niet scheppend optreedt maar slechts regelend en erkennend. De natuur van elk der betrekkingen is reeds door haar zelve aangewezen.

Men zou dan ook het Familierecht misschien eerder tot het Gemeenschapsrecht kunnen brengen, echter is de groep die uit het huwelijk ontstaat van een zoo geheel anderen aard dan de overige maatschappelijke groepen, is zij zoo veel meer een zedelijke dan een sociale verbinding, is haar doel zoo geheel verschillend van dat der andere verbindingen, waarin de mensch treedt [2]), dat ook in het Gemeenschapsrecht ik haar niet op haar plaats zou vinden.

Alleen als afzonderlijke groep van rechten kan zij eigen-

---

2) Terwijl toch alle andere verbindingen eenig bizonder doel beoogen, hetzij winst, hetzij genot, beschaving, enz. is het eenig doel van de huwelijksvereeniging: het vereenigd zijn; dat zij liberorum procreandorum causa zou wezen, gaat niet op, waar men niet erkent: cessat causa, cessat effectus.

lijk goed worden geregeld. Onze Wetgevers hebben dit evenwel niet gedaan maar haar op het voetspoor van het Romeinsch recht tusschen het Privaatrecht geregeld, echter op zoodanige wijze dat zij aan haar bizonder karakter zoo min mogelijk afbreuk deden.

De familieband is hoe langer hoe meer verzwakt. In de eerste tijden is de familie de groote groep, is zij de Staat; daarna wordt de Patriarchie omgevormd tot een Stamstaat, dus ook nog op dezelfde basis. Geleidelijk eerst emancipeert zich het individu uit den familieband. Nog in het oude Rome zijn de familiën, niet de individuen, de eenheden in den Staat. De pater familias is de eenige, die een wil heeft, welke door de buitenwereld geëerbiedigd wordt. In zijn huis heeft hij een onbeperkte heerschappij over vrouw en kinderen, die als deelen van zijn persoon worden beschouwd, in de goederenwereld vormt de familie één eenig rechtssubject. Dit verandert eerst in Rome als de beschaving en de rijkdom er sterk toegenomen zijn.

Ook bij de Germaansche volken geschiedt de ontwikkeling geleidelijk en tegenwoordig is men reeds zeer dikwijls geneigd de familie niet meer in het recht te erkennen, maar slechts te handelen over de enkele individuen. De meest consequente toepassing daarvan leveren de voorstanders van het Vrije Huwelijk. Met het huwelijk niet meer als rechtsband, maar slechts als een zedelijken band te erkennen vervalt de familie uit onze rechtsverhoudingen. Ik ben er verre van af, de voorstanders van het Vrije Huwelijk van onzedelijkheid te beschuldigen, veeleer veronderstel ik bij hen een veel hooger gevoel van zedelijkheid dan de massa nog bezit. Zij gelooven ditzelfde gevoel ook bij anderen in die mate te vinden, doch ik kan hun illusiën niet deelen; het

gevolg van hun stelsel zou zijn niet alleen ondergang van de familie op rechtelijk gebied — iets dat niemand noodig had te betreuren, want het Recht is een gebied van dwang, de Familie van liefde en liefde laat zich niet dwingen — maar geheele vernietiging der familie, die door den zededelijken band niet sterk genoeg zou samengehouden worden.

De mensch kan echter voor zijn ontwikkeling de familie niet ontberen; het is toch zoo volkomen waar wat Brocher[3]) zegt: „Source intarissable de droits, de devoirs, et de sen„timents divers, la famille est un merveilleux agent de vie „morale et d'ordre social. Les sociétés modernes profon„dément ébranlées par les secousses que la marche du temps „leur a fait subir, ont vu se rompre bien des liens qui, „pour être plus ou moins artificiels n'en étaient pas moins „des causes de cohésion; elles ont à redouter les excès de „l'isolement et sont, plus que jamais, tenues de conserver „et de fortifier les éléments d'unité que leur fournit la „nature."

Maar wij gaan den weg op, [4]) reeds nu ontslaat een zekere leeftijd iemand van de meeste gevolgen der familieverhouding; wordt de echtscheiding meer en meer toegelaten; de onafhankelijkheid van de vrouw tegenover haar man meer en meer gehuldigd; door leerplicht en verbod van kinderarbeid in de ouderlijke macht ingegrepen, enz. Den moralist zij de beslissing of onze maatschappij hier reeds rijp voor is.

Evenwel al mogen wij den weg opgaan, wij staan ternauwernood aan het begin, en tot dusver heeft de Wetgever

3) R. D. I., Dl. V. 1873, pg. 143.

4) De verandering is duidelijk te bespeuren zoo men b. v. nagaat, welke verschillende plaats de familieraad in den Code Napoléon en in ons B. W. bekleedt.

de bescherming van den familieband zich nog overal zeer sterk aangetrokken. Hij heeft op twee wijzen daarnaar gestreefd: 1^{0} door te beproeven de onderlinge verhouding der familieleden zoodanig te regelen, dat de liefde er de eerste plaats in kreeg, doch tevens zoo dat waar liefde ontbrak van die innige verhouding de sterkste geen misbruik zou kunnen maken tot onderdrukking van de zwakkeren; en 2^{0} door te trachten alle oorzaken van liefdebreuk weg te nemen door zooveel hij kon botsing van vermogensbelangen te beletten.

Aan dit laatste streven danken wij het huwelijksgoederenrecht, het intestaaterfrecht en de legitieme portie, en in dezen zin kan de wetgever steeds met vrucht werkzaam zijn, ook al mocht hij de verhouding der personen geheel aan de zedewet overlaten, want op de verhouding der vermogens kan door dwangmiddelen zeer goed worden ingewerkt.

Keeren wij thans tot de rechtsbetrekkingen in het algemeen terug, dan vinden wij dat bij elke rechtsbetrekking te onderscheiden valt: haar ontstaan, haar te-niet-gaan, haar inhoud, en de middelen tot haar handhaving. Het intern. priv. recht dient nu voor elk dezer vier rechtsinstituten de toepasselijke wet aan te wijzen.

Aan het einde van dit Hoofdstuk kan ik thans zonder te behoeven haar nader uit te leggen, als mijn definitie van intern. mat. priv. recht geven:

Het Internationaal Materieel Privaatrecht is het samenstel der regelen, volgens welke van de in onderscheiden rechtsgebied heer-

schende wetten die wet wordt aangewezen, welke den staat der personen, den aard der zaken, den vorm der vereischte rechtshandeling en de rechtsbetrekking zelve in een rechtsgeschil beheerscht.

Positief Internationaal Privaatrecht is nu het samenstel der regelen, welke van bindende kracht voorzien die aanwijzing doen aan den rechter.

Door deze definitie worden b. v. de artt. 6, 7, en 10 A. B., 138 en 992 B. W. in het Nederlandsch pos. intern. priv. recht opgenomen.

HOOFDSTUK III.

HUWELIJKSGOEDERENRECHT IN HET INTERN. PRIVAATRECHT.

A. § 20.

Begrip van het Huwelijksgoederenrecht.

Onder huwelijksgoederenrecht is te verstaan: het samenstel der rechtsregelen, welke de betrekking beheerschen, waarin de eene echtgenoot als zoodanig staat tot het vermogen van den anderen echtgenoot.

Tot nadere toelichting hiervan eenige woorden.

Het huwelijksgoederenrecht bevat een regeling van rechten op het geheele vermogen. Hoewel toch zeer dikwijls slechts omtrent een gedeelte van het vermogen een bepaling is gemaakt, is een zoodanige bepaling toch een regeling omtrent het geheel. Zij kan daarin bestaan, dat zekere rechten op een deel van het vermogen den eenen echtgenoot uitdrukkelijk worden toegekend; zij kan ook daarin bestaan, dat op zeker deel van het vermogen zekere rechten den eenen echtgenoot uitdrukkelijk worden ontzegd. Echter hebben wij in beide gevallen een stilzwijgende aanvulling. In het eerste, dat op de andere bestanddeelen van het vermogen dien echtgenoot

geen rechten toekomen, in het tweede dat daarop dien echtgenoot wel die rechten toekomen. Als ik iemand op één stuk land van mij een servituut toesta, is uit die handeling volstrekt niet af te leiden, welke bevoegdheden hij heeft ten opzichte van andere landerijen mij toebehoorende; als ik één land van mij dotaal maak, volgt daaruit dat op mijne andere landerijen mijn echtgenoot als zoodanig geen rechten kan doen gelden. Deze vergelijking bewijst ten duidelijkste dat elke regeling van het huwelijksgoederenrecht, zelfs het dotale stelsel, het geheele vermogen omvat.

Wat betreft de rechten van derden (niet-echtgenooten) die bij het huwelijksgoederenrecht in aanmerking komen, zij kunnen behandeld worden bij dat recht in zooverre als die derde door de rechten, die hij heeft op het vermogen van een der echtgenooten, ook rechten kan doen gelden op de rechtsbetrekking waarin deze staat tot het vermogen van zijn mede-echtgenoot; zij kunnen ook bij de rechten dier derden worden geregeld, als deze moeten wijken voor of veranderd worden door het algemeen vermogensrecht, dat de eene echtgenoot uitoefent op het vermogen van dien echtgenoot met wien die derden in rechtsbetrekking staan.

Uit onze definitie nu volgt, dat de rechtsbetrekking welke door het huwelijksgoederenrecht wordt geregeld tot subjecten heeft: de echtgenooten, en tot objecten: het vermogen van ieder der echtgenooten. Nopens den vorm valt op te merken dat het huwelijksgoederenrecht ontstaat òf door eene handeling opzettelijk gericht op het doel deze rechtsbetrekking te regelen òf door eene niet daarop gerichte handeling, maar als middellijk gevolg van deze. De eerste handeling geschiedt in den vorm eener overeenkomst n.l. het huwelijkscontract; de tweede is het huwelijk. Beide rechtshande-

lingen zijn in de meeste wetgevingen vormelijk gemaakt. Op de eischen voor de handeling, welke het huwelijk ten gevolge heeft, hebben wij hier niet te letten, daar deze handeling slechts middellijk inwerkt en bij de bespreking van huwelijksgoederenrecht wordt aangenomen, dat zij haar onmiddellijk gevolg d. i. het huwelijk, werkelijk heeft gehad. De vorm van het huwelijkscontract is in de verschillende landen zeer verschillend, soms is het zelfs vormeloos, b. v. het pactum de dote bij de Romeinen.

Bij de rechtsbetrekking hebben wij nu te vragen: Hoe ontstaat zij? hoe gaat ze te niet? waaruit bestaat ze? en door welke rechtsmiddelen kan zij worden gehandhaafd?

De rechtsbetrekking is vastgeknoopt aan het huwelijk, zij is daarvan niet te scheiden. Zij ontstaat dus met het huwelijk en gaat daarmede te niet [1]). Dit is de eenige wijze waarop zij ontstaan en te niet kan gaan. De scheiding van goederen, staande huwelijk, is geene opheffing doch slechts een verandering van het huwelijksgoederenrecht. De zoogenaamde gecontinueerde gemeenschap is geen huwelijksgoederenrecht meer, maar een afzonderlijk rechtsinstituut, dat tengevolge van een ontbonden huwelijk ontstaan kan. De bespreking hiervan kan ik dus achterwege laten.

Evenmin zal ik behandelen de rechtsmiddelen ter bescherming en handhaving van het huwelijksgoederenrecht. Zij bestaan uit de boedelscheiding, waarbij zich op dit gebied

---

1) De zeer weinige uitzonderingen hierop zijn in de volgende paragraphen aangegeven. Zij komen in moderne wetgevingen niet meer voor. Eéne dier uitzonderingen is slechts schijnbaar, nl. zoo tot het in-werking-treden van het huwelijksgoederenrecht de bijslaap geëischt wordt; in dit geval toch wordt bijna altijd het huwelijk zelf beschouwd eerst door cohabitatie werkelijk voltrokken te zijn.

het instituut van den boedelafstand op eene bizondere wijze heeft ontwikkeld. Daar dit in het innigst verband staat met het formeel privaatrecht en daarvan moeielijk is te scheiden, terwijl formeel privaatrecht geheel buiten het kader van mijn onderwerp valt, meen ik ook dit achterwege te moeten laten. Zoo ook om dezelfde reden de retentiones propter mores, enz. die de man soms heeft bij de teruggave van de dos.

Er blijft nu nog over de inhoud van de rechtsbetrekking, en hierbij meen ik weer in de allereerste plaats uitdrukkelijk te moeten afscheiden die bepalingen, welke wel is waar met het huwelijk in verband staan en ook op de goederenwereld inwerken, maar daarom toch niet tot het huwelijksgoederenrecht kunnen gebracht worden.

De voornaamste van deze bepalingen zijn:

1⁰. De onbevoegdheid der gehuwde vrouw om zich te verbinden.

2⁰. De speciale onbevoegdheid der gehuwde vrouw om een schenking aan te nemen [2]).

3⁰. De niet-vervreemdbaarheid van sommige dotale zaken.

4⁰. Het verbod zaken, die in de gemeenschap vallen, weg te schenken.

5⁰. Het erfrecht van den langstlevenden echtgenoot.

De sub 1 en 2 genoemde bepalingen betreffen het huwelijkspersonenrecht. Uitgaande van den regel, dat de man het hoofd der echtvereeniging is, heeft men in vele wetgevingen gemeend, dat hij ook alleen bevoegd moest zijn om tegenover de buitenwereld handelend op te treden. De regeling hiervan is echter geen vermogensregeling, het is een vraag

2) Men zie hierover het welgeschreven Acad. proefschr. van Mr. V. G. A. Boll, Leiden, 1882.

van handelingsbevoegdheid en behoort dus tot de leer van het stat. person. Daarin overgebracht, luidt zij niet anders dan: aan den staat van gehuwde vrouw is de onbevoegdheid verbonden zich te verbinden en schenkingen aan te nemen.

Zoo behooren de bepalingen sub 3 en 4 genoemd tot het stat. reale. Waar men ze aantreft, wordt door het feit alleen, dat zeker goed tot de huwelijksgift behoort of in de gemeenschap is gevallen, dat goed gebracht tot de zaken die niet voor vervreemding of voor schenking vatbaar zijn. Ik nam deze onderscheiding in § 11 om deze niet te uitvoerig te maken niet op, maar het is er mede in volkomen harmonie, zoo men b.v. in een land onder de Romeinsche Wet alle voorwerpen van waarde verdeelt naar het criterium: huwelijksgift, en dan aan het al of niet dotaal zijn, al of niet vatbaarheid voor verkoop en verpanding als gevolg verbindt. Zoo ook met de zaken, die in gemeenschap vallen, waar een verbod analoog aan art. 179 B. W. bestaat.

Het sub. 5 genoemde erfrecht van den overlevenden echtgenoot regelt òf de plaats, die hij bij een intestaaterfopvolging inneemt òf de legitieme portie, welke hem in de erfenis van zijn echtgenoot is toegewezen. Deze regeling nu behoort geheel thuis op het gebied van het erfrecht; en het is van zeer veel belang, dat men dit onderscheid, dat in de praktijk soms zeer lastig is, in de theorie althans goed in het oog houdt. De regeling toch kan zeer verschillend zijn. Zoo is b. v. in Engeland sinds 1 Januari 1883 de regeling van het huwelijksgoederenrecht van dien aard, dat de eene echtgenoot niet de minste rechten door het huwelijk op het vermogen van zijn mede-echtgenoot krijgt, terwijl de bepalingen omtrent erfrecht behelzen, dat als de vrouw zonder testament sterft, de man ab intestato, met voorbijgaan

zelfs van hare kinderen, haar universeele erfgenaam wordt [3]). Het is waar dat meestal eerst bij den dood van een der echtgenooten het huwelijksgoederenrecht zich in tastbare gevolgen openbaart en dat eerst bij de algemeene boedelscheiding de andere echtgenoot zijn deel vastgesteld ziet; maar al geschiedt het in éene scheiding, toch is er een verschil, of de in gemeenschap van goederen gehuwde echtgenoot de helft van het gemeenschappelijk vermogen tot zich neemt, of dat hij van het vermogen van zijn echtgenoot als haar erfgenaam iets krijgt. Bij de berekening van het successierecht zal men ook niet nalaten dit onderscheid in de praktijk te doen gelden.

Tot het huwelijksgoederenrecht, zooals ik het nu heb beperkt, behoort dus:

1⁰. De regeling eener ruimere of minder ruime gemeenschap van goederen tusschen de echtgenooten.

2⁰. De regeling van het huwelijkscontract.

3⁰. De regeling omtrent het beheer der goederen.

4⁰. De regeling der waarborgen, welke de vrouw voor haar vermogen heeft.

5⁰. De regeling van de wijze, waarop de vermogensverhouding tusschen de echtgenooten kan veranderen, waartoe ook behoort, het verbod van schenkingen tusschen echtgenooten, waar dit verbod voorkomt.

Omtrent het huwelijkscontract nog een algemeene opmerking. Behalve het verbod voor alle contracten geldend om er iets in te bepalen in strijd met de goede zeden of

---

3) Hierbij heeft echter de vrouw de volle bevoegdheid bij testament haar man geheel uit te sluiten, en omgekeerd geen de minste rechten op de erfenis van haar man; bepalingen dus die dringend verbetering eischen.

de openbare orde, een verbod bij het huwelijkscontract dikwijls uitdrukkelijk herhaald, vinden wij in verschillende wetgevingen van het huwelijkscontract nog ettelijke bedingen uitgesloten, die echter niet alle in het kader van het huwelijksgoederenrecht behooren. Zij worden veroorzaakt, doordien als men een huwelijkscontract sluit, men er dikwijls ook nog andere dan vermogensrechtelijke bepalingen in opneemt, b.v. de plaats waar men zal gaan wonen, de godsdienst waarin bij gemengde huwelijken de kinderen zullen worden opgevoed, en meer dergelijke. Men maakt dan dikwijls van de vermogensregeling gebruik om in dezelfde akte, ook nog meer huwelijksonderwerpen te regelen en voornamelijk op deze laatste regeling slaan die verbodsbepalingen. Zoo b.v. het verbod van art. 195 B. W. om af te wijken van de rechten, die den man als hoofd der echtvereeniging toekomen; de beperking van art. 170 B. W. om bij huwelijkscontract aan de vrouw een algemeene machtiging te geven, enz. Deze behooren tot het gebied van het huwelijkspersonenrecht en vallen dus buiten mijn onderwerp. Evenmin behoort tot het huwelijksgoederenrecht maar tot het erfrecht, het verbod van art. 196 B. W. om bij huwelijkscontract de erfopvolging ten opzichte van de kinderen te regelen; of de kracht welke art. 228 B. W. aan een institution contractuelle toekent.

Daarentegen valt wel binnen het gebied van het huwelijksgoederenrecht: het verbod om het huwelijkscontract op een anderen dag dan dien van het huwelijk in werking te doen treden, het verbod het huwelijkscontract onderhands te maken, daarin naar een vreemde wet te verwijzen, enz. Deze verbodsbepalingen toch betreffen de kracht en de geldigheid van het geheele contract, ook van de daarin gemaakte vermogensregeling.

A. § 21.

Overzicht der verschillende Wetgevingen.

Van het aldus begrensde huwelijksgoederenrecht wil ik thans trachten na te gaan, welke de regeling is in de verschillende wetgevingen. De groote moeielijkheden verbonden aan een onderzoek van Vergelijkend Recht, vooral gelegen in de onmogelijkheid waarin men dikwijls verkeert de bron zelve te raadplegen, moet mijn verontschuldiging zijn waar ik eenige wetgevingen, die ik zeer gaarne had behandeld, onbesproken moest laten, of minder volledig was bij andere, waar ik de wet niet zelve in handen kon krijgen.

Ten einde dit overzicht niet al te uitgebreid te maken heb ik mij zooveel mogelijk bepaald tot hetgeen ik in de vorige paragraaf als den inhoud van het huwelijksgoederenrecht vond, hetgeen echter soms bij het in elkaar grijpen van erfrecht en huwelijksgoederenrecht onmogelijk was.

ROMEINSCH RECHT.

Daar het Romeinsch Recht op sommige plaatsen, ook nog op dit gebied als subsidiair recht geldt, meen ik het hier te moeten opnemen.

De regeling bij de Romeinen is het dotale stelsel, en in het *Jus Justinianeum* [1]) in hoofdtrekken als volgt:

Ter bestrijding van de uitgaven der huishouding, *ad sustinenda onera matrimonii*, wordt door de vrouw een

---

1) Arndts, Lehrbuch der Pandekten, 1865, §§ 394—418 pg. 626—663; Holtzendorff, Encyclopädie der Rechtswissenschaft, 1873, pg. 418 en 419.

huwelijksgift, *dos*, aan den man gegeven, waartegenover de man een gelijk bedrag, *donatio propter nuptias*, vaststelt en uit de inkomsten van deze twee worden die uitgaven bestreden. De *dos* kan worden gegeven, *data*, of beloofd, *dicta vel promissa*, ze kan bestaan uit alle goederen die voor vervreemding vatbaar zijn en getaxeerd, *aestimata*, wezen; is zij getaxeerd dan wordt zij in het algemeen beschouwd in den eigendom des mans over te gaan, die later slechts de waarde behoeft terug te geven. De ouders of vaderlijke grootouders zijn in het algemeen verplicht hun dochter te doteeren, *dos profectitia*, de vrouw kan ook zelve haar vermogen of een deel er van dotaal maken, ook een derde kan de huwelijksgift geven, *dos adventitia*. Staande huwelijk beheert de man de *dos* en trekt er alle inkomsten en vruchten van; de *fundi dotales* en de *res pretiosae*, mag hij niet vervreemden dan in zeer speciale gevallen en met toestemming der vrouw of indien zij *venditionis gratia aestimatae* zijn.

Hij staat bij dit beheer in voor alle vermindering der dotale goederen door zijn schuld ontstaan; hij moet ze met dezelfde zorg als zijn eigen zaken, *diligentia quam in suis rebus adhibet*, beheeren. Die de *dos* heeft gegeven is tot vrijwaring verplicht.

Bij ontbinding des huwelijks door den dood des mans, keert de *dos* aan de vrouw terug, vermeerderd met de *donatio propter nuptias*. Bij ontbinding des huwelijks door den dood der vrouw, keert de *dos* tot hare erfgenamen terug, tenzij zij door een derde is geschonken onder het beding haar bij ontbinding des huwelijks terug te krijgen, *dos receptitia*. Bij ontbinding des huwelijks door eehtscheiding worden de rechten van den schuldigen echtgenoot aan-

merkelijk ingekort, soms wel geheel vernietigd. De man en zijne erfgenamen hebben bij alle dotale vorderingen het *beneficium competentiae.*

De goederen der vrouw, die niet dotaal zijn, παράφερνα, zijn haar vrij eigendom, zij heeft er het beheer en de beschikking over, tenzij zij dit den man uitdrukkelijk heeft opgedragen. In dit laatste geval heeft zij voor deze extradotale goederen een algemeen wettelijk pandrecht, voor de teruggave van de *dos* heeft zij dit altijd op alle goederen des mans. Zoo de man door wanbeheer de goederen der *dos* in gevaar brengt, of in verval van zaken raakt kan hem het beheer worden ontnomen en kunnen de goederen geconsigneerd worden; echter blijft de opbrengst dezelfde bestemming behouden.

Staande huwelijk kan de *dos* vermeerderd worden ook door de vrouw; de *donatio propter nuptias* moet dan eveneens vergroot worden.

Schenkingen tusschen echtgenooten zijn nietig, tenzij door den dood bekrachtigd.

NEDERLAND.

De regeling is opgenomen in de Tit. VII—X van het *Burgerlijk Wetboek* van 1838 [2]).

De wettelijke regeling is de *algeheele gemeenschap van goederen* (174), welke alle tegenwoordige en toekomstige goederen, schulden, vruchten, inkomsten, winsten en verliezen omvat (175, 176, 177).

Het huwelijkscontract, *huwelijksche voorwaarden*, staat den echtgenooten vrij (194). Zij mogen daarin in het alge-

2) J. A. Fruin, De Nederlandsche Wetboeken, 1881.

meen elke regeling maken, welke zij willen, mits niet strijdig met de openbare orde of de goede zeden (194); ook is verboden te bepalen dat een der echtgenooten tot een grooter aandeel in de schulden zal gehouden zijn dan zijn aandeel in de baten bedraagt (197). Het huwelijkscontract moet op straffe van nietigheid vóór het aangaan des huwelijks en bij notariëele akte worden verleden (202); na de voltrekking des huwelijks kan het niet meer worden veranderd (204). Het begint steeds te werken op het oogenblik der voltrekking van het huwelijk (174, 202). Het mag niet in algemeene bewoordingen verwijzen naar een vreemde of afgeschafte wet of gewoonte (198). Bij onvolledigheid gelden de regelen omtrent de wettelijke gemeenschap (208). Twee huwelijkscontracten zijn nog speciaal geregeld nl. *de gemeenschap van winst en verlies* (210—218, 220, 221) en *de gemeenschap van vruchten en inkomsten* (219—222). Het dotale stelsel is niet wettelijk geregeld. Om ten aanzien van derden te kunnen werken, moet het huwelijkscontract openbaar zijn gemaakt (207).

De man beheert de goederen der gemeenschap (179), de vrouw kan zich hare toestemming hebben voorbehouden tot de vervreemding of bezwaring der in de gemeenschap vallende onroerende goederen, effecten en inschulden, welke door haar zijn aangebracht of staande huwelijk verkregen (195). De man beheert eveneens de niet in de gemeenschap vallende goederen der vrouw, tenzij in het huwelijkscontract anders is bedongen (160).

In geval van faillissement des mans neemt de vrouw hare niet in de gemeenschap vallende goederen in natura uit den boedel (880 W. v. K.), een algemeen pandrecht bezit zij echter niet (1196—1219), noch is zij preferente schuldeischeres voor de

dotale goederen (1195), wel kan zij bij huwelijkscontract zich hypotheek bedingen ook op toekomstige goederen (1220).

Schenkingen tusschen echtgenooten zijn staande huwelijk verboden (1715).

Om bepaalde redenen kan bij rechterlijke uitspraak staande huwelijk *scheiding van goederen* worden gevestigd (241), de echtgenooten kunnen hierop altijd terugkomen doch dan slechts den toestand herstellen die vóór de scheiding bestond (252). Beide veranderingen moeten om tegen derden te kunnen werken openbaar zijn gemaakt (244, 253).

NEDERLANDSCH-INDIE.

De regeling is opgenomen in het *Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië*, van kracht sinds 1 Mei 1848 [3]).

De Tit. VI—IX van Boek I beheerschen het huwelijksgoederenrecht en zijn woordelijk gelijk aan de regeling in Nederland.

Zij zijn bindend voor al de Europeesche en daarmee gelijkgestelde ingezetenen van Nederlandsch-Indië (art. 9 der Wet A. B. voor Ned.-Ind.) met uitzondering der vreemde Oosterlingen (art. 75 Reg. Regl.)

SURINAME.

De regeling is opgenomen in het *Burgerlijk Wetboek voor de Kolonie Suriname* van 1869 [4]).

Zij wordt gevonden in de Tit. VI—IX van Boek I en is volkomen gelijk aan de regeling in Nederland.

---

3) Reitz en de Fillicttaz-Bousquet, De Nederlandsch-Indische Wetboeken, 1882.
4) Officieële Uitgave, 1869.

CURAÇAO.

De regeling is opgenomen in het *Burgerlijk Wetboek voor de Kolonie Curaçao* van 1869 [5]).

Zij wordt gevonden in de Tit. VI—IX van Boek I en is volkomen gelijk aan de regeling in Nederland.

FRANKRIJK.

De regeling is opgenomen in Tit. 5 Livre III van den *Code Civil* van 1804 [6]).

De wettelijke regeling bepaalt dat de echtgenooten gemeen hebben (*communauté légale*) alle goederen zoowel tegenwoordige als toekomstige, vruchten en inkomsten, winsten en verliezen (1400, 1401) behalve de onroerende goederen vóór het huwelijk door elk der echtgenooten bezeten (1404) of staande huwelijk bij wijze van schenking, legaat of erfenis verkregen (1404, 1405) of op bezwarende voorwaarden van een der ascendenten ontvangen (1406), hetzij deze goederen zelve, hetzij hetgeen er door ruil of verkoop voor in de plaats is getreden (1407, 1433).

Ook vallen in de gemeenschap alle schulden behalve die welke betrekking hebben op de niet-gemeenschappelijke goederen, en de vóór-huwelijksche schulden der vrouw, die noch op eene authentieke akte steunen noch een zekere dagteekening hebben (1409—1420).

Bij huwelijkscontract, *contrat de mariage*, kunnen de echtgenooten elke regeling maken welke niet strijdt met de goede zeden en de openbare orde (1387). Zij mogen echter niet bedingen dat het aandeel van een der echtgenooten in

---

5) Officieële Uitgave, 1869.

6) Roger et Sorel, Codes et Lois Usuelles, 1882.

de schulden grooter zal zijn dan zijn aandeel in de baten (1521). Het huwelijkscontract moet notariëel zijn en is staande huwelijk onveranderlijk (1394, 1395), ook de dos kan staande huwelijk niet vermeerderd worden (1543). Het mag niet in algemeene bewoordingen verwijzen naar een afgeschafte wet of gewoonte (1390). Het moet verklaren of de echtgenooten de gemeenschap of het dotale stelsel aannemen; de onvolledigheid van het contract wordt daarnaar aangevuld, hetzij uit de bepalingen van Chap. II, hetzij uit die van Chap. III van den titel (1391).

In Chap. II zijn speciaal geregeld verschillende soorten van gemeenschap en de daarbij te gebruiken clausules, nl. gemeenschap van vruchten en inkomsten, *communauté réduite aux acquêts* (1498, 1499); de geheele of gedeeltelijke uitsluiting van het roerend goed, *le mobilier* (1500—1504); *la clause d'ameublissement* (1505—1509); *de séparation des dettes* (1510—1513), enz. en de algeheele gemeenschap, *communauté à titre universel* (1526). Men kan de gemeenschap ook uitsluiten (1530—1535), of de scheiding van alle goederen bepalen (1536—1539).

In Chap. III wordt het dotale stelsel uitvoerig geregeld. Deze regeling is de gewone; een contrados bestaat niet (1540—1581).

Opdat een huwelijkscontract tegen derden kunne werken, moet in de huwelijksakte vermeld staan dat men een *contrat de mariage* heeft gesloten (1391, aldus gewijzigd door de Wet van 10 Juli 1850); als een der echtgenooten koopman is of wordt, is openbaarmaking van een extract van het contract voorgeschreven (67, 69 C. d. C°.).

De man beheert de goederen der gemeenschap (1421) en ook de persoonlijke goederen der vrouw, die *sous le régime*

de la communauté is gehuwd (1428), zonder hare toestemming mag hij echter haar onroerend goed niet vervreemden.

Hebben de echtgenooten *le régime dotal* aangenomen dan heeft de vrouw het beheer der extradotale goederen, *biens paraphernaux* (1576), tenzij zij het den man uitdrukkelijk opdraagt (1577).

Bij faillissement is de vrouw preferente schuldeischeres voor hare niet in de gemeenschap gevallen onder het beheer des mans zijnde goederen (557—564 C. d. C[e]). Overigens heeft zij een wettelijke hypotheek voor haar *dot* of andere bij het huwelijkscontract bedongen voordeelen op alle goederen des mans, zonder dat inschrijving vereischt wordt (2121, 2135).

Schenkingen tusschen echtgenooten staande huwelijk gedaan kunnen altijd herroepen worden (1096).

Om bepaalde redenen kan bij rechterlijke uitspraak scheiding van goederen staande huwelijk plaats grijpen (1443), de echtgenooten kunnen hierop altijd terugkomen, doch dan slechts den toestand herstellen zooals hij vóór de scheiding was (1451).

Dit laatste moet bij notariëele akte geschieden en evenals de scheiding om te kunnen werken openbaar gemaakt worden (1445—1451).

DE FRANSCHE KOLONIËN.

De Fransche Koloniën: *Algérie*, *Réunion*, *Indes Françaises*, enz. vormen met het moederland een legislatieve eenheid; er gelden dus alle Fransche wetten, tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald.

De *Code Civil* is er van kracht behalve voor die inboor-

lingen, welke niet de hoedanigheid van Franschen verkregen hebben.

BELGIË.

De regeling is dezelfde als in Frankrijk, daar de *Code Civil* in 1804 hier ook in werking is getreden [7]). In het algemeen op dit punt niet gewijzigd, zijn de gemaakte veranderingen een gevolg van de wet van 16 December 1851 *des privilèges et hypothèques.*

Deze erkent in art. 47 het wettelijk pandrecht doch eischt voor de uitoefening er van specialisatie en inschrijving (artt. 64—72). Bovendien eischt zij, dat zoo er een huwelijkscontract is gesloten, dit op de huwelijksakte wordt aangeteekend.

LUXEMBURG.

De *Code Civil* hier in 1804 ingevoerd is onveranderd van kracht gebleven [8]).

DE RIJNPROVINCIËN.

In de Rijnprovinciën, vormende *das Bezirk des Kölnischen Appellationshof*, is de *Code Civil* in 1804 ingevoerd. Hij is er van kracht gebleven en op dit punt niet gewijzigd [9]).

MAURITIUS.

In deze voormalige Fransche Kolonie is de *Code Civil*

---

7) **Beltjens, Les Codes Belges annotés, 1880.**

8) **Holtzendorff, Encyclopädie der Rechtswissenschaft, 1873, pg. 544.**

9) **Eschweiler, Rheinische Gesetz-Sammlung, 1877.**

in 1815 van kracht gebleven [10]). Het huwelijksgoederenrecht ondervond sedert ééne verandering nl. door de *Ordonnance* van 1878, welke voor de wettelijke hypotheek der vrouw nog bovendien inschrijving eischte.

MONACO.

De *Code Civil Monégasque* [11]) van 1815 bepaalde voor het huwelijksgoederenrecht dezelfde regeling als de Code Napoléon, echter met dien verstande dat *le régime dotal* als *droit commun* werd aangenomen. De *Ordonnance* van 9 Juli 1877 wijzigde dit door de artt. 1198 en 1380 C. C. M. in overeenstemming te brengen met de artt. 1390, 1391, 1392 en 1574 C. C. De regeling is nu volkomen gelijk aan de Fransche.

BADEN.

De regeling is opgenomen in B. III Tit. 5 van het *Badische Landrecht*, in werking sinds 1810 [12]).

Dit wetboek is een woordelijke vertaling van den Code Napoléon, en wat betreft het huwelijksgoederenrecht in het algemeen niet gewijzigd. Ook hier bestaat de wettelijke gemeenschap uit eene *Gemeinschaft der Errungenschaft und der fahrenden Habe* (1400, 1401).

Het huwelijkscontract, *Heiratsvertrag*, is toegelaten (1387). De echtgenooten kunnen daarbij verklaren of hun huwelijksgoederenrecht zal worden beheerscht door de regelen *der ehelichen Gütergemeinschaft oder Nichtgemeinschaft*, of

10) A. L. E., IX. 1879, pg. 960 en XI. 1882, pg. 908.

11) A. L. E., VII. 1877, pg. 490.

12) Kah, Das Badische Landrecht, 1874.

door die *der Bewidmung* (1391). Ook dezelfde clausules, als in den Code zijn opgenomen, zijn hier gedefiniëerd.

Op zeer weinige punten is de redactie van den Code verbeterd of aangevuld. Zoo bepaalt art. 1420*a* uitdrukkelijk dat de vrouw door het voeren der huishouding rechtens gemachtigd is alle daartoe behoorende verbintenissen geldig aan te gaan.

De belangrijkste verandering is de vaststelling van een wettelijk erfdeel voor den langstlevenden echtgenoot.

Art. 745*a* geeft den langstlevenden echtgenoot als zoodanig het vruchtgenot van één vierde van de erfenis van zijn echtgenoot, welk vruchtgenot bij zijn hertrouwing veranderd kan worden in een er mede correspondeerende lijfrente. Dit voor het geval, dat er kinderen uit dit huwelijk zijn; zijn deze er niet dan heeft de overlevende echtgenoot het wettelijk vruchtgebruik van de geheele erfenis, zoo hiervan niet bij huwelijkscontract afstand is gedaan (738*a*). Deze beide bepalingen gelden voor echtgenooten die in gemeenschap zijn gehuwd.

Is het dotale stelsel aangenomen en sterft de vrouw het eerst, zonder kinderen na te laten, dan behoudt de man tot zijn hertrouwen het vruchtgenot van het *Heirathsgut* (1570*a*); is het de man die het eerst sterft, dan heeft de vrouw, ook als er kinderen zijn, als *Wittum*, recht op een jaarlijksche rente uit de erfenis van den man, gelijk aan het bedrag van het vruchtgenot van de haar teruggegeven dos, voor zoolang *als sie den Wittibstuhl nicht verrückt* (1570*b*).

Alleen bij kooplieden is openbaarmaking van het huwelijkscontract noodig. De wettelijke hypotheek der vrouw zonder inschrijving is ook uit den Code behouden (2121, 2135).

LOUISIANA.

De regeling is vervat in Tit. VI Livre III van den *Code Civil de l'État de la Louisiane* van 1824 [13]).

De wettelijke regeling is de gemeenschap van winst en verlies, *communauté d'acquêts ou de gains* (2312, 2369), die alles omvat wat de echtgenooten staande huwelijk hebben verkregen, behalve bij wijze van erfenis, legaat of schenking aan een van hen afzonderlijk gemaakt (2314, 2371). Zij omvat ook alle schulden staande huwelijk gemaakt (2372). Alles wat de echtgenooten bezitten wordt vermoed *acquet* te zijn, het tegendeel moet worden bewezen (2374).

Huwelijkscontracten zijn geoorloofd, mits niet strijdig met de goede zeden of de openbare orde (2305). Zij treden naast de wettelijke gemeenschap op, tenzij deze uitdrukkelijk is uitgesloten (2364, 2369). Zij moeten vóór het huwelijk gemaakt zijn (2309) bij notariëele akte (2308). Zij kunnen òf een andere gemeenschap regelen, òf de wettelijke beperken (2393), òf wel alle goederen gescheiden houden (2394—2398), òf het dotale stelsel aannemen (2317—2359). Alle goederen der vrouw zoowel de tegenwoordige als de toekomstige, of ook een deel der goederen kunnen dotaal gemaakt worden (2319) De dos kan staande huwelijk noch gevestigd, noch vermeerderd worden (2320). De goederen door de vrouw niet dotaal gemaakt, noch haar met dit doel bij het sluiten des huwelijks gegeven, zijn paraphernaal (2360).

Verder gelden de gewone regelen van het dotale stelsel. Een contrados wordt niet geëischt, maar zoo er in het geheel geen dos is of deze slechts zeer gering en de eerststervende

13) Officiëele Uitgave, 1824.

echtgenoot veel rijker is dan de overlevende heeft deze laatste recht op een *quarte maritale* (2359).

Het beheer der gemeenschappelijke goederen berust bij den man; hij mag er vrij over beschikken, alleen tot het wegschenken van onroerend gemeen goed of van een evenredig deel van de gemeenschap heeft hij de toestemming zijner vrouw noodig (2373). Bij een beschikking waardoor de vrouw opzettelijk benadeeld wordt, heeft deze verhaal op de andere goederen des mans (2373). De dotale goederen beheert de man als een vruchtgebruiker (2330, 2344). De paraphernale beheert hij eveneens, tenzij de vrouw zich dit beheer voorbehouden heeft of later aan zich trekt (2361, 2362).

De man is niet verplicht voor de teruggave der dos cautie te stellen (2332). De vrouw heeft een wettelijk privilegie op de roerende goederen of een wettelijke hypotheek op de onroerende goederen des mans (2355, 3182, 3287). Deze moet de man publiceeren, en hij kan ze met goedvinden zijner vrouw ten allen tijde opheffen door haar te specialiseeren, zij heeft dan geen voorrang boven de vroegere hypotheken (2356, 2357, 3300, 3303—3305, 3310—3312).

Schenkingen tusschen echtgenooten staande huwelijk gedaan zijn ten allen tijde herroepelijk (1742). Als de man door wanbeheer de goederen van de dos of van de gemeenschap in gevaar brengt kan de vrouw gerechtelijke scheiding van goederen provoceeren (2345, 2399—2401). Deze moet daarna bij authentieke akte worden voltrokken en gepubliceerd worden (2402, 2403). Naast haar kan de wettelijke gemeenschap blijven voortbestaan (2404).

CANADA.

In het belangrijkst deel dezer Kolonie is het Oudfransche

recht in 1776 van kracht gebleven, totdat in 1867 dit werd vervangen door den *Code Civil du Bas-Canada.* [14])

Dit wetboek is evenals de Code de la Louisiane grootendeels eene codificatie van de *Coutume de Paris.*

Beide verschillen in de regeling van het huwelijksgoederenrecht dan ook slechts op de volgende punten: in Canada is het dotale stelsel niet wettelijk geregeld, en het weduwengoed is er de *dower* van den Common Law en niet de *quarte maritale.*

ITALIE.

De regeling wordt gevonden in den *Codice Civile* van 1865, Lib. III Tit. V. [15])

De wettelijke regeling is het dotale stelsel, het staat den echtgenooten echter vrij bij huwelijkscontract een gemeenschap te vestigen (1378). Hierbij kunnen zij met behoud van het dotale stelsel slechts één gemeenschap, nl. die van vruchten en inkomsten, daaraan toevoegen. (1433).

Bij het huwelijkscontract mag niet worden afgeweken van de bepalingen van openbare orde (1379); het *contratto di matrimonio* moet verleden worden bij notariëele akte vóór het huwelijk (1382), het kan staande huwelijk niet worden gewijzigd (1385). Het moet gepubliceerd worden (1384) en mag niet in algemeene bewoordingen naar een vreemde wet of gewoonte verwijzen (1381).

De huwelijksgift, *dote*, kan alle goederen der vrouw, zoowel hare tegenwoordige als toekomstige omvatten, of bestaat uit een bepaald deel daarvan of bepaalde voor-

---

14) Beach Lawrence, Commentaire sur les Éléments de Wheaton, 1873, III, pg. 469—470.

15) Codice Civile del Regno d'Italia, 1866.

werpen (1389). Staande huwelijk kan de dos door de echtgenooten nòch gevestigd nòch vermeerderd worden (1391). Zij kan door de ouders of ieder ander gevestigd worden (1388), en hij die ze vestigt is gehouden de er toe behoorende goederen te vrijwaren (1396) en, tenzij anders is bepaald, interessen te betalen van af den dag des huwelijks tot de overgifte van de dos (1397).

De man trekt de inkomsten en vruchten der dotale goederen (1399). Voor de vrouw kan echter een speldegeld daaruit bedongen worden (1399). De man is niet verplicht cautie te stellen voor de teruggave van de dos, tenzij dit is overeengekomen (1400). Zijn de roerende goederen van de dos getaxeerd dan is de man — tenzij het uitdrukkelijk niet met dit doel geschied is — eigenaar dier goederen en behoeft later alleen hun waarde terug te geven (1401). Voor den eigendomsoverdracht der getaxeerde onroerende goederen daarentegen is een uitdrukkelijk beding noodig (1402). Is voor het geld van de dos een onroerend goed gekocht of ontvangen dan wordt dit niet dotaal, tenzij dit uitdrukkelijk is bedongen (1403). De dotale goederen mogen staande huwelijk niet worden verkocht of bezwaard, tenzij om speciale redenen en met toestemming der vrouw na bekomen machtiging des rechters; of wel indien zij bij het huwelijkscontract daarvoor vatbaar verklaard zijn (1404, 1405). De aldus verkregen gelden of andere voorwerpen worden dotaal (1406); de man heeft ten opzichte der dotale goederen de verplichtingen eens vruchtgebruikers en is verantwoordelijk voor de door zijne nalatigheid ontstane schade (1408).

Na ontbinding des huwelijks moet hij de onroerende goederen en de niet-overgedragen roerende goederen der dos on-

middellijk teruggeven; voor de teruggave van de gelden of van de waarde der overgedragen goederen heeft hij een jaar den tijd (1410). Vermindering der dotale goederen zonder schuld des mans ontstaan, behoeft hij niet te vergoeden (1411, 1412). Alle goederen der vrouw, die niet dotaal gemaakt zijn, zijn *parafernali* (1425) eu haar vrij eigendom; alleen zoo daarin niet anders is voorzien, kan zij uit de opbrengst moeten bijdragen ter bestrijding van de uitgaven voor de huishouding (1426).

Omtrent de gemeenschap zijn verschillende beperkingen. Men kan niet bedingen dat de eene echtgenoot in een andere evenredigheid tot de lasten bijdraagt dan hij van de baten geniet (1440). Een algeheele gemeenschap van goederen is verboden behalve wat betreft het vruchtgenot, *fuorchè quella degli utili* (1433).

Deze gemeenschap, welke bij gebreke van speciale bepalingen door de regeling der maatschap wordt beheerscht (1434), omvat al hetgeen staande huwelijk elk der echtgenooten verkrijgt uit de opbrengst van zijn arbeid en uit de inkomsten en vruchten zijner goederen, na aftrek van de kosten hiervoor gemaakt (1436).

Bij deze gemeenschap moeten de echtgenooten vóór het huwelijk een authentieken inventaris van hun roerende goederen hebben opgemaakt, en dit eveneens doen bij het verkrijgen staande huwelijk van roerende goederen welke niet in de gemeenschap vallen. Bij gebreke van die beschrijving worden de roerende goederen beschouwd gemeenschappelijk te zijn (1437).

In de gemeenschap kunnen niet worden opgenomen de tegenwoordige goederen der echtgenooten, noch hetgeen zij later bij wege van erfenis, legaat of schenking verkrijgen (1435).

De gemeenschap gaat in met de voltrekking des huwelijks en kan staande huwelijk niet worden veranderd (1433).

Het beheer der gemeenschappelijke goederen berust bij den man (1438), dat der dotale goederen eveneens (1399); de paraphernale worden door de vrouw beheerd, tenzij zij het uitdrukkelijk den man opdraagt, en voor zoover sommige daden van beheer haar zonder bijstand des mans niet zijn ontzegd (1427). De gemeenschappelijke goederen mogen door den man niet worden weggeschonken (1438).

Voor de goederen van de dos heeft de vrouw een wettelijke hypotheek op alle goederen die de man bij het vestigen der dos heeft (1969); zij moet binnen twintig dagen in de openbare registers worden ingeschreven (1982), of zoo zij op onbepaalde goederen is gevestigd door notarieële akte blijken (1982).

Schenkingen tusschen echtgenooten zijn staande huwelijk verboden. (1054).

Bij rechterlijk vonnis en om bepaalde redenen kan zoowel als er gemeenschap bestaat, als bij het dotale stelsel de scheiding van goederen worden gevestigd; bij onderlinge overeenkomst echter niet (1418—1441). De vrouw krijgt dan het beheer harer goederen terug (1424). De scheiding moet gepubliceerd worden (1419), bij scheiding eener gemeenschap kunnen de echtgenooten haar ten allen tijde herstellen, doch dan slechts in denzelfden toestand als vroeger (1441); beide veranderingen moeten gepubliceerd worden (1442, 1443).

SPANJE.

De wetgeving in Spanje verkeert wat het Burgerlijk Recht

betreft nog in een zeer chaotischen toestand. [16]) Behalve verschillende speciale wetten zijn er nog van kracht: bepalingen uit den *Fuero Juzgo* van de VII^de eeuw, de *Fuero Real* van 1255, en vooral de *Siete Partidas* van 1256 en de *Novissima Recopilacion* van 1805. Op dit gebied geldt voornamelijk de laatste, gewijzigd door de wet van 8 Februari 1861 op de hypotheken. Bovendien gelden er eenige plaatselijke gewoonten, *Fuero's*, die wij hier echter zullen verwaarloozen.

De wettelijke regeling is die eener gemeenschap van winst en verlies, *gananciales*, die in het geheel dezelfde voorwerpen omvat, als in het algemeen onder deze gemeenschap vallen — dus alles, behalve de goederen door elk der echtgenooten bij den aanvang des huwelijks bezeten, of staande huwelijk onder een niet-bezwarenden titel verkregen. (l. 1. t. 4. L. X. N. R.) Eigenaardig is het dat schenkingen er wel onder vallen, tenzij zij door den Koning of het Gouvernement zijn gegeven, of wel de schenker ze uitdrukkelijk slechts aan één der echtgenooten gaf (l. 1, 5. t. 4. L. X. N. R.) Over de *gananciales* heeft de man staande huwelijk de vrije beschikking, zelfs om ze weg te schenken, mits niet met de duidelijke bedoeling om zijne vrouw te benadeelen (l. 5. t. 4. L. X. N. R.) Deze gemeenschap begint niet met de voltrekking des huwelijks, doch eerst als de echtgenooten samenleven, *estando de consuno;* [17]) en een latere tijdelijke scheiding werkt er niet op in (l. 5. t. 4. L. X N. R.)

Huwelijkscontracten, *capitulaciones matrimoniales*, zijn

---

16 Juan de la Requera Valdelomar, Coleccion general de Códigos antiguos y modernos de España, 1847; Lehr, Eléments de droit civil Espagnol, 1880, pg. 98—128.

17) Dit slaat meer bepaaldelijk op huwelijken per procuratie gesloten.

toegelaten. De echtgenooten kunnen hierbij uitdrukkelijk de gemeenschap van winst en verlies uitsluiten. Hebben zij dat niet gedaan, dan geldt die gemeenschap nevens de door hen aangenomen regeling, bepaaldelijk nevens het dotale stelsel (l. 9. t. 4. L. X. N. R.) Staande huwelijk kan dit niet meer geschieden.

Het dotale stelsel is in zekeren zin verplichtend, daar de ouders verplicht zijn de in hun macht staande dochter uit hun vermogen een huwelijksgift, *dote*, te geven, eveneens de grootouders, die een kleindochter in hun macht hebben, de voogd is verplicht het uit de goederen zijner pupil te doen, en bovendien kan ieder ander het ook nog doen. (l. 8, 9, 10. t. 11. P. IV). De dos is getaxeerd of niet getaxeerd — de laatste is wel geschat, maar slechts met het oog op de hypotheken —, van de getaxeerde dos wordt de man eigenaar en behoeft dus slechts bij ontbinding des huwelijks de waarde terug te geven, van de niet-getaxeerde is hij vruchtgebruiker met alle gevolgen daaraan verbonden. De taxatie kan altijd worden herzien op verzoek van de partij die er zich door benadeeld acht. (l. 16. t. 11. P. IV; l. 2. t. 1. L. X. N. R.) Van de dos wordt bij het huwelijkscontract of later, in dit geval met bizondere vormen, een inventaris *carta de dote*, opgemaakt, dit kan ook zonder contract geschieden. De dos kan gegeven, *dada*, geleverd, *entregada* of beloofd, *prometida*, zijn maar bovendien slechts erkend, *confesada*. Opdat deze laatste die dikwijls slechts eene fictieve dos erkent, van kracht kan zijn, moet zij zijn ingeschreven òf men moet de realiteit er van kunnen bewijzen (artt. 170 en 171 Wet van 1861), anders heeft het slechts de kracht eener obligatie.

Welke goederen dotaal zijn moet in het algemeen worden ingeschreven, volgens de wet van 1861. Na ontbinding

des huwelijks moeten de onroerende goederen die niet tot de getaxeerde dos behooren, onmiddellijk, de roerende binnen een jaar worden teruggegeven; bij de laatste heeft men het *beneficio de competencia* (l. 26, 31, 32, t. 11. P. IV). Naast de *dote* staan de *arras* nl. datgene wat de man bij voltrekking des huwelijks aan de vrouw geeft. Het is geen tegenwicht tegen de dos, en blijft bij de ontbinding des huwelijks aan de vrouw of aan hare erfgenamen; staande huwelijk valt het in de gemeenschap van winst en verlies, het bedrag er van is beperkt tot één tiende van 's mans vermogen (l. 1, 7. t. 3. L. X. N. R.).

Deze zelfde beperking geldt ook voor de *donaciones esponsalicias*, d. i. hetgeen door den bruidegom tijdens het engagement bij de dos is gevoegd. Is de verloving niet door een huwelijk gevolgd, dan kan de man hiervan slechts de helft terugnemen als hij zijn bruid een kus heeft gegeven (l. 3. t. 8. L. X. N. R.).

Bij deze twee kunnen nog gevoegd worden de donationes propter nuptias, dit zijn huwelijksgeschenken die door de ouders vrijwillig, dus niet als de dos, gegeven zijn (L. 9. t. 6. L. X. N. R.).

Alles wat de vrouw niet dotaal gemaakt heeft is haar vrij eigendom als paraphernaal goed. De dos kan staande huwelijk vermeerderd worden. Het beheer van alle goederen berust bij den man, behalve van die paraphernale goederen waarvan de vrouw het zich uitdrukkelijk heeft voorbehouden. Hij moet ze beheeren als zijn eigen zaken, en mag zonder toestemming zijner vrouw de nietgetaxeerde dotale goederen niet vervreemden.

De vrouw heeft een wettelijke hypotheek, die echter om te werken, moet worden ingeschreven; zij kan dit zelve vragen, en zoo zij minderjarig is zijn anderen daarvoor aan-

gewezen, in de laatste plaats het Openbaar Ministerie. Zij kan haar ook eerst vestigen naar gelang de man vaste goederen verkrijgt, doch moet dan de door derden reeds verkregen rechten eerbiedigen (Wet van 1861, art. 169—189).

Schenkingen tusschen echtgenooten zijn staande huwelijk verboden. Als de man geen voldoende zekerheid stelt of wel de zaken der dos slecht beheert, kan hij bij rechterlijk vonnis uit het beheer — niet uit het vruchtgenot — van de dos worden ontzet (l. 29. t. 11. P. IV). Zoo kan ook de helft der *gananciales* worden ontnomen aan de weduwe, die zich liederlijk gedraagt, zelfs zoo zij ze reeds heeft ontvangen (l. 5. t. 4. L. X. N. R.).

MEXICO.

De regeling is opgenomen in den *Código Civil Mexicano* van 1871 [18]).

Is niets overeengekomen dan is de wettelijke regeling: de gemeenschap van winst en verlies, *gananciales*, (2151) met presumptie dat alle roerende goederen hiertoe behooren. De man beheert het vermogen der vrouw (201) en heeft de vrije beschikking over hare roerende goederen (2157) behalve om ze weg te schenken. Zonder toestemming der vrouw kunnen hare onroerende goederen of die der gemeenschap niet worden vervreemd of bezwaard (2158).

Huwelijkscontracten zijn toegelaten, zij kunnen vóór of na het huwelijk worden gesloten. Staande huwelijk kunnen zij veranderd worden, doch dan slechts bij authentieke akte

18) De Montluc, Examen critique du Code Civil de Mexico, R. D. I., IV. 1872, pg. 302—324, 578—610.

en met instemming van alle partijen die tot het eerste contract hebben meegewerkt (2116—2118).

Bij het contract kan men kiezen tusschen de gemeenschap van goederen, het dotale stelsel of de algeheele scheiding van goederen. De gemeenschap wordt voor zoover men niets is overeengekomen beheerscht door de bepalingen omtrent maatschap (2103).

Bij het dotale stelsel gelden de algemeene regelen hieromtrent, met de volgende wijzigingen: de dos kan vóór of staande huwelijk gevestigd worden (2252); vermeerdering van de dos is staande huwelijk slechts mogelijk uit de goederen door de vrouw, na voltrekking des huwelijks verkregen (2257); bij wanbeheer kan de man uit al zijn rechten op de dos ontzet worden (2036), de donatio ante nuptias mag niet meer bedragen dan één vijfde van het vermogen des schenkers. De vrouw heeft geen wettelijke hypotheek, welke instelling er onbekend is.

Scheiding van goederen kan staande huwelijk verkregen worden, door scheiding van tafel en bed bij onderling goedvinden of zonder deze om gewichtige redenen bij rechterlijke beslissing na verhoor van het Openbaar Ministerie (2218). Door verzoening der echtgenooten of door het ophouden van de oorzaak die haar deed geboren worden, kan de scheiding van goederen ten allen tijde worden opgeheven (3229). Gerechtelijke scheiding van tafel en bed sleept niet altijd scheiding van goederen mede, bepaaldelijk niet zoo zij veroorzaakt is door de schuld der vrouw (2184).

Schenkingen tusschen echtgenooten zijn staande huwelijk altijd herroepelijk (2251), in geen geval mogen zij één vijfde van hun vermogen overtreffen (2246).

CHILI.

De regeling is vervat in Tit. XXII Lib. IV van den *Código Civil*, in werking sinds 1857. [19])

De wettelijke regeling is de gemeenschap van winst en verlies, *gananciales* (1718). De artt. 1725—1748 bevatten een hoogst gedetailleerde omschrijving van al hetgeen in de gemeenschap valt, zonder echter veel meer in te houden, dan de eenvoudige bepaling van het Nederlandsche Wetboek omtrent de gemeenschap van winst en verlies en de gevolgen die daar logisch uit voortvloeien. [20])

De door de vrouw ingebrachte getaxeerde onroerende goederen en hare roerende goederen, tenzij anders is bedongen, benevens de vervangbare zaken en de kapitalen door elk der echtgenooten ingebracht, worden staande huwelijk als gemeenschappelijk beschouwd en bij ontbinding behoeft slechts hun waarde uitgekeerd te worden (1725). Hetgeen titulo lucrativo door een der echtgenooten verkregen is valt alleen dan in de gemeenschap als de schenker er den anderen echtgenoot ook mede op het oog had (1732). De loopende renten van schulden en hypotheken, de schulden staande huwelijk gemaakt, enz. vormen het passief der gemeenschap (1740). De boeten en schadeloosstellingen, waartoe een der echtgenooten veroordeeld mocht worden, vallen er buiten (1748).

---

19) Código Civil de la República de Chile. Editio autorizada, 1858.

20) Zos bepaalt b v. art. 1731 dat van de gevonden schat dat deel dat rechtens den vinder toekomt in de gemeenschap valt, en dat deel wat den eigenaar van den grond toekomt, in de gemeenschap valt als de grond gemeen is en anders in het afzonderlijk vermogen van diegenen der echtgenooten, wien die grond toebehoort.

Huwelijkscontracten, *capitulaciones matrimoniales*, zijn toegelaten (1715), mits niet strijdende met de openbare orde en de goede zeden (1717) en vóór het voltrekken des huwelijks bij authentieke akte gesloten (1715, 1716, 1722, 1723). Alleen dan als de beide echtgenooten te zamen nog geen duizend Pesos bezitten, noch onroerend goed, mag het contract bij onderhandsche akte gesloten worden (1716). De vrouw kan geheel afstand doen van alle gemeenschap (1719), is er gemeenschap dan moet bij het huwelijkscontract een staat van alle ingebrachte goederen worden opgemaakt met vermelding hunner waarde (1724). Schenkingen door de echtgenooten of derden met het oog op het aanstaand huwelijk gedaan hetzij dos of contrados, *dote*, *arras*, worden als *donaciones por causa de matrimonio* beschouwd en als gewone geschenken behandeld (1786—1792).

De man heeft het beheer over de goederen der gemeenschap en die zijner vrouw, tenzij omtrent de laatste anders is overeengekomen (1720, 1749). Slechts om bizondere redenen mag hij met toestemming der vrouw de door haar ingebrachte en later door hem in natura terug te geven zaken vervreemden of bezwaren (1754), ook is hij beperkt in zijn recht deze te verhuren (1757). Is de man in de onmogelijkheid te administeeren, dan gaat de geheele administratie op de vrouw over onder dezelfde bepalingen (1758, 1759).

De vrouw is voor alle vorderingen op den man geprivilegeerde schuldeischeres (2481, 2482, 2483); hypotheek kan zij alleen door inschrijving verkrijgen (2410).

De gemeenschap wordt ontbonden door ontbinding des huwelijks door een vermoedelijk-overlijden, door *divorcio perpetuo* en door algeheele scheiding van goederen (1764). Staande huwelijk kan de vrouw van haar deel aan de

gananciales geen afstand doen, wel vóór het huwelijk of na de ontbinding der gemeenschap (1719). Bij ontbinding der gemeenschap kan zij haar deel niet anders aanvaarden dan onder benefice van inventaris (1767). Bij verzoening na scheiding moet de oude toestand hersteld worden (178, 1777).

De vruchten en inkomsten van het ingebrachte worden het eigendom des mans, hij draagt daarvoor de kosten der huishouding. Na ontbinding des huwelijks moet hij de niet-getaxeerde zaken teruggeven zooals zij dan zijn en van de getaxeerde alleen de waarde.

ARGENTIJNSCHE REPUBLIEK.

De regeling is vervat in Lib. II Secc. III Tit. 2 van den *Código*[21]) *Civil*, in werking sinds 1 Januari 1871.

De wettelijke regeling is die eener maatschap, *sociedad conyugal*, tusschen de echtgenooten, waarvan de opbrengst, *gananciales*, in gelijke deelen aan de beide echtgenooten toekomt (99).

Deze maatschap wordt in het algemeen beheerscht door de regelen der burgerlijke maatschap. Het grondkapitaal der maatschap bestaat uit hetgeen elk der echtgenooten inbrengt of staande huwelijk als schenking, legaat of erfenis verkrijgt (27,47). De inbreng der vrouw heet *dote*, doch mist de meeste eigenschappen van de dos; de vrouw heeft geen wettelijke hypotheek en taxatie harer dotale goederen zelfs zoo deze gevolgd is door overgave aan den man, heft haar eigendomsrecht niet op (35).

De echtgenooten blijven ieder voor zich eigenaars van den inbreng, alleen kan de man bij huwelijkscontract zijn vrouw

---

21) Código Civil de República Argentina, Edicion oficial, 1870.

een schenking maken, welke één derde van zijn vermogen niet mag overtreffen (14, 16, h.t.; 42, tit. 8, h. s.).

De vrouw mag den man noch een schenking maken, noch bij huwelijkscontract van haar deel aan de *gananciales* afstand doen (15). Staande huwelijk mogen de echtgenooten elkander geen schenking maken ook niet door middel van tusschenpersonen (19, tit. 8, h. s.), dan alleen mortis causa (1) bij het huwelijkscontract. De aldus geschonken zaken zijn, indien zij bepaald zijn aangewezen, staande huwelijk onvervreemdbaar, tenzij met toestemming der beide echtgenooten (17). Deze schenkingen behoeven niet uitdrukkelijk aangenomen te zijn (19), zijn zij bij huwelijkscontract gemaakt dan kunnen zij alleen tengevolge van *divorcio* herroepen worden (20); ook zoo een derde een *donacion por causa de matrimonio* heeft gemaakt, kan deze niet worden herroepen, tenzij het huwelijk niet is gevolgd of nietig is verklaard (24). De schenking mortis causa tusschen de echtgenooten blijft in stand, ofschoon de gever den begiftigde overleeft, zoo deze wettige kinderen nalaat, of zoo de begiftigde geen wettige kinderen nagelaten heeft en de schenking na zijn dood niet is herroepen (18).

Is staande huwelijk eenig goed bij wijze van schenking, legaat of erfenis aan beide echtgenooten gezamenlijk gemaakt, dan komt het aan hen persoonlijk, en wel zoo de gever geen verhouding bepaalde in gelijke deelen; aan de gemeenschap behoort het slechts als grondkapitaal (48). De natuurlijke vermeerdering van de dotale of der door den man ingebrachte goederen behooren aan de vrouw of den man (50), zoo ook hetgeen een der echtgenooten verkrijgt door herroeping van een schenking of wegens de nietigheid eener op zijn naam staande overeenkomst (53), ook behoort niet

tot de gemeenschap de met bovengenoemde vermeerdering correspondeerende vermindering der eigen goederen, noch de reeds verschuldigde renten, enz. (52, 54).

Tot de *gananciales*, dus tot het gemeenschappelijk goed, behoort hetgeen door geluk, door arbeid, handel, als rente van kapitaal, als vrucht van onroerend goed, enz. verkregen is, ook de zuivere opbrengst van het vruchtgenot van de goederen der voorkinderen (56). In het algemeen behoort er alles toe, wat de echtgenooten niet bij het aangaan des huwelijk reeds bezaten, of later als schenking, legaat of erfenis verwierven (55); van de roerende en vervangbare zaken moet deze laatste eigenschap uit een authentieken inventaris blijken, anders worden zij als *gananciales* beschouwd (8).

De lasten van de *sociedad conyugal* bestaan uit de kosten der huishouding en opvoeding der kinderen, de onderhoudskosten van de eigen goederen der echtgenooten, de schulden en verbintenissen staande huwelijk aangegaan, de kosten van vestiging der kinderen en de verliezen door ongeluk, enz. geleden (59).

De man beheert de goederen der maatschap, tenzij hij dit voor sommige speciale goederen der vrouw aan haar afstond (60), in het algemeen mag hij er vrij over beschikken behalve ter bedriegelijke verkorting van de rechten zijner vrouw (61). Zonder hare toestemming mag hij de *predios rusticos* voor niet meer dan acht en de *predios urbanos* voor niet meer dan vijf jaar verhuren (62, 63). Hij mag haar onroerende goederen zonder haar toestemming niet vervreemden of bezwaren (37). De vrouw heeft bij ontbinding der maatschap voor al het hare, dat niet in vaste goederen of inschrijvingen op het Grootboek op haar naam is belegd,

een persoonlijke vordering tegen den man (38), zij is daarvoor bij faillissement niet bevoorrecht, maar neemt haar aanwijsbare goederen als separatiste uit den boedel (42). Aan de vrouw kan het beheer van alle goederen door den rechter worden opgedragen, als de man buiten staat is het te voeren; ze is dan aan dezelfde verplichtingen als de man onderworpen (66); ook kan het beheer aan een curator worden opgedragen; de vrouw kan dan haar goederen aan dit beheer onttrekken (73, 74). Door het huwelijk wordt de vrouw niet meerderjarig, is zij minderjarig dan moet haar toestemming, waar die vereischt wordt, door die des rechters worden vervangen.

De maatschap begint met de voltrekking des huwelijks, geen ander tijdstip mag daarvoor worden aangenomen (45); ze eindigt door de scheiding van goederen of door den dood van een der echtgenooten (75). Bij verklaring van vermoedelijk overlijden van een der echtgenooten kan de andere kiezen tusschen ontbinding of voortzetting *sociedad* (91). Bij *divorcio* — scheiding van tafel en bed — kan de onschuldige echtgenoot scheiding van goederen vragen (90), anders kan dit alleen de vrouw doen (76). Alleen door rechterlijke uitspraak kan de scheiding tot stand komen, de echtgenooten kunnen hierop terugkomen, doch dan alleen den vorigen toestand herstellen (88).

Scheiding kan slechts gevraagd worden bij faillissement des mans of als de eigen goederen der vrouw door zijn wanbeheer gevaar loopen (78); hij kan er zich dan tegen verzetten door borgtocht of hypotheek te geven (80). Bij ontbinding der maatschap worden de goederen verdeeld en moeten de dotale goederen in den staat, waarin zij zich dan bevinden, mits niet verminderd door de schuld des mans,

binnen dertig dagen teruggegeven worden (102, 103, 104).

Huwelijkscontracten, *convenciones matrimoniales*, zijn slechts uiterst beperkt toegelaten. De authentieke commentaar van Dr. Velez Sarsfield zegt op art. 1, h. t.: „La „sociedad conyugal será así puramente legal, evitándose las „mil pasiones ó intereses ménos dignos, que tanta parte „tienen en los contratos de matrimonio". Zij mogen slechts bevatten: de aanwijzing der goederen door elk der echtgenooten in de maatschap ingebracht; het beheer dat de vrouw zich over eenig ingebracht onroerend goed speciaal voorbehoudt; het bedrag der schenking van den man aan de vrouw en de vaststelling der schenkingen mortis causa (1). Elke andere overeenkomst is nietig (2). Dit contract moet vóór het huwelijk gesloten worden en mag staande huwelijk niet worden veranderd (3). Het moet bij authentieke akte geschieden, tenzij de waarde der goederen nog geen duizend Pesos bedraagt, wanneer een onderhandsche akte in het bijzijn van twee getuigen gesloten voldoende is (7).

OOSTENRIJK.

De regeling wordt gevonden in Th. II Hptst. XXVIII van het *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*, sinds 1 Januari 1812 geldende voor alle Duitsche erflanden, en bij verschillende besluiten — het laatste van 24 Mei 1853 — in alle landen der Oostenrijk-Hongaarsche monarchie ingevoerd [22]). Door de bekrachtiging der besluiten der Judex-Curialconferenz werd het echter sinds 1860 in Hongarije en Zevenbergen buiten werking gesteld, en hier tot het vroegere recht teruggekeerd.

22) Commentirte Handausgabe der Oesterreichischen Reichsgesetze, 1874; R. D. I., Dl. V. 1873, pg. 175—180.

De wettelijke regeling is scheiding der goederen, bij gebreke van overeenkomst behoudt ieder zijn eigendom en al hetgeen hij later verkrijgt, onverschillig op welke wijze. Is er twijfel door wien de zaak is verworven, dan wordt zij vermoed door den man verkregen te zijn (1237).

Huwelijkscontracten, *Ehepacten*, zijn toegelaten (1217). Zij moeten notariëel zijn (§ 1 Wet van 25 Juli 1871). Men kan daarbij het dotale stelsel of de *Gütergemeinschaft* kiezen.

De dos, *Heirathsgut*, kan door de bruid zelve gevestigd worden (1212) of door haar ouders of grootouders die in het algemeen hiertoe verplicht zijn (1220—1223). Is het huwelijk eens voltrokken dan mag de man niet meer een dos eischen (1225). Tegenover de dos kan door den bruidegom of door een derde aan de bruid een vermeerdering van het *Heirathsgut* worden gegeven als *Widerlage*, waarvan zij echter eerst na den dood haars mans den eigendom kan doen gelden (1230). De verplichting tot *Widerlage* rust op de ouders van den bruidegom in dezelfde mate als die tot *Heirathsgut* op die der bruid (1231). Bovendien kan de vrouw nog op den morgen na den trouwdag een geschenk, *Morgengabe*, eischen.

Alle goederen die vervreemdbaar zijn, kunnen dotaal gemaakt worden (1227). De man heeft het vruchtgebruik van de dos (1227); over dit vruchtgebruik kan van beide zijden later geen rekening gevorderd worden, tenzij dit uitdrukkelijk is bedongen (1239, 1240).

Is eenvoudig de *Gütergemeinschaft* bedongen dan is dit de eigendom van de helft van hetgeen beide echtgenooten bij het overlijden van een hunner gezamenlijk bezitten (1234). Ook kan alleen een gemeenschap der aanwezige zaken of der toekomende of van het vruchtgenot van alle zaken

worden gevestigd (1235, 1177, 1178). Zoo dat het geval is moet, op straffe van nietigheid der overeenkomst, te voren een inventaris zijn opgemaakt (1179).

De man beheert de dos en de gemeenschap; ook wordt hij verondersteld de beheerder te zijn van het afzonderlijk vermogen zijner vrouw zoolang deze niet anders heeft verklaard (1238). Hij staat slechts in voor haar *Stammgut* of *Capital*, niet voor de opbrengst (1239).

De vrouw heeft geen algemeen pandrecht; bij faillissement des mans kan zij echter cautie eischen voor het *Heirathsgut* en de *Widerlage*. Is er gemeenschap van goederen, dan houdt deze door het faillissement op en worden de goederen als bij overlijden gedeeld (1262).

Schenkingen tusschen echtgenooten zijn toegelaten (1246). Zij moeten bij notariëele akte gemaakt of door overgave voltooid zijn, zoo moet ook een notariëele akte gemaakt worden bij alle koop-, ruil-, rente- en leencontracten en schuldbekentenissen tusschen echtgenooten; ook de kwitanties voor ontvangst van de dos moeten notariëel zijn (§ 1 Wet van 25 Juli 1871).

Bij scheiding van tafel en bed met onderling goedvinden kunnen de echtgenooten bepalen òf, en in hoeverre het huwelijkscontract in stand blijft (1263); bij gerechtelijke scheiding kunnen zij daartoe 's rechters hulp inroepen, waarbij den schuldigen echtgenoot zelfs een deel zijner rechten ontnomen kan worden (1264). Dit laatste kan ook bij echtscheiding (1266). In geval van gevaar voor het goed kan het beheer aan den man worden ontnomen (1241).

LIECHTENSTEIN.

Het *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch für die ge-*

sammten Deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie geldt hier en is onveranderd gebleven [23]).

DUITSCHLAND.

Behalve Saksen, de Rijnprovinciën en Baden bezit Duitschland geen eigenlijke codificatie, daar het Pruisische Landrecht in de verschillende deelen van Pruisen zelfs niet overal evenveel kracht bezit en *das Gemeine Deutsche Recht* is niet gecodificeerd. [24])

De zegeningen aan statutair- en gewoonterecht verbonden kunnen hier dus ruimschoots worden genoten en vooral op dit gebied heeft men een verscheidenheid van bepalingen die slechts overtroffen wordt door de vreemdsoortige wijze waarop zij dooreengemengd zijn. Niet alleen dat tot zelfs de minst beduidende plaatsjes zich de weelde eener eigen regeling veroorloven [25]) en men in bijna elk land een staalkaart van al die regelingen vindt; maar ook niet eens is altijd voor alle inwoners van éénzelfde plaats hetzelfde recht geldend. Zoo variëert het hier naar den stand, [26]) ginds

---

23) Teichmann, Ueber Wandelbarkeit, etc., 1879, pg. 46.

24) Beseler, System des gemeinen Deutschen Privatrechts, 1853, II, §§ 138—142 pg. 413—448;

Holtzendorff, Encyclopädie der Rechtswissenschaft, 1873, loc. div.;

Wächter, Handbuch des im Königreiche Württemberg geltenden Privatrechts, I, § 62, II § 85, 105;

Roth, Bayrisches Civilrecht, 1881, I, §§ 72—88 pg. 426—544.

25) Teichmann meldt l. c. pg. 44 dat er thans niet minder dan 120 verschillende wetgevingen in Duitschland deze materie beheerschen.

26) In Minden wisselt het recht b. v. naar het al of niet aanwezig zijn van kinderen en bovendien geldt het algemeene recht niet voor „Adlige, Räthe bei den Landescollegiën und Juden.”

naar het beroep, [27]) weer elders naar het al- of niet geboren worden van een kind uit het huwelijk, *bekindete Ehe*, [28]) of naar het aanwezig zijn van afstammelingen bij de ontbinding des huwelijks, *beërbte Ehe*, [29]) of wel is er een speciale regeling gemaakt voor de echtgenooten, die uit een vroeger huwelijk kinderen hebben. [30]) In kleine varianten is het recht onnoemelijk rijk; zoo weet Roth in Beieren niet minder dan acht verschillende regelingen op te noemen omtrent het beheer des mans voor het geval dat er, doordien er geen contract is gesloten, krachtens de wettelijke regeling een algeheele goederengemeenschap opgetreden is.

Er bestaat echter hoop dat eerlang een algemeen burgerlijk wetboek voor het geheele Duitsche Rijk, dit alles opruimt, en daarom meen ik een uiteenzetting hier veilig achterwege te kunnen laten en mij te kunnen beperken tot de mededeeling, dat in Duitschland de volgende stelsels hetzij alleen, hetzij gecombineerd voorkomen:

de algeheele gemeenschap van goederen, *allgemeine Gütergemeinschaft;* [31])

de gemeenschap beperkt tot het roerend goed, *Mobiliargemeinschaft;*

de gemeenschap van winst en verlies, *Errungenschaftsgemeinschaft;* [32])

de gemeenschap van vruchten en inkomsten, *Gemeinschaft des Erwerbs;*

---

27) In Augsburg geldt een speciaal recht voor handwerkslieden, kooplieden en koffiehuishouders.

28) Lüneburger Stadtrecht, Th. VI Tit. I § 4.

29) Lübisches Stadtrecht, B. I. Tit. 5 art. 7.

30) Dit is het geval o. a. in Eichstadt.

31) Fulda Verordnung van 1719; Hamburg, Statut van 1603.

32) Württembergisches Landrecht van 1610.

de gemeenschap van de opbrengst van den persoonlijken arbeid, *Gemeinschaft der Conquêts;* [33])

de *Güterverbindung* of *Verwaltungsgemeinschaft;* [34]) en het Romeinsche *Dotalsystem.* [35])

Waar de gemeenschap optreedt, is soms een gemeenschap voor gelijke deelen, elders is het een *communium tertiae partis.* [36])

Naast de wettelijke regeling zijn in het algemeen huwelijkscontracten, *Ehepacten*, *Eheverträge*, geoorloofd.

Sommige Statuten, b. v. het Bambergisches Landrecht van 1769 geeft slechts de keus tusschen vier bedingen [37]); de meesten echter laten partijen geheel vrij. De meeste Statuten schrijven een bepaalden vorm voor, enkelen echter niet, b. v. die van Nördlingen [38]) en Ulm [39]). De huwelijkscontracten mogen meestal zoowel staande als vóór het huwelijk gesloten worden, enkele Statuten laten het alleen vóór het huwelijk toe; in Bayreuth [40]) moet het binnen de eerste drie maanden gebeuren na het huwelijk; in Bamberg [41]) hangt het van den inhoud van het contract af of het vóór het huwelijk of binnen jaar en dag moet gesloten zijn, enz.

Sommige Statuten bevelen uitdrukkelijk het sluiten van een huwelijkscontract [42]); de meesten eischen geen publi-

---

33) B. v. te Frankfurt am Main.

34) B. v. in vele deelen van Pruisen.

35) Dit heerscht o. a. in Waldeck-Pyrmont.

36) Hohenlohe, Landrecht van 1737, V. 1, 3, e. a.

37) Seite 7, §§ 4, 5.

38) Stadtrecht van 1650.

39) Gesetz und Ordnung van 1683.

40) Verordnung van 1741 en 1763.

41) Landrecht van 1769.

42) Fürstenthum Kempten, Sammlung LXI.

catie; Lippe [43]) e. a. daarentegen wel; soms wordt het slechts voor bepaalde afwijkingen vereischt. Verandering van het huwelijksgoederenrecht staande huwelijk is meestal toegelaten.

De regeling omtrent het beheer, omtrent zekerheid door den man te geven en de al of niet toelaatbaarheid van schenkingen is in verband met de wettelijke regelingen en dus zeer verscheiden in details, in hoofdzaken dezelfde als wij bij andere gelijksoortige stelsels aantreffen.

Nog eenige speciale bepalingen gelden soms voor het in werking treden van het wettelijk huwelijksgoederenrecht. Zoo vordert hiervoor Nürnberg [44]) en nog zeer vele andere Statuten. „*Beschlagung der Decke*" als begin. Zoo eischt Hohenlohe [45]) dat het huwelijk een jaar hebbe geduurd òf er een kind geboren is; Bamberg [46]) eischt een jaar en dag; Limpurg en nog zeer vele andere Statuten eischen dat een kind geboren wordt en leven blijft, *Beërbte Ehe*; Schweinfurt eischt alleen geboorte van een kind. Vóór de vervulling dier voorwaarden geldt soms een ander wettelijk huwelijksgoederenrecht [47]); op andere plaatsen doet de voorwaarde eens vervuld, de nieuwe regeling terugwerken tot den huwelijksdag.

Als men bij het bovenstaande nog in het oog houdt dat de rechtsgeleerden zeer dikwijls oneens zijn over de vraag: welk Statuut of Costuum een plaats bezit? dan begrijpt men licht dat niemand deze „volksthümliche durch innere stilwirkende Kräfte" ontstane regeling (?) den Duitscher behoeft te benijden.

---

43) Verordnung van 1786, § 32.

44) Reformation van 1564, Tit. XXVIII, 1, 2.

45) Landrecht van 1737, I, 4, 1.

46) Landrecht van 1769, Seite 150 § 1.

47) Zoo b. v. in Schweinfurt, Statut 62, 4.

PRUISEN.

De regeling is opgenomen in Th. II Tit. 1 van het *Allgemeines Landrecht für die Preuszischen Staaten* van 1794.[48] Dit heeft echter in vele deelen van het Pruisische Koninkrijk slechts subsidaire kracht en geldt in het geheel niet in de in deze eeuw verkregen landstreken.

De §§ 350, 351, 352, 416 en 426 bevatten bepalingen over *Collision der Particularrechten* op dit gebied.

Het wettelijke stelsel is de *Güterverbindung* en hiernaast het *Dotalsystem.*

De *Güterverbindung* is als volgt geregeld. Het vermogen der vrouw is verdeeld in het *Vorbehaltene* en het *Eingebrachte.* Het *Vorbehaltene* bestaat uit: het lijfgoed en de sieraden der vrouw (207), de door den man beloofde *Morgengabe* (206), en de onroerende zaken aan de vrouw gelegateerd of geschonken met bepalingen dat zij *vorbehalten* zouden zijn (214). Bovendien kan de vrouw zich bij contract nog meer voorbehouden (205), dit contract moet als het voor het huwelijk wordt aangegaan, notarieel zijn (209 j°. 82), wordt het staande huwelijk gesloten, dan moet het gerechtelijk worden bekrachtigd (209 j°. 198).

Al hetgeen niet is voorbehouden *hat die Eigenschaft des Eingebrachten* (210, 222). De inkomsten van het *vorbehaltene Vermögen* behooren aan de vrouw alleen (217). Deze heeft over dat deel van haar vermogen het beheer en de beschikking, tenzij zij het uitdrukkelijk den man opdraagt (221, 318). De inkomsten van het *eingebrachtes Vermögen* komen aan den man (231) zoo ook de opbrengst van den persoonlijken arbeid der vrouw (211). De man beheert het ingebrachte als een vrucht-

48) Allgemeines Landrecht für die Preuszischen Staaten, Amtliche Ausgabe, 1876.

gebruiker (205, 231), over de roerende goederen die er toe behooren, heeft hij de vrije beschikking (247), voor andere beschikkingen heeft hij de medewerking der vrouw noodig (232, 233, 245). Staande huwelijk kan een zaak vooralsnog *eingebracht* of *vorbehalten* worden (251), met eerbiediging van reeds door derden verkregen rechten (252).

De vrouw heeft voor het bedrag van het ingebrachte een privilegie (242) dat zij ten allen tijde als hypotheek kan laten inschrijven (254). Wegens zijn slechten finantiëelen toestand, kan de vrouw den man failliet doen verklaren (258). Zij krijgt dan even als bij een ontbinding des huwelijks het ingebrachte of de waarde er van terug (261, 348). Later kan hierop teruggekomen worden (264). Schenkingen tusschen echtgenooten zijn, behalve bij faillissement, aan dezelfde regelen onderworpen als alle schenkingen tusschen levenden (310, 311, K. O. van 1855, § 103).

Ouders, die een dos geven, kunnen daaromtrent verschillende voorwaarden maken (276) o. a. die van *Erbschatz* d. i. dat het goed moet komen ten bate van de uit dien echt te spruiten kinderen of anders aan den overlevenden echtgenoot (277—309). Is niets bepaald dan geldt het gewone dotale stelsel. Krachtens provinciaal- of statutair recht kan er wettelijk gemeenschap bestaan (345), hieromtrent beslist het eerste huwelijksdomicilie (350). Is in het algemeen de keuze tusschen twee gemeenschappen, dan wordt de minst ruime geacht gekozen te zijn (347, 348, 349). De gemeenschap omvat ook de onroerende goederen, waarover elk der echtgenooten de vrije beschikking heeft, ook zoo zij gelegen zijn in een rechtsgebied waar geen gemeenschap bestaat (363, 365). Valt een onroerend goed in de gemeenschap dan moet dit om tegen derden te kunnen werken in

de registers er bij aangeteekend worden (367). De man beheert en beschikt over het gemeenschappelijk vermogen (377) doch heeft voor sommige daden de toestemming der vrouw noodig (378, 379).

De gemeenschap is de *allgemeine Gütergemeinschaft* (370—372) of de *Gemeinschaft des Erwerbs* (396, 400—406); tenzij de plaatselijke rechten de gemeenschap anders regelen. Beide soorten van gemeenschap kunnen in rechtsgebieden waar zij heerschen bij huwelijkscontract uitgesloten en waar zij niet heerschen bij contract gevestigd worden. Die contracten moeten altijd vóór de voltrekking des huwelijks gesloten zijn (354—412). Zij moeten worden gepubliceerd (Wet van 20 Maart 1837). De contractueele gemeenschap kan altijd weder worden opgeheven (419). De statutaire gemeenschap kan om bepaalde redenen bij rechterlijk vonnis worden opgeheven (420—422), opdat dit tegenover derden kunne werken moet deze opheffing gepubliceerd worden (422, 423, 424, 428).

SAKSEN.

De regeling wordt gevonden in Tit. IV Abth. 1 Abschn. 5, 6 van het *Bürgerliches Gesetzbuch für das Königreich Sachsen* van 1863 [49].)

Het wettelijk stelsel is dat der *Güterverbindung*. De man heeft het vruchtgebruik en beheer van het vermogen der vrouw (1655). De vader en bij gebreke van dezen de moeder moeten hunne wettige dochters of de daarmee gelijkgestelden een uitzet, *Ausstattung*, geven, evenredig aan den stand en het vermogen van den schoonzoon (1661—1667). Behalve de hiertoe behoorende goederen en de helft der huwelijksgeschenken worden alle in de echtelijke woning aanwezige roerende

49) Officielle Ausgabe, 1863.

goederen vermoed het eigendom des mans te zijn (1656—1658).

De opbrengst van den persoonlijken arbeid der vrouw welke noch haar huishouding betreft, noch medewerking in de zaken haars mans is, wordt het uitsluitend eigendom der vrouw. De man heeft er het vruchtgebruik van, tenzij de vrouw haar opbrengst aan de huishouding heeft afgestaan, dan verliest zij deze geheel (1668).

Bij zijn beheer moet de man aan de zaken der vrouw dezelfde zorg als aan zijn eigen zaken besteden (1655); bij ontbinding des huwelijks moet hij aan de vrouw haar vermogen teruggeven (1673) of de waarde er van als de goederen bij den inbreng met dit doel getaxeerd zijn (1672). In dit laatste geval beschikt de man er als eigenaar over, anders behoeft hij tot vervreemding van niet-vervangbare zaken en tot opeisching van de hoofdsom van ingebrachte schuldvorderingen de toestemming der vrouw (1674—1675, 1677).

De man is niet verplicht zekerheid te geven (1669), maar de vrouw heeft een wettelijken grond van hypotheek op zijn onroerende goederen voor het bedrag van het *eingebrachtes bewegliches Vermögen* (390); die hypotheek moet echter, door afzonderlijke inschrijving gevestigd worden (387). Bij wanbeheer des mans, kan de vrouw zich het beheer doen opdragen; het vruchtgebruik van den man blijft dan bestaan en gaat eerst met de ontbinding des huwelijks te niet. (1684, 1687). Ook kan de man zich eenzijdig van zijn plichten bevrijden door van zijn rechten op het vermogen der vrouw staande huwelijk afstand te doen (1686); zijn schuldeischers hebben op de opbrengst van het vruchtgebruik slechts recht, nadat de kosten van de huishouding er uit bestreden zijn (1685). Schenkingen tusschen echtgenooten, behalve kleine gelegenheidscadeaux, zijn nietig (1647).

Huwelijkscontracten *Ehepacten*, *Ehestiftungen*, zijn vóór en staande huwelijk toegelaten (1690). Slechts bij vóórhuwelijksche contracten kan de vrouw zich het beheer en vruchtgenot van een deel harer tegenwoordige of toekomstige goederen voorbehouden (1693, 1694). In het bizonder is nog geregeld het beding van *allgemeine Gütergemeinschaft;* de man beheert dan de gemeenschap, maar heeft voor het vervreemden of bezwaren van onroerend goed, de toestemming der vrouw noodig (1695—1703).

ZWITSERLAND.

Daar de *Bundesconstitution* van 1874 het Familierecht niet gebracht heeft tot de onderwerpen, welke bij een Bondswet geregeld moeten worden, zullen de wetgevingen der afzonderlijke Kantons op dit punt vooreerst nog wel in stand blijven.

Het is daarom dat ik meende ze hier te moeten opnemen. In aansluiting aan mijn voornaamste bron hiervan [50]) heb ik de Kantons in alphabetische volgorde genomen.

Aargau. De regeling is opgenomen in het *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* van 1847 [51]).

De man is eigenaar van alles wat staande huwelijk, anders dan titulo lucrativo, verkregen wordt (904). Hij heeft het vrije beheer en de beschikking over het kapitaal, *Stammgut*, zijner vrouw (§ 53 Circ. van 21 December 1847 en 18 Juni 1860), onder gehoudenheid bij ontbinding des huwelijks dat *Stammgut* of de waarde er van terug te geven.

---

50) Lardy, Les Législations Civiles des Cantons Suisses en matière de Tutelle, de Régime Matrimonial quant aux biens et de Succession, 1877.

51) Lardy, l. c. pg. 27 en 28.

De vrouw heeft een privilegie voor de helft van haar vermogen, *eingekehrtes Gut*, dat door den man vrijwillig of op bevel der overheid in gespecialiseerde hypotheek omgezet kan worden (55—60).

Huwelijkscontracten zijn indirect verboden, die welke zijn toegelaten zijn eigenlijk contractueele erfstellingen (65).

APPENZELL-AUSSER-RHODEN. De regeling is verspreid over verschillende wetten, voornamelijk die van 28 October 1860, *Ueber Ehesatzungen*, en die van 28 April 1861, *Betreffend das Erbrecht* [52]).

De wettelijke regeling is: dat de man het vruchtgenot heeft van alle goederen der vrouw. Bij vooroverlijden van de vrouw wordt de man eigenaar van den *Brautwagen*, d. i. de uitzet der vrouw of het geld waarvoor deze gekocht moet worden. De vóórhuwelijksche schulden der vrouw, moeten uit haar vermogen worden betaald. De man heeft het meest uitgestrekte beheer en de beschikking over het vermogen der vrouw, hij staat met zijn persoonlijk vermogen in voor de teruggave van het ingebrachte. De vrouw kan met toestemming van den Gemeenteraad, of deze ook op eigen initiatief, zekerheid eischen voor haar goederen; bij faillissement des mans kan zij als preferente schuldeischeres optreden.

Huwelijkscontracten zijn toegestaan, mits vóór het huwelijk gesloten; alleen voor belangrijke afwijkingen moeten zij door het *Obergerichtshof* bekrachtigd worden, anders is geen vorm vereischt.

De kinderen uit een vroeger huwelijk, die zich door een

---

52) Lardy, l. c. pg. 8 en 9.

huwelijkscontract benadeeld achten, kunnen er de vernietiging van aanvragen.

Appenzell-inner-Rhoden. De regeling is in hoofdzaak vervat in de wet van 30 April 1865 *Betreffend das Erbrecht* [53]).

De wettelijke regeling is dezelfde als in Appenzell-ausser-Rhoden. Het beheer van den man is onbeperkt, doch kan hem bij slechte administratie door den *Vogtheirath* worden ontnomen; wordt hij failliet dan moet dit geschieden.

Huwelijkscontracten zijn niet toegelaten.

Bazel-land. De regeling is opgenomen in de *Landesordnung* van 1813 [54]).

De wettelijke regeling is: dat alle goederen van man en vrouw bij elkaar worden gevoegd en één vermogen vormen, waarvan de man bij ontbinding des huwelijks twee derde, de vrouw één derde krijgt.

Huwelijkscontracten, *Ehe-abreden*, zijn toegelaten, mits vóór het huwelijk en in het bijzijn van vier getuigen gesloten (52—56). Zijn er voorkinderen dan moeten deze er zich mede vereenigen (53).

De man heeft het vrije beheer en de beschikking over de gezamenlijke goederen, behalve dat hij de toestemming der vrouw behoeft tot vervreemding of bezwaring van onroerend door haar aangebracht goed. Wegens verkwisting, enz. kan hij onder curateele gesteld worden en hem het beheer worden ontnomen.

Voor haar ingebrachte goederen heeft de vrouw bij faillissement des mans een privilegie na de pandhouders (57).

---

53) Lardy, l. c. pg. 17 en 18.

54) Lardy, l. c. pg. 38 en 39.

BAZEL-STAD. De regeling is in verschillende wetten uit verschillende tijden vervat. [55])

Zoowel de wettelijke regeling als die omtrent het huwelijkscontract is geheel dezelfde als die van Bazel-land, alleen is de man meer beperkt in zijn recht tot beschikken en heeft hij voor de vervreemding of bezwaring van onroerend goed, hoe ook verkregen, altijd de toestemming der vrouw noodig.

BERN. In het *Juragedeelte* van het Kanton is de *Code Civil* van kracht gebleven, in het *overige deel*, d. i. het grootste, geldt het *Civilgesetzbuch* van 1831. [56])

De wettelijke regeling is: dat de man eigenaar wordt van alle winsten staande huwelijk door beide echtgenooten verkregen.

Tevens wordt hij eigenaar van het geheele vermogen der vrouw, *das Zugebrachte*, echter onder gehoudenheid, de waarde er van na ontbinding des huwelijks terug te geven (88). De vrouw behoudt slechts den eigendom van *das vorbehaltene Gut*, d. i. de uitzet, het speldegeld dat zij van haar man ontvangt, en de schenkingen onder levenden, behalve die welke zij ontvangen heeft van bloedverwanten in den eersten en tweeden graad. De schulden der vrouw worden van het ingebrachte afgetrokken.

Huwelijkscontracten zijn verboden. (82—93). De *Ehetage* of *Eheverkommnisse* zijn slechts erfverdragen (896).

Bij faillissement heeft de vrouw een privilegie, voor de helft van het ingebrachte (99); ook kan zij altijd zekerheid vorderen van den man voor de helft van het ingebrachte en dit anders aan zijn beheer onttrekken. Het beheer wordt dan

---

55) Lardy, l. c. pg. 49 en 50.

56) Lardy, l. c. pg. 62—65.

opgedragen aan een gerechtelijken bewindvoerder, die dan den man de inkomsten uitbetaalt (102, 105).

Freiburg. De regeling wordt gevonden in den *Code Civil du Canton de Fribourg* van 1834. [57])

De wettelijke regeling is: dat de man eigenaar wordt van alle inkomsten en vruchten uit de goederen der vrouw staande huwelijk verkregen (66), waartegenover hij alle uitgaven moet bestrijden, behalve die voor groote reparatiën aan de onroerende goederen zijner vrouw (100, 101). Hij staat voor alle goederen in als een vruchtgebruiker (71, 98). Van de onroerende goederen blijft de eigendom aan de vrouw zoo ook van de niet door een *Assignat* of *Reconnaissance* verzekerde roerende goederen (82, 83).

Van de vervangbare zaken en van de wel aldus verzekerde roerende goederen wordt de man eigenaar, onder gehoudenheid hun waarde bij ontbinding des huwelijks terug te geven.

Huwelijkscontracten zijn toegelaten mits niet strijdende met de openbare orde of de goede zeden en bij notariëele akte vóór het huwelijk gesloten (105, 109). Zij mogen niet in het algemeen verwijzen naar een vreemde wet (108), tenzij de Freiburger in den vreemde is gedomiciliëerd en bij het contract verklaart te huwen onder het wettelijk stelsel van zijn domicilie (109). Speciaal geregeld is nog het dotale stelsel en de gemeenschap van winst en verlies, deze laatste kan — en dat is de eenige wijziging staande huwelijk in het huwelijksgoederenrecht toegelaten — ook na het huwelijk worden gevestigd, echter dan alleen na rechterlijke tusschenkomst en met bijstand van twee naaste bloedverwanten der vrouw of van een buitengewonen gerechte-

57) Lardy, l. c. pg. 80—87.

lijken raadsman (132). Om haar te vestigen moet altijd eerst een inventaris opgemaakt worden (133).

Tot zekerheid voor de roerende goederen der vrouw moet de man binnen zestig dagen na de ontvangst — anders hebben belanghebbenden het recht hem hiervoor voor het Vredegerecht te dagen — bij een *Assignat* haar hypotheek geven op zijn onroerende goederen, of zoo hij deze niet heeft moet hij bij akte van erkenning, *Reconnaissance*, een algemeen pandrecht vestigen (83). Dit moet gerechtelijk geschieden. Krijgt de man later onroerend goed dan moet hij daarop vooralsnog hypotheek verleenen als hij vroeger geen of geen voldoende hypotheek geven kon (91). Van de aldus verzekerde goederen heeft de man het vrije beheer (66). Kan de man geen hypotheek geven dan krijgt hij op de akte van erkenning de roerende goederen in bezit, behalve de schuldvorderingen en het gereede geld (94). Deze laatsten worden bij het Vredegerecht geconsigneerd, tenzij dit ze den man ter hand wil stellen. Derden kunnen altijd eischen, dat de waarheid van *Assignat* of *Reconnaissance* beëedigd wordt (95).

GENÈVE. De *Code Civil* hier in 1804 ingevoerd, beheerscht nog steeds het huwelijksgoederenrecht [58]). De wet van 27 Juni 1855, art. 20 veranderde alleen de formaliteit bij vervreemding van onroerend dotaal goed. De overige wijzigingen betreffen de handelingsbevoegdheid van de gehuwde vrouw en het erfrecht van den overlevenden echtgenoot.

GLARIS. De regeling is opgenomen in het *Landbuch* van 1870 [59]).

---

58) Lardy, l. c. pg. 97 en 99.

59) A. L. E., IV. 1874, pg. 510; Lardy, l. c. pg. 106 en 107.

De man is voogd zijner vrouw (172), hij heeft het vrije beheer en de beschikking over haar goederen, tenzij de vrouw onder voogdij der overheid komt (172). Hij heeft het vruchtgebruik van haar goederen en verkrijgt eveneens hetgeen zij door haar persoonlijken arbeid verwerft, zelfs zoo zij onder een andere voogdij komt (173). Aan dit beheer en dit vruchtgebruik is onttrokken het *Sondergut*, d. i. het lijfgoed en de sieraden der vrouw, haar *Spargut* vóór het huwelijk, en de giften haar persoonlijk door derden gemaakt (174). Slechts tot het bedrag van het ingebrachte of verdiende, is de man gehouden tot de betaling der vóórhuwelijksche schulden der vrouw (176).

Bij het ophouden der maritale voogdij, krijgt de vrouw haar geheel vermogen terug (177). Bij faillissement des mans is de vrouw naar keuze òf gepriviligeerde schuldeischeres voor de helft van haar vermogen, òf gewone chirographische schuldeischeres voor het geheel (178). De voogdij der overheid treedt op als de man geen zekerheid meer biedt voor het richtig beheer der goederen, bepaaldelijk als hij failliet is en bij scheiding van tafel en bed (245).

Dit is de wettelijke regeling voor alle bewoners van het Kanton (181). Huwelijkscontracten zijn tacite niet toegelaten.

Graauwbunderland. De regeling is opgenomen in het *Civilgesetzbuch* van 1862 [60]).

De wettelijke regeling is als volgt: Het vermogen der vrouw gaat geheel over in het beheer des mans, die er de vrije beschikking over heeft (38).

Hiervan is echter uitgezonderd, het *Sondergut*, d. i. het lijfgoed en de sieraden en de persoonlijke geschenken der

60) Lardy, l. c. pg. 116—118.

vrouw en hetgeen zij zich heeft voorbehouden (39). Vóórhuwelijksche schulden komen ten laste van elk der echtgenooten (40). Bij ontbinding des huwelijkt krijgt ieder het vermogen terug door hem bij het aangaan bezeten en de vermeerdering er van door legaat of erfenis (41). De dan overblijvende winst of verlies, *Vorschlag* of *Rückschlag* wordt voor twee derde den man, voor één derde de vrouw toegerekend (42).

Huwelijkscontracten zijn vóór of staande huwelijk onbeperkt toegelaten (47).

In geval van faillissement des mans heeft de vrouw voor één vierde van haar vermogen een privilegie. (40).

LUCERN. De regeling is opgenomen in het *Bürgerliches Gesetzbuch* van 1832—1839 [61]).

De man beheert als voogd het vermogen zijner vrouw, behalve voor hetgeen deze zich uitdrukkelijk heeft voorbehouden (47, 48). De inkomsten uit haar goederen evenals de opbrengst van haar arbeid, behooren den man in uitsluitend eigendom (49).

Huwelijkscontracten, *Heiraths-*, *Eheverkommnisse*, zijn vóór of staande huwelijk toegelaten (467, 472), mits niet strijdende met de openbare orde of de goede zeden, noch de wettige erfopvolging veranderend. Zij moeten schriftelijk zijn (474), en kunnen steeds veranderd worden (477). Men kan er niet bij bedingen dat de vrouw in eventueele verliezen zal bijdragen, dus noch algeheele gemeenschap noch een van winst en verlies (479).

Bij het beheer is de man evenals elke voogd onderworpen wat betreft het onroerend goed aan het toezicht van den

---

61) Lardy, l. c. pg. 129—132.

Gemeenteraad. Deze kan, zoo hij gevaar ducht, consignatie van de roerende goederen der vrouw vorderen of andere waarborgen eischen

NEUCHÂTEL. De regeling wordt gevonden in den *Code Civil du Canton de Neuchâtel* van 1854 [62]).

De wettelijke regeling is beperkt tot de gevolgen die zich in het Kanton openbaren (1141). Ze is als volgt: Alle goederen der echtgenooten zijn gemeen, zonder echter daarom hun eigenschap van *biens propres* geheel te verliezen (1151, 1152). Dit blijkt bij de ontbinding der gemeenschap.

De vrouw neemt dan in de eerste plaats terug haar vermogen bij het aangaan des huwelijks bezeten en de vermeerdering hiervan staande huwelijk door erfenis, legaat of schenking verkregen (1186), na aftrek van het voor haar vóórhuwelijksche schulden betaalde (1157) en der buitengewone kosten voor haar onroerend goed staande huwelijk gemaakt. Zoo de zaken niet meer in natura aanwezig zijn neemt zij de waarde (1186).

Na haar neemt de man eveneens zijn goed, onder dezelfde beperkingen, uit de gemeenschap (1189). Is er dan nog iets over, *acquêts*, dan wordt dit in gelijke deelen tusschen man en vrouw verdeeld (1187). Is het actief niet voldoende voor de vrouw, om haar vermogen geheel er uit terug te krijgen dan blijft de man voor het restant haar schuldenaar (1187).

Huwelijkscontracten niet strijdende met de openbare orde of goede zeden zijn onbeperkt toegelaten (1135), mits vóór het huwelijk bij notarieële akte gesloten (1142, 1143). Om tegenover derden te kunnen werken moeten zij gepubliceerd zijn (1145).

---

62) Lardy, l. c. pg. 145—150.

Het beheer der gemeenschap berust bij den man, die er de vrije beschikking over heeft, behalve tot het bezwaren of vervreemden van door de vrouw aangebracht onroerend goed, waarvoor haar toestemming vereischt wordt (1161). Borgstellingen door den man zonder uitdrukkelijke toestemming zijner vrouw aangegaan komen niet ten laste der gemeenschap (1158). Schenkingen tusschen echtgenooten zijn staande huwelijk verboden (643). Bij wanbeheer des mans kan staande huwelijk door rechterlijke tusschenkomst, op verzoek der vrouw, de gemeenschap ontbonden worden. Dezelfde regelen als boven gelden dan, en de vrouw (214) krijgt dan de vrije beschikking over haar goederen terug (200, 158).

SCHAFFHAUSEN. De regeling wordt gevonden in het *Privatrechtliches Gesetzbuch* van 1864, gewijzigd door de wet van 3 December 1875 [63]).

Het wettelijk stelsel is een gemeenschap van winst en verlies, die aldus werkt: bij ontbinding des huwelijks neemt de vrouw in de eerste plaats haar oorspronkelijk vermogen en hetgeen er titulo lucrativo bijgekomen is uit de massa (155), daarna doet de man hetzelfde en het overblijvende wordt in gelijke deelen verdeeld (1838).

De man heeft het vrije beheer der goederen, ook van die zijner vrouw, als haar voogd (138). Tot het vervreemden of bezwaren van haar onroerend goed of tot het verwerpen eener haar toegevallen erfenis heeft hij haar toestemming noodig (141, 142).

Huwelijkscontracten zijn toegelaten. Zij kunnen zoowel vóór als staande huwelijk gesloten en gewijzigd worden en

63) Lardy, l. c. pg. 177—180.

zijn zoo zij belangrijk van het wettelijk stelsel afwijken niet van kracht dan nadat zij door een rechtbank zijn gehomologeerd (161). Om tegen derden te werken moet deze homologatie ook nog gepubliceerd zijn (162).

Het geheele vermogen des mans is aansprakelijk voor het eigen goed der vrouw (155); bij faillissement heeft zij daarvoor een privilegie (157). Ten allen tijde kan zij, ook nog bizondere zekerheid en het opmaken van een inventaris eischen (151), de Weeskamer beslist daarover en kan de roerende goederen aan den man onttrekken (153, 154). Eischt de vrouw het niet, dan kunnen, ook tegen haar wil, haar bloedverwanten of de Gemeenteraad van haar geboorteplaats dezen eisch doen (152).

Schwytz. Hier geldt op dit punt nog Gewoonterecht, dat in de verschillende plaatsen verschilt.[64])

De regeling is in hoofdzaak aldus: Het vermogen der vrouw kan staande huwelijk noch vermeerderen noch verminderen; de man heeft er het vrije beheer en de beschikking over, de vruchten en inkomsten en de opbrengst van den arbeid der vrouw komen hem toe.

De vrouw, haar bloedverwanten of het *Waisenamt* kunnen van den man zekerheid vragen voor de teruggave van het goed der vrouw en anders eischen, dat hij uit het beheer ontzet worde en dit aan een curator wordt opgedragen; de man behoudt dan echter zijn vruchtgenot.

Eigenlijke huwelijkscontracten zijn onbekend.

Sint-Gallen. De regeling is in verschillende wetten vervat en hoogst onvolledig, voornamelijk komen hier in aanmer-

---

64) Lardy, l. c. pg. 191—193.

king de wetten van 9 Dec. 1808, 29 Dec. 1833, 23 Jan. 1845, 10 Juni 1854 en 27 Nov. 1878. [65])

Eigenlijke huwelijkscontracten zijn niet toegelaten, het volgende stelsel is dus verplicht:

Hetgeen de vrouw bij het aangaan des huwelijks bezat of later door erfenis verkrijgt is haar eigen goed. Al hetgeen zij op andere wijze verwerft, komt aan den man die ook over het eigen goed der vrouw het vrije beheer en de beschikking heeft. Bij wanbeheer des mans kan de vrouw zelve, of haar familie, of het *Waisenamt* hem het beheer van het eigen goed der vrouw doen ontnemen, dit beheer wordt dan aan een *Schutzvogt* opgedragen.

Bij faillissement des mans neemt de vrouw in de eerste plaats haar eigen roerende goederen uit den boedel en komt vervolgens naar keuze òf als schuldeischeres voor de helft van het overige in den derden rang, òf voor het geheel in den negenden rang.

Echtscheiding heeft scheiding van goederen ten gevolge, hierbij kan de rechtbank aan den onschuldigen echtgenoot een grooter deel toekennen, dan hij bij ontbinding des huwelijks door den dood zou hebben verkregen.

Solothurn. De regeling is opgenomen in het *Civilgesetzbuch* van 1841. [66])

Huwelijkscontracten zijn niet toegelaten.

De wettelijke regeling is: de man wordt eigenaar van het geheele vermogen der vrouw onder gehoudenheid later de waarde er van terug te geven (190). Voor twee derde van dat bedrag kan de vrouw gerechtelijk cautie van den

---

65) A. L. E., VIII. 1878, pg. 660, Lardy, l c. pg. 163–165.

66) Lardy, l. c. pg. 202—204.

man eischen (195) en is zij bij faillissement gepriviligeerd.

Bij ontbinding des huwelijks neemt de vrouw uit den boedel het eerst haar eigen goed, d. i. haar vermogen bij het aangaan des huwelijks, vermeerderd met hetgeen zij door erfenis, legaat of schenking verkreeg, behalve de huwelijksgeschenken, en verminderd met de vóórhuwelijksche schulden, de schulden welke tot instandhouding van het eigen goed gemaakt moesten worden en de gelden staande huwelijk door afkoop eener lijfrente of van een vruchtgebruik verkregen (215, 216, 217). De man neemt daarna ook zijn goederen er uit en is hierin aansprakelijk voor hetgeen zijn vrouw te min mocht hebben ontvangen (234). Blijft er nog iets over dan wordt dat *gewonnene Gut* voor twee derde eigendom des mans en voor één derde der vrouw.

Tessino. Hier geldt de *Codice Civile* van 1837 [67]).

De wettelijke regeling is tweeledig: òf scheiding van goederen, òf het dotale stelsel.

Zoo niets is overeengekomen blijven de goederen gescheiden. Het beheer van het vermogen der vrouw wordt dan gezamelijk door haar met haar man gevoerd (699), de helft van de vruchten en inkomsten komen dan aan den man (700).

Is het dotale stelsel gevestigd dan zijn de goederen van de vrouw, die niet uitdrukkelijk dotaal gemaakt zijn, haar paraphernaal goed en geldt omtrent het beheer en de opbrengst van dezen de regeling van gescheiden goederen. Bij de dos geldt nog, dat zij staande huwelijk door de vrouw niet kan vermeerderd worden. De aanneming van de dos door den man doet ipso jure de contrados, *controdote*, geboren worden; deze is, zoo niet anders is overeengekomen,

67) Lardy, l. c. pg. 219—226.

de helft van de waarde van de dos (687—688). Bij ontbinding des huwelijks door den dood des mans krijgt de weduwe haar dos terug en zoo er geen kinderen uit hun huwelijk zijn, ook den vollen eigendom van de contrados; zijn er kinderen dan krijgt zij van de contrados het vruchtgebruik in vereeniging met de kinderen, aan wie dan de eigendom van de contrados toekomt (691). Is het huwelijk door echtscheiding ontbonden, dan vervalt de contrados.

Voor het dotale goed moet de man cautie stellen (684); heeft hij dit niet gedaan, dan heeft de vrouw hiervoor een wettelijke hypotheek op alle goederen des mans (1150). Overigens gelden de gewone regelen van het dotale stelsel. Huwelijkscontracten zijn toegelaten, mits bij notariëele akte vóór het huwelijk gesloten (674). Staande huwelijk mogen zij niet worden veranderd (675).

THURGAU. De regeling is opgenomen in het *Privatrechtliches Gesetzbuch* van 1860 [68]).

De wettelijke regeling geeft den man als voogd zijner vrouw het vrije beheer en de beschikking over haar goederen (89, 90). Bij ontbinding des huwelijks neemt elk der echtgenooten zijn inbreng, *zugebrachtes Vermögen*, hetzij in natura, hetzij de waarde er van terug (100, 101). De inbreng bestaat uit elks vermogen bij het huwen en hetgeen er later door erfenis, legaat of schenking is bijgekomen, na aftrek van de er op klevende schulden (98). Daarna wordt de winst, *Vorschlag*, tusschen hen gedeeld in gelijke deelen en het verlies, *Rückschlag*, in evenredigheid met hun inbreng (106, 107).

---

68) **Privatrechtliches Gesetzbuch für den Kanton Thurgau, 1861; Lardy, l. c. pg. 240—242.**

Huwelijkscontracten moeten bij notariëele akte vóór het huwelijk worden gesloten en gepubliceerd worden (110). In het algemeen mag men er geen bepalingen in opnemen, waardoor afbreuk gedaan wordt aan het recht van beheer des mans (112); slechts zijn bevoegdheid tot beschikken beperken en waarborgen aan de vrouw verzekeren voor den inbreng (109); doch kan men hierbij ook het beheer aan een derde opdragen (113). Op verzoek der vrouw kan de rechtbank den man altijd van het beheer ontzetten (119, 121). Dit moet gepubliceerd worden (122). Ook kan aan den man verplichting tot cautie worden opgelegd. Voor haar voorbehouden of verzekerd goed is de vrouw bij faillissement des mans preferente schuldeischeres (125).

Unterwalden-Nid-dem-Wald. Het huwelijksgoederenrecht wordt beheerscht door de wet van 23 October 1852 [69]).

Eigenlijke huwelijkscontracten zijn verboden.

Het wettelijk stelsel is: alles wat de vrouw bezit en later verkrijgt, behalve door haar persoonlijken arbeid, moet geïnventariseerd worden met vermelding van de schulden, die er op rusten, de man verkrijgt dan het beheer van die goederen; en hun opbrengst evenals die van den persoonlijken arbeid der vrouw wordt zijn eigendom. Bij ontbinding des huwelijks moeten de goederen der vrouw of de waarde, waarop zij getaxeerd zijn, terug worden gegeven na aftrek van de groote kosten voor hun onderhoud gemaakt. Zijn zij buiten schuld des mans verminderd dan is hij daarvoor niet aansprakelijk. In de beschikking over de goederen der vrouw is de man zeer beperkt, en in de meeste gevallen gebonden aan de toestemming van de vrouw en van haar familieraad

---

69) Lardy, l. c. pg. 256—259.

(58, 59, 60). Zelfs kan bij rechterlijk vonnis het beheer en het recht van beschikking van den man nog meer worden beperkt, of hij gedwongen worden zekerheid te stellen (65, 66).

Unterwalden-Ob-dem-Wald. Het huwelijksgoederenrecht is verspreid over verschillende wetten, voornamelijk die van 1570, van 26 April 1846 en van 24 April 1864 [70]).

De man beheert de goederen der vrouw en moet er binnen één maand na hun ontvangst een authentieken inventaris van opmaken. Alle vruchten en inkomsten en de opbrengst van den persoonlijken arbeid der vrouw behooren hem, want staande huwelijk mag het vrouwelijk vermogen niet vermeerderen noch verminderen. De man is vrij in zijn beheer en beschikking, maar de vrouw, of haar naaste bloedverwanten, of de Gemeenteraad kunnen altijd gerechtelijk van den man cautie vragen en anders het beheer aan een daartoe benoemden voogd doen opdragen; de man behoudt dan het vruchtgenot. Is de inventaris tijdig opgemaakt, dan heeft de vrouw bij faillissement des mans een privilegie.

Huwelijkscontracten mogen van het wettelijk stelsel niet afwijken, men kan er slechts bepalingen in maken omtrent de erfopvolging en het bedrag der *Morgengabe* vaststellen. Is dit bedrag niet contractueel bepaald, dan is de *Morgengabe* (*pretium Virginitatis*), die de vrouw na ontbinding des huwelijks boven haar vermogen uit de massa krijgt, wettelijk vastgesteld op 450 Francs.

Uri. De regeling is over verschillende wetten verspreid, hoofdzakelijk de *Landesordnung* van 1820 [71]).

De regeling is bijna geheel dezelfde als in Unterwalden.

---

70) Lardy, l. c. pg. 271, 272.

71) Lardy, l. c. pg. 280—282.

Ook hier geldt als regel, dat staande huwelijk het vermogen der vrouw *weder schweinen noch wachsen* kan. Alleen de inventaris wordt hier niet zoo uitdrukkelijk geëischt; ook hier kan bij huwelijkscontract slechts het bedrag der *Morgengabe* vastgesteld worden; zij moet gematigd wezen en is niet wettelijk bepaald.

WAADTLAND. De regeling is te vinden in den *Code Civil* van 1821 [72]).

Het wettelijk stelsel is het *Régime dotal*, gepaard aan de *Güterverbindung* (1057). Dientengevolge administreert de man het geheele vermogen der vrouw en heeft deze bij ontbinding des huwelijks slechts den eisch tot teruggave van haar paraphernaal vermogen, en zoo de man het eerst sterft ook van de dos en van de vermeerdering van de dos, *l'augment de dot*, die als niets anders is overeengekomen één vierde van de dos bedraagt, behoudens de beperkingen van schenkingen bij doode tusschen echtgenooten (705, 707). Binnen drie maanden, nadat hij ze heeft ontvangen, moet de man voor de goederen der vrouw bij *Assignat* of *Reconnaissance* zekerheid stellen met dezelfde gevolgen als in Freiburg (1090—1098). Hij is ten opzichte van hare goederen verbonden als een vruchtgebruiker (1070). Het onroerend goed der vrouw mag de man nòch vervreemden nòch bezwaren zonder toestemming van haar en twee harer naaste mannelijke bloedverwanten, welke laatsten in dat geval aansprakelijk zijn voor het assigneeren of erkennen van de koopsom (1096).

Huwelijkscontracten zijn toegelaten, mits niet strijdende

---

72) Lardy, l. c. pg. 305—309.

met de openbare orde en de goede zeden (1042) en bij notariëele akte vóór de voltrekking des huwelijks gesloten (1046). Staande huwelijk mogen zij niet worden veranderd (1047). Als strijdig met de openbare orde wordt beschouwd elk beding, waardoor de man niet het volle beheer van de goederen der vrouw heeft en elk beding, waardoor staande huwelijk het vermogen der vrouw kan verminderen. Onder deze laatste reserve is gemeenschap van winst en verlies toegelaten (1063, 1085). Ook kan bij het contract het bedrag van *l'augment de dot* of een andere *don de survie* worden vastgesteld (1076).

Zijn de zaken des mans in staat van verval, dan kan bij rechterlijke uitspraak scheiding van goederen gevestigd worden.

WALLIS. De regeling is opgenomen in den *Code Civil* van 1853 [73]).

De wettelijke regeling is de gemeenschap van winst en verlies voor gelijke deelen (1286, 1298). De man beheert beider vermogen en het gemeenschappelijke (1278, 1294), zonder toestemming der vrouw mag hij haar onroerend goed niet vervreemden noch bezwaren (1281). Het goed der gemeenschap mag hij slechts op bezwarenden titel vervreemden of bezwaren (1294). Overtreffen de schulden der gemeenschap de baten, dan is de man-alleen hiervoor gehouden; van deze bepaling mag niet bij contract worden afgeweken (1295).

Bij huwelijkscontract kan van de wettelijke regeling afgeweken worden (1269). Het contract moet vóór het huwelijk gesloten zijn bij notariëele akte of bij *acte sous seing-privé*,

---

73) Code Civil du Canton du Valais, Édition officiëlle, 1854; Lardy, l. c. pg. 290–292.

hebbende een zekere dagteekening (1273). Staande huwelijk kan het niet worden gewijzigd (1274).

Een andere algemeene gemeenschap dan die van winst en verlies mag niet aangegaan worden (1287).

Hebben de echtgenooten alleen verklaard de gemeenschap uit te sluiten, dan behoort alle winst en verlies van beider goederen aan den man (1301), die de goederen der vrouw beheert en deze bij ontbinding des huwelijks in natura of hun waarde moet terug geven (1312). Wegens wanbeheer des mans kan de vrouw gerechtelijk scheiding van goederen verkrijgen (1303, 1304).

ZUG. De regeling is vervat in het *Privatrechtliches Gesetzbuch* van 1862 [74]).

De man beheert als voogd de goederen der vrouw en de opbrengst hiervan evenals die van haar persoonlijken arbeid wordt zijn eigendom (32). Al het anders verkregene is haar eigen goed en moet bij ontbinding des huwelijks teruggegeven worden, niet-verminderd door de schuld des mans (39). Een gedeelte van haar goed kan de vrouw zich echter voorbehouden of kan de man haar ter beschikking stellen, *Sondergut*. Van dit *Sondergut* heeft zij het beheer en trekt de inkomsten (35). Behalve tot vervreemding van het roerend goed der vrouw, heeft de man voor daden van beschikking over haar vermogen haar toestemming noodig (33, 38). Huwelijkscontracten zijn tacite toegelaten en niet aan buitengewone formaliteiten onderworpen. De vrouw en, zelfs tegen haar wil, de Gemeenteraad kan ten allen tijde van den man een authentieken inventaris van haar goederen en cautie

---

74) Privatrechtliches Gesetzbuch für den Kanton Zug, 1861; Lardy, l. c. pg. 323—326.

eischen; kan de man dit niet verleenen, dan kan hem het bezit — niet het vruchtgenot — van het roerend vermogen der vrouw ontnomen worden en dit worden geconsigneerd (38). Zorgt de man niet voor de kosten der huishouding, dan vervalt zijn vruchtgebruik (34). Bij faillissement des mans. is de vrouw gepriviligeerde schuldeischeres (39). Het faillissement heft het vruchtgebruik des mans tijdelijk op (40).

Zurich. De regeling is opgenomen in het *Bürgerliches Gesetzbuch* van 1855. [75])

De wettelijke regeling is in hoofdzaak dezelfde als in Zug met de volgende aanvullingen: Voor sommige beschikkingen heeft de man behalve de toestemming der vrouw ook nog die van een haar ad hoc toegevoegden voogd noodig (141); kan de man geen zekerheid stellen, dan kan de vrouw of de Weeskamer hem het bezit, *Gewere*, van haar goederen ontnemen, met instandhouding van het vruchtgenot des mans komt dit dan aan de Weeskamer (157). Tijdens het faillissement wordt het vruchtgebruik van den man tijdelijk opgeheven (162).

Huwelijkscontracten zijn toegelaten. Zoo zij niet afwijken van het wettelijk stelsel doch slechts de grootte van het *Heirathsgut*, *Spargut*, enz. bepalen, vereischen deze geen formaliteiten (168). Huwelijkscontracten essentiëel afwijkende van het wettelijk stelsel moeten door de rechtbank worden gehomologeerd (164), en opdat zij tegen derden kunnen werken moet deze homologatie gepubliceerd zijn (165).

---

75) Bluntschli, Das Zürcherische Personen- und Familienrecht, 1854; Lardy, l. c. pg. 339—342.

ENGELAND EN IERLAND.

De *Common Law*, die allen eigendom der vrouw aan den man gaf, is door de Parlementsacten van 9 Augustus 1870 en 18 Augustus 1882 geheel op zij geschoven, en men is nu in het ander uiterste vervallen van in het geheel geen huwelijksgoederenrecht te hebben.

De bepalingen zijn dan ook meest van negatieven aard. Behalve overgangsbepalingen is het huwelijksgoederenrecht door de *Married Women's Property Act*, 1882 [76]), die sinds 1 Januari 1883 werkt, geregeld als volgt:

Door het huwelijk verkrijgt noch de man noch de vrouw rechten op elkaars vermogen (2); de staande huwelijk verkregen winsten of andere goederen behooren uitsluitend aan diengene der echtgenooten, welke ze verworven heeft (2). Zoowel de man, als de vrouw, als een derde mogen bij of staande huwelijk bij testament of schenking *settlements* maken op het hoofd van een der echtgenooten. Bij die *settlements* kan worden bepaald, òf en in hoeverre die echtgenoot het beheer en de testamentaire beschikking heeft over de op zijn hoofd vastgezette goederen (19).

De vrouw beheert haar eigen vermogen, zij kan als *trustee*, enz. optreden, zich verbinden als een man, ook gemeenschappelijk met haar man (1, 9, 18). Staat iets op beider naam, dan is een onderzoek toegelaten of het wel aan beiden toebehoort en blijkt dit niet, dan wordt het toegewezen aan hem of aan haar op wiens naam-alleen het had moeten staan (10).

---

76) An Act to consolidate and amend the Acts relating to the Property of Married Women, 45 & 46 Vict., Ch. 75, 18 Aug. 1882.

Dit is dus geheel als bij ongehuwden, de gevolgen van het huwelijk op het vermogen zijn slechts: de echtgenooten moeten wederzijds elkaar den noodigsten steun verschaffen (20). De man is verplicht zijn vrouw in zijn stand te onderhouden; voor uitgaven door haar voor de huishouding gedaan is hij aansprakelijk, zij kan hiertoe *pledge his credit*, zoolang ze tezamenwonen, of indien zij de echtelijke woning verliet, wegens het overspel of de mishandelingen van den man, of wel zoo de man de echtelijke woning kwaadwillig verlaten heeft. Schenkingen door den eenen echtgenoot den andere gedaan, worden ingekort, als zij blijken in fraudem creditorum gemaakt te zijn (10). De vrouw heeft de volle vrijheid bij testament over al haar goederen te beschikken (1); sterft zij zonder testament dan is de man haar universeele erfgenaam. Bij vermogensgeschillen tusschen echtgenooten is een huiselijke procedure ingevoerd, en de strafrechtelijke verantwoordelijkheid bij misdrijven tegen den eigendom is tusschen hen beperkt (12, 17).

NEW-YORK.

De *Common Law*, die hier oorspronkelijk gold, is bij verschillende *Acts* gewijzigd en wel in 1840, 1848, 1849, 1851, 1860, 1862, 1863, 1878 en 1879[77]).

Deze verschillende wetten, welke elkander weer onderling wijzigen en aanvullen, hebben het huwelijksgoederenrecht geheel veranderd. Alles wat de vrouw heeft of later, op welke wijze ook, verkrijgt is haar persoonlijken vrijen eigendom; voor de schulden des mans staat zij niet in, behalve voor

---

77) Beach Lawrence, Commentaire sur les Éléments de Wheaton, 1873, III, pg. 465—468; A. L E., VIII 1878, pg. 708 en IX, 1879, pg. 809.

de huishoudelijke uitgaven door haar in naam des mans gedaan. De *tenancy by curtesy* is geheel opgeheven. De vrouw heeft het vrije beheer en de beschikking over haar goed. Zij kan in rechten optreden, zelfstandig alle volmachten verleenen, levensverzekering sluiten, enz. alsof zij ongetrouwd ware. Van de *Common Law* is slechts overgebleven: dat de vrouw bij vooroverlijden des mans een *dower* geniet, bestaande in het vruchtgebruik van één derde van zijn onroerend goed; dat de man-alleen de kosten van de huishouding en van de opvoeding der kinderen te dragen heeft; en het recht van de vrouw op den *homestead*. Dit is „de huiselijke haard" nl. het wettelijk bepaald deel van het vermogen, dat door de schuldeischers niet geëxecuteerd mag worden. Zonder medewerking van de vrouw, mag de man de tot den *homestead* behoorende zaken niet vervreemden, en na zijn dood blijven zij en hunne gemeenschappelijke kinderen in het genot van dien huiselijken haard, ook tegenover de erfgenamen van den man.

GEORGIË.

Hier vinden we het zuiverst het stelsel van geen huwelijksgoederenrecht. De regeling is dan ook opgenomen in Sect. XI art. 3 van de *Constitution of the State of Georgia* van 5 December 1877, en luidt woordelijk aldus[78]):

Alle goederen die de vrouw op den dag van haar huwelijk bezit, en alle welke zij door schenking, erfenis of op eenige andere wijze verkrijgt, *all property given to, inherited or acquired by her*, blijven haar afzonderlijken eigendom, *her*

78) A. L. E., VII. 1877, pg. 772.

separate property, en zijn niet verbonden, *liable*, voor de schulden des mans.

CALIFORNIË.

Ook hier vindt men de regeling in de *Constitution* van 5 Mei 1879 [79]).

Art. 20 Sect. 8 bepaalt, dat alle goederen der vrouw en van den man door hen bij het aangaan des huwelijks bezeten of staande huwelijk als schenking, legaat of erfenis verworven, hun afzonderlijken persoonlijken eigendom blijven.

Art. 20 Sect. 7 erkent voor het overige huwelijkscontracten.

RUSLAND.

De regeling is opgenomen in L. V. Cap. IV. Sect. 2 van Deel X van den *Svod*, Digeste Russe, sinds 1 Januari 1835 van kracht in het rijk van den Keizer aller Russen, met uitzondering van Polen, de Oostzee-provinciën en Finland. [80])

Wettelijk bestaat er geen huwelijksgoederenrecht, d. w. z. de echtgenooten krijgen door het huwelijk geen de minste rechten op elkaars vermogen. Ieder behoudt het zijne en hetgeen hij staande huwelijk, op welke wijze ook, verkrijgt (80). Schenkingen zijn toegelaten en in het algemeen alle contracten tusschen de echtgenooten (86). De vrouw heeft het beheer van haar goederen en kan zich zelfstandig verbinden (84, 85).

De eenige uitzonderingen zijn: dat de man mede aansprakelijk is voor de schulden door de vrouw ten behoeve

---

79) A. L. E., IX. 1879, pg. 807.

80) Code Civil de l'Empire de Russie. Trad. franç du T. X. du Svod, 1841; Lehr, Éléments de Droit Civil Russe, 1877, pg. 41—47.

der huishouding gemaakt (77, 78); dat de echtgenooten wederzijds verplicht zijn tot alimentatie (77, 78); en nog een vrij samengestelde regeling voor het geval dat een der echtgenooten insolvent wordt wat betreft het verhaal op de geschonken goederen door den anderen echtgenoot en op de roerende zaken, die zich in de gemeenschappelijke woning bevinden. Voor het geval dus dat ieder der echtgenooten behoorlijk zijn finantiëele verplichtingen nakomt, heeft het huwelijk geen vermogensrechtelijken invloed. Huwelijkscontracten zijn evenals alle contracten die niet strijden met de goede zeden of de openbare orde toegelaten, zij hebben echter geene bizondere eigenschappen.

In de gouvernementen Tchernigow en Pultawa (in de Ukraine) is echter wettelijk het dotale stelsel geregeld.

Het bovenstaande is de wettelijke toestand, doch de Russische wetten hebben bizonder weinig praktische beteekenis en de gewoonte is vooral op dit gebied sterk, zoodat ofschoon meestal geen huwelijkscontract gesloten wordt, men toch beschouwt dat de echtgenooten in gemeenschap van vruchten en inkomsten leven.

POLEN.

De Code Civil die in het algemeen in Polen nog van kracht is, is op dit punt vervangen door de wet van 23 Juni 1825. [81])

De wettelijke regeling is als volgt:

De man heeft het vruchtgebruik van alle goederen zijner vrouw, hetzij zij deze vóór, hetzij staande huwelijk heeft verkregen, tenzij de schenker of erflater hem uitdrukkelijk van het vruchtgebruik der geschonken of nagelaten goederen

---

81) Lehr, Éléments de Droit Civil Russe, 1877, pg. 48—52.

heeft uitgesloten (212). Ook verkrijgt de man alle opbrengst van den arbeid der vrouw, met uitzondering van hetgeen zij door een afzonderlijk bedrijf of kunsten en wetenschappen, met toestemming haars mans uitgeoefend, heeft verworven. Deze laatste verdiensten komen aan de vrouw zelve (204). De man is verplicht alle kosten der huishouding te dragen. De eigendom van haar goederen verblijft aan de vrouw en kan door haar als er geen inventaris is opgemaakt, langs alle mogelijke wegen — ook door de algemeene bekendheid — worden bewezen.

Huwelijkscontracten zijn geoorloofd, mits zij vóór het voltrekken des huwelijks bij notariëele akte zijn gesloten en er in de huwelijksakte zelve melding van gemaakt is. Staande huwelijk mogen zij niet worden veranderd (207—211). De echtgenooten kunnen overeenkomen dat de man noch vruchtgebruik noch beheer zal hebben, dus volledige scheiding van goederen; zij kunnen de onroerende goederen der vrouw onvervreemdbaar verklaren (218—225), of wel een min of meer beperkte gemeenschap bedingen (226—230); in het kort elke regeling maken, die niet strijdt met de goede zeden en de openbare orde.

Is geen contract gesloten dan beheert de man als vruchtgebruiker de goederen der vrouw; hij mag echter haar onroerende goederen en kapitalen zonder haar toestemming noch vervreemden, noch bezwaren, noch er over een rechtsgeding voeren of een dading sluiten. De man is niet verplicht cautie te stellen; heeft hij echter een schuld aan zijn vrouw, dan heeft zij daarvoor een wettelijke hypotheek, die echter om te werken ingeschreven moet zijn, in het algemeen is zij gepriviligeerde schuldeischeres (191—206).

Wegens wanbeheer, of als zijne schuldeischers er beslag

op gelegd hebben, kan de man bij rechterlijk vonnis uit zijn vruchtgebruik worden ontzet en het beheer harer goederen aan de vrouw worden teruggegeven onder dezelfde beperkingen, waaronder de man het voerde.

DE OOSTZEE-PROVINCIËN.

Deze worden beheerscht door het *Liv-Est-und Curländisches Privatrecht*; eene codificatie van 1864 der oude gewoonten, waarvan echter verschillende bepalingen, vooral op dit gebied, slechts voor een beperkt deel gelden, terwijl in het andere deel een andere regeling van kracht is [82]).

In de steden van Lijfland en in Narwa heerscht de algemeene goederengemeenschap, die echter slechts winst en verlies betreft; en waarvan het onroerend goed, dat door het Landrecht beheerscht wordt, is uitgesloten (79—81, 109, 126, 127).

In de overige steden en op het platteland heerscht het Landrecht. Dit heeft het stelsel der *Güterverbindung*; de man heeft als voogd der vrouw, de beschikking en het beheer, *Herrschaft und Verwaltung*, over haar ingebrachte goederen, *eingebrachtes Vermögen*, die bestaan uit den uitzet, *Aussteuer*, en de huwelijksgift, *Mitgabe.* Alle goederen der vrouw worden als ingebracht beschouwd behalve: datgene wat zij zich uitdrukkelijk heeft voorbehouden, dat wat haar op deze voorwaarde geschonken of gelegateerd is, wat zij door haar arbeid of eigen handel heeft verkregen, de *Morgengabe*, haar speldegeld, en de vruchten van de voorgaande. Van dit alles, *Sondergut*, heeft de vrouw het vrije genot; hare vóórhuwelijksche schulden, kunnen er op verhaald

---

82) Lehr, Éléments de Droit Civil Russe, 1877, pg. 52—56.

worden, ook die schulden door haar staande huwelijk aangegaan, welke de man niet erkend heeft (12—29). De vruchten en inkomsten van het ingebrachte worden het eigendom des mans, hij draagt daarvoor de kosten der huishouding. Na ontbinding van het huwelijk moet hij de niet-getaxeerde ingebrachte goederen teruggeven in den toestand, waarin zij dan zijn, en van de getaxeerde alleen de waarde.

In het algemeen treedt het huwelijksgoederenrecht op met de voltrekking des huwelijks (11), maar in de steden van Esthland begint het *eingebrachtes Vermögen* der vrouw eerst voor de schulden van haar man aansprakelijk te zijn, als de man zelf insolvent is en uit het huwelijk een kind is geboren, onverschillig of dit is blijven leven of niet (105—108).

Van deze regeling kan worden afgeweken door een huwelijkscontract, dat in het algemeen geoorloofd is, mits niet strijdig met de openbare orde en de goede zeden. Het kan vóór of staande huwelijk gesloten of gewijzigd worden en moet òf ten overstaan van den rechter, òf schriftelijk gemaakt zijn, en om tegen derden te kunnen werken gepubliceerd worden (33—40).

In beide stelsels berust het beheer der goederen bij den man, in dat der *Güterverbindung* voor zoover de vrouw het zich niet heeft voorbehouden. Voor verschillende belangrijke daden van beheer — niet overal even ver uitgestrekt — heeft de man de toestemming der vrouw noodig. Van dit beheer is hij niet verplicht rekenschap te geven, maar moet het voeren met de zorg, die hij aan zijn eigen zaken besteedt. De vrouw heeft in het beheer van haar *Sondergut* den bijstand des mans noodig voor het vervreemden of bezwaren van onroerend goed (28, 29, 30). De man is niet verplicht

cautie te stellen; bij faillissement kan bij de *Güterverbindung* de vrouw het door haar ingebrachte het eerst uit de massa terugnemen (59).

Schenkingen tusschen echtgenooten zijn toegelaten; in Lijfland en Esthland echter moeten, zoo er kinderen zijn, deze tot eene belangrijke schenking hun toestemming verleenen. In Koerland moeten de schenkingen boven de 75 Roebels geregistreerd worden en zijn zij altijd herroepbaar (110—116).

Echtscheiding en ontbinding des huwelijks heft het huwelijksgoederenrecht op, een tijdelijke scheiding van tafel en bed echter niet (128). Zoo de man door zijn beheer gevaar doet ontstaan voor het vermogen der vrouw kan dat beheer hem gerechtelijk ontnomen worden.

IJSLAND.

De hoofdbron van het IJslandsch recht is nog steeds het *Jonsbok* van 1281 [83]). Wat betreft zijn bepalingen over huwelijksgoederenrecht, komt het overeen met het Nieuwe Landrecht van Noorwegen van 1274.

De wettelijke regeling is thans òf goederenscheiding, òf goederengemeenschap. Bij de goederenscheiding heeft de man het beheer en de beschikking over het geheele vermogen der vrouw, behalve wat betreft het verkoopen van haar onroerend goed waarvoor hij haar toestemming behoeft. Van de opbrengst geniet hij slechts datgene, wat opgebracht is door de huwelijksgift, *heimanfylgia*, van deze heeft hij het vruchtgebruik; de dos moet minstens voor twee derde

---

83) d'Olivecrona, De la Communauté des Biens entre Époux, 1866, pg. 99, 106—109.

uit rentegevend goed bestaan en wordt bij het aangaan des huwelijks vastgesteld.

Bij ontbinding des huwelijks door den dood der vrouw moet de man uitkeeren: haar eigen goed, de dos en de Morgengabe, *gjof*, zoo deze laatste bij het aangaan des huwelijks bedongen is. Bij ontbinding des huwelijks door den dood des mans ontvangt de vrouw, nadat zij haar eigen goed uit de massa teruggenomen heeft: de *heimanfylgia*, de *gjof* en bovendien de *tilgjof*, d. i. een zekere som door de man beloofd als schadevergoeding voor het vruchtgebruik van de dos; zij wordt verloren als de vrouw zich aan overspel schuldig maakt. Voor al deze vorderingen is de vrouw niet gepriviligeerd.

De wettelijke gemeenschap treedt slechts op als de echtgenooten bij het aangaan des huwelijks arm waren en hun vermogen eerst staande huwelijk hebben verkregen. Wordt het huwelijk dan ontbonden door den dood van een der echtgenooten, dan krijgt, als er kinderen uit dat huwelijk in leven zijn, de overlevende echtgenoot de helft, en als er geen kinderen zijn twee derde van alle goederen.

Huwelijkscontracten zijn toegelaten, niet alleen ter bepaling van het bedrag van *heimanfylgia*, *gjof* en *tilgjof*, maar ook kan hierbij de gemeenschap gevestigd worden, dit laatste zoowel vóór als staande huwelijk. Bij deze gemeenschap mogen echter de echtgenooten niet afwijken van de volgende bepalingen:

Is de inbreng aan beide zijden niet ongeveer gelijk, dan wordt bij de deeling het eerst uit den boedel genomen wat de eene echtgenoot boven den andere inbracht en gaat dit naar hem of zijn erfgenamen; daarna wordt het overblijvende in gelijke deelen verdeeld, maar, zoo dit staande

huwelijk vermeerderd is, wordt van die vermeerdering twee derde aan den man, één derde aan de vrouw toebedeeld.

De man beheert de gemeenschap.

NOORWEGEN.

De regeling wordt gevonden in het Wetboek, *Norske Lov*, van Christiaan V, van 1687 [84]).

De wettelijke regeling is de algeheele gemeenschap van goederen, welke door den man wordt beheerd en waarover hij geheel vrij kan beschikken. Bij ontbinding des huwelijks door den dood kan de overlevende echtgenoot, in plaats van de helft van de massa uit te keeren, volstaan met de uitkeering van twee derde van het eigen goed van den overledene.

Scheiding van goederen is slechts toegelaten in bepaald omschreven gevallen.

Huwelijkscontracten zijn toegelaten, doch moeten zoo zij belangrijk van het wettelijk stelsel afwijken, de Koninklijke bekrachtiging ontvangen om alle rechtsgevolgen te kunnen hebben. Viri docti dissentiunt, in hoever en welke gevolgen zij zonder die bekrachtiging hebben.

DENEMARKEN.

De regeling wordt gevonden in het Wetboek, *Danske Lov*, van Christiaan V, van 1683 [85]).

De regeling is geheel dezelfde als in de *Norske Lov*, en is alleen gewijzigd door de wet van 7 Mei 1880. Deze geeft aan de vrouw de beschikking over hetgeen zij door haar persoonlijken arbeid heeft verworven, dit wordt haar uit-

84) d'Olivecrona, l. c. pg. 110, 115, 116; Goos, R. D. I., Dl. X. 1878, pg. 560 e. v.

85) d'Olivecrona, l. c. pg. 115, 116; Goos, R. D. I., XIII. 1881, pg. 356.

sluitend eigendom (in Noorwegen is een Ontwerp van dezelfde strekking ingediend).

ZWEDEN.

De regeling wordt hoofdzakelijk gevonden in de *Sveriges Rikes allmänna Lag* van 1734, in den laatsten tijd op eenige speciale punten gewijzigd [86]).

De wettelijke regeling is de algeheele gemeenschap van goederen, voor gelijke deelen voor alle standen (wet van 19 Mei 1845), echter vallen de volgende goederen buiten de gemeenschap: het onroerend goed door een der echtgenooten geërfd of verkregen door het recht van naasting, *jus retractus gentilitium*, zoo dit bij den koop er van is bepaald; de majoraten; erfenissen, legaten of schenkingen, verkregen op voorwaarde dat zij niet in de gemeenschap zullen vallen; de dos receptitia; en het onroerend goed door elk der echtgenooten vóór het huwelijk verkregen.

De man beheert de gemeenschap en heeft er de vrije beschikking over, behalve over de opbrengst van den persoonlijken arbeid der vrouw, welke wettelijk altijd onder haar beheer valt (wet van 11 Dec. 1874). De vrouw kan zich met instandhouding van de overige wettelijke regelen bij huwelijkscontract het beheer van al hare goederen hebben voorbehouden (wet van 11 Dec. 1874). De eene echtgenoot verliest al zijne rechten op de gemeenschap, indien hij zijn echtgenoot vermoord heeft of getracht heeft van het leven te berooven of kwaadwillig heeft verlaten; en de helft van zijn rechten verliest hij, zoo hij zich heeft schuldig gemaakt aan overspel.

Om bepaald omschreven redenen, speciaal in geval van

86) **d'Olivecrona**, l. c. pg. 143 e. v. Goos, R. D. I., Dl. X. 1878, pg. 560 e. v. en R. D. I., XIII. 1881, pg. 356; A. L. E., IV. 1874, pg. 566.

faillissement kan de vrouw scheiding van goederen verkrijgen (wet van 1862). Is er geen scheiding van goederen dan vallen de schulden van elk der echtgenooten in de gemeenschap, naar dezelfde regelen als hun baten.

Huwelijkscontracten zijn onbeperkt geoorloofd, mits met zekere plechtigheden vóór het huwelijk gesloten, en geen afbreuk doende aan de rechten van derden, bepaaldelijk aan de rechten der familieleden op het familiegoed.

FINLAND.

Het Zweedsche Wetboek van 1734, dat hier in het algemeen nog van kracht is, is wat betreft het huwelijksgoederenrecht in de laatste jaren aanmerkelijk gewijzigd [87]).

De wettelijke regeling is thans: in de gemeenschap valt alles, behalve de vaste goederen ten platten lande of hun waarde, welke door erfenis, of vóór het huwelijk, of door uitoefening van het recht van naasting, *bördsrätt*, door elk der echtgenooten verkregen zijn. De vaste goederen in de stad vallen wel in de gemeenschap; daarentegen valt er ook nog buiten alles wat op deze voorwaarde bij erfenis, legaat of schenking verkregen is. De gemeenschap behoort aan elk der echtgenooten voor de helft (wet van 27 Juni 1878), in dezelfde gevallen als in Zweden verliezen zij hun rechten.

De man heeft het vrije beheer en de beschikking over de gemeenschap. Scheiding van goederen kan alleen in bepaald aangewezen gevallen en door rechterlijke tusschenkomst gevestigd worden en moet dan worden gepubliceerd, De echtgenooten kunnen hierop altijd terugkomen (wet van 9 Nov.

---

87) A. L. E., IX. 1879, pg. 731 e. v.

1868). De schulden vallen in de gemeenschap volgens dezelfde beginselen als de goederen.

Het huwelijkscontract is toegelaten, mits vóór het sluiten des huwelijks gemaakt en gedeponeerd in de archieven van de rechtbank van eersten aanleg in de plaats der huwelijksvoltrekking. Alleen over die zaken, waarover de echtgenooten de vrije beschikking hebben, dus niet over de familiegoederen, mag het handelen. Het mag niet bepalen, dat de man niet de gemeenschap beheert (wet van 9 Nov. 1868).

DE OVERIGE STATEN.

Ondanks alle moeite was het mij niet mogelijk van de overige wetgevingen een eenigszins nauwkeurige mededeeling omtrent de regeling van het huwelijksgoederenrecht te verkrijgen. De onvolledige berichten, die ik er nog van vond, zijn de volgende:

In RUMENIË [88]) geldt het Wetboek van 1864, waarbij het dotale stelsel als wettelijk huwelijksgoederenrecht is aangenomen.

In PORTUGAL [89]) is in 1868 de *Codigo Civil Portuguez* ingevoerd; reeds eeuwen lang bestaat hier de algeheele gemeenschap van goederen met vergunning aan de echtgenooten hiervan bij huwelijkscontract af te wijken, dat zal dus wel zoo gebleven zijn.

In BRAZILIË is de codificatie van het burgerlijk recht nog niet tot stand gekomen; de *Consolidacão* van 1826 is een

---

88) Holtzendorff, Encyclopädie der Rechtswissenschaft, 1873, pg. 535.

89) Gans, Das Erbrecht in Weltgeschichtlicher Entwicklung, 1829, III, pg. 460 e. v., deelt mede, dat dit reeds door Alfonso V (1438—1481) als Algemeene Rijksgewoonte erkend is.

verzameling van Oudportugeesch Recht; waarschijnlijk bestaat dus ook hier de algeheele goederengemeenschap.

In CEYLON, [90]), de KAAPKOLONIE [90]), ORANJE-VRIJSTAAT [90]) en de ZUID-AFRIKAANSCHE REPUBLIEK [90]) heerscht nog het *Roomsch-Hollandsch Recht.* Dit is op dit punt in hoofdzaak gelijk aan het Nederlandsche Burgerlijk Wetboek.

In BRITISH-GUYANA [91]), geldt het Oudhollandsch Recht, vermengd met het Oudfransche; dus ook gemeenschap van goederen.

In PARAGUAY [92]), geldt nog steeds het Spaansche Recht, voornamelijk de *Novissima Recopilacion.*

In TRINIDAD [93]) geldt als voormalige Spaansche kolonie ook nog het Spaansche Recht.

In de meeste Staten van de UNITED STATES OF NORTH-AMERICA[94]). gold vroeger de Common Law, doch sinds 1840 zijn zij de een meer, de ander minder in denzelfden zin als New-York en Georgië hiervan afgeweken.

B. § 22.

Aard en Wezen van het Huwelijksgoederenrecht.

Wanneer ik thans uit de verschillende wetgevingen tracht op te sporen, welke de aard en het wezen is der door mij

90) **d'Olivecrona, l. c. pg. 66; Mr. C. Asser, Het Ned. Burg. Wetb. vergeleken met het Wetb. Nap., 1838, § 116 pg. 82.**

91) **d'Olivecrona, l. c. pg. 74.**

92) **d'Olivecrona, l. c pg. 74.**

93) **d'Olivecrona, l. c. pg. 73.**

94) **Beach Lawrence, Commentaire sur les Éléments de Wheaton, 1873, III, pg. 465.**

behandelde rechtsbetrekking, dan blijkt het al spoedig dat in den doolhof van op allerlei punten van elkaar verschillende regelingen, wij slechts één bron kunnen vinden voor het wezen van het huwelijksgoederenrecht, die algemeen is, nl. het Huwelijk.

In het wezen van het huwelijk moeten wij dus zoeken wat het essentiëele van het huwelijksgoederenrecht is.

De tijd is voorbij, dat men Kant's [1]) afschuwelijke definitie: „Die Ehe ist die Vereinigung zweier Personen verschiedenen „Geschlechts zum lebenswierigen, wechselseitigen Gebrauch „ihrer Geschlechtseigenschaften" nog zou durven nazeggen. Wij zijn teruggekeerd — gelukkig teruggekeerd — tot de oude Romeinsche bepaling [2]): „Nuptiae sunt conjunctio „maris et feminae, consortium omnis vitae, divini et humani „juris communicatio", en ik geloof weinig tegenspraak te znllen ontmoeten, als ik definiëer:

Het Huwelijk is de door de wet erkende vereeniging van man en vrouw tot de meest innige levensgemeenschap

Uit de innigheid dier levensgemeenschap volgt, dat man en vrouw in het huwelijk beschouwd worden te zamen één eenheid uit te maken.

Deze beschouwing openbaart zich ook in het Recht. De familie is nog altijd de hechtste steunpilaar onzer maatschappelijke inrichting; haar te bewaren en te versterken, alles te voorkomen wat storend op den familieband kan inwerken is de taak van den Staat; en zoo wordt het een vraag van openbare orde, van Staatswelzijn, dat de familie sterk zij. Om dit doel te bereiken moet ook worden voor-

---

1) Die Metaphysik der sitten, 1803, I, § 24 pg. 107.

2) L. 1 Dig. de ritu nuptiarum (23, 2).

komen, dat tusschen de echtgenooten ten opzichte hunner goederen, botsing van belangen kan ontstaan, dat de eene echtgenoot in zijn vermogen afhankelijk is van de meerdere of mindere welwillendheid van den anderen, opdat niet vermogensberekeningen de verhouding zullen beheerschen, welke alleen op wederzijdsche liefde en trouw gegrond moet zijn.

Het is daarom, dat overal waar wij een huwelijksgoederenrecht aantreffen dit een regeling is, welke het geheele vermogen omvat.

De Wetgever heeft zich hier beperkt tot het strikt noodige en slechts gezorgd, dat alle objectieve voorwaarden aanwezig zijn om het huwelijk te doen worden tot hetgeen het moet wezen.

De voorwaarden, welke hij hiertoe meende te moeten vervullen, bestaan gedeeltelijk in de omschrijving der maritale macht, gedeeltelijk in het huwelijksgoederenrecht.

Bij de maritale macht heeft de wet gewoonlijk een bindenden regel gegeven waarvan af te wijken niet is toegelaten, bij het huwelijksgoederenrecht daarentegen liet zij meestal partijen vrij bij onderlinge overeenkomst een andere regeling dan de wettelijke in het leven te roepen. Juist deze vrijheid heeft aanleiding gegeven tot den strijd over den aard der wettelijke regeling daar, waar partijen het huwelijkscontract vrij staat.

Is zij een fictief contract? Neemt de Wetgever aan dat bij het huwen beide partijen er tevens deze gevolgen aan hebben willen verbinden? Of wel is zij een taciet contract? Is de bedoeling des Wetgevers geweest een samenstel van bepalingen te maken, welke men kon aannemen zonder uitdrukkelijke verklaring? Of ten slotte, is zij een maatregel van openbare orde?

Zeer veel is hierover getwist en toch de oplossing is m. i. zoo eenvoudig mogelijk. Het is toch zoo volkomen waar wat Brocher [3]) zegt: „Les uns étaient trop pauvres pour „faire les frais d'un contrat et pour se préoccuper d'un tel „sujet; les autres ont dit avec Montaigne [4]): „Les lois y „ont mieux pensé que nous et vault mieux les laisser faillir „en leur eslection, que de nous hazarder de faillir témérai„rement en la nostre." Le petit nombre se compose de ceux „qui ont cherché à se rendre compte de ce qu'ils faisaient."

Men moet niet meer rechtsfictiën maken dan strikt noodig is, wil men het geheele Recht niet zelf tot een fictie maken. Hier nu is het aannemen eener rechtsfictie totaal overbodig, het is zoo rationeel mogelijk den Wetgever de volgende redeneering in den mond te leggen:

Ik wil, dat er geen onzekerheid omtrent de vermogensverhoudingen tusschen de echtgenooten besta; ik wil een vaste regeling opdat de huwelijksband niet verzwakt en de rechten van derden niet geschonden zullen worden. Nu kan ik een ieder de verplichting opleggen vóór zijn huwelijk dit alles nauwkeurig te regelen, en hem eerst daarna tot het sluiten van een wettig huwelijk toelaten, maar ik kan ook een bepaling maken voor het geval, dat men het niet heeft geregeld en deze wijze van doen prijst zich aan door haar eenvoud en doordien ik dan aan het huwelijk geen noodelooze kosten verbind, het sluiten van huwelijken dus niet noodeloos belemmer. Daar ik nu tracht zorgvuldig alles te vermijden, wat een goed huwelijk in den weg kan staan, regel ik het voor die gevallen waarin partijen niet zelve

3) R. D. I., IV. 1872, pg. 210.
4) Essais, 1727, L. II, Ch. 8, pg. 128.

een regeling gemaakt hebben. Maar mijn regeling kan in bizondere omstandigheden juist ten gevolge hebben, dat een anders mogelijk huwelijk onder haar onmogelijk zou zijn, daarom laat ik partijen vrij hun huwelijksgoederenrecht dan zelve bij contract te regelen, mits zij zich houden aan die bepalingen, welke ik voor het wezen des huwelijks geheel onontbeerlijk acht.

Waar de huwelijkscontracten geheel zijn verboden, of althans slechts zeer beperkt zijn toegelaten, geldt van zelve deze redeneering niet, doch dan zal ook niemand spreken van een „vrijwillige onderwerping" aan die wettelijke regeling. In die landen valt het voorzeker niet te betwijfelen of het huwelijksgoederenrecht er een maatregel van openbare orde is; doch ook elders meen ik dit karakter er aan te moeten toekennen, maar vat dan ook „openbare orde" niet op in den gewonen zin van „dwingend recht", maar als een regeling die gemaakt is, omdat „de openbare orde" eischt, dat die rechtsverhouding, hoe dan ook, geregeld zij.

Gaan wij de wettelijke regeling in de verschillende landen na, dan zien wij een verscheidenheid zelfs tot in de hoofdzaken zóó groot als slechts denkbaar is; ja zoo niet eenzelfde Wetgever het geregeld heeft vinden wij bijna nergens dezelfde regeling. De redenen hiervan zijn velerlei. In de eerste plaats hangt de regeling samen met de positie der vrouw. Hoe meer ondergeschikt deze is, des te meer zal de man ook in haar vermogen als gezaghebber optreden, zooals wel blijkt uit het stelsel der Güterverbindung. Emancipeert zij zich meer en meer, dan worden haar rechten allengs grooter; wordt zij de geëerde en vrije gezellin des mans, dan zal een of andere vorm van gemeenschap ontstaan; meent zij daarentegen geheel gelijk aan den man te zijn, dan krijgen wij een stelsel als het Engelsche of Romeinsche.

Doch dit is slechts één der factoren; niet minder van invloed is de politieke toestand des lands. Waar een politieke adel bestaat moeten groote fortuinen zijn, die onverdeeld blijven; daar zal de familie in persoon van haar hoofd veel meer dan elk individu eigenares van het vermogen zijn. Overgang van het vermogen in handen van personen buiten de familie wordt daar op allerlei wijze beperkt, het huwelijksgoederenrecht, waardoor zoo gemakkelijk het vermogen van een der echtgenooten in een andere familie kan overgaan, zal dus sterk den invloed dier verbodsbepalingen ondervinden.

De sociale verhoudingen werken er evenzeer krachtig op in. Waar de weelde hoog is opgevoerd zal het huwelijk een kostbare zaak zijn, daar vooral zal gewenscht wezen, dat de vrouw helpt meedragen in die kosten, daar wordt een filia indotata tevens illocabilis. Zoo zou ik kunnen voortgaan: het beroep dat de meerderheid van een volk uitoefent, de godsdienst, enz. alles werkt in op dit gebied, omdat het inwerkt op de persoonlijkheid der burgers en nergens deze persoonlijkheid zich scherper openbaart dan in de opvatting van het huwelijk en zijn gevolgen.

Het gaat dus niet aan met onzen Wetgever te spreken van één stelsel, dat het eenige zou zijn dat met het ware wezen van het huwelijk overeenkomt; [5]) het eenige wat het Wezen — d. i. de bepaald noodzakelijke eigenschappen — van het huwelijksgoederenrecht vormt, is: dat het een regeling is tusschen echtgenooten en ten opzichte van hun geheel vermogen.

Welke die regeling moet zijn is niet in het algemeen vast

---

5) Mr. C. Asser, Het Ned. Burg. Wetb. vergeleken met het Wetb. Nap., 1838, § 112 pg. 80.

te stellen, allerlei denkbare regelingen zijn met het wezen van het huwelijksgoederenrecht zeer wel vereenigbaar, maar wel bestaan er karakteristieke kenmerken welke hun stempel op het geheel drukken en waarnaar wij de verschillende groepen onderscheiden kunnen.

Dit gaat evenwel niet zoover, dat men kan zeggen, dat een stelsel van huwelijksgoederenrecht noodzakelijk een eenheid is.

Toch zijn er gewichtige redenen, die er voor pleiten het steeds als een eenheid op te vatten en niet verschillende bepalingen van verschillende wetgevingen te gelijk op de vermogensverhouding in éénzelfde huwelijk toe te passen en b. v. het beheer naar deze, de zekerheid der vrouw naar gene, en haar deel in de goederen naar een derde wet te regelen. Ofschoon men niet kan beweren — daar elk dier regelingen gevonden wordt — dat een algeheele goederengemeenschap, waarbij b. v. de vrouw slechts voor sommige daden van beschikking haar toestemming moet verleenen meer of minder mogelijk is, dan een waarbij die toestemming nooit, of wel waarbij zij voor zeer vele daden wordt vereischt; dit is zeker, dat elke Wetgever in zijn regeling een stelsel gelegd heeft of althans getracht heeft te leggen dat harmonisch was in zijn deelen. Haalt men nu verschillende regelingen door elkaar, dan zal bij het vele dat wel gecombineerd kan worden, toch ook dikwijls zich het geval voordoen dat er een disharmonie ontstaat, welke de geheele regeling omver stoot, althans een heillooze verwarring kan er door in het leven worden geroepen. Juist de vele nuances en verscheidenheden brengen mij er toe elke regeling van het huwelijksgoederenrecht te beschouwen als een Eenheid. Beheerschen dus zekere bepalingen uit de wet van dit of

dat land in een zeker huwelijk de vermogensverhouding tusschen de echtgenooten, dan neem ik aan dat hun geheel huwelijksgoederenrecht door die Wet wordt geregeld.

De groepeering, waarin men de verschillende wetgevingen kan plaatsen, is verschillend naar gelang van het standpunt, waarop men zich stelt. Bij het intern. priv. rechtelijk onderzoek, komt het mij voor, dat de volgende groepeeringen van gewicht zijn:

A. Naar het tijdstip, waarop het huwelijksgoederenrecht aanvangt en eindigt.

B. Naar de verhouding tusschen de wettelijke regeling en de vrijheid der individuen er van af te wijken.

C. Naar de veranderbaarheid staande huwelijk.

A. Wat de eerste indeeling betreft geldt in het algemeen dat het huwelijksgoederenrecht in werking treedt met den aanvang van het huwelijk. [6]) Slechts in zeer enkele wetgevingen en dan nog altijd voor kleine gebieden is een ander tijdstip bepaald en wordt b. v. geboorte van een kind of een termijn van jaar en dag geeischt. Dit komt alleen voor in verschillende Duitsche Statutaire Rechten en voor één bepaald punt in het Esthlandsch Stadrecht.

Het huwelijksgoederenrecht eindigt ook altijd met de ontbinding des huwelijks, op welke wijze dan ook, en bij scheiding van tafel en bed, waar dit rechtsinstituut bekend is. [7]) Dat deze laatste het opheft, is natuurlijk; van het huwelijk blijft dan toch weinig meer over dan een verbod om te trouwen.

6) Over den eisch, dasz die Decke zugeschlagen sei, sprak ik reeds in § 20 pg. 101, noot 1.

7) Hiermede is niet in strijd, dat b. v. in Mexico bij scheiding van tafel en bed nog een gedeelte van het huwelijksgoederenrecht in stand blijft; de wijze waarop dit geschiedt, laat geen twijfel over of wij hebben hier met een soort poena privata te doen.

Alleen de wetgeving der Oostzee-Provinciën maakt op dit punt een uitzondering en laat in sommige gevallen bij de scheiding van tafel en bed het huwelijksgoederenrecht toch voortduren.

Deze onderscheiding is dus van zeer weinig gewicht.

B. De tweede groepeering is van veel meer belang. Ik vond hier vier klassen van wetgevingen, naarmate zij bevatten:

1. In het geheel geen regeling van het huwelijksgoederenrecht bij de wet.
2. Volledige vrijheid of althans zeer groote speling der huwelijkscontracten.
3. Zeer nauwe beperking der huwelijkscontracten.
4. Uitdrukkelijk verbod van de wettelijke regeling af te wijken.

De eerste klasse wordt gevormd door Engeland en Ierland, New-York, Georgië en Rusland.

Doordien de wet aan het huwelijk in deze landen geen vermogensrechtelijke gevolgen toekent en de echtgenooten wat betreft hun vermogen geheel gelijk stelt aan ongehuwden (as a feme sole), is hier ook een contractueel huwelijksgoederenrecht niet bestaanbaar. Wel kunnen er contracten tusschen de echtgenooten gesloten worden, evenals tusschen twee vreemde personen; wel kan bij dit contract een maatschap of een settlement worden ingesteld, maar uitdrukkelijk bepaalt b. v. de Engelsche wet dat een marriage settlement dezelfde kracht heeft als elk ander settlelement [8]). Nu is het eigenaardige van het huwelijkscontract juist, dat er bizondere regelen voor gegeven zijn, afwijkende van de gewone regeling der contracten; meestal is het eens

8) Married Women's Property Act, 1882, § 19.

gesloten niet-opzegbaar, ook niet met gemeenschappelijk goedvinden der partijen; dikwijls moeten behalve de echtgenooten ook nog andere personen er toe meewerken; is het een formeel contract; — altijd is het een regeling die het geheele vermogen betreft. Al die eigenaardigheden bestaan voor het huwelijkscontract in de landen van deze eerste klasse niet, en in zooverre vallen deze wetgevingen dus tevens onder de tweede klasse, als zij geen enkele overeenkomst verbieden, maar toch moet ik ze afscheiden daar men met evenveel recht kan zeggen, dat zij geen enkele overeenkomst als huwelijkscontract, d. i. met de eigenaardige strekking van een geheele vermogensregeling tusschen de echtgenooten, erkennen.

De tweede klasse is de talrijkste. Het verbod in een wetgeving om bij huwelijkscontract den man het beheer te ontnemen is geen hinderpaal haar tot deze klasse te brengen, daar die wet dan toch slechts op één punt beperkend is en over den eigendom der goederen alle denkbare regelingen zijn toegelaten; dit verbod is veeleer een gevolg van het meer strenge van het huwelijkspersonenrecht en van de handelingsonbevoegdheid der vrouw dan een vermogensrechtelijke beperking.

Anders is het bij het zuiver dotale stelsel. Hierbij is de gemeenschap, in welken vorm ook, bepaald uitgesloten. Ook indien de vrouw al haar goederen, zoowel de tegenwoordige als de toekomstige, dotaal maakt, kan zij geen gemeenschap maar slechts de Güterverbindung in het leven roepen. Deze nu is geen gemeenschap, daar het vrouwelijk vermogen hier afgezonderd blijft van dat des mans, en zelfs de winsten niet gemeen worden, daar deze door den man alleen worden genoten. Het is wat sommige Duitsche schrijvers noemen: de

Verwaltungsgemeinschaft, d. i. een formeele eenheid geen materieele, die aldus in het leven wordt geroepen.

Hetzelfde geldt van het dotale stelsel, ook hier is slechts formeel de dos en de contrados gemeenschappelijk goed. Is er dus geen wetsbepaling gemaakt, waarbij de gemeenschap wordt erkend, dan is naast het dotale stelsel nog wel een societas omnium bonorum geoorloofd tusschen de echtgenooten, doch deze slechts als gewoon contract niet als regeling van het huwelijksgoederenrecht. Is echter, zooals b. v. in Oostenrijk, hoewel de wettelijke regeling het dotale stelsel is, toch de gemeenschap uitdrukkelijk erkend, dan valt de wetgeving onder deze tweede klasse.

Wij brengen dus tot deze klasse alle wetgevingen, waarin aan de echtgenooten is vrijgelaten behoudens de algemeene bepalingen van openbare orde en goede zeden, b. v. het verbod van een societas leonina [9]), die regeling omtrent het huwelijksgoederenrecht te maken, welke hun het beste voorkomt; en dan behooren hiertoe de wetgevingen van:

Nederland, Nederlandsch-Indië, Suriname, Curaçao, Frankrijk, de Fransche Koloniën, België, Luxemburg, de Rijnprovinciën, Mauritius, Monaco, Baden, Louisiana, Canada, Spanje, Mexico, Chili, Oostenrijk, Liechtenstein, de meeste Duitsche Statuten, Pruisen, Saksen, Appenzell-ausser-Rhoden, Bazel-land, Bazel-stad, Freiburg, Genève, Graauwbunderland, Neuchâtel, Schaffhausen, Tessino, Zug, Zurich, Californië, Polen, de Oostzee-Provinciën, Noorwegen, Denemarken, Zweden en Finland.

De derde klasse bestaat uit die wetgevingen, waarin hetzij ten gevolge van het dotale stelsel, hetzij krachtens uitdrukkelijke

---

9) Op dit punt soms iets strenger opgevat b. v. in art. 197 B. W. en art. 1521 C. C.

wetsbepaling eenige soorten van gemeenschap verboden zijn.

Hiertoe behooren:

Het Gebied van het zuiver Romeinsch Recht, Italië, sommige Duitsche Statuten, Lucern, Thurgau, Waadtland, Wallis en IJsland.

De vierde klasse omvat die wetgevingen, welke in het geheel geen of slechts hoogst onbeduidende afwijking van het wettelijk huwelijksgoederenrecht toelaten. Zij is de minst talrijke en bestaat alleen uit de wetgevingen der Zwitsersche kantons: Aargau, Appenzell-inner-Rhoden, Bern, Glaris, Schwytz, Sint-Gallen, Solothurn, de beide Unterwalden en Uri, en uit die der Argentijnsche Republiek.

C. Van zeer veel belang is ook nog de groepeering naar gelang der veranderbaarheid van het huwelijksgoederenrecht staande huwelijk. Ik noem het huwelijksgoederenrecht onveranderbaar, zoo het wel is waar den echtgenooten min of meer vrij staat vóór het huwelijk de regeling te maken die zij verkiezen, maar die regeling eens in werking getreden noch door een der echtgenooten alleen, noch zelfs door beiden bij onderling goedvinden veranderd kan worden.

Dat de dos staande huwelijk toe- of afneemt, is natuurlijk geén verandering van de regeling. Evenmin is de regeling veranderbaar als de gerechtelijke scheiding van goederen is toegelaten. In dat geval toch is de verandering ook aan den willekeur van partijen onttrokken, immers slechts de rechter, en deze nog alleen in bepaald omschreven gevallen, kan dan de regeling veranderen; en zelfs is ook hij bij die verandering niet vrij in zijn keuze, maar kan alleen scheiding van goederen vestigen. De echtgenooten kunnen hierop meestal wel weer zelve door onderlinge overeenstemming terugkomen, doch dan herleeft steeds de oude regeling, en de scheiding

van goederen kan niet worden gebruikt om langs een omweg het huwelijksgoederenrecht te veranderen.

Gaan wij thans de verschillende wetgevingen na, dan vinden wij, dat het huwelijksgoederenrecht staande huwelijk onveranderbaar is, in de volgende landen:

Het Gebied van het zuiver Romeinsch Recht, Nederland, Nederlandsch-Indië, Suriname, Curaçao, Frankrijk, de Fransche Koloniën, België, Luxemburg, de Rijnprovinciën, Mauritius, Monaco, Baden, Louisiana, Canada, Italië, Spanje (althans in hoofdzaak), Chili, enkele Duitsche Statuten, Appenzell-ausser-Rhoden, Bazel-land, Bazel-stad, Bern, Freiburg (met één enkele uitzondering), Genève, Glaris, Neuchâtel, Tessino, Thurgau, Waadtland, Wallis, Polen, Noorwegen, Denemarken, Zweden en Finland.

Bovendien behooren hiertoe van zelve ook die landen waar de wettelijke regeling verplichtend is, dus behalve de bovenstaande ook nog:

de Argentijnsche Republiek, Aargau, Appenzell-inner-Rhoden, Bern, Glaris, Schwytz, Sint-Gallen, Solothurn, de beide Unterwalden en Uri.

Daarentegen is staande huwelijk het huwelijksgoederenrecht wel voor verandering vatbaar, volgens de wetgevingen van:

Mexico, Oostenrijk, Liechtenstein, de meeste Duitsche Statuten, Pruisen, Saksen, Graauwbunderland, Lucern, Schaffhausen, Zug, Zurich, de Oostzee-Provinciën en IJsland.

Daar de onveranderbaarheid altijd moet steunen op een uitdrukkelijke wetsbepaling, zoo is altijd veranderlijk de vermogensverhouding tusschen de echtgenooten in die landen, welke geen wettelijke regeling bezitten, dus komen nog bij de voorgaande:

Engeland en Ierland, New-York, Georgië en Rusland:

Uit deze drie groepeeringen blijkt, dat in verreweg de meeste landen:

1°. het huwelijksgoederenrecht begint met de voltrekking van het huwelijk en eindigt met de ontbinding des huwelijks of bij scheiding van tafel en bed.

2°. het aan partijen vrijstaat van de wettelijke regeling af te wijken.

3°. de eens werkende regeling staande huwelijk onveranderbaar is.

Op den derden regel vinden wij de meeste uitzonderingen, minder op den tweeden, en bijna niet op den eersten.

Ten slotte wil ik er nog op wijzen dat, daar waar het huwelijkscontract meer of min vrij is toegelaten dikwijls openbaarheid er van wordt geëischt.

Dit is echter geen essentiëel vereischte, die eisch van openbaarheid is meer of minder groot in verschillende landen, de wijze van publicatie is zeer uiteenloopend en bovendien is meestal die publicatie slechts noodig, opdat het contract tegenover derden kunne gelden, en niet voor zijn kracht ten opzichte der echtgenooten onderling. In min of meer ruime mate vinden wij dezen eisch van openbaarheid in:

Nederland, Nederlandsch-Indië, Suriname, Curaçao, Frankrijk, de Fransche Koloniën, België, Italië, enkele Duitsche Statuten, Neuchâtel, Thurgau, Polen, de Oostzee-Provinciën en Finland.

Alleen voor essentiëele afwijkingen van de wettelijke regeling, wordt openbaarheid nog geëischt in: Pruisen, Appenzell-auser-Rhoden, Schaffhausen, Zurich, Noorwegen en Denemarken.

C. § 23.

Aanwijzing der toepasselijke Wet wat betreft Subject, Object en Vorm van het Huwelijksgoederenrecht.

Bij het tegenwoordige drukke internationale verkeer is het geen zeldzaamheid meer, dat men zijn levensgezellin kiest uit de burgeressen van een anderen Staat, evenmin dat men zijn domicilie buiten het grondgebied van zijn volk heeft. De vraag kan zich dus dikwijls voordoen: Welke wetgeving beheerscht in een zeker huwelijk het huwelijksgoederenrecht?

Het meest eenvoudige geval van een huwelijk uit internationaal oogpunt is b. v.: twee Nederlanders, beide in Nederland gedomiciliëerd, huwen in Nederland en vestigen zich in dit land; het meest samengestelde geval is b. v.: een in Frankrijk gedomiciliëerde Nederlander huwt in België met een in Engeland gedomiciliëerde Pruisische vrouw en vestigt zijn woonplaats in Italië.

Tusschen deze beide uitersten, zijn allerlei overgangen mogelijk.

In het eerst genoemde geval is het natuurlijk de Nederlandsche wet, die bij deze personen het huwelijksgoederenrecht beheerscht, maar in de andere gevallen is het meer dubieus. Voor ik echter daaromtrent een onderzoek instel, meen ik eerst te moeten nagaan, welke wet het Subject, welke het Object, en welke den Vorm dezer rechtsbetrekking beheerscht.

Wat betreft het Subject, geldt de regeling omtrent het Statutum Personale, dus is de nationale wet toepasselijk. Dit levert echter in dezen eenige moeielijkheid op. De Subjecten toch zijn

de echtgenooten. Zijn de man en de vrouw niet gehuwd geweest, dan is er tusschen hen geen sprake van huwelijksgoederenrecht. Nu stellen de Wetgevers uiteenloopende eischen voor de erkenning van een huwelijk. Hieruit kan voortvloeien dat volgens de nationale wet des mans aan alle gestelde eischen voldaan is, maar niet is voldaan aan de eischen van de wet der vrouw. Men kan niet zeggen dat men volstaan kan met te voldoen aan de eischen van de wet des mans, omdat de vrouw door het huwelijk zijn nationaliteit verkrijgt; er is hier immers juist kwestie of de vrouw werkelijk getrouwd is en of zij dus wel van nationaliteit is veranderd. Evenmin gaat het aan te zeggen, dat ieder door zijn eigen wet beheerscht wordt; als de man gehuwd is moet de vrouw het toch ook zijn; men kan niet gehuwd wezen met een ongehuwde vrouw. Aan een van beide wetten de voorkeur toe te kennen, is eenvoudig den knoop doorhakken zonder zweem van recht. Kiest men de wet des mans, dan kan de Wetgever der vrouw terecht beweren, dat voor een zoo gewichtige handeling, die in dit geval zelfs verandering van nationaliteit met zich sleept, hij alleen kan beoordeelen of de noodige waarborgen aanwezig zijn geweest voor den vrijen en ernstigen wil van de vrouw. Hetzelfde zou de Wetgever des mans kunnen zeggen, zoo men alleen op de wet der vrouw lette.

Er blijven dus slechts twee stelsels over, òf men eischt voor de wettigheid van een huwelijk, dat voldaan is, zoowel aan de eischen van de nationale wet der vrouw vóór haar huwelijk als aan die van de nationale wet des mans, òf wel men neemt als regel aan, dat een huwelijk als wettig moet worden beschouwd zoo slechts voldaan is aan de eischen door de nationale wet van één van beiden, onverschillig

wie, gesteld; men past dus altijd die wet toe, die voor de geldigheid van het huwelijk het gunstigst is.

De zeer ernstige en altijd nadeelige gevolgen, welke een putatief huwelijk met zich sleept, doen mij de laatste regeling verkiezen.

De Amerikaansche schrijvers nemen aan, dat de wettigheid van het huwelijk in alle opzichten beheerscht wordt door de wet van de plaats, waar het is gesloten, en ook de Cod. Civ. Arg. stelt dit vast, ofschoon de samensteller van deze wetgeving dr. Dalmacio Velez Sarsfield in zijn authentieken commentaar uitdrukkelijk de leer verwerpt, dat het huwelijk een contract is analoog aan de vermogenscontracten. Toch is deze kracht van de lex loci contractus alleen te verdedigen, als men met Story zegt: „Marriage is a contract" — al voegt men er ook evenals hij bij: „and something more." Bij mijn in § 19 ontwikkelde opvatting van het familierecht kan van deze leer geen sprake zijn; het huwelijk is een staat, geen contract; en de staat wordt niet beheerscht door de wet van de plaats waar de persoon vertoeft op het oogenblik, dat hij dien staat verwerft; zoo zal nooit de geboorteplaats over de wettigheid van een kind, of de plaats waar iemand toevallig zijn verjaardag viert over zijn meerderjarigheid beslissen, enz.

De wet welke als Statutum Reale van het Object der rechtsbetrekking, dit is het vermogen van elk der echtgenooten, toepasselijk is, besprak ik reeds in § 13 en § 14. Ik heb er hier slechts op te wijzen, dat als de lex rei sitae eenig goed tot een onvervreemdbaar familiegoed verklaard heeft, dat goed nooit in de gemeenschap kan vallen, ook zoo het huwelijksgoederenrecht beheerscht wordt door een wetgeving, welke dergelijke familiegoederen niet erkent. Dit is het gevolg van het stat. reale der rechtsbetrekking, dat

inwerkt op de grootte van het vermogen, zooals ik op pag. 78 en 79 uiteenzette.

Ook over den Vorm handelde ik reeds in Hoofdstuk II; hier heb ik dus, met verwijzing naar het daar besprokene, slechts te behandelen wat tot den Vorm van het huwelijks-contract moet gerekend worden. Natuurlijk de eisch van schrift, van vormgetuigen, van notariëele, gerechtelijke of zelfs Koninklijke medewerking; maar bovendien meen ik hiertoe ook nog te moeten brengen het verbod om in algemeene termen naar een afgeschafte of vreemde wet te verwijzen.

Dit is een zuivere vraag van Uitwendigen Vorm, want het is volstrekt niet verboden een regeling te maken gelijk aan die der afgeschafte of vreemde wet, maar alleen dit te doen in den vorm eener algemeene verwijzing. Of dus een dergelijke verwijzing is toegelaten moet beslist worden naar de wet, die den Vorm beheerscht.

Nog een kwestie is de beteekenis der uitdrukkingen, welke in het huwelijkscontract gebezigd zijn. In het algemeen geldt ook hier zeer zeker de regel: Verba valent usu, en wel de usus van de plaats waar zij gebezigd worden; maar de wet heeft hier soms aan enkele uitdrukkingen nog een bizondere beteekenis gegeven. Zoo beteekent de verklaring zonder meer: „dat men de gemeenschap uitsluit" in Frankrijk [1]), dat de goederen der echtgenooten geheel gescheiden blijven en alle opbrengst daarvan aan den man komt, dus een soort Güterverbindung; en in Nederland [2]), dat de gemeenschap van winst en verlies is aangenomen. Nog meer moeielijkheid geven de Duitsche contracten, waarin men dikwijls verwijst

1) Artt 1530—1535 C. C.

2) Art. 199 B W.

naar de zoogenaamde Rechtssprüchwörter. De verklaring toch, dat men b. v. huwt onder den regel: „Hut an Schleier, Schleier an Hut"; zal het aangenomen stelsel aan een vreemden rechter wel niet zeer duidelijk kenbaar maken, te meer daar die regel naar het schijnt niet overal dezelfde beteekenis heeft.

Ik geloof daarom dat de meest juiste regeling, die welke het zuiverst de bedoeling van partijen weergeeft, is: de woorden van het huwelijkscontract hebben hun beteekenis overeenkomstig het spraakgebruik der plaats, waar het contract is opgesteld; tenzij die woorden door wetsduiding een bizondere beteekenis hebben, in dat geval heeft men zich te richten naar de wet die het geheele huwelijksgoederenrecht beheerscht.

C. § 24.

Aanwijzing der op het Huwelijksgoederenrecht toepasselijke Wet, bij onveranderd Domicilie.

Gaan wij thans na, welke wet het huwelijksgoederenrecht beheerscht. Is er een geldig huwelijkscontract gesloten, dan is de daarbij gemaakte regeling natuurlijk van kracht; toch is ook dan het onderzoek niet geheel overbodig, daar de wettelijke regeling nog altijd aanvullend blijft optreden voor hetgeen niet contractueel geregeld is, en soms noodzakelijk is ter interpretatie van het contract, zooals ik hierboven aantoonde.

Daar de vrouw door het sluiten van het huwelijk, volgens alle mij bekende wetgevingen, de nationaliteit van haar man aanneemt en het huwelijksgoederenrecht eerst staande huwelijk in

werking treedt, kan de wet van de vroegere nationaliteit of van het vroegere domicilie der vrouw niet ter sprake komen.

Drie wetten komen dus in aanmerking en wel: de wet van de plaats waar het huwelijk is gesloten, de nationale of domiciliaire wet des mans, en de wet van het huwelijksdomicilie (domicilium matrimonii, domicile conjugal).

Van dezen kan de wet van de plaats waar het huwelijk is gesloten, niet gelden. Deze plaats toch zal altijd een zeer toevallige zijn zoo zij niet tevens de plaats is, waar de man of de vrouw vóór het huwelijk hebben gewoond.

Waar wij het „Locus regit actum" beperkt hebben tot den Uitwendigen Vorm, kunnen wij zeker aan die plaats een zoo vèrreikend rechtsgevolg niet toekennen. Geen der continentale schrijvers heeft dit dan ook gedaan [1]).

Er blijft dus de keus tusschen de nationale of domiciliaire wet van den man en de wet van het huwelijksdomicilie. Zoo ik een onderscheid maak tusschen de wet van het domicilie van den man en dat der echtvereeniging is het, omdat ik dan

---

1) Bar, l. c. pg. 332 noot 1*a*, zegt: „Darüber, dass der Ort der Eheschliessung nicht entscheidet, ist man einig." Dit neemt echter niet weg, dat Story, l. c. § 159 pg. 202, en in navolging van hem de Cod. Civ. Arg. bepaalt, dat, wanneer er staande huwelijk geen verandering van domicilie plaats heeft, de wet van de plaats der huwelijksvoltrekking het huwelijksgoederenrecht wat betreft de roerende goederen beheerscht. Het is mij met het oog op deze uitdrukkelijke bewoordingen niet mogelijk „de plaats van voltrekking des huwelijks" te beschouwen als slechts een andere uitdrukking voor „het huwelijksdomicilie." Het huwelijk toch kan zeer goed op een andere plaats, in transitu, voltrokken zijn. Story erkent dit en de § 159 van zijn werk komt mij dan ook voor in onverzoenlijken strijd met de §§ 192—199 te zijn. Doch hoe dit ook moge wezen deze toepassing van de lex loci contractus hangt ten nauwste samen met de door mij verworpen opvatting van het huwelijk als een contract en valt hiermee weg. (Zie § 23 pg. 195)

tevens het geval omvat, dat de man bij het huwen zijn domicilie verplaatst. Maar ook als hij dat behoudt is het op verschillende gronden of ik zijn domiciliaire wet of wel die van het huwelijksdomicilie kies. Immers kies ik zijn domiciliaire wet dan doe ik dit, omdat ik meen dat het huwelijksgoederenrecht geregeld behoort te worden door dezelfde wet, welke in het algemeen de rechts- en handelingsbevoegdheid van den man regelt, welke in het algemeen *zijn* wet is. Het is hier dus de kwestie. welke is de algemeene wet des mans en dus de strijd tusschen het domiciliair- en nationaliteitsbeginsel. In § 9 gaf ik op, waarom ik in dien strijd het nationaliteitsbeginsel verkoos.

Mij blijft dus ten slotte slechts de keuze tusschen de nationale wet des mans of de wet van het huwelijksdomicilie. De strijd tusschen het algemeen domicilie van den man en zijn domicile quant au mariage behoeft hier dus niet besproken te worden.

Ten einde mijn betoog te verkorten wil ik hier eerst het geval behandelen, dat zoowel de nationale wet des mans, als de wet van het huwelijksdomicilie onbeperkte vrijheid laten om bij huwelijkscontract van de wettelijke regeling af te wijken; het geval dat zich ook het meeste zal voordoen, daar deze klasse van wetgevingen verreweg de talrijkste is.

Bij het doen mijner keuze nu meen ik, dat het huwelijksgoederenrecht moet worden beheerscht door de wet van het huwelijksdomicilie.

Is dat nu een inbreuk op het door mij aangenomen nationaliteitsbeginsel? Ik geloof het niet. [2]) Wat vordert toch

---

2) Naar aanleiding der erkenning van het Locus regit actum in strijd met

mijn algemeene wet, mijn nationale dus? Niets anders dan dat het huwelijksgoederenrecht geregeld is. Welke de regeling is die ik wensch te maken, het is de wet onverschillig; voorkeur heeft zij niet, dikwijls geeft zij mij de keus tusschen meerdere regelingen, doch altijd laat zij mij bovendien vrij nog een afwijkende regeling te maken, zoo deze slechts niet strijdt met de goede zeden en de openbare orde. Nu is er geen wettelijke regeling in onze beschaafde Staten, die als bepaald strijdig met de goede zeden kan worden aangemerkt, en het intern. priv. recht geeft natuurlijk alleen regelen aan voor het verkeer in beschaafde Staten. [3])

Door dus aan een vreemde wet de regeling van het huwelijksgoederenrecht te ontleenen, kom ik niet in botsing met mijn nationale wet en hier kan een vreemde wet bepaald aangewezen zijn. Het is de wet van de plaats waar de rechtsbetrekking haar zetel heeft en waar haar gevolgen zich openbaren. Welke die plaats is, is duidelijk genoeg. Zoowel de Subjecten (de echtgenooten), als de Objecten (hun vermogens) van het huwelijksgoederenrecht hebben altijd één gemeenschappelijken zetel en die is: het huwelijksdomicilie. Een zuiver theoretische beschouwing moet mij

---

het nationaliteitsbeginsel door Esperson zegt Brocher zeer juist: „Pourquoi ne „pas aller jusqu'au bout? Pourquoi ne pas reconnaître dans ces puissantes néces„sités sociales un élément de compétence qui a le droit de se faire reconnaître „comme principe? Quelque respectable que soit l'idée de patrie, elle ne saurait „absorber la vie jusque dans ses moindres détails; il y a d'autres exigences avec „lesquelles il faut compter, et si ces exigences dérivent du droit et de la bonne „administration de la justice, il faut bien les accepter comme règles dont la base „repose sur l'élément territorial auquel on doit faire la part qui lui revient légi„timement." (R. D. I., VIII. 1876, pg. 53). Ook Westlake deelt deze reserves tegenover de Italiaansche School, (R. D. I., IX. 1877, pg. 610).

3) Daarom laat ik de wetgevingen der Oostersche volken geheel buiten bespreking.

dus reeds leiden tot het aannemen der wet van het huwelijksdomicilie.

De praktijk komt deze keuze nog bevestigen. Zoo ik de nationale wet des mans had gekozen, had men mij met recht kunnen vragen: waarom niet die der vrouw, voor het geval dat zij een andere nationaliteit dan haar man heeft? [4]) Beiden zijn Subjecten der rechtsbetrekking, beiden hebben er evenveel belang bij; omdat de man hoofd van het huisgezin is, volgt daar nog niet uit, dat hij zijn wet in alles moet doordrijven en meevoeren.

Hiertegen valt niet veel te zeggen. en men krijgt dus twee wetten die, verschillend in haar bepalingen, met evenveel recht kunnen worden toegepast. Doch al mag ook soms niet de nationale wet bij beide echtgenooten dezelfde zijn, één domicilie hebben zij steeds.

Een blijvende niet-samenwoning is met het wezen van het huwelijk in onverzoenlijken strijd. Alle wetgevingen bepalen dan ook, dat staande huwelijk het domicilie van den man ook dat der vrouw is, dus het huwelijksdomicilie. Alleen bij scheiding van tafel en bed wordt dit veranderd, maar deze scheiding heft ook tevens het huwelijksgoederenrecht op; zoolang dus de eene echtgenoot als zoodanig reehten op het vermogen van den anderen heeft, zoolang hebben zij ook een gemeenschappelijk domicilie.

Prof. Asser, die de keuze tusschen het domiciliair- en nationaliteitsbeginsel voor „niet zeer gemakkelijk" verklaart, en zich bij zijn voorkeur voor de nationale wet hoofdza-

---

4) Dit is mogelijk òf doordien zij bij haar huwelijk haar eigen nationaliteit niet heeft verloren, al heeft zij die des mans er ook bijgekregen, òf doordien de man staande huwelijk is genaturaliseerd en deze naturalisatie de vrouw niet treft.

kelijk door gronden van utiliteit schijnt te laten leiden, somt de praktische bezwaren van het domiciliair beginsel op [5]).

Hij schrijft dat men zich kan beroepen:

a. „Op het onbestemde van het begrip *woonplaats*; het „is dikwijls moeielijk te bepalen waar iemand zijn domicilie „of *hoofdverblijf* is" . . . .

b. „Op de omstandigheid dat in den regel ieder persoon „burger is van het land, waar hij *geboren* werd, en dat „juist vele der wetten betreffende den persoonlijken staat „samenhangen met de eigenaardigheden van het klimaat, „den landaard, enz., zoodat het wenschelijk is alle *inboor-„lingen* bij voortduring daaraan onderworpen te verklaren".

Hier tegenover geeft hij echter toe:

a. „dat men echter kan wijzen op de vaak onoplosbare „conflicten, die het verschil tusschen de wetgevingen ten „aanzien der *nationaliteit* oplevert". . . .

b. „dat niet alle wetten omtrent den persoonlijken staat „laatstbedoeld karakter hebben."

Nu is zeer zeker op het gebied der nationaliteit in het huwelijk een onoplosbaar conflict voorhanden, als man en vrouw niet dezelfde nationaliteit hebben; nu is evenzeer de regeling van het huwelijksgoederenrecht wel een gevolg van landaard, enz. maar toch geheel vrij en erkent de wetgever zelf dat het niet noodzakelijk is, dat in alle huwelijken zijner onderdanen, ook die binnen zijn gebied wonen, dezelfde regeling heerscht. Ten slotte is de moeielijkheid het domicilie te bepalen meestal bij gehuwde lieden veel geringer, dan bij ongehuwden. Het huwelijk geeft in de meeste gevallen het bewijs, dat men tot een zekere sociale positie is ge-

5) Schets, pg. 35 e. v.

komen, gewoonlijk is dan ook het heen- en weertrekken der jongere jaren met het huwelijk voorbij. Ontegenzeggelijk zal het soms moeite kosten het huwelijksdomicilie vast te stellen, maar ook de nationaliteit van den man is niet altijd zoo gemakkelijk te bepalen; een praktisch voordeel spreekt hier dus niet voor de nationale wet.

Daarentegen spreekt de praktijk wel voor de domiciliaire. Juist omdat het huwelijksdomicilie meestal vaststaat, is het gewoonlijk bekend, iets dat met de nationaliteit — vooral zoo twee verschillende naties éénzelfde taal hebben — niet zoo is; de derden nu, die met een der echtgenooten in betrekking komen, zullen zich veeleer richten naar het huwelijksgoederenrecht van de plaats, waar die persoon woont, dan dat zij onderzoeken zullen welke zijn nationaliteit is.

En ook bij de echtgenooten zelve kan dit worden verondersteld. Ik behoef de wettelijke regeling nog niet als een stilzwijgend contract te beschouwen om te erkennen, dat men zich wel eenigzins laat influenceeren door hetgeen men rondom zich waarneemt. Niet omdat men de bepalingen der wet — die men ondanks alle rechtsfictiën meestal niet kent — zoo goedvindt, maakt men geen afwijkende regeling; maar omdat men er geen slechte gevolgen van bespeurt, laat men het gaan, zooals het bij anderen ook gaat. Had men nadeelige gevolgen gezien, men zou er wel aan gedacht hebben deze in zijn eigen huwelijk te voorkomen [6]). De wettelijke regeling is daarom nog nog niet een taciet contract, want daaronder

---

6) Zoo heeft de geringe bescherming, die in Nederland het vermogen der vrouw geniet aan onze kooplieden wel geleerd bijna altijd huwelijksche voorwaarden te maken, opdat bij eventueel faillissement de vrouw althans iets redden kan.

kan ik niets anders verstaan, dan dat men weet en wil, wat men overeenkomt, maar deze overeenkomst nu juist sluit door *niet* te spreken; een taciet contract noem ik b. v. de huur en verhuur van diensten, die door mij wordt aangegaan, als ik zonder spreken stap in een voorbijrijdenden tramwagen, waarvan mij het tarief bekend is. Zulk eene bekendheid nu met het wettelijk huwelijksgoederenrecht zal meestal niet bestaan. Bovendien elk contract, ook het taciet contract, eischt althans overeenstemming van wil. Gesteld nu eens dat later duidelijk kan worden aangetoond, dat elk der echtgenooten, b.v. zoo zij tot verschillende naties behooren, zijn eigen wet op het oog had. Waar blijft nu het taciet contract? Of is er dan soms geen huwelijksgoederenrecht in dat huwelijk?

Ook om deze praktische redenen schijnt mij dus het huwelijksdomicilie de wet te moeten aanwijzen welke het huwelijksgoederenrecht beheerscht. Is echter dit domicilie niet met zekerheid te bepalen dan moet men tot behulp de nationale wet der echtgenooten nemen. Is deze niet dezelfde òf wel ook niet aanwijsbaar, dan weet ik het niet, dan staan we voor een onoplosbare moeielijkheid, die niet losgeward maar doorgehakt moet worden.

Om praktische redenen zou ik echter wel geneigd zijn één enkele uitzondering te maken, die ik echter gaarne erken niet in het stelsel mijner theorie te kunnen opnemen. Zij zal zich echter hoogst zelden voordoen en is dan een greep van de praktijk in de theorie, evenzeer gerechtvaardigd als alle grepen door de Billijkheid in het Recht gedaan, als alle middelen om te voorkomen, dat summum jus, summa injuria wordt.

Zoo bij het huwelijk de man tevens zijn woonplaats verandert

en het huwelijksdomicilie vestigt buiten het rechtsgebied [7]) tot nu toe hetzij door hem zelven, hetzij door zijn aanstaande vrouw bewoond, en dat nieuwe rechtsgebied ook niet is het grondgebied van den Staat tot welke een van beiden behoort, is het niet aanneembaar, dat de man of de vrouw de regeling in dat nieuwe rechtsgebied ook slechts hebben vermoed. Zoo zij geen huwelijkscontract hebben gesloten en en dit zullen zij meestal wel gedaan hebben, als zij werkelijk iets hadden om over te contraheeren, zou ik hier — bij gebrek aan beter — de nationale wet des mans toepassen. Niet dikwijls zal zich dit geval voordoen: alleen zij die zeer rijk zijn of die niets bezitten, durven tegelijk met de verandering van staat, een zoodanige verandering van woonplaats [8]) — a leap in the dark — aan, en de eersten zullen wel een zeer volledig huwelijkscontract maken en de laatsten wel zelden later kwestie krijgen over het huwelijksgoederenrecht.

Nog een kwestie doet zich hierbij voor. Hoe nl. te handelen als de echtgenooten niet dadelijk een woonplaats kiezen, maar eerst na eenigen tijd? Geldt dan de wet van dat latere domicilie?

Behoudens de reserves, zoo juist gemaakt, zie ik niet in waarom hier niet al het voorgaande toepasselijk zou zijn, en zelfs meen ik dat de dan intredende regeling geacht moet worden met het huwelijk ontstaan te zijn. Het is volkomen analoog met een opschortende voorwaarde in een huwelijkscontract, die, eens vervuld, het contract doet terugwerken tot aan den aanvang des huwelijks en lang zal hier de on-

---

7) Er moet een ander privaatrecht gelden, verandering binnen het rechtsgebied kan deze gevolgen niet hebben.

8) Daarom zonder ik het geval ook uit, dat men zich ter woonplaats van zijn vrouw vestigt.

zekerheid niet duren, want het strijdt met het wezen van het huwelijk lang rond te zwerven.

Bij het bovenstaande nam ik aan dat beide wetten (de nationale wet des mans en de wet van het huwelijksdomicilie) onbeperkte vrijheid laten door huwelijkscontracten, van de wettelijke regeling af te wijken. Laat de wet van het huwelijksdomicilie dit niet of niet onbeperkt toe, dan verandert de voorafgaande redeneering hierdoor niet, maar wel verandert deze als de nationale wet een grootere of minder groote beperking inhoudt.

Immers ik erken, dat de nationale wet voor alles geroepen is de regeling te geven, maar juist haar onverschilligheid s. v. v. op dit punt liet mij vrij de wet van het huwelijksdomicilie te kiezen. Hoe nu als de wet echter niet onverschillig is; als zij sommige of alle afwijkingen uitsluit? Die uitsluiting kan om tweeërlei reden geschied zijn: òf om een zedelijke òf om een economische reden.

Wat betreft de economische reden deze is voor den Wetgever slechts van belang binnen zijn eigen gebied, dáár alleen kan hij een zekere economische orde handhaven, b. v. het verbod van wettelijke hypotheek zonder specialisatie of inschrijving. Dit verbod zal natuurlijk gelden voor alle landerijen binnen het gebied van dien Wetgever gelegen, maar niet er buiten, ook al zijn het personen tot zijn volk behoorend, welke die wettelijke hypotheek bezitten. Het ware daarom gewenscht zoo men overal een regèling maakte als in België en hen, die eens een wettelijke hypotheek hebben, toeliet òm krachtens dat recht de hypotheek te specialiseeren en te laten inschrijven. Het grondcrediet in den Staat wordt dan niet verstoord en de waarborgen der vrouw worden niet verkort.

Anders is het met de beperkingen om zedelijke redenen; de Wetgever kan dit of dat stelsel onzedelijk, d. i. in strijd

met zijn opvatting van het huwelijk vinden of ook zijn eigen stelsel als het eenig goede beschouwen. Heeft hij die meening in zijn wet uitgedrukt — behoort deze dus tot de klasse 3 of 4, B. van pg. 187 -- dan is dit verbod verbindend voor al zijn onderdanen. De Wetgever erkent nu eens niet dat met die gewraakte regeling een goede familieverhouding denkbaar is; is nu de wet van het huwelijksdomicilie niet vereenigbaar met de nationale wet des mans dan geldt deze laatste; is echter die wet er wel mede vereenigbaar dan geldt de domiciliaire. Zoo zal b. v. de Italiaan die in Nederland is gevestigd, beheerscht worden door de Italiaansche wet; en de in Oostenrijk gevestigde Italiaansche echtgenooten, die geen huwelijkscontract hebben gesloten, zullen hun huwelijksgoederenrecht geregeld zien door de Oostenrijksche wet. Echter zullen zij geen gebruik mogen maken van de vrijheid, die de Oostenrijksche wet geeft om bij huwelijkscontract een algeheele goederengemeenschap of een gemeenschap van winst en verlies aan te nemen.

In de praktijk zal dit geen moeielijkheden opleveren omdat die verbodsbepalingen altijd uitdrukkelijk in de nationale wet zijn opgenomen en deze beperkingen dus altijd na een kort onderzoek gemakkelijk zijn vast te stellen. De Italiaansche wet b. v. verbiedt uitdrukkelijk in art. 1433, C. C. I., een andere algemeene goederengemeenschap dan die van vruchten en inkomsten te sluiten. Gesteld nu, dat het in Oostenrijk gevestigd Italiaansche echtpaar het dotale stelsel heeft aangenomen en dit niet uitvoerig geregeld heeft. Geldt nu de Oostenrijksche of de Italiaansche regeling van het dotale stelsel? Hier staat de Italiaansche wet weer toe op onderdeelen haar dotaal stelsel bij huwelijkscontract te wijzigen; dus zal nu de Oostenrijksche wet gelden.

Resumeer ik dit alles, dan kom ik tot de slotsom dat de wettelijke regeling van het huwelijksdomicilie geldt, in zooverre als de nationale wet dit niet uitdrukkelijk heeft verboden.

Eenigszins anders is de kwestie als de nationale wet geen huwelijksgoederenrecht erkent; tegenwoordig is dit geval als een Eigenaardige Wet te behandelen, de rechter van het land, waar de echtgenooten gedomiciliëerd zijn, zal dan zijn wet toepassen, elke andere rechter zal hen echter beschouwen als gescheiden van goederen. Hebben de echtgenooten een huwelijkscontract gesloten, dan zal dit in het land, waar zij gedomiciliëerd zijn, de eigenaardigheden van een huwelijkscontract hebben, doch overal elders worden beschouwd volgens de gewone contractsregelen.

Erkent de Wetgever van het huwelijksdomicilie, geen huwelijksgoederenrecht en doet de nationale wet dit wel, dan zullen als er geen contract gesloten is, de echtgenooten beschouwd worden, als gescheiden van goederen; is er wel een contract gesloten, dan zal dit de kracht hebben van het huwelijkscontract onder de nationale wetgeving. Laat de nationale wet scheiding van goederen niet toe, dan geldt zij, volgens hetgeen hierboven is gezegd.

Als de nationale wetgeving het huwelijksgoederenrecht niet te gelijk met het huwelijk doet intreden, is dit ook te beschouwen als een Eigenaardige Wet, die dus alleen erkenning vindt bij den nationalen rechter. Heeft de domiciliaire wet deze bepaling, dan wordt zij niet erkend als de nationale wet, uitdrukkelijk voorschrijft, dat het huwelijksgoederenrecht met de voltrekking des huwelijks aanvangt (de meeste wetgevingen bepalen dit uitdrukkelijk) of uitdrukkelijk een andere voorwaarde stelt, dan de domiciliaire. De

wet van het huwelijksdomicilie beheerscht ook hierin de rechtsbetrekking slechts in zooverre, als zij bestaanbaar is met de nationale wet.

. Ten slotte de vraag of staande huwelijk het huwelijksgoederenrecht wel of niet veranderbaar is.

Dit is een regeling welke tegelijk de zedelijke en de economische orde betreft. Verandering is nergens dwingend voorgeschreven, zij is hoogstens uitdrukkelijk toegelaten; verbod van verandering moet altijd uitdrukkelijk vastgesteld zijn. Uit deze verhouding volgt, dat het verbod van verandering geldt voor alle nationalen als een voorschrift van zedelijke orde, en voor alle ingezetenen des lands als een voorschrift van economische orde.

Omtrent het verbod van schenkingen tusschen echtgenooten geldt volkomen hetzelfde. Dit verbod toch betreft eveneens zoowel de zedelijke als de economische orde.

C. § 25.

Invloed van Verandering van Domicilie.

Over den invloed welke verandering van domicilie heeft op het huwelijksgoederenrecht is veel verschil van meening; men heeft òf de wet van het eerste domicilie behouden, òf die van het nieuwe toegepast, òf wel een meer scherpzinnig dan juist onderscheid gemaakt, van verkregen en nog niet-verkregen rechten gesproken en zoo een gemengd huwelijksgoederenrecht in het leven geroepen.

Reeds dadelijk moet ik opmerken, dat deze vraag niet betreft het contractueel geregeld huwelijksgoederenrecht. Dat het eens bindend contract door een verandering van

woonplaats niet verbroken wordt, wordt algemeen erkend; de regel: „natura juris est stare pactis", bleek een afdoende rechtsgrond hiervoor te zijn.

Het onderscheid tusschen rechten verkregen vóór of na de verhuizing, dat door sommigen wordt gemaakt, berust m. i. op een misverstand omtrent het huwelijksgoederenrecht. Dit toch is geen recht op zekere bepaalde zaken, maar het is een regeling van de vermogensverhouding tusschen de echtgenooten. Bezit de gemeenschap een zaak, dan is die zaak van haar en niet van de echtgenooten, deze hebben slechts een recht om bij de ontbinding der gemeenschap het hun toegekende deel der goederen tot zich te nemen. Eerst na de boedelscheiding krijgen zij de rechten op de zaken zelve, vóór dien tijd hebben zij slechts een bepaald recht op een aandeel in gemeenschap, waarvan de omvang eerst later zal blijken. Dat recht verkregen zij dadelijk bij het inwerking treden van het huwelijksgoederenrecht; al wisten zij toen nog volstrekt niet hoeveel ieder bij de ontbinding des huwelijks verkrijgen zou, de maatstaf waarnaar de verdeeling zou plaats grijpen was hun reeds bekend.

De vraag is dus eigenlijk deze: maakt het vroegere huwelijksgoederenrecht bij verandering van domicilie plaats voor een nieuw?

Bij de grootste groep van wetgevingen is de beantwoording dezer vraag zeer gemakkelijk. Die wetgevingen toch, welke bepalen, dat het huwelijksgoederenrecht staande huwelijk onveranderbaar is, laten ook geen verandering toe door verplaatsing van het domicilie. Bij hen dus, wier nationale wet verandering van het huwelijksgoederenrecht staande huwelijk verbiedt, verandert dit ook niet bij verwisseling van domicilie.

Bij hen, wier nationale wet wel verandering van het huwe-

lijksgoederenrecht toelaat, hebben wij te onderscheiden hoe de veranderlijkheid in het nieuwe en in het vroegere domicilie geregeld is; wij zagen toch, dat deze regeling, daar zij niet alleen de onderlinge verhouding tusschen de echtgenooten dus de zedelijke orde, maar ook de economische orde betreft, zich niet alleen uitstrekt over de nationalen maar ook over de ingezetenen.

Is in het vroegere domicilie het huwelijksgoederenrecht onveranderbaar, dan hebben we zeer zeker met een verkregen recht te doen; nu niet een verkregen recht op zekere zaken, maar een recht op een zeker onveranderbaar aandeel in de gemeenschap. Dat verkregen recht moet geëerbiedigd worden; het huwelijksgoederenrecht verandert dan dus ook niet door verandering van domicilie.

Is in het nieuwe domicilie het huwelijksgoederenrecht onveranderbaar, en in het vroegere verandering wel geoorloofd; dan volgt uit de verhuizing der echtgenooten, dat hun vroeger veranderbare regeling voortaan onveranderlijk zal zijn. Het is dan in strijd met alle logica die onveranderbaarheid te inaugureeren door een verandering. Ook dan zal dus geen verandering plaats vinden.

Is in het nieuwe domicilie, zoowel als in het vroegere het huwelijksgoederenrecht veranderbaar dan pleiten er nog zeer gewichtige redenen voor om aan het veranderen van woonplaats geen verandering van huwelijksgoederenrecht te verbinden.

Ten eerste spreekt niets er voor. Al het voorgaande toch is natuurlijk alleen van kracht, zoo in het nieuwe domicilie de vroegere regeling niet uitdrukkelijk is verboden; is zij dat wel, dan moeten van zelve de nieuwe inwoners zich aan dat uitdrukkelijk bevel des Wetgevers onderwerpen. Maar behalve bij deze uitzondering kan men niet beweren dat het

openbaar crediet de verandering eischt, want daar de vroegere regeling in het nieuwe domicilie niet verboden is, is het zeer wel mogelijk, dat personen, daar van den aanvang af gevestigd, bij contract eene regeling hebben gemaakt geheel gelijk aan de wettelijke regeling in het vroegere domicilie der nieuw aangekomenen.

Daarentegen pleit tegen verandering: dat waar het huwelijksgoederenrecht veranderbaar is, verandering toch alleen geschieden kan met onderling goedvinden der echtgenooten, terwijl tengevolge van de verplichting aan de vrouw opgegelegd om den man te volgen, de man eenzijdig het huwelijksdomicilie kan verplaatsen. Welke onrechtvaardige gevolgen dit voor de vrouw zou kunnen hebben blijkt b. v. bij het volgende geval: Een vrouw, wonende in Oostenrijk, heeft eigen vermogen, en bij den aanvang van haar huwelijk hebben zij en haar man geenerlei overeenkomst gemaakt. Dientengevolge behield ieder het zijne, en waren zij van goederen gescheiden. Verplaatst de man nu het domicilie naar Pruisen en veranderde daardoor het huwelijksgoederenrecht, dan kwamen zij voortaan in het stelsel der Güterverbindung te leven en had de man door zijn verhuizing zich dus meester gemaakt van het vruchtgebruik van het vermogen der vrouw.

Het is om dergelijke speculatiën te voorkomen, dat ik meen als algemeenen regel te moeten vaststellen: Verandering van domicilie verandert het huwelijksgoederenrecht niet, tenzij en voor zooverre het in uitdrukkelijken strijd is met de wet van het nieuwe domicilie.

Nog eenige speciale gevallen zijn hierbij te bespreken:

Het nieuwe domicilie kent geen huwelijksgoederenrecht en het vroegere wel. In dat geval blijft het huwelijksgoederen-

recht toch zijn eigenaardige kracht bewaren, daar dit een verkregen recht is.

Het vroegere domicilie kent geen huwelijksgoederenrecht en het nieuwe wel. De echtgenooten zullen dan beschouwd worden gescheiden van goederen te zijn.

Alleen in één geval treedt verandering van huwelijksgoederenrecht op, tengevolge van verandering van domicilie, nl. als de wet van het vroegere domicilie tevens de nationale wet was der echtgenooten, en deze het in werking treden — niet een verandering — van het wettelijk huwelijksgoederenrecht afhankelijk maakt van een voorwaarde, nog niet vervuld bij de verhuizing naar een andere plaats, waar met het huwelijk ook het huwelijksgoederenrecht begint. Er kan dan geen sprake zijn van een verkregen recht. De nieuwe regeling zal nu gelden en zelfs terugwerken tot op den aanvang van het huwelijk.

Dit wat betreft den inhoud van het huwelijksgoederenrecht.

Ten aanzien van zijn veranderbaarheid zagen wij: dat het onveranderbaar is, als de nationale wet verandering staande huwelijk verbiedt (als bepaling van zedelijke orde), en zoo zij dit niet doet ook, wanneer de wet van het eerste huwelijksdomicilie dit verbod inhoudt (dan als verkregen recht), en zoo ook deze verandering toelaat is zij toch nog ongeoorloofd, als de wet van het domicilie haar verbiedt (als bepaling van economische orde).

Gesteld nu het geval, dat de nationale wet en die van het eerste huwelijksdomicilie verandering van het huwelijksgoederenrecht staande huwelijk toelaten, dat de wet van een tweede domicilie onveranderbaarheid voorschrijft, en dat daarna de echtgenooten verhuizen naar een derde domicilie waar verandering weer is geoorloofd. Blijft nu de in het tweede

domicilie geheerscht hebbende onveranderbaarheid in stand? M. i. niet; het is toch geen verkregen recht, want dan had het te gelijk met het huwelijk moeten intreden, maar een gevolg van de economische orde in dat tweede domicilie dat de echtgenooten hun huwelijksgoederenrecht niet veranderen mochten. Deze eisch doet zich na de verhuizing niet meer gelden.

C. § 26.

Invloed van Verandering van Nationaliteit.

Verandering van nationaliteit is een zaak van nog veel meer gewicht dan verandering van domicilie, en al is zij zeldzamer, toch dienen haar gevolgen in het huwelijksgoederenrecht te worden nagegaan.

Dit heeft een bizonder bezwaar, daar men gemeend heeft, de naturalisatie der vrouw niet altijd als onafscheidelijk gevolg aan die van den man te moeten verbinden. [1])

De nationaliteit wordt in vele landen als een jus personalissime beschouwd, waarover de vrouw alleen kan beslissen en niet de man voor haar, en op dezen grond eischt men eene speciale naturalisatie van de vrouw. Toch is deze redeneering niet afdoende. Uit het karakter van den Staat als de rechtsgemeenschap van zijn burgers vloeit voort, dat het een loochening is van de innige levensgemeenschap, welke tusschen man en vrouw moet bestaan, zoo men hen niet steeds beschouwt tot dezelfde rechtsgemeenschap te behooren. Uit de communicatio omnis juris volgt niet altijd

1) De verschillende regelingen hieromtrent in de verschillende landen zijn opgenomen in het Rapport Asser in R. D. I., VII. 1875, pg. 394.

een communium omnis juris — het Romeinsche dotale stelsel bewijst ons dit —, maar wat blijft van die communicatio over als man en vrouw tot verschillende rechtsgemeenschappen behooren? Hecht men aan de nationaliteit zooveel gewicht, dat men den man niet wil toestaan door zijn eenzijdige handelingen de nationaliteit der vrouw te veranderen — iets waarvan ik het belang volkomen besef —; wat belet dan te eischen, dat de man zich niet zonder medewerking zijner vrouw kan laten naturaliseeren, en de aldus verkregen naturalisatie voor beiden te doen werken? Voor veel minder gewichtige zaken, b. v. het doen van sommige schenkingen, het vervreemden of bezwaren van sommige onroerende goederen, is de man wel aan de toestemming zijner vrouw gebonden, waarom ook niet hierin? Dit is evenmin een inbreuk op de positie des mans als hoofd der echtvereeniging. [2])

Doch hoe dit ook geregeld moge wezen, ik sta hier slechts stil, bij het geval, dat de echtgenooten gezamenlijk van nationaliteit veranderen; doet het alleen de man, of alleen de vrouw (want ook de vrouw mag m. i. niet zonder de toestemming van haar man zich laten naturaliseeren) dan kan er een verwarring ontstaan, waarin ik beken geen weg te weten.

Bij hen, die het nationaliteitsbeginsel ook op het huwelijksgoederenrecht overal toepassen, is — en dit is een der groote bezwaren van hun stelsel — dit geval van naturalisatie van slechts één der echtgenooten een onoplosbare moeielijkheid.

---

2) Ook Bluntschli eischt eenheid van nationaliteit voor beide echtgenooten, R. D. I., II. 1870, pg. 112 e. v.; zie echter Mr. J. T. Buys, De Grondwet, 1883, I, pg. 46.

Ik liet de nationaliteit in het huwelijksgoederenrecht slechts op drie punten inwerken, nl. de al of niet veranderbaarheid, het verbod zekere regeling aan te nemen, en het verbod van schenkingen tusschen de echtgenooten.

Wat betreft de veranderbaarheid kan ik bij verandering van nationaliteit een redeneering gebruiken, analoog aan die bij verplaatsing van het domicilie, wanneer de nationale wet verandering toeliet.

Maakte de vroegere nationale wet het huwelijksgoederenrecht onveranderbaar, dan is dit in elk geval een verkregen recht dat geëerbiedigd moet worden.

Liet de vroegere wet verandering toe en de nieuwe wet niet dan wordt van af de naturalisatie het huwelijksgoederenrecht onveranderbaar.

Laten beide wetten verandering toe, dan blijft het huwelijksgoederenrecht veranderbaar.

De inhoud zelf van het huwelijksgoederenrecht zal door naturalisatie niet veranderen, daar hij niet door de nationale wet maar door die van het huwelijksdomicilie wordt bepaald.

Alleen voor het geval, dat de nieuwe nationale wet uitdrukkelijk het bestaande huwelijksgoederenrecht verbiedt (hetzij dit contractueel is ontstaan, hetzij tengevolge van gemis aan contract is opgetreden) ontstaat er botsing tusschen de verkregen rechten en de nieuwe wet, welke dat verkregen recht beschouwt als in strijd met de natuur van het huwelijk. In dat geval zal het bestaande huwelijksgoederenrecht zich met de minst mogelijke wijziging moeten aansluiten aan het verbod van de nieuwe wet. Zoo zal b. v. de zonder contract in Frankrijk gehuwde Franschman, die later met zijn echtgenoot zich in Italië laat naturaliseeren zijn gemeenschap van winst en verlies en roerend goed ver-

vormd zien tot een gemeenschap van vruchten en inkomsten.

Kende de vroegere nationale wet geen huwelijksgoederenrecht en de nieuwe doet dit wel, dan krijgt door de naturalisatie de bestaande vermogensverhouding tusschen de echtgenooten de eigenaardige kracht, welke het huwelijksgoederenrecht heeft.

Kent omgekeerd de nieuwe nationale wet geen huwelijksgoederenrecht en de vroegere doet dit wel, dan is die eigenaardige kracht als een verkregen recht te beschouwen, en blijft in stand zooals alle verkregen rechten, die niet bepaald in botsing zijn met de nieuwe nationale wet.

Omtrent het verbod van schenkingen tusschen de echtgenooten geldt altijd de nieuwe nationale wet, tenzij de wet van de plaats waar de echtgenooten wonen schenkingen verbiedt; in dat laatste geval blijven zij verboden als een maatregel van economische orde, bindend voor alle ingezetenen. Schenkingen wettig gedaan vóór de naturalisatie worden hierdoor niet van haar kracht beroofd.

C. § 27.

Rechten van Derden.

In het algemeen kwam ik tot de slotsom, dat noch door verandering van domicilie, noch door verandering van nationaliteit het huwelijksgoederenrecht een wijziging ondergaat. In sommige gevallen echter, in de beide vorige paragrafen uiteengezet, moest ik op dezen regel uitzonderingen erkennen.

Wat nu betreft de rechten van derden vóór de ver-

andering van woonplaats of nationaliteit tengevolge van het huwelijksgoederenrecht verkregen, deze blijven bestaan en worden als verkregen rechten geëerbiedigd; ook al zou de derde ze na de verandering niet meer hebben kunnen krijgen.

Van meer gewicht is de invloed der publicatie, welke dikwijls vereischt wordt om een huwelijksgoederenrecht, afwijkende van het wettelijk stelsel tegenover derden te kunnen doen gelden, hetzij de publiciteit in ruimere of minder ruime mate geëischt wordt.

Daar waar geen openbaarheid der huwelijkscontracten is voorgeschreven, zullen derden altijd in het onzekere verkeeren omtrent de vermogensregeling, welke tusschen de beide echtgenooten bestaat, en het zal dan dikwijls veel gemakkelijker zijn na te gaan, waar hun eerste huwelijksdomicilie was en welke wet daar geldt, dan den inhoud te weten te komen eener niet-gepubliceerde akte. De onbekendheid dier derden met den omvang van de rechten, welke zij krachtens het huwelijksgoederenrecht tengevolge van de betrekking, waarin zij tot den eenen echtgenoot staan, op het vermogen van den anderen hebben, wordt niet grooter zoo omtrent het vreemde echtpaar zij evenmin zekerheid hebben als omtrent die echtgenooten welke van af den aanvang van hun huwelijk op die plaats woonden.

Anders is het in een land, waar openbaarheid der huwelijkscontracten is voorgeschreven hetzij voor allen, hetzij voor eene bepaalde categorie van personen. Daar toch kan een derde uit het feit, dat de naam van een tot zulk een categorie behoorend echtpaar in het register niet voorkomt, afleiden dat hun huwelijksgoederenrecht de wettelijke regeling is; zoo de namen der vreemde echtgenooten dus niet

in het register staan, zal hij moeten aannemen dat ook hun huwelijksgoederenrecht conform aan die wettelijke regeling is.

In deze landen is het dus noodig eene speciale regeling hiervoor te maken. M. i. dient men daarbij uit te gaan van het beginsel, dat den Wetgever van de nieuwe woonplaats heeft geleid, en dus aan te nemen, dat door de verandering het huwelijksgoederenrecht ten aanzien der echtgenooten onderling niet is gewijzigd, maar dat ten opzichte van derden de wettelijke regeling van het nieuwe domicilie geldt. Worden dientengevolge door den eenen echtgenoot zaken verloren, die uitsluitend zijn eigendom waren, dan heeft hij daarvoor verhaal op de goederen van zijn echtgenoot.

Het ware ten zeerste gewenscht, dat deze regeling in de wetgevingen werd opgenomen, en er tevens bij bepaald werd, dat om ook ten aanzien van derden hun vroeger huwelijksgoederenrecht te behouden de echtgenooten zouden kunnen volstaan met in het register der huwelijkscontracten te doen aanteekenen dat zij gehuwd waren onder de wettelijke regeling heerschende te X. (de plaats van het eerste huwelijksdomicilie). Een algemeen verbod zooals dat van art. 198 B. W. kan naast deze speciale uitzondering zeer goed in stand worden gehouden.

Dit wat betreft de wettelijke regeling; heeft men reeds een huwelijkscontract gehad en dit in zijn eerste domicilie gepubliceerd, dan is nadere publicatie onnoodig [1]); heeft

---

1) Behoudens natuurlijk het geval, dat de Wetgever van het nieuwe domicilie dit uitdrukkelijk gevorderd heeft, zooals b. v. art. 207 B. W. voor Nederlanders, die in den vreemde gehuwd zijn, doet. Die vordering komt mij in dit geval onlogisch voor, daar de Wetgever geen hernieuwde publicatie vraagt bij verandering van domicilie binnen het Koninkrijk.

men het aldaar niet gepubliceerd en doet men het ook niet in het nieuwe domicilie, dan geldt na de verhuizing ten opzichte van derden de in het in het nieuwe domicilie heerschende wettelijke regeling; onverschillig of het eerste domicilie die publicatie al of niet voor een naar buiten werken eischte.

Ten slotte wil ik nog opmerken, dat indien tengevolge van de verandering van nationaliteit of van domicilie het huwelijksgoederenrecht zoodanig veranderd is, dat derden nu meer recht kunnen doen gelden, dit nooit ten goede kan komen aan die crediteuren, wier vorderingen vóór de verandering ontstaan zijn; de gevolgen van niet-publicatie kunnen hun evenmin meer rechten geven dan zij van den aanvang af hadden.

D. § 28.

Positieve Wetsbepalingen.

Omtrent den invloed, welke door positieve wetsbepalingen op de toepassing van het hierboven ontwikkelde wordt uitgeoefend, kan ik kort zijn.

Wat betreft de Rechtssubjecten, de Rechtsobjecten en den Vorm besprak ik het reeds in de §§ 10, 14 en 18. Welke wetgevingen geen huwelijksgoederenrecht erkennen, welke de vrijheid der huwelijkscontracten beperken en in hoeverre, in welke wetgevingen schenkingen tusschen echtgenooten verboden zijn, waar openbaarheid van het huwelijkscontract wordt geeischt, en welke Wetgevers de vrouw een algemeen pand-

recht of wettelijke hypotheek toekennen, dit alles blijkt uit § 21.

Ik heb dus hier slechts te wijzen op die bepalingen, welke òf de kwestie regelen, welke wet in een gegeven echtvereeniging het huwelijksgoederenrecht beheerscht; òf den invloed van verandering van woonplaats en van naturalisatie bepalen. De wetsartikelen, die ik daaromtrent aantrof zijn dan gemakkelijk zonder nadere commentaar te vergelijken met hetgeen ik meende, dat de juiste theorie was.

Dus slechts één opmerking, nl. dat het onverschillig is of de regeling is gemaakt voor conflicten tusschen statutaire rechten of tusschen volksrechten. De bepalingen voor de eene soort gemaakt blijven ook voor de andere per analogiam gelden, tenzij dit uitdrukkelijk is uitgesloten.

De meeste wetgevingen bevatten op dit punt geen bepalingen; die welke ik vond zijn:

Louisiana. C. C. d. L., art. 2370: „A marriage, contracted out of this State, between persons who afterwards „come here to live, is also subjected to the community of „acquets, with respect to such property as is acquired „after their arrival."

Spanje. l. 24. Tit. 11. P. IV:

„Que deve ser guardado quando casan algunos en una „tierra, e fazen pleytos entresi. E despues van morar a „otra en que es costumbre contraria de aquel pleyto. Contece muchas vegadas, que quando casan el marido e la „muger, que ponen pleyto entresi, que quando muriere el „uno, que herede el otro la donacion, o el arra que dan „el uno al otro por el casamiento; o fazen su avenancia, „en que manera ayanlo que ganaren de consuno. E despues que son casados acaesce, que vienen a movar a otra „tierra, en que uson costumbre contraria de aquel pleyto,

„o de aquella avenancia que ellos pusieron. E porque po- „dria acaescer dubda, quando muriesse alguno dellos, si „deve ser guardado el pleyto que pusieron entresi ante „que casassen, o quando se casaron: o la costumbre de „aquella tierra do se mudaron, porende lo queremos depar- „tir. E decimos, que el pleyto que ellos pusieron entresi, „deve valer en la manera que se avinieron, ante que ca- „sassen, o quando casaron, e non deve ser embargado por „la costumbre contraria de aquella tierra do fuessen a „morar. Esso mismo seria, maguer ellos non pusiessen pley- „to entresi, ca la costumbre de aquella tierra do fizieron „el casamiento, deve valer, quanto en las dotes, e en las „arras, e en las ganancias que fizieron, e non la de aquel „lugar do se combiaron."

CHILI [1]). C. C. Ch., art 135, 2°:

„Los que se hayan casado en pais estranjero i pasaren a „domiciliarse en Chile, se mirarán como separados de bienes, „siempre que en conformidad a las leyes bajo cuyo imperio „se casaron, no haya habido entre ellos sociedad de bienes."

ARGENTIJNSCHE REPUBLIEK. C. C. A., Lib. I. Secc. II. Tit. 1. Cap. 1:

Art. 1. „La validez del matrimonio, no habiendo poli- „gamia ó incesto, es regida por la ley del lugar en que se „ha celebrado, aunque los contrayentes hayan dejado su „domicilio por no sujetarse á las formas y leyes que en „él rigen."

Art. 3. „El contrato nupcial rige los bienes del matri-

---

1) Art. 2484 j° 119 C. C. Ch. komt mij voor alleen op de Chilenen te slaan, die buiten 's lands huwen. Het geeft dan aan de vrouw dezelfde voorrechten, als bij een huwelijk in Chili gesloten, op de goederen welke in Chili gelegen zijn.

„monio cualesquiera que sean las leyes del domicilio matri-„monial, ó del nuevo domicilio en que los esposos se hallaren."

Art. 4. „No habiendo convenciones nupciales, ni cambio „del domicilio matrimonial, la ley del lugar donde el matri-„monio se celebró, rige los bienes muebles de los esposos, „donde quiera que se encuentren, ó donde quiera que hayan „sido adquiridos. Los bienes raíces son regidos por la ley „del lugar en que estén situados."

Art. 5. „Si hubiese cambio de domicilio, los bienes ad-„quiridos por les esposos ántes de mudarlo, son regidos por „las leyes del primero. Los que hubieson adquirido despues „del cambio, son regidos por las leyes del nuevo domicilio."

Art. 6. „Es válido en la República, y produce los efectos „civiles, el matrimonio celebrado en pais extranjero que no „produzca allí efectos civiles, si lo ha sido segun las leyes „de la Iglesia Católica."

Pruisen. A. L. P., Th. II. Tit. I:

§ 350. „Durch Provinzialgesetze und Statuten wird die „Gemeinschaft der Güter nur alsdann begründet; wenn an „dem Orte, wo die Eheleute, nach vollzogener Heirath, „ihren ersten Wohnsitz nehmen, dergleichen Gesetze vor-„handen sind."

§ 351. „Die Veränderung dieses ersten Wohnsitzes ver-„ändert in der Regel nichts an den Rechten, welchen sich „die Eheleute vorher unterworfen haben."

§ 352. „Haben jedoch Eheleute ihren Wohnsitz von einem „Orte, wo keine Gütergemeinschaft obwaltet, an einen an-„dern Ort, wo dieselbe statt findet, verlegt; so müssen alle von „ihnen an diesem letztern Orte vorgenommenen Handlungen, „in Beziehung auf einen Dritten, nach den Regeln der Gü-„tergemeinschaft beurtheilt werden".

§ 416. „Wenn Eheleute ihren ersten Wohnsitz, wo keine „Gütergemeinschaft war, an einen andern, wo dieselbe statt „findet, verlegen, so können sie die nach § 352 daraus „entstehenden Folgen durch einen Vertrag ausschliessen".

§ 426. „Wenn Eheleute, welche die an dem Orte ihres „ersten Wohnsitzes obwaltende Gemeinschaft durch einen „Vertrag ausgeschlossen haben, an einen andern Ort ziehen, „wo dergleichen Gemeinschaft ebenfalls statt findet; so muss „die Bekanntmachung des ausschliessenden Vertrages daselbst „wiederholt werden".

Saksen. B. G. S., Th. I. Abth. 1:

§ 13. „Eingehung und Auflösung der Ehe werden nach „den Gesetzen des Staates beurtheilt dessen Unterthan der „Ehemann ist".

§ 14. „Die ehelichen Vermögensrechte werden nach den „Gesetzen beurtheilt, welche zur Zeit der Eingehung der „Ehe an dem Wohnsitze des Ehemannes gelten. Durch „einen Wechsel des Wohnsitzes werden die ehelichen Ver„mögensrechte nicht geändert. Schenkungen unter Ehegatten „werden nach dem an dem jedesmaligen Wohnsitzes des „Ehemannes geltenden Gesetzen beurtheilt".

Zwitserland. Besluit van den Conseil des États van 16 Juni 1877:

„Le droit matrimonial, quant aux biens, est régi par la „législation du domicile.

„Le régime matrimonial établi par la loi ou par un con„trat de mariage continue toutefois à déployer ses effets „entre les époux, lorsque ceux-ci changent de domicile.

„A l'égard des tiers, le régime matrimonial de l'ancien „domicile fait règle si, à la demande des époux ou de l'un „d'eux, il a été rendu public au nouveau domicile par un

„enregistrement auprès de l'autorité compétente. Cet enre-„gistrement doit avoir lieu dans le délai d'un an et il n'a „pas d'effet rétroactif, à moins qu'il ne soit fait dans les „trois premiers mois qui suivent le changement de domicile.

„Le régime matrimonial de l'ancien domicile fait égale-„ment règle à l'égard des tiers pour les obligations qui ont „pris naissance avant le changement de domicile."

THURGAU. P. G. B., § 108:

„Das in den vorstehenden §§ 89 bis 107 bezeichnete Gü-„terrecht der Ehegatten gilt als gesetzliche Regel für alle „Kantonseinwohner".

WAADTLAND. C. C. d. V., art. 1277:

„Le mariage contracté entre deux personnes domiciliées „l'une en Valais et l'autre en pays étranger sera à défaut „de convention contraire régi, quant aux acquêts par la loi „du lieu où le mari était domicilié à l'époque du mariage".

ZURICH. B. G. Z., § 164:

„Das in den §§ 138 bis 163 bezeichnete Güterrecht der „Ehegatten gilt als Regel für alle Kantonsbürger, auch „wenn sie ausserhalb des Kantons wohnen, und für die im „Kanton wohnhaften Kantonsfremden, so weit nicht das „Recht des Staates, dem sie angehören, dieser Anwendung „entgegensteht".

§ 166 dient bepaaldelijk ook om hen, die uit den vreemde zich te Zurich komen vestigen, in staat te stellen hun huwelijksgoederenrecht te behouden, en veroorlooft daarom essentiëele afwijking van het wettelijk stelsel.

Ik twijfel er niet aan of een onderzoek in den tekst van vele Duitsche en Zwitsersche wetgevingen had mij nog meer bepalingen geleverd. Het was mij echter onmogelijk deze in handen te krijgen, alleen vond ik nog de volgende mededeelingen:

Het BAMBERGER LANDRECHT [2]) van 1769, S. 151 bepaalt, dat buitenlanders, die zich in Bamberg vestigen hun huwelijksgoederenrecht publiceeren moeten en anders ten opzichte van derden het Bamberger Recht, tusschen de echtgenooten onderling het vroegere recht geldt.

De LANDESORDNUNG VON CASTELL [3]) onderwerpt in § 18 vreemden, die te Castell vertoeven aan het Casteller Recht.

De LIPPESCHE VERORDNUNG [4]) van 27 Maart 1786 schrijft voor, dat zij, die zich uit den vreemde gehuwd te Lippe vestigen, binnen een bepaalden tijd hun huwelijkscontract moeten publiceeren, anders treedt de Lippesche wettelijke regeling voor hen in werking.

In SLEESWIJK-HOLSTEIN [5]) verandert bij verplaatsing van domicilie ook het huwelijksgoederenrecht.

Het CIVILGESETZBUCH VON NEUCHÂTEL [6]) onderwerpt in art. 1141 aan zijn regeling elk Kantonburger, wat betreft de gevolgen die zich in het Kanton zullen voordoen.

Het PRIVATGESETZBUCH VON SCHAFFHAUSEN [7]) verklaart in § 161 zijn regeling van het huwelijksgoederenrecht verbindend voor alle Kantonburgers, ook zoo zij in den vreemde gedomicilieerd zijn. In § 163 staat het daarom — evenals in Zurich — essentiëele afwijking van het wettelijk stelsel onder bizondere voorzorgen toe.

Het LIV-, EST- UND CURLÄNDISCHES PRIVATRECHT [8]) bepaalt in

2) Roth, l. c. pg. 403.
3) Roth, l. c. pg. 403.
4) Holtzendorff, Encyclopädie der Rechtswissenschaft, pg. 1023.
5) Holtzendorff, Encyclopädie der Rechtswissenschaft, pg. 1103.
6) Lardy, l. c. pg. 146.
7) Lardy, l. c. pg. 177.
8) Lehr, Éléments de Droit Civil Russe, pg. 7.

de artt. XXIX en XXX van de Einleitung, dat het huwelijksgoederenrecht beheerscht wordt door den staat en het domicilie van den man op het oogenblik der huwelijksvoltrekking; bij verandering van het domicilie of van den staat des mans verandert ook het huwelijksgoederenrecht; rechtsbetrekkingen uit een onwettige verbintenis voortvloeiend, worden geregeld naar de persoonlijke wet des mans.

Onze Nederlandsche wet bevat geenerlei bepaling op dit punt, art. 207 B. W. toch is beperkt tot Nederlanders, die in den vreemde gehuwd zijn. Een krachtige steun voor de onveranderlijkheid van het huwelijksgoederenrecht bij verplaatsing van het domicilie naar Nederland zal zeker wezen de per analogiam toe te passen bepaling van de Wet van 23 December 1837 (St.bl. 78) op den Overgang van de Vroegere tot de Nieuwe Wetgeving, waarvan art. 38 luidt:

„De rechten van echtelieden, vóór de invoering van het „nieuw burgerlijk Wetboek getrouwd, worden, ten opzichte „van hunne goederen geregeld volgens de Wetten, welke op „het oogenblik van het huwelijk in werking waren, of volgens „hunne niet bij die Wetten verboden huwelijksche voorwaar„den, om het even op welk tijdstip het huwelijk is ontbonden".

---

§ 29.

Conclusiën.

Aan het einde van mijn taak gekomen, meen ik het beste te handelen door in korte regelen de voornaamste mijner conclusiën te formuleeren.

In het voorgaande besprak ik reeds de meeste gevolgtrekkingen, die er voortvloeien, en wees ik op de enkele speciale wetsbepalingen, die in sommige landen de toepassing in den weg staan van de beginselen, welke mijns inziens bij de oplossing van intern. priv. rechtelijke vragen betreffende het huwelijksgoederenrecht moeten gevolgd worden.

De motiveering dezer beginselen moet, zoo mijn arbeid althans eenigszins gelukt is — en niemand weet beter dan ik hoeverre hij gebleven is beneden het ideaal, dat ik er mij van had voorgesteld — in het voorgaande gelegen zijn.

Ik heb daar niet zooveel geciteerd als in het algemeen bij de behandeling van intern. priv. recht gebruikelijk is, noch ben ik herhaaldelijk in polemiek getreden.

Het eerste liet ik na, niet om voor oorspronkelijk door te gaan maar omdat mijn redeneering, onverschillig aan wie of aan wien ik ze ontleende, slechts moest getoetst wor-

den aan de regelen der logica, en het noemen van den naam eener erkende autoriteit wordt te dikwijls gebruikt in plaats van een bewijs te leveren, dan dat ik niet zoo spaarzaam mogelijk met mijn aanhalingen zou zijn.

Zoo trad ik ook niet in polemiek, hoe aantrekkelijk deze ook bij de op vele punten zeer verschillende meeningen der schrijvers mocht wezen; ik vreesde, dat mijn referaten van de beweringen van hen, met wie ik het oneens was, zelfs bij den besten wil niet altijd geheel zouden ontsnappen aan den invloed der omstandigbeid, dat zij juist mijn tegenstanders waren; en bovendien kwam het mij voor, dat het geheel door al die spiegelgevechten en afdwalingen zeker niet duidelijker zou worden. Het overigens zoo uitnemend werkje van prof. Teichmann: „Ueber Wandelbarkeit oder Unwandelbarkeit des Gesetzlichen ehelichen Güterrechts bei Wohnsitzwechsel", was mij in dit opzicht: een schip op het strand.

Thans echter tot mijn conclusiën genaderd, meen ik dat het niet ondienstig zal zijn achter elk dier stellingen van enkele der voornaamste nieuwere schrijvers op dit gebied te vermelden, wie op deze punten met mij instemmen en wie niet.

Uiteenzetting hunner argumenten zou mij veel verder leiden dan de beperkte tijd, waarover ik tot het schrijven van dit proefschrift te beschikken had, mij toelaat. Dezelfde reden is ook oorzaak, dat ik niet zooveel auteurs heb kunnen raadplegen, als ik wel had gewenscht. Uit het feit nu, dat een der schrijvers met mij tot dezelfde conclusie komt, volgt volstrekt niet altijd, dat hij op dezelfde wijze argumenteert.

Waar ik rechterlijke uitspraken vond, heb ik ze eveneens vermeld, doch ook hierin kon ik om velerlei redenen slechts zeer onvolledig zijn.

AANWIJZING DER BIJ HET HUWELIJKSGOEDEREN-RECHT TOEPASSELIJKE WET.

I. *Bij verschil over de wettigheid van een huwelijk beslist de nationale wet des mans of die der vrouw, vóór haar huwelijk, indien deze laatste gunstiger is voor de instandhouding van het huwelijk.*

PRO. Fiore, Nouveau Droit International, trad. par Pradier-Fodéré, 1868, I, pg. 301.

Vonnis: Sottomayor v. De Barros 26 Nov. 1877 (3, P. D.).

CONTRA. Bar, Das Internationale Privat- und Strafrecht, 1862, pg. 321 § 90; Unger, System des Oesterreichischen allgemeinen Privatrechts, 1856, I, pg. 190; Brocher, R. D. I., Dl. V. 1873, pg. 145; Savigny, System des heutigen Römischen Rechts, 1849, VIII, § 379 pg. 326; Story, Commentaries on the Conflict of Laws, 1872, § 124 pg. 178; Dudley Field, Draft Outlines of an International Code, 1872, N°. 548; Schäffner, Entwicklung des Internationalen Privatrechts, 1841, pg. 129; Wächter, Archiv für die Civilistische Praxis, XXV, pg. 187 § 23; Phillimore, Commentaries upon International Law, 1861, IV, pg. 286; Beach Lawrence, Commentaire sur les Éléments de Wheaton, 1873, III, pg. 379; Laurent, Droit Civil International, 1880, V, pg. 24.

Vonnis: Tribunal de la Seine 2 Juli 1872 (Journ. Clunet, I, pg. 71) en 21 Juni 1873

(Journ. Clunet, I, pg. 73); Rechtbank Viterbo (Italië) 10 September 1874 (Journ. Clunet, II, pg. 44); Chancellery Court 4 Dec. 1874 (Journ. Clunet, II, pg. 27); Supreme Court of Louisiana, White v. Holsten, 1816 (Journ. Clunet, II, pg. 317).

II. *Welke rechtsbetrekkingen tot het vrije vermogen van elk der echtgenooten behooren, wordt voor iedere rechtsbetrekking afzonderlijk bepaald door de wet, welke die betrekking beheerscht.*

PRO. Bar, l. c. § 94; Fiore, l. c. I, pg. 303, 304; Savigny, l. c. VIII, § 376 pg. 306; Teichmann, Ueber Wandelbarkeit oder Unwandelbarkeit des Gesetzlichen ehelichen Güterrechts bei Wohnsitzwechsel, pg. 37; Wächter, l. c. pg. 364 § 26.

III *De vorm van het huwelijkscontract wordt beheerscht òf door de wet van de plaats, waar het is gesloten, òf zoo alle partijen dezelfde nationaliteit hebben door die nationale wet, ter keuze van partijen.*

PRO. Bar, l. c., § 98 j° § § 34, 36; Foelix, Traité du Droit International Privé, 1856, I, pg. 162; Unger, l. c. I, pg. 207; Westlake, R. D. I., XIII. 1881, pg. 439 § 34; Fiore, l. c. I, pg. 310; Savigny, l. c. VIII, § 381 pg. 350, 358.

Vonnis: Equity Court, Duncan v. Cannan 1855 (23, Eng. Law and Eq. 288) Cour Paris 22 Nov. 1828 (Sirey, 29, 2, 77).

CONTRA. Asser, Schets van het Internationaal Privaat-

recht, 1880, pg. 40; Demangeat, Notes sur Foelix, 1856, I, pg. 166; Brocher, Cours de Droit International Privé, I, pg. 135; Story, l. c. § 261 pg. 299; Dudley Field, l. c. N°. 614, 615; Schäffner, l. c. pg. 105; Wächter, l. c. pg. 406 § 30; Massé, Le Droit Commercial dans ses rapports avec le Droit des Gens, 1844, II, N°. 108; Laurent, l. c. V, pg. 451.

IV. *Eenzelfde regeling van het huwelijksgoederenrecht beheerscht als eenheid de beide vermogens der echtnooten in alle opzichten.*

PRO. Asser, l. c. pg. 79; Bar, l. c. § 94 pg. 333; Demangeat, l. c. I, pg. 120, 194; Unger, l. c. I, pg. 194; Brocher, R. D. I., IV. 1872, pg. 198, Arntz, R. D. I., XII. 1880, pg. 325; Fiore, l. c. I, pg. 302; Savigny, l. c. VIII, § 379 pg. 327; Schäffner, l. c. pg. 138; Teichmann, l. c. pg. 36; Wächter, l. c. pg. 49 § 21; Phillimore, l. c. IV, pg. 293; Laurent, l. c. V, pg. 398; de Pinto, in Themis, III, pg. 370.

Arrest: Hof 's Hertogenbosch 19 Febr. 1878 (W. 4221).

CONTRA. Foelix, l. c. I, § 62 pg. 188, 194; Westlake, R. D. I., XIII. 1881, pg. 438, 439 §§ 31, 34—37; Story, l. c. § 159 pg. 202, § 184 pg. 219; Dudley Field, l. c. N°. 575; Massé, l. c. II, N°. 63.

Vonnis: Supreme Court of Louisiana, Arnold v. Mac-Bride, 1851; en Stewart v. His Creditors, 1857 (Journ. Clunet, II, pg. 315).

V. *De verbodsbepalingen betreffende de zedelijke en de economische orde, nl.: de beperking van de vrijheid van het huwelijkscontract, de onveranderbaarheid van het huwelijksgoederenrecht, en het verbod van schenkingen tusschen echtgenooten, verbinden alle nationalen en alle ingezetenen.*

PRO. Brocher, R. D. I., Dl. V. 1873, pg. 165; Wächter, l. c. pg. 362 § 26; Laurent, l. c. V, pg. 471.

Vonnis: Tribunal de Commerce de Genève 22 Jan. 1874 (Journ. Clunet, I, pg. 335).

CONTRA. Bar, l. c. § 97.

Vonnis: Equity Court, Colliss v. Hector, 23 Febr. 1875 (19, Eq. 334); Cour de Cass. Paris 11 Juli 1855 (Dalloz, 1856, 1, 9); Cour de Toulouse 7 Mei 1866 (Dalloz, 1866, 2, 109).

VI. *Behoudens de sub V genoemde verbodsbepalingen wordt het huwelijksgoederenrecht geregeld door de wet van het eerste huwelijksdomicilie, deze werkt ook aanvullend bij onvolledigheid van het huwelijkscontract.*

PRO. Bar, l. c. § 94; Unger, l. c. I, pg. 194; Westlake, R. D. I., XIII, 1881, pg. 438 § 32; Savigny, l. c. VIII, § 379 pg. 325 j° pg. 327; Dudley Field, l. c. N°. 575; Schäffner, l. c. pg. 136; Teichmann, l. c. pg. 13; Phillimore, l. c. IV, pg. 292; Beach Lawrence, l. c. III, pg. 384; Massé, l. c. II, N°. 63; de Pinto, l. c. pg. 371.

Vonnis: Rechtbank Maastricht 9 Nov. 1871 (W. 3513); Rechtbank Maastricht 30 Juni

1877 (W. 4157); Hof 's Hertogenbosch 19 Febr. 1878 (W. 4221); Tribunal Nivelles 19 Febr. 1879; (R. D. I., XIII. 1881, pg. 65); Cour Paris 6 Febr. 1856 (Foelix, l. c. I, pg. 109); Supreme Court of Louisiana, Le Breton v. Nouchet (Story, l. c. § 180 e. v.); en Young v. Templeton (4, Louis. Ann. 254); Lords Justices, M'Cornick v. Garnett, 1854 (Phillimore, l. c. IV, pg. 313); Cour de Cass. Paris 11 Juli 1855 (Dalloz, 1856, 1, 9); Cour d'Alger 1 Mei 1867 (Journ. Clunet, II, pg. 22); Tribunal de Commerce de Genève 22 Jan. 1874 (Journ. Clunet, I, pg. 335).

CONTRA. Asser, l. c. pg. 81; Foelix, l. c. I, pg. 188; Demangeat, l. c. I, pg. 110; Brocher, R. D. I., Dl. V. 1873, pg. 168; Fiore, l. c. I, pg. 303; Story, l. c. § 159 pg. 202; Martin, Étude du Projet de Loi Fédérale, 1878, pg. 33; Wächter, l. c. pg. 47 § 21; Laurent, l. c. V, pg. 437.

Vonnis: Kantongerecht Beesterzwaag 6 Nov. 1869 (W. 3285); Supreme Court of Louisiana, Harden v. Nutt, 1849 (Journ. Clunet, II, pg. 132); Obertribunal Berlin 1 Febr. 1872 (Journ. Clunet, II, pg. 281).

VII. *Zoo het eerste huwelijksdomicilie echter niet is aan te wijzen, of wel gelegen is in een rechtsgebied vóór het huwelijk door geen der beide echtgenooten bewoond, regelt de nationale wet der echtgenooten hun huwelijksgoederenrecht.*

PRO. Bar, l. c. § 98 (echter vroegere domiciliaire wet des mans); Teichmann, l. c. pg. 13.

Vonnis: Cour de Cass. Paris 18 Aug. 1873 (Journ. Clunet, II, pg. 22).

VIII. *Noch door verandering van domicilie, noch door verandering van nationaliteit wordt het huwelijksgoederenrecht veranderd, of worden de eens verkregen rechten van derden gewijzigd.*

PRO. Asser, l. c. pg. 80, 82; Bar, l. c. § 96; Foelix, l. c. I, pg. 195; Demangeat, l. c. I, pg. 197; Unger, l. c. I, pg. 194; Hilty, R. D. I., VI. 1874; Arntz, R. D. I., XII. 1880, pg. 324; Westlake, R. D. I., XIII. 1881, pg. 438 § 32; Savigny, l. c. VIII, § 379 pg. 328—334; Schäffner, l. c. pg. 148; Teichmann, l. c. pg. 27; Martin, l. c. pg. 32; Wächter, l. c. pg. 54 § 21; Phillimore, l. c. IV, pg. 296, 314; Beach Lawrence, l. c. III, pg. 390; Massé, l. c. II, N°. 63; Laurent, l. c. V, pg. 505; de Pinto, l. c. pg. 360.

Vonnis: Gericht Celle 1836 (Savigny, l. c. VIII, pg. 329); Gericht München 1845 (Savigny, l. c. VIII, pg. 329); Cour de Cass. Paris 18 Aug. 1873 (Journ. Clunet II, pg. 283); Rechtbank Maastricht 30 Juni 1877 (W. 4157).

CONTRA. Fiore, l. c. pg. 301; Story, l. c. § 187 pg. 226; Dudley Field, l. c. N°. 575, 576.

Vonnis: Supreme Court of Louisiana, Bruneau v. Bruneau's Heirs (9, Martin 217); Saul v. His Creditors (17, Martin 573); Murphy v. Murphy (5, Martin 83).

IX. *Bevat echter de nieuwe domiciliaire of de nieuwe nationale wet een der sub V genoemde verbodsbepalingen betreffende de zedelijke en de economische orde, dan wijzigen deze zoo noodig en slechts voor zooveel noodig het bestaande huwelijksgoederenrecht.*

PRO. Arntz, R.D.I., XII. 1880, pg. 326; Savigny, l. c. VIII § 379 pg. 334; Story, l. c. § 188 pg. 221; Teichmann, l. c. pg. 33; Wächter, l. c. pg. 55 § 21; Laurent, l. c. V, pg. 455; de Pinto l. c. pg. 361.

CONTRA. Phillimore, l. c. IV, pg. 293.

X *Bij verplaatsing van het huwelijksdomicilie naar een land, waar de openbaarmaking van het huwelijkscontract geëischt wordt, geldt ten aanzien van derden de nieuwe domiciliaire wettelijke regeling, tenzij het huwelijkscontract reeds vroeger gepubliceerd is of de bestaande regeling aldaar gepubliceerd wordt Ten opzichte der echtgenooten onderling is deze eisch niet van invloed.*

PRO. Bar, l. c. § 96 pg. 343; Hilty, R.D.I., VI. 1874; Teichmann, l. c. pg. 42.

CONTRA. Martin, l. c. pg. 30.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

De uitdrukking „in jus succedentes" in l. 13, pr. Dig. Comm. Praed. (VIII, 4) slaat alleen op de erfgenamen, niet op andere rechtverkrijgenden.

II.

Terecht beperkt art. 3. A. B. het Gewoonterecht tot de gevallen, waarin de Wet er naar verwijst.

III.

Het beding van onherroepelijke machtiging kan ook bij tweede hypotheek voorwaardelijk worden gemaakt.

IV.

De voogd of voogdes, die de verplichting van art. 407, 1°. B. W. niet nakomt, verliest daardoor niet van rechtswege de voogdij, maar moet bij rechterlijke uitspraak er uit ontzet worden.

V.

Het getuigenbewijs omtrent de voorwaarden der vennootschap is tusschen de vennooten onderling uitgesloten door art. 22 K.

VI.

Het vruchtgenot van het vermogen der kinderen komt eerst na aftrek van de kosten hunner opvoeding en van hun onderhoud in den faillieten boedel des vaders.

VII.

Lijfsdwang, als middel tot invordering van geldschulden of op geld waardeerbare schulden, verdient afkeuring.

VIII.

Het gekozen domicilie gaat ook over op de erfgenamen.

IX.

De onderscheiding der strafbare feiten in misdrijven en overtredingen is zeer rationeel.

X.

De bepaling van art. 2, 2°. C. P. B. is te verkiezen boven die van art. 1, 2°. S. Wb.

XI.

De instelling der jury behoort tot het stelsel van het Selfgovernment en past eigenlijk niet in het Democratisch Staatsrecht.

XII.

Het is gewenscht den Rechter-Commissaris de bevoegdheid toe te kennen getuigenissen onder eede af te nemen, voor het geval, dat eene belangrijke verklaring te verwachten is van een getuige, die vermoedelijk niet op de openbare zitting zal kunnen verschijnen.

XIII.

Alle meerderjarige Staatsburgers, met uitzondering der gehuwde vrouwen, der onder-curateele-gestelden, en der eerloozen, behooren kiesrecht te hebben.

XIV.

Het tweekamerstelsel is in den Democratische Eenheidstaat nog zeer goed op zijn plaats.

XV.

Leerplicht is af te keuren.

XVI.

Art. 33 G. W. verleent den Prins van Oranje met de vervulling van zijn achttiende jaar venia aetatis.

XVII.

De leer van Malthus behoort niet tot het gebied der Staathuishoudkunde; doordien men haar tot dit gebied gebracht heeft, heeft men uit den juisten grondslag verkeerde conclusiën getrokken.

XVIII.

Belasting op de speelkaarten is gewenscht.

XIX.

Wenschelijk ware de opneming in ons B. W. van een bepaling als die van het Oudste Keurboek van Zwolle (uitgave Dozy) art. 223 noot 2, nl. de instelling van een curator ad hoc tot inneming der voogdijrekening.

XX.

Een spoorweg is geen weg.

XXI.

De grenzen der Staatsmacht worden overal bepaald door het doel, dat de maatschappelijke kring beoogt, aan welke de rechtshandhaving, en dus het Staatsgezag is opgedragen.

XXII.

De overeenkomst op 7 Januari 1882 tusschen de Nederlandsch-Indische Regeering en de Billiton-maatschappij gesloten is rechtsgeldig en niet in strijd met 's lands belang.

XXIII.

Indien algemeene dienstplicht werd ingevoerd zou dit den ondergang van Nederland ten gevolge hebben.

XXIV.

Reglementeering der prostitutie is te bestrijden, zoolang hierbij alles komt af te hangen van de administratie.

XXV.

Zoolang de advocatie geen vrij beroep is, is het gewenscht dat hiervoor, behalve den Academischen graad, ook nog een practische voorbereiding van minstens één jaar wordt geëischt.

